

Національна академія педагогічних наук України
Відділення вищої освіти
Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти»
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»

■ ЦЕНТРАЛЬНИЙ
■ ІНСТИТУТ
■ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
■ ОСВІТИ

МАТЕРІАЛИ

III Науково-практичної конференції

«ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА: СУЧАСНІ ТРЕНДИ»

10-11 листопада 2022 р., Київ, Україна

**III CONFERENCE ON PROFESSIONAL DEVELOPMENT
IN THE DIGITIZED SOCIETY: CURRENT TRENDS
(PDDig-2022)**

November 10th-11th, 2022, Kyiv, Ukraine

**Київ – Житомир
2022**

УДК 378.04:004(082)/ UDC 378.04:004(082)

*Затверджено Вченою радою
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
(протокол № 1 від 9 січня 2023 р.)
Approved by the Academic Council
SIHE «University of educational management»
(protocol № 1 dated 09 January 2023)*

Рецензенти / Reviewers:

АНУФРІЄВА Оксана / Oksana ANUFRIEVA	кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач аспірантури ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / candidate of Pedagogical Sciences, associate professor, head of graduate school SIHE «University of Educational Management»
МОСКАЛЬОВА Алла / Alla MOSKALYOVA	кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Management Psychology, of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management»

Професійний розвиток в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди: матеріали III науково-практичної конференції / наук. ред. О.М. Спірін, О.А. Остряньська. Київ – Житомир: НАПН України ДЗВО «Університет менеджменту освіти», ЖДУ ім. І. Франка 2022. 304 с.

III Conference on professional development in the digitized society: current trends (PDDig-2022) proceedings (selected papers) of the scientific and practical conference / scientific edition Oleg Spirin, Olena Ostrianska. Kyiv – Zhytomyr: National Academy of Sciences of Ukraine SIHE «University of Management Education», Zhytomyr Ivan Franko State University, 2022. 304 s.

ISBN 978-966-485-285-9

У збірнику висвітлюються актуальні проблеми, які охоплюють міждисциплінарні дослідження в галузі освіти та професійної підготовки, професійного розвитку фахівців в умовах цифрового суспільства, використання можливостей відкритої освіти з урахуванням сучасних трендів навчання й розвитку особистості XXI-го століття.

Наукове видання адресоване керівникам закладів вищої освіти, науково-педагогічним і педагогічним працівникам, докторантам, аспірантам, слухачам курсів підвищення кваліфікації закладів післядипломної освіти, здобувачам вищої освіти.

The collection contains the main organizational documents of the conference and abstracts of the participants' reports. The topics of the publications are placed according to the scientific sections of the conference and discussion panels of young researchers. The theses highlight current problems that include interdisciplinary research in the field of education and professional training, professional development of specialists in the conditions of a digital society, use of open education opportunities taking into account modern trends in education and personality development of the XXI century.

The scientific edition is prepared for managers, scientific, scientific-pedagogical and pedagogical workers, doctoral students, post-graduate students, holders of scientific degrees, students of advanced training courses of postgraduate education institutions, and holders of higher education.

УДК 378.04:004(082) UDC 378.04:004(082)

© ДЗВО «Університет менеджменту освіти» /
SIHE «University of Management Education», 2022

© ЖДУ ім. І. Франка / Zhytomyr Ivan Franko State University, 2022

ISBN 978-966-485-285-9

Редакційна колегія / Editorial board

СПІРІН Олег / Oleg SPIRIN, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / SIHE «University of Management Education»; (Голова програмного комітету)

АМЕЛІНА Світлана / Svitlana AMELINA, Національний університет біоресурсів і природокористування України / National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine;

БОНДАРЧУК Олена / Olena BONDARCHUK, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / SIHE «University of Management Education»;

ВАКАЛЮК Тетяна / Tetiana VAKALIUK, Державний університет «Житомирська політехніка» / Zhytomyr Polytechnic State University;

ВЕЛИЧКО Владислав / Vladyslav VELYCHKO, Донбаський державний педагогічний університет / Donbas State Pedagogical University;

ВЛАСЕНКО Катерина / Kateryna VLASENKO, Донбаська державна машинобудівна академія / Donbass State Engineering Academy;

ГАМАНЮК Віта / Vita HAMANYUK, Криворізький державний педагогічний університет / Kryvyi Rih State Pedagogical University;

ГРИГОРУК Павло / Pavlo HRYHORUK, Хмельницький національний університет / Khmelnytskyi National University;

ДАНИЛЬЧУК Ганна / Hanna DANYLCHUK, Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького / Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy;

ДЕБРЕНЦЕВ Василь / Vasyl DERBENTSEV, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана / Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman;

ДУБІНІНА Оксана / Oksana DUBININA, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / SIHE «University of Management Education»;

ЗАЧОСОВА Наталія / Nataliia ZACHOSOVA, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького / Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy.

ІЛЛЯХОВА Марина / Marina ILLIAKHOVA, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / SIHE «University of Management Education»;

КІБАЛЬНИК Любов / Liubov KIBALNYK, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького / Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy;

КОВТУН Оксана / Oksana KOVTUN, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / SIHE «University of Management Education»;

ЛАВРЕНТЬЄВА Олена / Olena LAVRENTIEVA, Університет ім. Альфреда Нобеля; Криворізький державний педагогічний університет / Alfred Nobel University; Kryvyi Rih State Pedagogical University;

МІНТІЙ Ірина / Iryna MINTII, Криворізький державний педагогічний університет / Криворізький державний педагогічний університет / Kryvyi Rih State Pedagogical University;

МУЗИЧЕНКО Ганна / Ganna MUZYCHENKO, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського / South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky;

ОСАДЧА Катерина / Kateryna OSADCHA, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького / Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University;

ОСТРЯНСЬКА Олена / Olena OSTRIANSKA, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / SIHE «University of Management Education»;

ПЕРЕВОЗОВА Ірина / Iryna PEREVOZOVA, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу / Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas;

ПЕТРЕНКО Лариса / Larysa PETRENKO, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / SIHE «University of Management Education»;

ПРИХОДЬКІНА Наталія / Nataliia PRYKHODKINA, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / SIHE «University of Management Education»;

РОМАНОВА Ганна / Ganna ROMANOVA, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / SIHE «University of Management Education»;

РЯБОВА Зоя / Zoia RYABOVA, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / SIHE «University of Management Education»;

СЕМЕРІКОВ Сергій / Serhiy SEMERIKOV, Криворізький державний педагогічний університет / Kryvyi Rih State Pedagogical University;

ТРУБАВІНА Ірина / Iryna TRUBAVINA, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди / Kharkiv National Pedagogical University;

ХРУЩ Ніла / Nila KHRUSHCH, Хмельницький національний університет / Khmelnytskyi National University.

ЗМІСТ

Інформаційний лист-запрошення	14
Програма конференції	23
Передмова	49
Пленарне засідання	58
КИРИЧЕНКО Микола / Mykola KYRYCHENKO Інноваційний потенціал Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» у цифровому освітньому середовищі в умовах воєнного стану [<i>Innovative Potential of the State Institution of Higher Education «University of Educational Management» in the Digital Educational Environment under Martial Law</i>]	58
ЯГОДЗІНСЬКИЙ Сергій / Serhiy YAGODZINSKY Університет онлайн: від фантазій до перспектив [<i>University Online: from Fantasies to Prospects</i>]	60
СОРОЧАН Тамара, КАРТАШОВА Любов / Tamara SOROCHAN, Lyubov KARTASHOVA Трансформація професійного розвитку педагогів на основі консолідованого лідерства у відкритій післядипломній освіті [<i>Transformation of Professional Development of Teachers Based on Consolidated Leadership in Open Postgraduate Education</i>]	64
БОНДАРЧУК Олена / Olena BONDARCHUK Особливості підтримки психологічного благополуччя учасників освітнього процесу у цифровому освітньому середовищі в умовах воєнного стану [<i>Peculiarities of Supporting Psychological Well-Being of Participants in the Educational Process in Digital Educational Environment under Martial Law</i>]	67
РОЖНОВА Тетяна / Tatyana ROZHNOVA Підготовка керівників закладів освіти під час воєнного стану в умовах змішаного навчання [<i>Training of Heads of Educational Institutions during Martial Law in conditions of Blended Learning</i>]	69
СЕКЦІЯ 1. УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ РОЗВИТКОМ ФАХІВЦІВ У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ ФОРМАЛЬНОЇ І НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ [<i>Section 1. Management of Professional Development of Specialists in the Digital Space of Formal and Non-Formal Education</i>]	
АНДРОС Мирослав / Myroslav ANDROS Технологія електронного дистанційного тестування в умовах змішаного навчання [<i>Technology of Electronic Distance Testing in conditions of Blended Learning</i>]	72
ВОЛЯРСЬКА Олена / Olena VOLYARSKA Підвищення рівнів медичної грамотності дорослого населення у неформальній освіті: досвід Словаччини [<i>Increasing Medical Literacy Levels of the Adult Population in Non-Formal Education: the Case of Slovakia</i>]	74

ІЛЛЯХОВА Марина / Maryna ILLYAKHOVA Використання цифрових технологій підтримки взаємодії суб'єктів освітнього процесу в умовах дистанційного навчання [<i>Using Digital Technologies to Support the Interaction of Subjects of the Educational Process in the conditions of Distance Learning</i>]	77
КИРИЧУК Валерій, КИРИЧУК Людмила / Valery KYRYCHUK, Lyudmila KYRYCHUK Етапи впровадження сервісу проектного управління освітнім процесом «Універсал-онлайн» в закладах загальної середньої освіти [<i>Stages of Implementation of "Universal-online" Project Management Service of the Educational Process in General Secondary Educational Institutions</i>]	79
ОЛІФІРА Лариса, РЯБОВА Зоя, ЛЮБЧЕНКО Надія / Larisa OLIFIRA, Zoya RYABOVA, Nadia LYUBCHENKO Кураторство-тьюторство у післядипломній освіті [<i>Curatorship-tutoring in Postgraduate Education</i>]	85
ПУХОВСЬКА Людмила / Lyudmila PUKHOVSKA Сучасна політика щодо відкритої освіти в країнах ЄС [<i>Modern Policy on Open Education in EU Countries</i>]	87
РОМАНОВА Ганна, РОМАНОВ Леонід, АНТОНЮК Людмила / Hanna ROMANOVA, Leonid ROMANOV, Lyudmila ANTONIUK Удосконалення інформаційно-аналітичної діяльності керівника ЗП(ПТ)О в умовах відкритої освіти [<i>Improvement of the Information and Analytical Activity of the Head of IV(PV)E in conditions of Open Education</i>]	90
СПІРІН Олег, КАСЬЯН Сергій / Oleg SPIRIN, Serhiy KASYAN Розгортання та адміністрування сервісів цифрової платформи Google Workspace for Education в університеті [<i>Deployment and Administration of Google Workspace for Education Digital Platform Services at the University</i>]	93
ТАРАСЮК Ірина / Iryna TARASYUK Інформаційно-освітнє середовище закладу фахової передвищої освіти в умовах дистанційного навчання [<i>Information and Educational Environment of an Institution of Vocational Pre-Higher Education in the conditions of Distance Learning</i>]	96
ДИСКУСІЙНА ПАНЕЛЬ СЕКЦІЇ № 1 ЗА УЧАСТЮ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ [<i>Discussion panel of Section № 1 with the participation of young researchers</i>]	
БРИНЬ Людмила / Lyudmyla BRYN Особливості професійного розвитку фахівців громадських віросповідних організацій в умовах військового стану [<i>Peculiarities of Professional Development of Specialists of Faith-based NGOs in the conditions of Martial Law</i>] ...	99
ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор, ЛЯЛЕВИЧ Жанна / Ihor VERBOVSKYI, Zhanna LYALEVICH Рекомендації щодо створення позитивного іміджу майбутнього вчителя початкової школи [<i>Recommendations for Creating a Positive Image of a Future Primary School Teacher</i>]	102

ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор, ЛЯЛЕВИЧ Жанна / Ihor VERBOVSKYI, Zhanna LYALEVICH	
Іміджеві характеристики сучасного вчителя [<i>Image Characteristics of a Modern Teacher</i>]	107
ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор, МАРКОВА Олена / Ihor VERBOVSKYI, Olena MARKOVA	
Типи конфліктних ситуацій в системі управління закладом освіти [<i>Types of Conflict Situations in the Management System of an Educational Institution</i>]	110
ВОЛГІНА Наталія / Natalia VOLGINA	
Особливості підготовки майбутніх електромеханіків до професійної діяльності у закладах фахової передвищої освіти [<i>Peculiarities of Training Future Electromechanics for Professional Activity in Institutions of Vocational Pre-Higher Education</i>]	112
ГЕРМАНСОН Галина / Halyna GERMANSON	
Цифрова культура закладу освіти: інновації та перспективи розвитку [<i>Digital Culture of an Educational Institution: Innovations and Prospects for Development</i>]	114
ДЯДЕНКО Михайло / Mykhailo DYADENKO	
Формальна і неформальна освіта членів саморегульвних організацій у цифровому просторі [<i>Formal and Informal Education of Members of Self-Regulatory Organizations in the Digital Space</i>]	117
МАРТИНЕНКО Катерина / Kateryna MARTYNENKO	
Оновлення змісту професійної підготовки майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування в умовах цифрового освітнього середовища [<i>Updating the Content of Professional Training of Future Electricians in the Repair and Maintenance of Electrical Equipment in the conditions of Digital Educational Environment</i>]	120
ПОПОВИЧ Ярослава / Yaroslav POROVYCH	
Особливості психоедукації постраждалих від домашнього насильства жінок засобами інтернет-технологій [<i>Peculiarities of Psychoeducation of Women Victims of Domestic Violence by means of Internet Technologies</i>]	124
ЧМИР Софія / Sofia CHMYR	
Діджиталізація в системі методичної роботи закладів позашкільної освіти [<i>Digitization in the System of Methodical Work of Out-of-School Educational Institutions</i>]	125
СЕКЦІЯ 2. ПІДГОТОВКА І ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ФАХІВЦІВ У ЦИФРОВОМУ ДВІЙНИКУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ [<i>Section 2. Training and Professional Development of Specialists in the Digital Duplicate of an Educational Institution</i>]	
АНТОЩУК Світлана, ГУЩИНА Наталія, КОНДРАТОВА Людмила / Svitlana ANTOSHCHUK, Natalia GUSHCHYNA, Lyudmila KONDRATOVA	
Досвід підготовки наукових та науково-педагогічних працівників до використання сервісів Google Workspace для організації та здійснення науково-освітньої діяльності [<i>Experience in Training Scientific and Scientific-Pedagogical Workers to Use Google Workspace Services for the Organization and Implementation of Scientific and Educational Activities</i>]	129

БРАТКО Марія, СЕРГЕЄВА Лариса, / Maria BRATKO, Larisa SERGEYEVA, Управління талантами (talant menegement) як актуальна стратегія навчання і розвитку педагогічного персоналу освітньої організації [<i>Talent Management as an Actual Strategy of Training and Development of Teaching Staff of an Educational Organization</i>]	131
КАЙТАНОВСЬКА Ольга / Olga KAITANOVSKA Підготовка кваліфікованого робітника в умовах цифровізації освіти [<i>Training of a Qualified Worker in conditions of Digitization of Education</i>]	135
МАСОЛ Людмила / Lyudmila MASOL Артнавігатор як форма електронного супроводу навчання мистецтва [<i>Artnavigator as a Form of Electronic Support for Art Education</i>]	137
НЕЖИНЦЕВА Людмила / Lyudmila NEZHINTSEVA Дистанційне навчання в умовах воєнного стану [<i>Distance Learning under Martial Law</i>]	140
ПРОСІНА Ольга / Olga PROSINA Модель дистанційного навчання підвищення кваліфікації керівників закладів позашкільної освіти [<i>A Distance Education Model for Professional Development of Managers of Out-Of-School Educational Institutions</i>]	143
СОРОЧАН Тамара, КАРТАШОВА Любов / Tamara SOROCHAN, Lyubov KARTASHOVA Цифровий близнюк закладу освіти: актуальна технологія сучасності [<i>The Digital Twin of an Educational Institution: Current Modern Technology</i>]	145
ШАБАЛА Юлія / Julia SHABALA Цифрові інструменти та додатки для професійного розвитку вчителів початкової школи в умовах дистанційного навчання [<i>Digital Tools and Applications for the Professional Development of Primary School Teachers in conditions of Distance Learning</i>]	149
ДИСКУСІЙНА ПАНЕЛЬ СЕКЦІЇ № 2 ЗА УЧАСТЮ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ [<i>Discussion panel of Section № 2 with the participation of young researchers</i>]	
ДЕМКІВ Анна / Anna DEMKIV Практика online навчання викладачів навчально-методичних центрів сфери цивільного захисту [<i>The Practice of Online Training of Lecturers of Training and Methodical Centers in the Field of Civil Protection</i>]	151
ДЕРЕКА Катерина / Catherine DEREKA Дистанційні заняття з іноземної мови у фахових закладах освіти: інструменти та особливості [<i>Distance Foreign Language Classes in Professional Educational Institutions: Tools and Features</i>]	153
ОБРУЧНИКОВА Наталія / Natalia OBRUCHNIKOVA Трансформація тьюторінга як обов'язковий елемент цифровізації [<i>Tutoring Transformation as a Mandatory Element of Digitalization</i>]	156
ОСАДЧУК Валентина / Valentina OSADCHUK Розвиток відкритих університетів у процесі еволюції системи вищої освіти в Канаді [<i>Open Universities Development in the Process of Evolution of the System of Higher Education in Canada</i>]	159

СЕКЦІЯ 3. ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

[Section 3. Psychological Safety for Participants of Educational Process in Digital Educational Environment]

ГОРДІЄНКО Наталія / Natalia GORDIENKO

Комунікативна толерантність як показник психологічного благополуччя освітян в умовах цифровізації *[Communicative Tolerance as an Indicator of Psychological Well-Being of Educators in conditions of Digitalization]* 163

ЛОЗОВА Оксана / Oksana LOZOVA

Проблема розвитку особистісної готовності вчителів закладів загальної середньої освіти до впровадження Stem-освіти *[The Problem of Developing Personal Readiness of Teachers of General Secondary Educational Institutions for Implementation of Stem-education]* 165

МОСКАЛЬОВ Максим / Maxym MOSKALYOV

Підготовка молодих педагогів до створення психологічно-безпечного цифрового освітнього середовища *[Training Junior Teachers to Create Psychologically Safe Digital Educational Environment]* 167

МОСКАЛЬОВА Алла / Alla MOSKALYOVA

Особливості психологічної безпеки керівників закладів середньої освіти у цифровому освітньому середовищі *[Peculiarities of Psychological Safety of Heads of Secondary Educational Institutions in Digital Educational Environment]* .. 169

ПІНЧУК Наталія / Natalia PINCHUK

Особливості використання коучингових інструментів у забезпеченні психологічного благополуччя педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах Відкритого університету післядипломної освіти *[Peculiarities of Using Coaching Tools to Ensure Psychological Well-being of Pedagogical and Research-Pedagogical Workers in the conditions of the Open University of Postgraduate Education]* 171

ДИСКУСІЙНА ПАНЕЛЬ СЕКЦІЇ № 3 ЗА УЧАСТЮ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ *[Discussion panel of Section № 3 with the participation of young researchers]* .....

БОДНАРЧУК Тимур / Timur BODNARCHUK

Психологічні проблеми автентичності самопрезентації особистості викладача вищої школи у віртуальному освітньому просторі *[Psychological Problems of the Authenticity of Self-Presentation of the Personality of HEI Lecturer in Virtual Educational Space]* 174

ЗЕРНОВА Наталія / Nataliia ZERNOVA

Критичне мислення як чинник інформаційно-психологічної безпеки здобувачів ступеня доктора філософії *[Critical Thinking as a Factor of Informational and Psychological Security of Ph.D. Students]* 176

СТЕШИЦ Ірина / Iryna STESHYTS

Емоційна безпека учасників освітнього процесу в умовах реалізації педагогіки партнерства *[Emotional Safety of Educational Process Participants in the conditions of Implementation of Partnership Pedagogy]* 178

**СЕКЦІЯ 4. ПІДГОТОВКА УПРАВЛІНЦІВ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО
ПРОФІЛЮ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА:
ГУМАНІСТИЧНИЙ АСПЕКТ**

*[Section 4. Training of Socio-Political Profile Managers in the context of
Digitalization of Society: Humanistic Aspect]*

БРУСЕНЦЕВА Ольга / Olga BRUSYENTSEVA

Євроінтеграційні процеси в сфері цифрової трансформації України: тренди та перспективи *[European Integration Processes in the Field of Digital Transformation of Ukraine: Trends and Prospects]* 182

ДЕГТЯРЬОВА Ія / Iya DEGTYAREVA

Трансформація в системі публічного управління України в умовах війни у 2022 році *[Transformation in Public Administration System of Ukraine in the conditions of War in 2022]* 189

ДРАГУНОВА Віра / Vera DRAGUNOVA

Тренди, ризики та детермінанти консалтингової діяльності в закладі вищої освіти в умовах воєнного стану *[Trends, Risks and Determinants of Consulting Activity at a Higher Educational Institution under Martial Law]* 193

ДУБІНІНА Оксана, БУРЛАЄНКО Тетяна, БОРОВИК Андрій / Oksana DUBININA, Tetiana BURLAIENKO, Andrii BOROVYK

Методологічні засади формування дослідницької компетенції у здобувачів освіти в процесі професійної підготовки (на прикладі економічної школи ім.Августа та Юлія Ветерів у м.Люблін) *[Methodological Principles of the Formation of Research Competence among Students in the Process of Professional Training (on the Example of August and Yulia Veteriv Economic School in Lublin)]* 195

КОВРИГА Олена / Olena KOVRIGA

Інноваційні технології управління закладами вищої освіти *[Innovative Management Technologies of Higher Educational Institutions]* 199

КОВТУН Оксана, ВІХОВСЬКИЙ Олег / Oksana KOVTUN, Oleg VIKHOVSKY

Трансформація механізмів публічного контролю в транспортній галузі в період воєнного стану *[Transformation of Public Control Mechanisms in the Transport Industry during Martial Law]* 201

МАХІНЯ Тетяна / Tatiana MAKHINYA

Особливості розвитку цифрової компетентності майбутніх керівників закладів освіти в умовах магістратури *[Features of Developing Digital Competence of Future Heads Of Educational Institutions in the conditions of Master's Training]* 203

ОСТРЯНСЬКА Олена / Olena OSTRYANSKA

Засоби управління формуванням готовності до професійної мобільності у цифровому освітньому середовищі закладів вищої освіти в умовах воєнного стану *[Management Means of Formation of Readiness for Professional Mobility in the Digital Educational Environment of Higher Educational Institutions under the conditions of Martial Law]* 206

ПРИХОДЬКІНА Наталія / Natalia PRYKHODKINA	
Креативність як ключова якість сучасного керівника закладу освіти <i>[Creativity as a Key Quality of a Modern Head of an Educational Institution]</i>	211
СІДАНІЧ Ірина / Iryna SIDANICH	
Переорієнтація освітньої практики на духовно-ціннісні аспекти людської особистості як вимога часу <i>[Reorientation of Educational Practice on Spiritual and Value Aspects of the Human Personality as a Requirement of the Time]</i>	213
ФЕЩЕНКО Олена / Olena FESHCHENKO	
Впровадження інформаційних технологій у вищій освіті як ефективний засіб удосконалення освітнього процесу <i>[Implementing Information Technologies in Higher Education as an Effective Means of Improving Educational Process]</i>	215
ФОНАРЮК Олена, ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор / Olena FONARYUK, Ihor VERBOVSKYI	
Впровадження цифрових технологій в управління закладом вищої освіти <i>[Implementing Digital Technologies in Management of a Higher Educational Institution]</i>	219
ДИСКУСІЙНА ПАНЕЛЬ СЕКЦІЇ № 4 ЗА УЧАСТЮ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ <i>[Discussion panel of Section № 4 with the participation of young researchers]</i>	
АРТЕМЧУК Олександр / Oleksandr ARTEMCHUK	
Сучасний погляд на формування політичної культури молоді <i>[Modern View on the Formation of Political Culture of Youth]</i>	222
ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор, СИНЯНОС Олена / Ihor VERBOVSKYI, Olena SYNYANOS	
Використання ігрових технологій у роботі вчителя початкових класів <i>[Using Game Technologies in the Work of a Primary School Teacher]</i>	224
КРИВЕНКО Олександр / Oleksandr KRYVENKO	
Особливості використання подієвої комунікації у процесі викладання предметів духовно-морального спрямування в закладах освіти в умовах воєнного стану <i>[Peculiarities of Using Event Communication in the Process of Teaching Subjects of Spiritual and Moral Direction in Educational Institutions under Martial Law]</i>	226
КУЧЕР Віталій / Vitaliy KUCHER	
Теоретичні аспекти інформатизації управління підготовкою здобувачів вищої освіти в умовах магістратури <i>[Theoretical Aspects of the Informatization of Management of Higher Education Applicants Training in conditions of Master's Training]</i>	234

СЕКЦІЯ 5. РОЗВИТОК SOFT SKILLS ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ, ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ
[Section 5. Development of Soft Skills of Lecturers of Institutions of Vocational, Professional Pre-Higher and Higher Education in the conditions of Digitalization]

БОРТУН Каріна, КОЗИНЕЦЬ Анатолій / Karina BORTUN, Anatoly KOZYNETS	
Арсенал цифрових застосунків «Google Workspace» як один із важливих векторів організації навчального процесу в ПВНЗ «Європейський університет» <i>[Arsenal of Digital Applications "Google Workspace" as One of the Important Vectors in Organizing Educational Process at PHEI "European University"]</i>	237
БОРТУН Карина, ЯГОДЗІНСЬКИЙ Сергій / Karina BORTUN, Serhiy YAGODZINSKY	
Вектори формування soft skills як основа індивідуальної освітньої траєкторії студентів спеціальностей 053 «Психологія» та 231 «Соціальна робота» <i>[Vectors of Soft Skills Formation as the Basis of the Individual Educational Trajectory of Students of Specialties 053 "Psychology" and 231 "Social Work"]</i>	240
ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор, МАРКОВА Олена / Ihor VERBOVSKYI, Olena MARKOVA	
Особливості управління конфліктними ситуаціями в закладах освіти <i>[Features of Conflict Management in Educational Institutions]</i>	243
КУПРІЄВИЧ Вікторія, ЛЬІНА Тетяна / Victoria KUPRIEVICH, Tetyana ILYINA	
Soft skills як необхідна складова професійного розвитку педагога <i>[Soft Skills as a Necessary Component of an Educator's Professional Development]</i>	246
ЛАЗАРЄВА Тетяна, ЛАЗАРЄВ Микола / Tatyana LAZAREVA, Mykola LAZAREV	
Розвиток soft skills у майбутніх викладачів харчових технологій закладів вищої освіти <i>[Soft Skills Development in Future Lecturers in Food Technologies at Higher Educational Institutions]</i>	248
ЛУЧАНІНОВА Ольга / Olga LUCHANINOVA	
Розвиток soft skills майбутнього викладача з професійної освіти як складова особистісного іміджу <i>[Soft Skills Development in Future Lecturers in Professional Education as a Component of Personal Image]</i>	251
МАРШИЦЬКА Вікторія / Victoria MARSHYTSKA	
Розвиток soft skills педагогів закладів фахової передвищої освіти <i>[Soft Skills Development in Teaching Staff of Institutions of Professional Pre-Higher Education]</i>	254
ОТАМАСЬ Інна / Inna OTAMAS	
Упровадження систем управління навчанням в освітній процес закладів освіти <i>[Implementing Training Management Systems in Educational Process of Educational Institutions]</i>	255

ПЕТРЕНКО Лариса / Larisa PETRENKO	
Проактивність – важлива метанавичка викладачів закладів вищої освіти в умовах євроінтеграції [<i>Proactivity is an Important Meta-skill of Lecturers of Higher Educational Institutions in the conditions of European Integration</i>]	258
РУЖИЦЬКИЙ Валерій / Valery RUZHITSKYI	
Професійний розвиток викладачів закладів фахової передвищої освіти [<i>Professional Development of Lecturers of Vocational Pre-Higher Educational Institutions</i>]	261
ДИСКУСІЙНА ПАНЕЛЬ СЕКЦІЇ № 5 ЗА УЧАСТЮ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ [<i>Discussion panel of Section № 5 with the participation of young researchers</i>]	
БОБОВА Людмила, ОЛІФІРА Лариса / Lyudmila BOBOVA, Larisa OLIFIRA	
Особливості адаптації іноземних громадян та осіб без громадянства у вишах Великої Британії та США [<i>Peculiarities of Adaptation of Foreign Citizens and Stateless Persons in Universities of Great Britain and USA</i>]	263
ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор, СИНЯНОС Олена / Ihor VERBOVSKYI, Olena SYNYANOS	
Методичні рекомендації щодо ефективного використання ігрових технологій у роботі вчителя початкових класів [<i>Methodical Recommendations on the Effective Use of Game Technologies in the Work of Primary School Teachers</i>]	266
ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор, МЕЛЬНИК Анна, ЗАЄЦЬ Владислав / Ihor VERBOVSKYI, Anna MELNYK, Vladyslav ZAYETS	
Джерела вивчення та розвитку алгебраїчних задач в історії математики [<i>Sources of the Study and Development of Algebraic Problems in the History of Mathematics</i>]	272
КВЯТКОВСЬКА Анна / Anna KVYATKOVSKA	
Використання робочих зошитів у змішаному навчанні майбутніх спеціалістів із телекомунікацій [<i>Using Workbooks in Blended Learning of Future Telecommunications Specialists</i>]	275
КРИВЕНКО Олександр / Oleksandr KRYVENKO	
Професійні вимоги до викладача предметів духовно-морального спрямування у закладі загальної середньої освіти [<i>Professional Requirements for a Teacher of Spiritual and Moral Subjects in a General Secondary Educational Institution</i>]	277
КУПРІЙЧУК Катерина / Kateryna KUPRIYCHUK	
Теорія і практика формування готовності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти до комунікації у професійній діяльності [<i>Theory and Practice of Formation of Readiness of Future Heads of General Secondary Educational Institutions for Communication in Professional Activities</i>]	285
ЛОГІНОВ Андрій / Andriy LOGINOV	
Методичні рекомендації вчителям щодо професійного розвитку в умовах диверсифікації післядипломної педагогічної освіти [<i>Methodical Recommendations for Teachers Regarding Professional Development in the conditions of Diversification of Postgraduate Pedagogical Education</i>]	287
Резолюція конференції / Conference resolution	290
Автори тез доповідей / Authors of Theses of Reports	293

Національна академія педагогічних наук України
Відділення вищої освіти
Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти»
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»

■ ЦЕНТРАЛЬНИЙ
■ ІНСТИТУТ
■ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
■ ОСВІТИ

Інформаційний лист-запрошення!

10-11 листопада 2022 р. о 10⁰⁰
у Державному закладі вищої освіти
«Університет менеджменту освіти»
(м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52-а)

**ІІІ НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ
ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА: СУЧАСНІ ТРЕНДИ»**

**III CONFERENCE ON PROFESSIONAL DEVELOPMENT
IN THE DIGITIZED SOCIETY: CURRENT TRENDS (PDDig-2022)**

Мета конференції: узагальнити, презентувати та апробувати результати наукових досліджень і практичний досвід професійного розвитку фахівців в умовах цифровізації суспільства.

До участі у конференції запрошуються: наукові, науково-педагогічні, педагогічні працівники закладів освіти, докторанти, аспіранти.

Офіційні мови конференції: українська.

Організатори конференції: Національна академія педагогічних наук України; Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти»; Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти».

Програма конференції передбачає проведення пленарного засідання та роботу секцій із актуальною проблематикою.

Секція 1. Управління професійним розвитком фахівців у цифровому просторі формальної і неформальної освіти

- Освітній технопарк в інноваційному менеджменті якості освіти.
- Методологічні засади управління безперервним професійним розвитком фахівців в умовах відкритої післядипломної освіти та дистанційного навчання.
- Вітчизняний і зарубіжний досвід професійного розвитку фахівців у формальній і неформальній відкритій післядипломній освіті.
- Менеджмент якості професійного розвитку фахівців у цифровому просторі формальної і неформальної освіти.

Секція 2. Підготовка і професійний розвиток фахівців у цифровому двійнику закладу освіти

- Сучасні технології організації навчання на відстані.
- Цифрова компетентність педагога: засоби формування та розвитку.
- Веб-інструментарій організації та підтримки дистанційного навчання.
- Цифровий близнюк закладу освіти як рішення інноваційних освітніх проблем.
- Цифрове представлення функціоналу закладу освіти.
- Програмне забезпечення управління навчанням – основа формування цифрового близнюка закладу освіти.

Секція 3. Психологічна безпека учасників освітнього процесу у цифровому освітньому середовищі

- Інформаційно-психологічна безпека особистості: виклики сьогодення.
- Психологічний аспект взаємодії у цифровому освітньому середовищі.
- Чинники психологічної безпеки учасників освітнього процесу у цифровому освітньому середовищі.
- Підготовка учасників освітнього процесу до створення та підтримки психологічно безпечного цифрового освітнього середовища.

Секція 4. Підготовка управлінців соціально-політичного профілю в умовах цифровізації суспільства: гуманістичний аспект

- Тренди, ризики та детермінанти соціально-економічного розвитку організації в епоху цифровізації.
- Трансформація систем управління проектами та публічного управління і адміністрування в умовах емерджентності.

- Особистісний розвиток та психологічна допомога в сучасних умовах.
- Підготовка конкурентоспроможних фахівців в умовах освітніх змін:
  - спеціальна освіта, інклюзивне навчання: проблеми та перспективи;
  - сучасні тенденції управління закладами освіти.

Секція 5. Розвиток Soft Skills педагогів закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти в умовах диджиталізації

- SoftSkills як освітній тренд і необхідний складник професійного розвитку інноваційного педагога закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти.
- SoftSkills/чи HardSkills педагога закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти в умовах диджиталізації суспільства.
- Моделі SoftSkills педагога закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти: компетенції, цінності, поведінкові індикатори, результати.
- Як працювати над розвитком SoftSkills педагога закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти у системі безперервної освіти?
- Розроблення професійних профілів педагогів закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти на компетентнісній основі з урахуванням суспільних та освітніх викликів, вимог ринку праці.
- Моніторинг якості підготовки педагога закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти в контексті взаємодії із роботодавцями та ключовими стейкхолдерами.

Наукова платформа конференції – унікальне місце для творчої співпраці, плідного науково-освітнього й соціального партнерства представників різних галузей, обговорення й вирішення актуальних проблем розвитку післядипломної освіти, формулювання пропозицій до законодавства у галузі освіти дорослих, розгляду шляхів налагодження й зміцнення дієвої співпраці між науковцями і практиками.

Форми участі в конференції: 1) виступ із науковою доповіддю на пленарному/ секційних засіданнях; 2) участь у науковій панельній дискусії, розгорнутій у межах секційного засідання (виступ із науковим повідомленням); 3) слухач (без наукової доповіді, повідомлення та публікації наукової статті (тез)).

Електронні іменні сертифікати про участь у конференції та підвищення кваліфікації (українською) будуть видані з урахуванням форми участі: спікер пленарного / секційного засідання; учасник наукової панельної дискусії; учасник-слухач.

Реєстрація учасників є обов'язковою! Запрошуємо долучитися до активної участі у науково-практичній конференції та зареєструватися (українською мовою) до 25 жовтня 2022 р.:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeRS1m_Pm1P72Dzv8ED9eiEsijNKtNp--_00M3h01Hhu7Cg/viewform

Календар конференції

Подання наукових статей (тез) до програмного комітету конференції (pddig2022@ukr.net)	25 жовтня 2022 р.
Повідомлення про прийняття статті (тез) до друку	30 жовтня 2022 р.
Електронна реєстрація учасників конференції	25 жовтня 2022 р.
Дні проведення конференції	10-11 листопада 2022 р.

Фінансова основа проведення конференції: організаційний внесок (100 гривень) за участь у конференції передбачає витрати на проведення науково-практичної конференції, наукове редагування електронного збірника матеріалів конференції (без вартості публікації матеріалів конференції) та оформлення іменних сертифікатів учасників.

Розрахунковий рахунок для перерахування коштів:

Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти»
м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52-А

р/рахунок: [UA458201720313251001201018507](https://bank.gov.ua/nrm/doc/chose?id=UA458201720313251001201018507)

ДКСУ у м. Києві МФО 820172 код ЕДРПОУ 35830447

Прізвище, ім'я, по-батькові платника-учасника конференції, телефон

Вид платежу – участь у науково-практичній конференції

10-11.11.2022 р.

Квитанцію про сплату організаційного внеску учаснику конференції прохання надіслати на електронну пошту (pddig2022@ukr.net) із зазначенням прізвища, імені, по батькові платника, наприклад: Петренко Віктор Іванович Організаційний внесок Конференція. Після конференції будуть надіслані електронні іменні сертифікати про участь у конференції (українською мовою).

Місце проведення конференції: Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти», вул. Січових Стрільців 52-а, м. Київ, 04053, Україна.

Контактні особи організаційного та програмного комітетів: Інна Отамась, [+380972932930](tel:+380972932930), pddig2022@ukr.net (заступник голови оргкомітету), Олена Остряньська, [+380675844017](tel:+380675844017), pddig2022@ukr.net (заступник голови програмного комітету).

E-mail для листування: pddig2022@ukr.net

Лінки конференції: 1) лінк для участі конференції повідомлять після підтвердження реєстрації; 2) електронна адреса для подання наукових статей (тез) до програмного комітету (pddig2022@ukr.net).

Наукові статті (тези) учасників конференції мають бути підготовлені українською мовою згідно з вимогами **до 25 жовтня 2022 р.** і подані до програмного комітету конференції (pddig2022@ukr.net). Інформацію про авторів (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, учене звання, посада, місце роботи) зазначити у реєстраційній формі: https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSeRS1m_Pm1P72Dzv8ED9eiEsiJNKtNp--_00M3h01NHu7Cg/viewform.

Відібрані наукові статті (тези) учасників конференції, підготовлені згідно з вимогами, будуть опубліковані у Електронному збірнику матеріалів III Науково-практичної конференції «Професійний розвиток в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди».

ВИМОГИ ДО ПОРЯДКУ ПОДАВАННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ (тез):

Авторам пропонується **до 25 жовтня 2022 року** надсилати підготовлені українською мовою наукові статті (тези), що містять результати оригінальних науково-дослідницьких робіт (2-3 сторінки) з тематичних напрямів конференції.

ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ НАУКОВОЇ СТАТТІ (тез):

Автори несуть повну відповідальність за зміст поданої статті (тез).

Матеріали мають бути оригінальними і не повинні бути опубліковані раніше. Процес перевірки буде сліпим. **Матеріали мають бути:** а) науково обґрунтованими; б) оригінальними (не опублікованими в іншому місці частково або повністю та не поданими до інших місць для одночасного розгляду); в) представленими на конференції (принаймні один автор кожної статті має бути присутнім на конференції); г) відповідати тематиці PDDig-2022.

В одній роботі не повинно бути більше трьох авторів.

Кількість посилань у списку використаних джерел не повинна бути меншою за 2-х та має включати сучасні українські й зарубіжні дослідження.

Самоцитовання не повинно перевищувати 10 %.

Авторам пропонується суворо дотримуватися етичних правил, зокрема:

1) Одне дослідження не поділяється на кілька частин, щоб збільшити кількість поданих матеріалів, і воно з часом надсилається до різних редактованих книжкових проєктів чи журналів або до одного журналу .

2) Жодні дані не були сфабриковані або маніпульовані (включаючи зображення) на підтвердження висновків рукопису.

3) Жодні дані, текст чи теорії інших осіб не подаються так, ніби вони належать авторам. Мають бути надані належні посилання на інші праці (це включає матеріал, який ретельно копіюється (майже дослівно), узагальнюється та/або перефразується), лапки використовуються для дослівного копіювання матеріалу, а також надаються дозволи на матеріал, захищений авторським правом.

4) Згода на подання отримана від усіх співавторів та відповідальних осіб установи (організації), де робота виконувалася до подання статті (тез) до друку.

5) Автори, чії імена вказані у матеріалі, здійснили достатній внесок у наукову роботу, а отже, поділяють колективну відповідальність та відповідальність за результати.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВОЇ СТАТТІ (тез):

Обсяг тез: 2-3 сторінки.

Форма подання: формат сторінки – А4; орієнтація сторінки – книжкова; поля – усі по 2,0 см; інтервал між рядками – 1,5; відстань у першого рядка в абзаці – 1,25 см; шрифт – TimesNewRoman, 14 пт.

Текст тез має бути побудований за схемою: прізвище, ім'я, по батькові автора(ів) (шрифт напівжирний; вирівнювання по правому краю); науковий ступінь, вчене звання (шрифт напівжирний; вирівнювання по правому краю); повна назва організації, де навчається, або працює автор (вирівнювання по правому краю); назва тез без використання скорочень (великими літерами, шрифт напівжирний, вирівнювання по центру); основний розділ і висновки.

Список літератури до тез друкується в кінці тез (оформлення списку використаної літератури повинно відповідати вимогам ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання). Посилання в тексті на кожне джерело обов'язкове, наприклад [1, с. 7]. Перша цифра – номер джерела в списку літератури, друга – номер сторінки. Номер джерела та номер сторінки розділяються комою з пробілом, номер джерела крапкою з комою, напр.: [4], [3, с. 123], [4; 10]. Наводяться тільки джерела, на які є посилання в тексті тез. Для нумерації використовувати список.

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТЕЗ

Отамась Інна Григорівна,
*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри професійної і вищої освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»*

НАЗВА ТЕЗ

Текст тез

Список використаної літератури

*Бажаємо Вам плідного впровадження наукових результатів на конференції!
Із повагою, організаційний і програмний комітети конференції*

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

КИРИЧЕНКО Микола Олексійович (голова) / **Mykola KYRYCHENKO** – доктор філософії, професор, ректор Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ОТАМАСЬ Інна Григорівна (заст. голови) / **Inna OTAMAS** – кандидат історичних наук, доцент, завідувач відділу наукової роботи Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

РОЖНОВА Тетяна Євгеніївна (заст. голови) / **Tatiana ROZHNOVA** – кандидат педагогічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

СИДОРЕНКО Вікторія Вікторівна (заст. голови) / **Victoria SIDORENKO** – доктор педагогічних наук, кандидат філологічних наук, доцент, директор Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

СОРОЧАН Тамара Михайлівна (заст. голови) / **Tamara SOROCHAN** – доктор педагогічних наук, професор, директор Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

Члени організаційного комітету

АНУФРІЄВА Оксана Леонідівна / **Oksana ANUFRIEVA** – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач відділу аспірантури і докторантури Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ГОРОВА Олена Олександрівна / **Olena GOROVA** – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ГРИЦАЙ Світлана Юріївна / **Svitlana HRYTSAY** – директор Центру міжнародного співробітництва та освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ДЕПУТАТ Тетяна Олександрівна / **Tatiana DEPUTAT** – начальник фінансово-економічного відділу Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ЄРМОЛЕНКО Андрій Борисович / **Andrii YERMOLENKO** – кандидат політичних наук, доцент, завідувач кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ІВАШЕВ Євгеній Володимирович / **Evgeny IVASHEV** – кандидат юридичних наук, доцент, заступник директора з навчальної роботи Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

КЕМПЕ Вероніка Юріївна / **Veronika KEMPE** – директор наукової бібліотеки Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ОЛІФІРА Лариса Миколаївна / Larisa OLIFIRA – кандидат педагогічних наук, доцент, заступник директора Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

САВЧЕНКО Вадим Юрієвич / Vadim SAVCHENKO – директор Навчально-методичного центру інформаційно-цифрових систем та технологій Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ФЕЩЕНКО Олена Леонідівна / Olena FESCHENKO – кандидат економічних наук, доцент, заступник директора з науково-педагогічної та навчальної роботи Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ШЕРЕМЕТ Тетяна Іванівна / Tatiana SHEREMET – методист вищої категорії, завідувач відділу науково-методичного забезпечення відкритої освіти Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

СПІРІН Олег Михайлович (голова) / Oleg SPIRIN – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи та цифровізації Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ОЛІЙНИК Віктор Васильович (заст. голови) / Victor OLIYNYK – доктор педагогічних наук, професор, радник ректора Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ОСТРЯНСЬКА Олена Анатоліївна (заст. голови) / Olena OSTRIANSKA – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент відділу наукової роботи Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

Члени програмного комітету

АНТОЩУК Світлана Володимирівна / Svitlana ANTOSHCHUK – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

БОНДАРЧУК Олена Іванівна / Olena BONDARCHUK – завідувач кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», доктор психологічних наук, професор.

БУРЛАЄНКО Тетяна Іванівна / Tetiana BURLAYENKO – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки, підприємництва та менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ВАСИЛЬЧЕНКО Яніна Йосипівна / Yanina VASILCHENKO – завідувач редакційно-видавничого відділу Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ВИНОГРАДОВА Вікторія Євгенівна / Victoria VYNOHRADOVA – доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-

наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ЗУБЕЦЬ Валентина Олексіївна / Valentine ZUBEC – методист вищої категорії відділу наукової роботи Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

КАРТАШОВА Любов Андріївна / Lyubov KARTASHOVA – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з дистанційного навчання Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ЛЮБЧЕНКО Надія Василівна / Nadiia LIUBCHENKO – кандидат педагогічних наук, доцент, докторант, доцент кафедри менеджменту освіти і права Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

МОРОЗ Володимир Васильович / Volodymyr MOROZ – кандидат наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління і проектного менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

НАУМЕНКО Анна Степанівна / Anna NAUMENKO – методист вищої категорії відділу наукової роботи Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ПЕТРЕНКО Лариса Миколаївна / Larysa PETRENKO – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри професійної та вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ПРОСІНА Ольга Володимирівна / Olga PROSINA – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ПУХОВСЬКА Людмила Прокопівна / Lyudmila PUKHOVSKA – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

РЯБОВА Зоя Вікторівна / Zoia RYABOVA завідувач кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор.

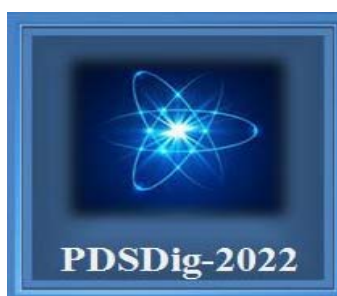
СЕРГЕЄВА Лариса Миколаївна / Larysa SERGEIEVA – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної та вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

СІДАНІЧ Ірина Леонідівна / Iryna SIDANICH – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

**Національна академія педагогічних наук України
Відділення вищої освіти
Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти»
Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти»**

■ ЦЕНТРАЛЬНИЙ
■ ІНСТИТУТ
■ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
■ ОСВІТИ

ПРОГРАМА

**ІІІ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ
ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА: СУЧАСНІ ТРЕНДИ»**

**III CONFERENCE ON PROFESSIONAL DEVELOPMENT
IN THE DIGITIZED SOCIETY: CURRENT TRENDS (PDDig-2022)**

ПОРЯДОК РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ

10 листопада 2022 р.				
10⁰⁰-10²⁰	Урочисте відкриття конференції. Привітання учасникам конференції			
10²⁰-12⁴⁵	Пленарне засідання			
12⁴⁵-13⁰⁰	Перерва			
Перша лінійка секцій:				
<u>Секції №1, 2</u>				
13⁰⁰-16³⁰	<table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%; border: none; vertical-align: top;"> <p style="text-align: center;">Секція 1. Управління професійним розвитком фахівців у цифровому просторі формальної і неформальної освіти</p> </td> <td style="width: 50%; border: none; vertical-align: top;"> <p style="text-align: center;">Секція 2. Підготовка і професійний розвиток фахівців у цифровому двійнику закладу освіти</p> </td> </tr> </table>	<p style="text-align: center;">Секція 1. Управління професійним розвитком фахівців у цифровому просторі формальної і неформальної освіти</p>	<p style="text-align: center;">Секція 2. Підготовка і професійний розвиток фахівців у цифровому двійнику закладу освіти</p>	
<p style="text-align: center;">Секція 1. Управління професійним розвитком фахівців у цифровому просторі формальної і неформальної освіти</p>	<p style="text-align: center;">Секція 2. Підготовка і професійний розвиток фахівців у цифровому двійнику закладу освіти</p>			
Друга лінійка секцій:				
<u>Секції №3, 4, 5</u>				
13⁰⁰-16³⁰	<table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 33%; border: none; vertical-align: top;"> <p style="text-align: center;">Секція 3. Психологічна безпека учасників освітнього процесу у цифровому освітньому середовищі</p> </td> <td style="width: 33%; border: none; vertical-align: top;"> <p style="text-align: center;">Секція 4. Підготовка управлінців соціально-політичного профілю в умовах цифровізації суспільства: гуманістичний аспект</p> </td> <td style="width: 33%; border: none; vertical-align: top;"> <p style="text-align: center;">Секція 5. Розвиток Soft Skills педагогів закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти в умовах діджиталізації</p> </td> </tr> </table>	<p style="text-align: center;">Секція 3. Психологічна безпека учасників освітнього процесу у цифровому освітньому середовищі</p>	<p style="text-align: center;">Секція 4. Підготовка управлінців соціально-політичного профілю в умовах цифровізації суспільства: гуманістичний аспект</p>	<p style="text-align: center;">Секція 5. Розвиток Soft Skills педагогів закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти в умовах діджиталізації</p>
<p style="text-align: center;">Секція 3. Психологічна безпека учасників освітнього процесу у цифровому освітньому середовищі</p>	<p style="text-align: center;">Секція 4. Підготовка управлінців соціально-політичного профілю в умовах цифровізації суспільства: гуманістичний аспект</p>	<p style="text-align: center;">Секція 5. Розвиток Soft Skills педагогів закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти в умовах діджиталізації</p>		
11 листопада 2022 р.				
11⁰⁰-16⁰⁰	Робота дискусійних панелей № 1-5 за участю молодих дослідників			
16³⁰-17⁰⁰	Підведення підсумків конференції			

РЕГЛАМЕНТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Доповідь	До 10 хвилин
Інформація	До 5 хвилин
Повідомлення	До 3 хвилин
Участь у дискусійній панелі	До 5 хвилин

УРОЧИСТЕ ВІДКРИТТЯ КОНФЕРЕНЦІЇ

10 листопада 2022 р.

зала засідань Державного закладу вищої освіти
«Університет менеджменту освіти»,
вул. Січових Стрільців, 52-А, корп. 3

10⁰⁰–10²⁰

ПРИВІТАННЯ УЧАСНИКАМ КОНФЕРЕНЦІЇ

КИРИЧЕНКО Микола Олексійович / Mykola KYRYCHENKO – ректор Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», доктор філософії, професор, член-кореспондент Національної академії наук вищої освіти України (м. Київ, Україна).

САУХ Петро Юрійович / Petro SAUH – академік-секретар Відділення вищої освіти НАПН України, доктор філософських наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії педагогічних наук України, віце-президент Української академії акмеології (м. Київ, Україна).

ЗАВАЛЕВСЬКИЙ Юрій Іванович / Yuriy ZAVALEVSKIY – перший заступник директора Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», доктор педагогічних наук, професор (м. Київ, Україна).

МІРОВСЬКА Маріола / Mariola MIROVSKA – доктор педагогічних наук, професор, керівник відділення суспільної роботи, соціальної роботи та туристики Університету ім. Яна Длугоша в Ченстохові (Республіка Польща).

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

10 листопада 2022 р.

зала засідань Державного закладу вищої освіти
«Університет менеджменту освіти»,
вул. Січових Стрільців, 52-А, корп. 3

10²⁰–12⁴⁵

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» У ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Кириченко Микола Олексійович, ректор ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор філософії, професор, член-кореспондент Національної академії наук вищої освіти України, м. Київ, Україна.

РОЗГОРТАННЯ, АДМІНІСТРУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ ЦИФРОВОЇ ПЛАТФОРМИ GOOGLE WORKSPACE FOR EDUCATION У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

***Спірін Олег Михайлович**, проректор з наукової роботи та цифровізації ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор, м. Київ, Україна; головний науковий співробітник відділу відкритих освітньо-наукових інформаційних систем Інститут цифровізації освіти НАПН України, м. Київ, Україна.*

ЯКІСТЬ ОСВІТИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

***Муранова Наталія Петрівна**, проректор з науково-педагогічної, освітньої роботи та міжнародних зв'язків ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор, м. Київ, Україна.*

УНІВЕРСИТЕТ ОНЛАЙН: ВІД ФАНТАЗІЙ ДО ПЕРСПЕКТИВ

***Ягодзінський Сергій Миколайович**, проректор з навчально-методичної роботи Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет», доктор філософських наук, професор, м. Київ, Україна.*

***Козинець Анатолій Олександрович**, завідувач навчальної частини, голова Ради молодих учених Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет», м. Київ, Україна.*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ НА ОСНОВІ КОНСОЛІДОВАНОГО ЛІДЕРСТВА У ВІДКРИТІЙ ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

***Сорочан Тамара Михайлівна**, директор Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор, м. Київ, Україна.*

***Карташова Любов Андріївна**, заступник директора з дистанційного навчання Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор, м. Київ, Україна.*

ОСОБЛИВОСТІ ПІДТРИМКИ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

***Бондарчук Олена Іванівна**, завідувач кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор психологічних наук, професор, м. Київ, Україна.*

ПІДГОТОВКА КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

***Рожнова Тетяна Євгенівна**, директор Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент, м. Київ, Україна.*

**ПЕРША ЛІНІЙКА СЕКЦІЙ
(секції № 1, 2, дискусійні панелі № 1, 2)**

10 листопада 2022 р.

зал засідань Державного закладу вищої освіти
«Університет менеджменту освіти»,
вул. Січових Стрільців, 52-А, корп. 3

13⁰⁰–16³⁰

**Модератори першої лінійки секцій та дискусійних панелей № 1, 2
за участю молодих дослідників**

Сорочан Тамара Михайлівна, директор Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор;
Карташова Любов Андріївна, заступник директора з дистанційного навчання Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор.

СЕКЦІЯ 1

**Управління професійним розвитком фахівців
у цифровому просторі формальної і неформальної освіти
Проблематика секції:**

- Освітній технопарк в інноваційному менеджменті якості освіти.
- Методологічні засади управління безперервним професійним розвитком фахівців в умовах відкритої післядипломної освіти та дистанційного навчання.
- Вітчизняний і зарубіжний досвід професійного розвитку фахівців у формальній і неформальній відкритій післядипломній освіті.
- Менеджмент якості професійного розвитку фахівців у цифровому просторі формальної і неформальної освіти.

Спікери секції 1

Модератор – Сорочан Тамара Михайлівна, директор Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор;

секретар – Самойленко Олексій Олександрович, доцент кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, доцент.

РОЗГОРТАННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ ХМАРНОЇ ПЛАТФОРМИ GOOGLE WORKSPACE FOR EDUCATION У ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Спірін Олег Михайлович, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи та цифровізації ДЗВО «Університет менеджменту освіти»; м. Київ, Україна,

головний науковий співробітник відділу відкритих освітньо-наукових інформаційних систем Інститут цифровізації освіти НАПН України, м Київ, Україна.

Касьян Сергій Петрович, доцент кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗП(ПТ)О В УМОВАХ ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ

Романова Ганна Миколаївна, професор кафедри професійної та вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор.

Романов Леонід Анатолійович, доцент кафедри професійної та вищої освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук.

Антонюк Людмила Анатоліївна, старший викладач кафедри професійної та вищої освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ПІДВИЩЕННЯ РІВНІВ МЕДИЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ У НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ: ДОСВІД СЛОВАКІЇ

Волярська Олена Станіславівна, професор-дослідник на кафедрі педагогіки та андрагогіки Університету Яна Коменського у Братиславі (Словаччина), доктор педагогічних наук, доцент.

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІДТРИМКИ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Ілляхова Марина Володимирівна, доцент кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат філософських наук, доцент.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ ФОРМАЛЬНОЇ І НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Супрун В'ячеслав Васильович, професор кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат економічних наук, доцент.

КУРАТОРСТВО-ТЮТОРСТВО У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

Оліфіра Лариса Миколаївна, заступник директора з навчальної роботи Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

Рябова Зоя Вікторівна, завідувач кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор.

Любченко Надія Василівна, доцент кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

СУЧАСНА ПОЛІТИКА ЩОДО ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄС

Пуховська Людмила Прокопівна, професор кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор.

ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Тарасюк Ірина Володимирівна, доцент кафедри професійної та вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук.

УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ВІДКРИТОЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Кравчинська Тетяна Сергіївна, доцент кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

КОМПЛЕКСНА ДІАГНОСТИКА ФАХІВЦІВ У КОМП'ЮТЕРНІЙ ПРОГРАМІ «ПЕРСОНАЛ-ψ»

Киричук Валерій Олександрович, доцент кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

УПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ НАВЧАННЯМ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Отамась Інна Григорівна, завідувач відділу наукової роботи, доцент кафедри професійної та вищої освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат історичних наук, доцент.

ТЕХНОЛОГІЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДИСТАНЦІЙНОГО ТЕСТУВАННЯ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Андрос Мирослав Євгенійович, старший викладач кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Борсук Дмитро Валерійович, директор закладу загальної середньої освіти Спеціалізована школа I-III ступенів № 73, м. Київ, Україна.

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВИХ ТА МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Борсук Олеся Володимирівна, художній керівник Центру творчості «Шевченківець», м. Київ, Україна.

Дискусійна панель секції № 1 за участю молодих дослідників

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ В СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Чмир Софія Ігорівна, аспірантка Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 011 – «Освітні, педагогічні науки».

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ ГРОМАДСЬКИХ ВІРОСПОВІДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Бринь Людмила Іванівна, керівник ГО «Дитяча Місія», здобувач ступеня доктора філософії у галузі педагогіки Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

ЦИФРОВА КУЛЬТУРА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ: ІННОВАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
Германсон Галина Олегівна, аспірантка Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 011 – «Освітні, педагогічні науки».

ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ В УМОВАХ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ
Короїд Тетяна Вікторівна, аспірантка Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 011 – «Освітні, педагогічні науки».

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЕДУКАЦІЇ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ЖІНОК ЗАСОБАМИ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ
Попович Ярослава Олександрівна, аспірантка Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 053 – «Психологія».

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕЛЕКТРОМЕХАНІКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ
Волгіна Наталія Ярославівна, аспірантка Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 011 – «Освітні, педагогічні науки».

ФОРМАЛЬНА І НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ЧЛЕНІВ САМОРЕГУЛІВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРІ
Дяденко Михайло Васильович, аспірант Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 281 – «Публічне управління та адміністрування».

ООНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕЛЕКТРОМОНТЕРІВ З РЕМОНТУ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ ЕЛЕКТРОУСТАТКУВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
Мартиненко Катерина Валеріївна, аспірантка Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 011 – «Освітні, педагогічні науки».

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
Смиченко Ангеліна Костянтинівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньої програми «Менеджмент освітньої діяльності» Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет».

СЕКЦІЯ 2

Підготовка і професійний розвиток фахівців у цифровому двійнику закладу освіти Проблематика секції:

- Сучасні технології організації навчання на відстані.
- Цифрова компетентність педагога: засоби формування та розвитку.
- Веб-інструментарій організації та підтримки дистанційного навчання.
- Цифровий близнюк закладу освіти як рішення інноваційних освітніх проблем.
- Цифрове представлення функціоналу закладу освіти.
- Програмне забезпечення управління навчанням – основа формування цифрового близнюка закладу освіти.

Спікери секції 2

Модератор – **Карташова Любов Андріївна**, заступниця директора з дистанційного навчання Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор;

секретар – **Касьян Сергій Петрович**, доцент кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

ЦИФРОВИЙ БЛИЗНЮК ЗАКЛАДУ ОСВІТИ: АКТУАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОСТІ

Сорочан Тамара Михайлівна, директор Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор.

Карташова Любов Андріївна, заступник директора з дистанційного навчання Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор.

УПРАВЛІННЯ ТАЛАНТАМИ (TALANT MENEGEMENT) ЯК АКТУАЛЬНА СТРАТЕГІЯ НАВЧАННЯ І РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ОСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Сергеева Лариса Миколаївна, завідувач кафедри професійної та вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор.

Братко Марія Василівна, професор кафедри професійної та вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор.

МОДЕЛЬ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Просіна Ольга Володимирівна, завідувач кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

ПІДГОТОВКА НАУКОВИХ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСІВ GOOGLE WORKSPACE ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ НАУКОВО-ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Антощук Світлана Володимирівна, завідувач кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК СЛУХАЧІВ В УМОВАХ УКРАЇНСЬКОГО ВІДКРИТОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ (УВУПО)

Кондратова Людмила Григорівна, доцент кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

АРТНАВІГАТОР ЯК ФОРМА ЕЛЕКТРОННОГО СУПРОВОДУ НАВЧАННЯ МИСТЕЦТВА

Масол Людмила Михайлівна, професор кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник.

ОНЛАЙН-СЕРВІСИ ДЛЯ СТВОРЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ

Ларін Станіслав Васильович, доцент кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій Центрального інституту післядипломної

освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат наук з державного управління.

ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНОГО РОБІТНИКА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Кайтановська Ольга Миколаївна, науковий співробітник відділу науково-методичного забезпечення професійної освіти ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», аспірантка ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ДОДАТКИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Шабала Юлія Анатоліївна, старший викладач кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Нежинцева Людмила Петрівна, учитель біології, здорового харчування Комунальної установи «Сумська загальноосвітня школа I-III ступенів № 15 ім. Д. Турбіна», м. Суми, Сумська область.

Дискусійна панель секції № 2 за участю молодих дослідників

РОЗВИТОК ВІДКРИТИХ УНІВЕРСИТЕТІВ У ПРОЦЕСІ ЕВОЛЮЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КАНАДІ

Осадчук Валентина Володимирівна, аспірантка Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 011 – «Освітні, педагогічні науки».

ТРАНСФОРМАЦІЯ ТЬЮТОРІНГА ЯК ОBOB'ЯЗКОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Обручнікова Наталія Дмитрівна, викладач кафедри зарубіжної філології Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського, аспірантка Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 011 – «Освітні, педагогічні науки».

ПРАКТИКА ONLINE НАВЧАННЯ ВИКЛАДАЧІВ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИХ ЦЕНТРІВ СФЕРИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Демків Анна Миколаївна, старший викладач кафедри профілактики пожеж та безпеки життєдіяльності населення Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, м. Київ, Україна, аспірантка Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 011 – «Освітні, педагогічні науки».

ДИСТАНЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ФАХОВИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: ІНСТРУМЕНТИ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Дерека Катерина Олександрівна, аспірантка Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 011 – «Освітні, педагогічні науки».

**ДРУГА ЛІНІЙКА СЕКЦІЙ
(секції № 3, 4, 5, дискусійні панелі № 3, 4, 5)**

10 листопада 2022 р.

зал засідань Державного закладу вищої освіти
«Університет менеджменту освіти»,
вул. Січових Стрільців, 52-А, корп. 3

13⁰⁰–16³⁰

**Модератори другої лінійки секцій та дискусійних панелей № 3, 4, 5
за участю молодих дослідників**

Рожнова Тетяна Євгенівна, директор Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент;

Бондарчук Олена Іванівна, завідувач кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор психологічних наук, професор;

Сидоренко Вікторія Вікторівна, директор Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, кандидат філологічних наук, професор.

СЕКЦІЯ 3

**Психологічна безпека учасників освітнього процесу
У цифровому освітньому середовищі
Проблематика секції:**

- Інформаційно-психологічна безпека особистості: виклики сьогодення.
- Психологічний аспект взаємодії у цифровому освітньому середовищі.
- Чинники психологічної безпеки учасників освітнього процесу у цифровому освітньому середовищі.
- Підготовка учасників освітнього процесу до створення та підтримки психологічно безпечного цифрового освітнього середовища.

Спікери секції 3

Модератор – **Бондарчук Олена Іванівна**, завідувач кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор психологічних наук, професор;

секретар – **Пінчук Наталія Іванівна**, доцент кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат психологічних наук, доцент.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Москальова Алла Степанівна, професор кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат психологічних наук, доцент.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МАРКЕТИНГУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ОЧНО-ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Казакова Світлана Володимирівна, доцент кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат психологічних наук, доцент.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОУЧИНГОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПЕДАГОГІЧНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВІДКРИТОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Пінчук Наталія Іванівна, доцент кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат психологічних наук, доцент.

ПІДГОТОВКА МОЛОДИХ ПЕДАГОГІВ ДО СТВОРЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНО-БЕЗПЕЧНОГО ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Москальов Максим Володимирович, доцент кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат психологічних наук.

КОМУНІКАТИВНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ПОКАЗНИК ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСВІТЯН В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Гордієнко Наталія Василівна, завідувач навчального відділу, доцент кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат психологічних наук.

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНОЇ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ STEM-ОСВІТИ

Лозова Оксана Володимирівна, завідувач сектору науково-методичного забезпечення STEM-освіти Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти», аспірантка Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 053 – «Психологія».

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Прокопенко Олена Антонівна, старший викладач кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», аспірантка Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 053 – «Психологія».

Дискусійна панель секції № 3 за участю молодих дослідників

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ АВТЕНТИЧНОСТІ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ У ВІРТУАЛЬНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Боднарчук Тимур Мирославович, аспірант Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 053 – «Психологія».

ЕМОЦІЙНА БЕЗПЕКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА

Стешиц Ірина Вікторівна, аспірантка Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 053 – «Психологія».

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ЧИННИК ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЗДОБУВАЧІВ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Зернова Наталія Володимирівна, методист вищої категорії відділу наукової роботи ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФІЛАКТИКИ ПСИХОТРАВМИ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Киричук Людмила Євгенівна, практичний психолог Приватної школи «Інвенторскул», аспірантка Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 053 – «Психологія».

СЕКЦІЯ 4

Підготовка управлінців соціально-політичного профілю В умовах цифровізації суспільства: гуманістичний аспект Проблематика секції:

- Тренди, ризики та детермінанти соціально-економічного розвитку організації в епоху цифровізації.
- Трансформація систем управління проектами та публічного управління і адміністрування в умовах емерджентності.
- Особистісний розвиток та психологічна допомога в сучасних умовах.
- Підготовка конкурентоспроможних фахівців в умовах освітніх змін:
  - спеціальна освіта, інклюзивне навчання: проблеми та перспективи;
  - сучасні тенденції управління закладами освіти.

Спікери секції 4

Модератор – **Рожнова Тетяна Євгенівна**, директор Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент;

секретар – **Бурлаєнко Тетяна Іванівна**, завідувач кафедри економіки, підприємництва та менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

ДЕТЕРМІНАНТИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Бурлаєнко Тетяна Іванівна, завідувач кафедри економіки, підприємництва та менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ЦИФРОВИМИ РЕСУРСАМИ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Брюховецька Олександра Вікторівна, професор кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор психологічних наук, професор.

ПЕРЕОРІЄНТАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ПРАКТИКИ НА ДУХОВНО-ЦІННІСНІ АСПЕКТИ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ ЯК ВИМОГА ЧАСУ

Сіданіч Ірина Леонідівна, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор.

ТРАНСФОРМАЦІЯ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ У 2022 РОЦІ

Дегтярєва Ія Олександрівна, професор кафедри публічного управління і проектного менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор наук з державного управління, професор.

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Тимошко Ганна Миколаївна, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор.

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ – ІНСТРУМЕНТ ПРОТИДІЇ ВПЛИВУ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОПАГАНДИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Приходькіна Наталія Олексіївна, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, доцент.

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ОСВІТИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Іванова Валентина Василівна, професор кафедри економіки, підприємництва та менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор економічних наук, професор.

ВІЙСЬКОВІ ДІЇ В УКРАЇНІ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ЯКІСТЬ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ

Смутчак Зінаїда Василівна, професор кафедри економіки, підприємництва та менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор економічних наук, професор.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Коврига Олена Сергіївна, доцент кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат наук з державного управління, доцент.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

Махія Тетяна Анатоліївна, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО КОНТРОЛЮ В ТРАНСПОРТНІЙ ГАЛУЗІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Ковтун Оксана Анатоліївна, професор кафедри публічного управління і проектного менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат наук з державного управління, доцент;
Віховський Олег Олександрович, аспірант Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 281 – «Публічне управління та адміністрування».

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Вербовський Ігор Андрійович, начальник навчального відділу, доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка, кандидат педагогічних наук, доцент.

ПРОДУКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЧАСУ В ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Новіцька Інеса Василівна, завідувач відділу аспірантури та докторантури, доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка, кандидат педагогічних наук, доцент.

ЗАСОБИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ У ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Остряньська Олена Анатоліївна, доцент відділу наукової роботи ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

ТРЕНДИ, РИЗИКИ ТА ДЕТЕРМІНАНТИ КОНСАЛТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Драгунова Віра Валентинівна, заступник директора з навчально-виховної роботи Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Морозова Марина Едуардівна, доцент кафедри економіки, підприємництва та менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ У ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ануфрієва Оксана Леонідівна, доцент кафедри економіки, підприємництва та менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СФЕРІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ: ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Брусенцева Ольга Анатоліївна, старший викладач кафедри економіки, підприємництва та менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат економічних наук.

ПРОЄКТНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Дубініна Оксана Володимирівна, професор кафедри публічного управління і проектного менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАГІСТРІВ МЕНЕДЖМЕНТУ З УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА (НЕ)МОЖЛИВОСТІ

Бережна Галина Віталіївна, доцент кафедри публічного управління і проектного менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат економічних наук, доцент.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ В ЕПОХУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Шолох Олена Анатоліївна, доцент кафедри педагогіки, методики викладання історії і суспільних дисциплін Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, кандидат педагогічних наук, доцент.

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ НАССР ЯК НЕОБХІДНА ПЕРЕДУМОВА БЕЗПЕЧНОГО ХАРЧУВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Пономарьова Оксана Миколаївна, директор Бориспільського академічного ліцею ім. А. Федорчука, учитель інформатики, спеціаліст вищої категорії, учитель-методист.

ОРГАНІЗАЦІЯ «БЕЗПЕЧНОГО» ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД

Бердник Анна Іванівна, заступник директора з навчально-виховної роботи Бориспільського академічного ліцею ім. А. Федорчука, учитель іноземних мов, спеціаліст вищої категорії, кандидат педагогічних наук.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

Бойко Олена Миколаївна, завідувач практикою Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ

Мамчик Костянтин Володимирович, вчитель математики та інформатики Ліцею № 4 міста Новоград-Волинського Житомирської області, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ОДИН ІЗ КЛЮЧОВИХ НАПРЯМКІВ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Мамчик Анна Валеріївна, заступник директора з навчально-виховної роботи Ліцею № 4, м. Новоград-Волинський, Житомирська область.

ПРОЩЕННЯ В УМОВАХ ПРОЖИВАННЯ ВТРАТ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Мухіна Любов Яківна, старший викладач кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Дискусійна панель секції № 4 за участю молодих дослідників

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Реморов Ярослав Станіславович, директор Михайловецького професійного аграрного ліцею, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 015 –

«Професійна освіта (за спеціалізаціями) Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УПРАВЛІНЦІВ ОСВІТНИМИ ЗАКЛАДАМИ

Березюк Олексій Валерійович, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 015 – «Професійна освіта (за спеціалізаціями) Житомирського державного університету імені Івана Франка.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ КУРСУ «ДУХОВНІСТЬ І МОРАЛЬ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ І СУСПІЛЬСТВА» ЯК СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Кривенко Олександр Григорович, здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 011 – «Освітні, педагогічні науки» освітньо-професійної програми «Християнська педагогіка» Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ

Артемух Олександр Федорович, аспірант Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет».

УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ PR-ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

Яцишин Діана Володимирівна, MSc Course Administrator at University of Oxford, здобувачка вищої освіти другого (магістерського) рівня ОПП «Управління навчальним закладом» Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ ТА ГРОМАДСЬКОЇ СВІДОМОСТІ В УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОГО СУСПІЛЬСТВА

Боровик Андрій Олександрович, аспірант Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 011 – «Освітні, педагогічні науки».

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

Кучер Віталій Васильович, аспірант Навчально-наукового інституту педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА УПРАВЛІНСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Колесник Юрій Миколайович, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

АКМЕОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Головенко Катерина Петрівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Катанаха Тетяна Броніславівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Кузюра Катерина В'ячеславівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Назарчук Ірина Анатоліївна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДОМ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Омецінська Тетяна Володимирівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

СУЧАСНИЙ СТАН УПРОВАДЖЕННЯ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Черняк Олександра Юріївна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДОМ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Шпіклірний Василь Валерійович, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Глінчевська Тетяна Віталіївна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ГУМАНІСТИЧНІ ІННОВАЦІЇ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Камінська Марія Віталіївна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ АДАПТАЦІЄЮ КЕРІВНИКІВ ЗЗСО

Ковальчук Наталія Леонідівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Корзун Тетяна Василівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Марчук Валентина Іванівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ АДАПТАЦІЄЮ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Маринич Марина Сергіївна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

СУЧАСНИЙ СТАН УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Нечаєв Олександр Олегович, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕДІАГРАМОТНОСТІ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ

Нечипоренко Олександр Вікторович, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АТЕСТАЦІЇ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Підкаура Аліна Євгенівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ЗВОРОТНІМ ЗВ'ЯЗКОМ З УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Постова Світлана Анатоліївна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Прищепя Олена Русланівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТЕХНОЛОГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ У ІННОВАЦІЙНО-ОСВІТНЬОМУ ЦЕНТРІ

Рева Ірина Ігорівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ОСНОВНІ ПІДХОДИ HARRY MANAGEMENT В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ

Сагітова Олена Валеріївна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Фонарюк Олена Василівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

СЕКЦІЯ 5

Розвиток Soft Skills педагогів закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти в умовах диджиталізації Проблематика секції:

- SoftSkills як освітній тренд і необхідний складник професійного розвитку інноваційного педагога закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти.
- SoftSkills/чи HardSkills педагога закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти в умовах диджиталізації суспільства.
- Моделі SoftSkills педагога закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти: компетенції, цінності, поведінкові індикатори, результати.
- Як працювати над розвитком SoftSkills педагога закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти у системі безперервної освіти?
- Розроблення професійних профілів педагогів закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти на компетентнісній основі з урахуванням суспільних та освітніх викликів, вимог ринку праці.
- Моніторинг якості підготовки педагога закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти в контексті взаємодії із роботодавцями та ключовими стейкхолдерами.

Спікери секції 5

Модератор – **Сидоренко Вікторія Вікторівна**, директор Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, кандидат філологічних наук, професор;

секретар – **Мандрагеля Володимир Андрійович**, професор кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор філософських наук, професор.

ПРОАКТИВНІСТЬ – ВАЖЛИВА МЕТАНАВИЧКА ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Петренко Лариса Михайлівна, професор кафедри професійної та вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор.

РОЗВИТОК SOFT SKILLS ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Маршицька Вікторія В'ячеславівна, доцент кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

РОЗВИТОК М'ЯКИХ НАВИЧОК ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В ГАЛУЗІ ВІДНОВЛЮВАЛЬНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ

Протопопов Валентин Володимирович, завідувач Навчально-практичного Центру відновлювальної енергетики Київського професійного коледжу з посиленою військовою та фізичною підготовкою, майстер виробничого навчання I категорії.

SOFT SKILLS ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА

Купрієвич Вікторія Олександрівна, доцент кафедри професійної та вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

РОЗВИТОК SOFT SKILLS МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА З ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВА ОСОБИСТІСНОГО ІМІДЖУ

Лучанінова Ольга Петрівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інженерної педагогіки Українського державного університету науки і технологій (Навчально-науковий інститут «Інститут промислових і бізнес технологій»).

МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ СПЕЦКУРСУ «ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСІВ GOOGLE ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ НАУКОВО-ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Гущина Наталія Іванівна, доцент кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент.

ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Ружицький Валерій Андрійович, директор Комунального закладу Київської обласної ради «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний коледж».

SOFT SKILLS ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА

Льїна Тетяна Володимирівна, старший викладач кафедри професійної та вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

РОЗВИТОК SOFTSKILLS У МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Лазарева Тетяна Анатоліївна, професор кафедри харчових технологій, легкої промисловості і дизайну Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, доктор педагогічних наук, професор;

Лазарев Микола Іванович, професор кафедри краєзнавчо-туристичної роботи, соціальних і гуманітарних наук Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків, доктор педагогічних наук, професор.

Дискусійна панель секції № 5 за участю молодих дослідників

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ВЧИТЕЛЯМ ЩОДО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Логінов Андрій Юрійович, аспірант Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 011 – «Освітні, педагогічні науки».

ВИКОРИСТАННЯ РОБОЧИХ ЗОШИТІВ У ЗМІШАНОМУ НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ ІЗ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ

Квятковська Анна Олегівна, викладач вищої категорії Київського фахового коледжу зв'язку, аспірантка Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 011 – «Освітні, педагогічні науки».

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА У ВИШАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА США

Бобова Людмила Миколаївна, аспірантка Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», спеціальність 011 – «Освітні, педагогічні науки».

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Кисла Ольга Ігорівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Левченко Тетяна Юріївна, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ УМІНЬ КЕРІВНИКІВ ЗЗСО НА ЗАСАДАХ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Ноценко Валентина Ігорівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Скуратівська Наталія Сергіївна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Брусінська Людмила Валеріївна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

Бордюг Яна Юріївна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Мельниченко Віта Анатоліївна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗЗСО ДО КОМУНІКАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Купрійчук Катерина Іванівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТНИМИ СИТУАЦІЯМИ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Маркова Олена Олександрівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Савіцька Віка Леонідівна, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

ОРГАНІЗАЦІЯ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ШЛЯХОМ УПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА

Трохимчук Сергій Анатолійович, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 – «Менеджмент» освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка.

МОТИВАЦІЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ»

Стешиц Андрій Володимирович, старший викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання Приватного вищого навчального закладу «Український гуманітарний інститут».

ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

11 листопада 2022 р.

зала засідань Державного закладу вищої освіти
«Університет менеджменту освіти»,
вул. Січових Стрільців, 52-А, корп. 3

16³⁰–17⁰⁰

Кириченко Микола Олексійович, ректор ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор філософії, професор, член-кореспондент Національної академії наук вищої освіти України.

Модератори першої лінійки секцій та дискусійних панелей 1,2 за участю молодих дослідників

Сорочан Тамара Михайлівна, директор Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор;
Карташова Любов Андріївна, заступник директора з дистанційного навчання Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор.

Модератори другої лінійки секцій та дискусійних панелей № 3, 4, 5 за участю молодих дослідників

Рожнова Тетяна Євгенівна, директор Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, доцент;

Бондарчук Олена Іванівна, завідувач кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор психологічних наук, професор;

Сидоренко Вікторія Вікторівна, директор Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, кандидат філологічних наук, професор.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

КИРИЧЕНКО Микола Олексійович (голова) / **Mykola KYRYCHENKO** – доктор філософії, професор, ректор Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ОТАМАСЬ Інна Григорівна (заст. голови) / **Inna OTAMAS** – кандидат історичних наук, доцент, завідувач відділу наукової роботи Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

РОЖНОВА Тетяна Євгеніївна (заст. голови) / **Tatiana ROZHNOVA** – кандидат педагогічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

СИДОРЕНКО Вікторія Вікторівна (заст. голови) / **Victoria SIDORENKO** – доктор педагогічних наук, кандидат філологічних наук, доцент, директор Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

СОРОЧАН Тамара Михайлівна (заст. голови) / **Tamara SOROCHAN** – доктор педагогічних наук, професор, директор Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

Члени організаційного комітету

АНУФРІЄВА Оксана Леонідівна / **Oksana ANUFRIEVA** – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач відділу аспірантури і докторантури Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ГОРОВА Олена Олександрівна / **Olena GOROVA** – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ГРИЦАЙ Світлана Юріївна / **Svitlana HRYTSAY** – директор Центру міжнародного співробітництва та освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ДЕПУТАТ Тетяна Олександрівна / **Tatiana DEPUTAT** – начальник фінансово-економічного відділу Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ЄРМОЛЕНКО Андрій Борисович / **Andrii YERMOLENKO** – кандидат політичних наук, доцент, завідувач кафедри методики професійної освіти та соціально-гуманітарних дисциплін Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ІВАШЕВ Євгеній Володимирович / **Evgeny IVASHEV** – кандидат юридичних наук, доцент, заступник директора з навчальної роботи Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

КЕМПЕ Вероніка Юріївна / **Veronika KEMPE** – директор наукової бібліотеки Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ОЛІФІРА Лариса Миколаївна / Larisa OLIFIRA – кандидат педагогічних наук, доцент, заступник директора Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

САВЧЕНКО Вадим Юрієвич / Vadim SAVCHENKO – директор Навчально-методичного центру інформаційно-цифрових систем та технологій Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ФЕЩЕНКО Олена Леонідівна / Olena FESCHENKO – кандидат економічних наук, доцент, заступник директора з науково-педагогічної та навчальної роботи Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ШЕРЕМЕТ Тетяна Іванівна / Tatiana SHEREMET – методист вищої категорії, завідувач відділу науково-методичного забезпечення відкритої освіти Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ

СПІРІН Олег Михайлович (голова) / Oleg SPIRIN – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи та цифровізації Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ОЛІЙНИК Віктор Васильович (заст. голови) / Victor OLIYNYK – доктор педагогічних наук, професор, радник ректора Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ОСТРЯНСЬКА Олена Анатоліївна (заст. голови) / Olena OSTRIANSKA – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент відділу наукової роботи Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

Члени програмного комітету

АНТОЩУК Світлана Володимирівна / Svitlana ANTOSHCHUK – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

БОНДАРЧУК Олена Іванівна / Olena BONDARCHUK – завідувач кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», доктор психологічних наук, професор.

БУРЛАЄНКО Тетяна Іванівна / Tetiana BURLAYENKO – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки, підприємництва та менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ВАСИЛЬЧЕНКО Яніна Йосипівна / Yanina VASILCHENKO – завідувач редакційно-видавничого відділу Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ВИНОГРАДОВА Вікторія Євгенівна / Victoria VYNOHRADOVA – доктор психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології та особистісного розвитку Навчально-

наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ЗУБЕЦЬ Валентина Олексіївна / Valentine ZUBEC – методист вищої категорії відділу наукової роботи Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

КАРТАШОВА Любов Андріївна / Lyubov KARTASHOVA – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з дистанційного навчання Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ЛЮБЧЕНКО Надія Василівна / Nadiia LIUBCHENKO – кандидат педагогічних наук, доцент, докторант, доцент кафедри менеджменту освіти і права Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

МОРОЗ Володимир Васильович / Volodymyr MOROZ – кандидат наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління і проектного менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

НАУМЕНКО Анна Степанівна / Anna NAUMENKO – методист вищої категорії відділу наукової роботи Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ПЕТРЕНКО Лариса Миколаївна / Larysa PETRENKO – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри професійної та вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ПРОСІНА Ольга Володимирівна / Olga PROSINA – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ПУХОВСЬКА Людмила Прокопівна / Lyudmila PUKHOVSKA – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

РЯБОВА Зоя Вікторівна / Zoia RYABOVA завідувач кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти», доктор педагогічних наук, професор.

СЕРГЕЄВА Лариса Миколаївна / Larysa SERGEIEVA – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної та вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

СІДАНІЧ Ірина Леонідівна / Iryna SIDANICH – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти».

ПЕРЕДМОВА

У складних умовах воєнного стану завдяки професіоналізму ректорського корпусу та професорсько-викладацького колективу Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» належним чином здійснено комплексне вирішення актуальних проблем, пов'язаних із непередбаченими викликами та обставинами сьогодення. Це дозволяє забезпечити якісну підготовку фахівців із вищою освітою за бакалаврськими й магістерськими програмами, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації фахівців, виконання державного замовлення, договірних зобов'язань Університету, дотримання ліцензійних умов провадження освітньої діяльності, ефективну наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність університетських підрозділів, міжнародне співробітництво, стабільне фінансово-економічне становище закладу вищої освіти, виконання умов колективного договору, вжиття заходів по запобіганню проявам корупційних правопорушень в Університеті, формування його іміджевої політики у вітчизняному та міжнародному освітньому просторі.

Передусім забезпечено якісну організацію освітнього процесу у дистанційному режимі: розміщено навчально-методичні матеріали (презентації лекцій, завдання до практичних та семінарських занять, тестові завдання, теми та матеріали для написання курсових робіт, питання для проведення іспитів та заліків, завдання для проходження усіх видів практики тощо) з дисциплін, що закріплені за кафедрами, на інформаційних інтернет-ресурсах (гугл-класах, чатах навчальних груп тощо) для забезпечення виконання навчальних планів в умовах асинхронного навчання для здобувачів усіх курсів, форм та рівнів навчання. Забезпечено науково-методичний та організаційний супровід роботи інститутів університету щодо проведення консультацій працівникам та здобувачам вищої освіти ДЗВО «УМО» з використанням інтернет-платформ, телефонного зв'язку та соціальних мереж.

Значного розвитку набула цифровізація діяльності Університету. Реалізовано переважну частину заходів Концепції цифровізації ДЗВО «Університет менеджменту освіти» на 2021-2023 рр. Пріоритетом стало опанування цифрових технологій та створення цифрових робочих місць, що сприяло здійсненню ефективної комунікації, управління Університетом, інститутами, кафедрами, центрами і відділами, забезпеченню належної якості освітнього процесу, проведенню заходів науково-методичного спрямування, виконанню наукових досліджень.

Забезпечено ліцензійний безкоштовний доступ здобувачів вищої освіти та НПП до хмарних сервісів платформи Google Workspace for Education, хмарного сервісу Teams платформи Microsoft 365 та використовується 230 розширених (до 1000 учасників) ліцензій для відеоконференцій на платформі Zoom. Отримано безкоштовний доступ до платформ відкритих онлайн-курсів Coursera, UdeMy та цифрових наукових ресурсів платформи Research4Life. Започатковано використання цифрових документів для працівників та здобувачів освіти Університету, які підтримуються мобільним застосунком порталу «Дія» для ідентифікації особи або отримання копій документів, що її засвідчують. Розгорнуто платформу OJS (Open Journal Systems) для наукових фахових видань Університету.

Активно виконуються та впроваджуються в практику результати НДР науково-педагогічних колективів кафедр та інститутів, які перемогли у конкурсному відборі Національної академії педагогічних наук України, що проводився з метою підтримки та активізації наукової діяльності вчених НАПН України, сприяння розвитку їх професійних якостей і творчого потенціалу. Так, із метою реалізації пріоритетів державної політики у сфері освіти і науки на запровадженому Президією НАПН України

конкурсному відборі наукових досліджень із проблем розвитку освіти, що потребують невідкладного розгляду, здобуто перемогу та успішно виконано дві теми НДР: «Цифрова хмаро-орієнтована система управління навчанням магістрів і PhD у галузях педагогіки, соціальних та поведінкових наук» (РК 0122U000768, 02.2022 р. – 12.2022 р., науковий керівник – д-р пед. наук, проф., чл.-кор. НАПН України, проректор з наукової роботи та цифровізації ДЗВО «Університет менеджменту освіти» О.М. Спірін) та «Удосконалення сучасних моделей підвищення кваліфікації педагогів професійної освіти в умовах сталого розвитку» (РК 0121U108611, 02.2021 р. – 12.2021 р., науковий керівник – д-р пед. наук, проф., директор Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» В.В. Сидоренко).

Вагомими є наукові результати, досягнуті науково-педагогічними і педагогічними працівниками Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» у процесі проведення наукових досліджень на виконання галузевої тематики для вирішення актуальних проблем теорії і методики підготовки фахівців до особистісного і професійного самовдосконалення в умовах післядипломної освіти; реформаційних змін у системі вітчизняної післядипломної освіти в контексті європейської інтеграції; інноваційного та інформаційного менеджменту в управлінській діяльності; проектування інформаційно-освітнього середовища та електронних ресурсів; досягнення конкурентоспроможної якості вищої освіти; психологічних основ особистісного розвитку, становлення та самоздійснення особистості; теоретичних і методичних засад підготовки і підвищення кваліфікації фахівців у сфері професійної освіти з урахуванням потреб національної економіки та суспільства в умовах війни та повоєнного відновлення країни; розвитку особистості в умовах соціальної невизначеності.

Професорсько-викладацьким колективом уперше теоретично обґрунтовано та розроблено:

1) концепцію діяльності освітнього/наукового технопарку; методологію педагогічного оцінювання й експертизи результатів розвитку освітніх систем і персоналу закладів освіти; класифікацію, матрицю відбору, створення і модифікації креолізованих навчальних текстів у контексті цифрової дидактики; типологію освітніх траєкторій; тенденції розвитку освіти дорослих в Україні до 2030 р. на засадах методології компаративних досліджень; принципи відбору і структурування змісту підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (П(НП)П) в умовах онлайн навчання; структуру і зміст науково-методичного супроводу професійного розвитку П(НП)П в умовах відкритого університету післядипломної освіти; основні напрями національної політики щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року; комплекс заходів із поширення ініціатив сталості у фінансовій діяльності органів публічної влади шляхом зосередження на державному рівні; складові проектного управління розвитком соціально-економічних та інформаційних систем в умовах діджиталізації;

2) *системи*: інформаційного забезпечення управління якістю освіти в ЗЗСО; управління проектами особистісного розвитку в освітньому середовищі об'єднаних територіальних громад засобами інформаційних технологій;

3) *моделі*: варіативні моделі організації освітнього процесу на курсах підвищення кваліфікації для задоволення освітніх потреб слухачів, запитів замовників освітніх послуг і стейкхолдерів; адаптивну модель професійного розвитку керівних кадрів освіти, П(НП)П в умовах відкритого університету післядипломної освіти; логістичну модель управління розвитком закладу професійної освіти; дворівневу модель моніторингу якості професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників; психологічного благополуччя П(НП)П в умовах відкритої освіти; управління

інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О; формування готовності до професійної мобільності учасників освітнього процесу в умовах реформування вищої освіти; формування людського потенціалу й інноваційної активності підприємств; вибору й оперативності процесу розробки та трансферу інновацій; модель Українського відкритого університету післядипломної освіти як цифрової екосистеми та цифрового двійника Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти»; організації групової взаємодії в умовах змішаного навчання; психологічного благополуччя П(НП)П в умовах відкритої освіти;

4) *технології*: трансформації професійного розвитку фахівців в умовах відкритого університету; діяльності освітнього/наукового технопарку для підтримки розвитку інновацій в освіті та розвитку у НПП і керівників освіти здатностей до експертизи і науково-методичного супроводу інновацій; проєктування індивідуальної освітньої траєкторії П(НП)П; мотивації викладачів коледжів до фахового самовдосконалення у відкритому освітньому середовищі; інформаційного забезпечення процесу формування людського потенціалу підприємства; управління професійним розвитком П(НП)П в умовах відкритої освіти; психоандрогагічну технологію дизайн-проєктування індивідуальної освітньої траєкторії педагогічними працівниками;

5) *методика* розгортання, адміністрування та використання єдиної цифрової хмаро орієнтованої системи управління навчанням магістрів і PhD у галузях освіти/педагогіки, соціальних та поведінкових наук;

6) *схеми, алгоритми та механізми*: стратегічну схему сталого фінансування критичної інфраструктури за рахунок бюджетних коштів, міжнародної допомоги, репарацій, кредитів, лізингу, ленд-лізу, грантів; структурну схему процесуальної організації сталих фінансових відносин у господарському просторі; алгоритм побудови системи сталих фінансів у державі; механізми матеріально-технічного забезпечення формування спроможних територіальних громад; психологічні механізми особистісного розвитку фахівців як психологічного чинника суб'єктивного благополуччя персоналу освітніх організацій;

7) *програму* психологічної підтримки суб'єктивного благополуччя особистості освітян як основи психологічного здоров'я й фахового зростання;

8) *електронні освітні ресурси* на корпоративній платформі Google Classroom ДЗВО «Університет менеджменту освіти» для наукових, науково-педагогічних працівників, магістрів і PhD.

Удосконалено зміст, форми і методи професійного розвитку П(НП)П в умовах відкритої освіти; принципи підготовки керівників закладів освіти в умовах магістратури; процеси управління самостійною роботою слухачів курсів підвищення кваліфікації; застосування технологій змішаного навчання у підвищенні кваліфікації майстрів виробничого навчання; упровадження змішаного навчання у ЗП(ПТ)О; технології саморозвитку П(НП)П в умовах відкритої освіти; психолого-педагогічного супроводу цільового проєкту створення безпечного освітнього середовища для учасників освітнього процесу; методики дослідження психологічної безпеки освітнього середовища як чинника суб'єктивного благополуччя учасників освітнього процесу; розвитку професійної компетентності керівних кадрів освіти, П(НП)П в умовах відкритої освіти; форми обліку та зберігання, методи і засоби обробки зовнішньої управлінської інформації у ЗЗСО. *Набули подальшого розвитку* підходи до організації дистанційного й змішаного навчання в закладах вищої освіти; до формування професійної мобільності учасників освітнього процесу в умовах реформування вищої освіти; до формування лідерських якостей керівника закладу освіти; до самоменеджменту керівника Нової української школи; андрогагічний підхід до організації безперервної освіти педагогічних працівників в умовах формальної,

інформальної та неформальної освіти; синергетичний підхід до конструювання технологій управління професійним розвитком педагогічних працівників в умовах відкритої освіти; полісуб'єктний та поліцентричний підходи до побудови фінансового простору сталого господарювання; європейські базові теоретико-практичні підходи до формування стратегічних засад розвитку сталих фінансів.

Здійснено підготовку рукописів підручників, посібників, монографій, публікацій, аналітичних матеріалів; опубліковано статті у виданнях, що індексуються у наукометричних базах даних.

Результати науково-дослідної роботи професорсько-викладацького колективу університету використовувалися у ході розроблення та подання пропозицій: до Проекту Національної програми «Наука для майбутнього» (на виконання листа Голови Офісу підтримки вченого від 22 вересня 2022 р. №149); до проекту наказу МОН України «Деякі питання здійснення інноваційної діяльності у сфері освіти» (на розпорядження НАПН 11-р від 27.01.2022 р.); до проекту постанови Кабінету Міністрів України про запровадження експериментального проекту зі створення на базі ЗВО та наукових установ мережі стартап-школа-інкубатор-акселератор (на розпорядження НАПН 27-р від 05.04.2022 р.); щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року (на розпорядження НАПН 48-р від 16.06.2022); щодо проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про функціонування координаційного центру та національних контактних пунктів Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт Європа» (на розпорядження НАПН 66-р від 25.07.2022); у ході розроблення державних галузевих стандартів освіти, навчальних планів, освітніх програм, спецкурсів та авторських тематичних курсів тощо. Результати досліджень упроваджено у закладах освіти різних рівнів, а також в органах державної влади та місцевого самоврядування.

Слід наголосити, що в умовах воєнного стану інститутами ДЗВО «Університет менеджменту освіти» за ініціативи ректорського корпусу та директорів успішно проведено просвітницькі волонтерські науково-освітні акції: «Переможні обрії освіти», Відкритий освітній марафон «Навчання і розвиток в умовах війни. Разом до перемоги!», Відкритий Universal-марафон «Сила України – у кожному з нас».

Центральний інститут післядипломної освіти (ЦІПО) ДЗВО «УМО» НАПН України, система неформальної освіти «Український відкритий університет менеджменту освіти» (УВУПО) спрямували роботу на всебічну підтримку педагогів України з урахуванням нових реалій. Діяльність кожного закладу освіти, кожного керівника і педагога в умовах воєнного стану і в повоєнний період потребують трансформації, тобто, швидкої зміни усієї системи роботи, управління, безпекових заходів, організації освітнього процесу, застосування відповідних освітніх технологій. Із метою забезпечення трансформації професійного розвитку керівників закладів освіти і педагогів була започаткована акція «Переможні обрії освіти» (<http://umo.edu.ua/news/1akcija-1peremozhni-obriji-osviti-transformacija-profesijnogho-rozvitku-pedagoghiv-neskorenikh-vijnoju>), яка тривала впродовж чотирьох місяців, з початку березня по кінець червня 2022 р. Координатор проекту – Т. Сорочан, директор ЦІПО ДЗВО УМО, д-р пед. наук, проф. Організацію освітнього процесу, науково-методичний супровід вебінарів акції здійснювали заступники директора ЦІПО Л. Карташова, д-р пед. наук, проф., Л. Оліфіра, канд. пед. наук, доц. Відповідна робота із визначення тематики вебінарів, добір спікерів і модераторів, управлінський супровід заходів провадилися завідувачами кафедр ЦІПО і віртуальних кафедр УВУПО З. Рябовою, д-р пед. наук, проф., О. Просіною, канд. пед. наук, доц., Т. Сорочан, д-р пед. наук, проф., О. Бондарчук, д-р психол. наук, проф., С. Антощук, канд. пед. наук, доц., Л. Карташовою, д-р пед. наук, проф., Л. Сергєєвою, д-р пед. наук, проф. Організаційний і

технологічний супровід здійснювали завідувач навчального відділу Н. Гордієнко, канд. психол. наук та завідувач відділу науково-методичного забезпечення відкритої освіти Т. Шеремет.

Акція проводилася на волонтерських засадах додатково до запланованого плану-графіка. Освітням, нескореним війною, в ім'я перемоги і розвитку освіти у перспективі повоєнного періоду було запропоновано актуальні теми вебінарів, що сприяють швидкій адаптації до роботи в умовах небезпеки і невизначеності. Освітній процес забезпечували кафедри і відділи ЦПО спільно з віртуальними кафедрами Українського відкритого університету післядипломної освіти (УВУПО). До акції «Переможні обрії освіти» були залучені установи-партнери Університету менеджменту освіти, Центрального інституту післядипломної освіти, а також окремі працівники інших закладів і установ освіти. Серед них Вища школа лінгвістична м. Ченстохова (Республіка Польща), Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПНУ, Інститут проблем виховання НАПНУ, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПНУ, Українська асоціація організаційних психологів та психологів праці. Кожна родина, кожен заклад освіти навіть у часи важких випробувань війною орієнтуються на належний рівень освіти для дітей і молоді. Ключ до успіху – трансформація професіоналізму педагога. Крім того, акція надала психологічну підтримку педагогам, створила простір для професійного спілкування й обміну досвідом для гідної відповіді на виклики воєнного часу.

За програмою цієї акції проведено 34 вебінари за 26 темами. Як спікери, доповідачі, модератори в акції взяли участь 43 особи, з яких 24 є працівниками Університету членами віртуальних кафедр УВУПО, 17 – залучено з інших закладів і установ освіти, 2 – із Республіки Польща. *Тематика вебінарів віддзеркалювала напрями державної освітньої політики в період воєнного стану та запити педагогів.* Актуальна і найбільш затребувана тематика вебінарів: «Психологічна підтримка особистості в умовах війни» (О. Бондарчук, д-р психол. наук, проф.), «Управління закладом освіти в умовах воєнного стану» (Т. Сорочан, д-р пед. наук, проф.), «Цифровий двійник закладу освіти» (Л. Карташова, д-р пед. наук, проф., Т. Сорочан, д-р пед. наук, проф.), «Інформаційна безпека педагогічного працівника» (О. Самойленко, д-р пед. наук, доц.), «Особливості впровадження змішаного навчання в закладах фахової передвищої та професійної освіти в умовах воєнного стану» (І. Тарасюк, канд. пед. наук), «Особливості підготовки конкурентоспроможних фахівців у ЗП(ПТ)О в умовах воєнного стану» (Т. Стойчик, д-р пед. наук), «Адаптивне управління закладом освіти в умовах воєнного стану» (З. Рябова, д-р пед. наук, проф.), «Вивчення освітніх потреб здобувачів освіти в умовах воєнного стану» (Т. Лукіна, д-р наук з держ. упр., проф.), «Самоорганізація. Як ефективно управляти собою в умовах війни» (О. Просіна, канд. пед. наук, доц.), «Відновлення тілесно-емоційної гармонії засобами арт терапії» (М. Ілляхова, канд. філос. наук, доц.), «Форми і методи навчання учнів в умовах воєнного стану» (Ю. Шабала, ст. виклад.), «Сервіси Google як ефективний ресурс для організації дистанційного навчання в кризових умовах» (Н. Гущина, канд. пед. наук, доц., Л. Кондратова, канд. пед. наук, доц.), «Організація соціально-педагогічного супроводу осіб з особливими потребами в умовах воєнного стану» (Р. Козенко, канд. наук з держ. упр., доц.), «Проблемно-ресурсний та індикативно-технологічний виміри інноваційних проєктів зараз та після перемоги» (М. Жук, канд. філос. наук, доц.), «Емоційно-компетентнісне лідерство керівника в закладі освіти в умовах воєнного стану» (Н. Білик, д-р пед. наук, доц.).

Учасниками акції стали 5433 педагоги з усіх регіонів України, зокрема, по кафедрі психології управління/віртуальній кафедрі психології – 2159 слухачів, кафедрі філософії і освіти дорослих/віртуальній кафедрі андрагогіки – 1501 слухач, кафедри

професійної і вищої освіти/аналогічній віртуальній кафедрі – 770 слухачів, по кафедрі менеджменту освіти і права/віртуальній кафедрі управління – 543 слухачі, по кафедрі відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій/віртуальній кафедрі цифрових технологій – 239 слухачів. На підтримку акції науковим відділом Університету також було проведено науково-практичний вебінар «Академічна доброчесність у науково-освітньому просторі: правові, технологічні, морально-етичні аспекти» – 221 слухач. Усі учасники отримали сертифікати відповідно до Постанови КМУ від 21.08.2019 р. № 800 «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 27.12.2019 р. № 1133). Слід зазначити, що учасники акції «Переможні обрії освіти» висловлювали щиру вдячність організаторам і спікерам акції «Переможні обрії освіти» за підтримку, створення умов для трансформації професійного розвитку, формування готовності до роботи в умовах воєнного стану.

Навчально-науковим інститутом менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» з 26 квітня по 27 травня 2022 року було проведено *Відкритий освітній марафон «Навчання і розвиток в умовах війни. Разом до перемоги!»*, мета якого – підвищення якості рівня знань і вмінь здобувачів освіти, учнівської молоді; надання їм допомоги в подальшому професійному самовизначенні; здійснення допрофесійного консультування в середовищі вищої школи; розвиток професійних здібностей та наукових інтересів; залучення молоді до науково-дослідницької роботи в умовах війни (<http://umo.edu.ua/news/startuje-vidkritij-osvitnij-marafon-navchannja-i-rozvitok-v-umovakh-vijni-razom-do-peremoghi>). Цей проект є освітнім, науковим та профорієнтаційним. Науково-педагогічні працівники ННІМП ДЗВО «УМО» НАПН України запропонували учасникам марафону програму, що передбачала лекційні заняття з дисциплін різних галузей знань, поглиблене вивчення окремих дисциплін; семінари, вебінари, круглі столи, майстер-класи, тренінги тощо. *Спікери*: доктори наук, професори; кандидати наук, доценти, а також аспіранти та здобувачі освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології. *Цільовою аудиторією відвідувачів марафону стали* учні закладів загальної середньої освіти різних вікових категорій, учні професійної (професійно-технічної) освіти, випускники минулих років, вступники-2022, студенти-бакалаври, батьки, вчителі, науково-педагогічні працівники. Марафон проводився в онлайн форматі на платформі Zoom із одночасною трансляцією на YouTube каналі університету.

Із 22 березня по 19 квітня 2022 року проведено *Відкритий Universal-марафон «Сила України – у кожному з нас»*, модераторами якого стали науково-педагогічні працівники Білоцерківського інституту неперервної професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, здобувачі вищої освіти БІНПО спеціальності «Психологія», волонтери (<http://umo.edu.ua/news/startuje-vidkritij-universal---marafon--sila-ukrajini---u-kozhnomu-z-nas>).

Вчені ДЗВО «Університет менеджменту освіти» у межах волонтерської діяльності ГО «Українська асоціація екологічної психологічної допомоги» взяли участь у таких заходах: розробленні волонтерської платформи POINT «Безкоштовна психологічна допомога для людей, які постраждали від російської агресії та потребують психологічної підтримки» (підготовка контенту); формуванні волонтерської команди психологів-екофасилітаторів та організації її діяльності на платформі POINT «Безкоштовна психологічна допомога для людей, які постраждали від російської агресії та потребують психологічної підтримки»; проведенні індивідуальних психологічних консультацій; підготовці контенту та адміністрування сторінки «Українська асоціація екологічної психологічної допомоги»; наданні психологічної

допомоги волонтерам, психологам, усім верстам населення; розміщенні матеріалів з надання психологічної допомоги в Telegram-каналах для студентів психологів тощо.

Із метою надання психологічної підтримки громадянам в умовах війни науково-педагогічними працівниками ДЗВО «Університет менеджменту освіти» організовано низку науково-практичних заходів: майстер-клас «Як не піддатися провокації конфліктної поведінки в умовах воєнного стану»; лекція з елементами тренінгу «Підтримка учнів з особливими освітніми потребами та їхніх батьків у надзвичайних ситуаціях»; тренінг «Психологічна самодопомога під час панічної атаки»; майстер-клас «Кризові комунікації в умовах гібридної війни»; відкрита лекція «Волонтерство як допомога та самодопомога під час військових дій»; майстер-клас «Використання казкотерапії для нормалізації емоційного стану дитини в подоланні посттравматичного стресового розладу».

Рік в умовах воєнного стану був украй складним, але колектив ДЗВО «Університет менеджменту освіти» завдяки злагодженій роботі вистояв і має істотні здобутки. Отримані позитивні показники – це ознака правильно обраного колективом Університету курсу на забезпечення якості освіти та освітньої діяльності, наукових досліджень та впровадження інновацій. Прозорість, публічність і колегіальність прийняття рішень, чітке та обґрунтоване планування діяльності, спільна праця та наполегливість, пошук оптимальних рішень – все це дозволяє колективу з оптимізмом дивитись у майбутнє, відчуваючи істотну підтримку Національної академії педагогічних наук України, ректорського корпусу та директорату інститутів ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Іміджевою традицією Університету стала організація вагомих щорічних суспільно значущих наукових масових заходів, затребуваних як науковцями, так і освітянами-практиками. Одним із таких заходів, який в умовах війни був проведений 10-11 листопада 2022 року, є III Науково-практична конференція «Професійний розвиток в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди» (III Conference on professional development in the digitized society: current trends (PDDig-2022)), що відбулася у Державному закладі вищої освіти «Університет менеджменту освіти» (м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52-а).

Мета конференції: узагальнити, презентувати та апробувати результати наукових досліджень і практичний досвід професійного розвитку фахівців в умовах цифровізації суспільства.

До участі у конференції залучені: наукові, науково-педагогічні, педагогічні працівники закладів освіти, докторанти, аспіранти, магістранти.

Організатори конференції: Національна академія педагогічних наук України; Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти»; Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти».

Програма конференції передбачала проведення пленарного засідання та роботу п'яти секцій із актуальною проблематикою, що були об'єднані у декілька лінійок:

Секція 1 Управління професійним розвитком фахівців у цифровому просторі формальної і неформальної освіти

- Освітній технопарк в інноваційному менеджменті якості освіти.
- Методологічні засади управління безперервним професійним розвитком фахівців в умовах відкритої післядипломної освіти та дистанційного навчання.
- Вітчизняний і зарубіжний досвід професійного розвитку фахівців у формальній і неформальній відкритій післядипломній освіті.
- Менеджмент якості професійного розвитку фахівців у цифровому просторі формальної і неформальної освіти.

Секція 2 Підготовка і професійний розвиток фахівців у цифровому двійнику закладу освіти

- Сучасні технології організації навчання на відстані.
- Цифрова компетентність педагога: засоби формування та розвитку.
- Веб-інструментарій організації та підтримки дистанційного навчання.
- Цифровий близнюк закладу освіти як рішення інноваційних освітніх проблем.

- Цифрове представлення функціоналу закладу освіти.
- Програмне забезпечення управління навчанням – основа формування цифрового близнюка закладу освіти.

Секція 3 Психологічна безпека учасників освітнього процесу у цифровому освітньому середовищі

- Інформаційно-психологічна безпека особистості: виклики сьогодення.
- Психологічний аспект взаємодії у цифровому освітньому середовищі.
- Чинники психологічної безпеки учасників освітнього процесу у цифровому освітньому середовищі.

- Підготовка учасників освітнього процесу до створення та підтримки психологічно безпечного цифрового освітнього середовища.

Секція 4 Підготовка управлінців соціально-політичного профілю в умовах цифровізації суспільства: гуманістичний аспект

- Тренди, ризики та детермінанти соціально-економічного розвитку організації в епоху цифровізації.

- Трансформація систем управління проектами та публічного управління і адміністрування в умовах емерджентності.

- Особистісний розвиток та психологічна допомога в сучасних умовах.
- Підготовка конкурентоспроможних фахівців в умовах освітніх змін:
  - спеціальна освіта, інклюзивне навчання: проблеми та перспективи;
  - сучасні тенденції управління закладами освіти.

Секція 5 Розвиток Soft Skills педагогів закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти в умовах диджиталізації

- SoftSkills як освітній тренд і необхідний складник професійного розвитку інноваційного педагога закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти.

- SoftSkills/чи HardSkills педагога закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти в умовах диджиталізації суспільства.

- Моделі SoftSkills педагога закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти: компетенції, цінності, поведінкові індикатори, результати.

- Як працювати над розвитком SoftSkills педагога закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти у системі безперервної освіти?

- Розроблення професійних профілів педагогів закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти на компетентнісній основі з урахуванням суспільних та освітніх викликів, вимог ринку праці.

- Моніторинг якості підготовки педагога закладів професійної, фахової передвищої та вищої освіти в контексті взаємодії із роботодавцями та ключовими стейкхолдерами.

Із метою професійного розвитку молодих науковців у межах актуальних проблем секційної тематики на конференції було організовано роботу п'ятьох дискусійних панелей за участю молодих дослідників.

Підготовлений за результатами роботи конференції Збірник матеріалів включає тези та інформацію про III Науково-практичну конференцію «Професійний розвиток фахівців в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди», оприлюднену на веб-сайті ДЗВО «Університет менеджменту освіти», яка містить прес-реліз, інформаційний лист,

програму науково-практичної конференції, відомості про членів організаційного і програмного комітетів, резолюцію конференції, інформацію про авторів та редакційну колегію наукового видання, вимоги до публікацій, етику видання, що забезпечує прозорість та якість інформації на веб-сторінці конференції для спікерів і модераторів пленарного та секційних засідань, а також для науковців і практиків, що здійснюють підготовку тез до наукового видання – збірника матеріалів конференції (<http://umo.edu.ua/mizhnarodni-naukovo-praktichni-konferenciji-2022-roku/naukovo-praktichna-konferencija-z-mizhnarodnoju-uchastju-profesijnij-rozvitok-fakhivciv-v-umovakh-cifrovizaciji-suspiljstva-suchasni-trendi>)

Будемо вдячні Вам за відгуки, пропозиції, а також Ваші очікування щодо актуальних проблем секційної тематики та дискусійних панелей для молодих дослідників у межах щорічної іміджевої науково-практичної конференції «Професійний розвиток фахівців в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди», надіслані на електронну пошту програмного комітету відділу наукової роботи ДЗВО «Університет менеджменту освіти» (pddig2022@ukr.net), а також участь у наступних конференціях.

Запрошуємо і чекаємо науково-педагогічну спільноту, освітян-практиків на курси підвищення кваліфікації (<http://umo.edu.ua/slukhacham>), освітні програми для здобуття вищої освіти (<http://umo.edu.ua/students>), освітньо-наукові програми для навчання в аспірантурі й докторантурі (<http://umo.edu.ua/postgraduate-postdoctoral>), адже в умовах цифровізації та складних сучасних викликів, як ніколи, кожен освітянин відчуває необхідність не тільки навчати, а й навчатися незалежно від посади, вченого ступеня і наукового звання.

Микола Кириченко, ректор ДЗВО «Університет менеджменту освіти», доктор філософії, професор, член-кореспондент Національної академії наук вищої освіти України.

Олег Спірін, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи та цифровізації ДЗВО «Університет менеджменту освіти», голова програмного комітету конференції.

Олена Остряньська, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент відділу наукової роботи ДЗВО «Університет менеджменту освіти», заступник голови програмного комітету конференції.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

КИРИЧЕНКО Микола / Mykola KYRYCHENKO

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» У ЦИФРОВОМУ ОСВІТЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

[Innovative Potential of the State Institution of Higher Education «University of Educational Management» in the Digital Educational Environment under Martial Law]

На сучасному етапі розвитку системи освіти науково-педагогічна спільнота постала перед низкою цивілізаційних викликів, передовсім, пов'язаних із глобалізацією, діджиталізацією, військових дій в Україні та світовою пандемією COVID-19, що спричинили кардинальні зміни у всіх сферах життєдіяльності соціуму. Однією з найактуальніших тем у сучасних наукових дослідженнях у сфері розвитку освіти й науки в Україні є врахування в освітніх реформах і національному законодавстві здійснення інноваційної освітньої діяльності, проведення дослідно-експериментальної роботи в закладах освіти, які мають чимало вагомих здобутків.

Наразі зростає кількість рейтингів і методів оцінювання конкурентоспроможності закладів вищої освіти, що змушує заклади освіти постійно дбати про їх престиж у суспільстві, невід'ємною складовою якого є впровадження сучасних інноваційних технологій в управлінні освітнього процесу. На ці виклики ДЗВО «Університет менеджменту освіти» (далі – ДЗВО «УМО») реагує системно, комплексно, адже від ефективності модернізації системи освіти в цілому, залежить рівень соціально-економічного розвитку країни, формування й збереження суспільних цінностей, забезпечення національної безпеки держави.

У 2022 р. ДЗВО «УМО» спрямовував свою діяльність на виконання стратегічних завдань розвитку системи післядипломної освіти та цифровізації з урахуванням Стратегії розвитку Національної академії педагогічних наук України на період 2016–2022 рр., Стратегії розвитку Університету менеджменту освіти, Законів України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII, «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. № 1556-VII, «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII, «Концепції розвитку цифрових компетентностей», яка затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 167-р., Концепції цифровізації Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» на 2021-2023 роки.

У ДЗВО «УМО» розпочато застосування для управлінської, освітньої, наукової, методичної, організаційної діяльності освітні середовища нового покоління (The Next Generation Digital Learning Environment – NGDLE), які мають характеристики цифрових екосистем та впровадженню цифрові платформи:

1) Google Workspace for Education для управління навчанням бакалаврів магістрів і докторів філософії;

2) «Adult Learning» для самостійної роботи слухачів на web-порталі «Український відкритий університет післядипломної освіти» <http://uvu.org.ua/> (УВУПО);

3) LMS «Профосвіта» БІНПО ДЗВО «УМО»;

4) Модель реалізації змішаного навчання – Self-blend.

Пріоритетом у 2022 році стало опанування цифрових технологій, що дозволило здійснювати комунікацію, управління інститутами, кафедрами і відділами, забезпечити належну якість освітнього процесу, провести заходи науково-методичного спрямування, здійснювати наукові дослідження. Для ефективної роботи науково-педагогічних працівників та замовників освітніх послуг створено цифрові робочі місця, які забезпечують присутність викладачів у режимі реального часу та дають можливість проводити онлайн-зустрічі, зокрема аудіо-, відео- та вебконференції, а також засновані на використанні електронного документообігу, безпаперових цифрових технологій, хмарних технологій та кіберзахисту. Додатково організовано віртуальні комунікативні майданчики для проведення онлайн-занять із застосуванням програм відеоконференцій. Актуальна проблема цифровізації відображена у наукових дослідженнях професорсько-викладацького складу ДЗВО «УМО» НДР «Цифрова хмаро орієнтована система управління навчанням магістрів і PhD у галузях педагогіки, соціальних та поведінкових наук», РК 0122U000768 (2022 р.), де уперше розроблено та описано методику розгортання, адміністрування у закладах вищої освіти та використання цифрової хмаро орієнтованої системи управління навчанням магістрів і PhD у галузях освіти/педагогіки, соціальних та поведінкових наук. Підготовлено відповідні методичні рекомендації для наукових та науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти університетів.

При організації освітнього процесу варто відмітити значущість та ефективність цифрових інструментів, які активно використовуються викладачами у період військових дій в Україні та під час світової пандемії COVID-19 для: організації лекцій, вебінарів, відеоконференцій (BigBlueButton, JitSi, Google Meet, ZOOM); управління навчальною груповою роботою (Microsoft Teams, Google Classroom, LMS Adult Learning); залучення й проведення опитувань (Viber, Mentimeter, Virtualexs, Google Forms, Kahoot, опції BigBlueButton); організації спільної роботи з документами (Google Docs, Google-диск); роботи з віртуальною цифровою дошкою (Padlet, Miro, Jam Board, GoogleJamboard); створення інтерактивних матеріалів (LearningApps, Kahoot,

Wordwall); перевірки робіт на плагіат (Advego Plagiatus, Antiplagiat, Content-Watch, Unichек, Strikeplagiarism) та ін.

Надано практичні рекомендації щодо удосконалення мережі закладів післядипломної педагогічної освіти України шляхом використання платформи «Adult Learning» УВУПО та залучення науково-педагогічних працівників для підвищення кваліфікації кадрів у системі неформальної освіти дорослих. Обговорення основних проблем, які необхідно вирішити в рамках Плану відновлення «Освіта і наука» за напрямками: «Вища освіта», «Освіта дорослих», «Професійна освіта» здійснено під час проведення науково-практичних заходів в Університеті: Акція «Переможні обрії освіти» – 34 вебінари за 26 темами, відкритий Universal Марафон «Сила України – у кожному з нас», відкритий освітній марафон «Навчання і розвиток в умовах війни «Разом до перемоги!».

Забезпечено доступ науково-педагогічним працівникам та здобувачам вищої освіти ДЗВО «УМО» для практичної інформаційної допомоги та використання баз даних: Research4Life ([Ensuring continued support for Research4Life users in Ukraine](#)), Web of Science, [RapidILL](#), Scopus та інших. Незважаючи на складні умови, в яких знаходиться наша країна сьогодні, інноваційна та науково-дослідна діяльність в ДЗВО «УМО» продовжується, а її результатом є нове педагогічне мислення, нові педагогічні ідеї, форми навчання та моделі організації освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://is.gd/b7fNhs> (дата звернення: 5.11.2022).

2. Про вищу освіту. Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. URL: <https://is.gd/3kE5ZE> (дата звернення: 5.11.2022).

3. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України від 26 листопада 2015 р. № 848-VIII. URL: <https://is.gd/FZoWRC> (дата звернення: 5.11.2022).

ЯГОДЗІНСЬКИЙ Сергій / Serhiy YAGODZINSKY

УНІВЕРСИТЕТ ОНЛАЙН: ВІД ФАНТАЗІЙ ДО ПЕРСПЕКТИВ *[University Online: from Fantasies to Prospects]*

12 березня 2020 року. Введення тотального карантину стало безумовним викликом системі освіти – від дитячих садочків до університетів. Заклади освіти в один день зіштовхнулися з низкою проблем суб'єктивного та об'єктивного характеру, які унеможливлювали збереження діючої моделі надання освітніх і виховних послуг. Не будемо перелічувати

труднощі, які довелось долати педагогічним та науково-педагогічним колективам, а тим паче – препарувати кожен крок, помилку й досягнення березня-травня 2020 року.

Акцентуємо увагу лише на одному аспекті, який мав і має критичне значення, а саме: *тотальне не сприйняття викладачами університетів освітнього процесу онлайн*. В якості аргументів йшли всі прийоми – від «ви не розумієте, що це руйнування освіти» і до «не хочу, не буду, краще звільнюсь, ніж буду займатись імітацією освіти». Залишимо осторонь питання «імітації» освіти безпосередньо в навчальних аудиторіях і спробуємо відповісти на питання – *що ж так збурило колективи університетів*, чому проректорам з навчальної роботи, технічно грамотним деканам факультетів, навчальним частинам, технічним відділам знадобилось кілька місяців (а в деяких ЗВО цей процес і понині триває) для того, щоб привести до нормалізації освітній процес, призвичаїти викладачів до думки, що *освіта може надаватись у формі, відмінній від XIX чи навіть XX століть?* Що університет не обов'язково повинен мати ту форму, про яку науково-педагогічні працівники читали у Канта, Гумбольдта, Ньюмена.

А що ж такого є в тих моделях, які так мужньо захищали (і продовжують це робити) деякі викладачі? *Чим можна сьогодні обґрунтувати класичну чи навіть деякі неklasичні моделі університетської освіти*, університетської субкультури і корпоративного розвитку? Для пошуку відповіді коротко пройдемо по основним моделям Університетів.

Найбільш відомою на просторах пострадянських країн виявилась *модель Гумбольдта*. Однією з причин цього стали переклади західних наукових досліджень, які на початку 90-их років прогресивні викладачі опанували, на основі чого розпочали трансформацію кафедр і факультетів. Основні параметри Гумбольдтівського університету визначаються розумінням основної мети отримання відповідного рівня освіти, а саме: формування громадянина світу, цілісної особистості, яка здатна ставити й вирішувати проблеми, опираючись на фундаментальне та академічне знання. *Чи можлива така установка сучасного університету?* Ні! І навіть не будемо вдаватись до дискусії, чому автори даної наукової праці так вважають. Головний аргумент – *замовники університетської освіти* (здобувачі та роботодавці) *не сприймають в XXI столітті фундаментальності без інструментальності*.

Наступна модель, яка менш відома в Україні, але яка, по суті, реалізовується під назвою попередньої моделі, є *підхід Ньюмена*. В основну університету Джон Ньюмен поклав такі принципи: гуманістична складова освітнього процесу, соціокультурна функція університету як соціального інституту, свобода у виборі освітньої траєкторії, вагома роль педагога як наставника майбутньої інтелектуальної еліти. *Чи можлива така модель сьогодні?* Ні! Тут пояснення мають бути нами дані більш розлого. На наше переконання, яке ґрунтується на багаторічному досвіді роботи зі

студентською молоддю, покоління 2000-х має *принципово інше ставлення до постаті викладача*. Авторитетами не є ні доктори, ні кандидати наук, ні професори ні доценти, ні ректори університетів, ні завідувачі кафедр. Пієтет, властивий ХХ століттю, розчинився у потоці інформаційного шуму. Викладач перетворився з наставника на т'ютора, на «колегу», провідника і т.п. функціонал. Іншими словами – викладач втратив статус зразка, він не відіграє більше ролі безапеляційного інтелектуального чи морального лідера, орієнтиру! І що дивно – частина викладачів радо і як ознаку демократизації прийняла нові правила гри. *Бути «своїм» для студентів* заманювало, грало на самолюбстві, ввірювало в те, що ти – сучасний, молодий, прогресивний і цікавий. Але то був обман для тих, хто свято в це повірив та самообман для тих, хто недостатньо оцінив наслідки.

Частково, в цьому винна *вітчизняна система освіти*, яка з 90-их років випустила у світ та дала допуск до кафедр такої кількості і «якості» кандидатів та докторів наук, що лише одна їхня поява в аудиторії ставила у адекватної молоді німе питання – «хто це?», «що це?», «звідки це?». Авторитет падав і нині підняти його до рівня 70-80-их років неможливо.

Схожі тенденції, але з менш плачевними наслідками, відчували і на Заході (маємо на увазі країни Європи, Північної Америки, Австралії). Саме тому там були запропоновані та впроваджені деякі інноваційні моделі Університетів. Зокрема, континентальна модель, моделі Університет 1.0 та Університет 2.0. До класичної моделі оновлені схеми університетського навчання додали гнучкість формування індивідуальної освітньої траєкторії (але з низкою обмежень), доступ студентів до наукових досліджень, а також професіональну орієнтацію освітніх програм. Проте і ці моделі, як перехідні, доволі швидко були відкинутими за принципом «неможливо запорожець перетворити на мерседес».

Варто було шукати принципово інші підходи, змінювати фундамент, а не надбудову чи фасад. І такі підходи згодом були знайдені та запуснені в реалізацію. З'явилися науково-дослідні університети (які донедавна доволі амбіційно намагались впровадити МОН України), мережеві університети, які в Україні існують переважно у монографіях, докторських і кандидатських дисертаціях та інші моделі, які *видавали бажане за дійсне*.

Окремо, на наш погляд, варто виокремити модель *Університет 3.0*. Схема надання освітніх послуг за цим стандартом жваво була підхоплена українськими педагогами, адже передбачала формування компетенцій на основі активного залучення здобувача до самостійного навчання, самостійного прокладання освітньої траєкторії, самостійного практичного втілення набутих в аудиторії та «методом наукового тикуну» знань і вмінь.

На жаль, *побудова університету, заснованого на свідомому, відповідальному відношенні здобувача до набуття знань епічно провалилась*. І хто б що не говорив і якими б даними не маніпулював, та час, відведений освітніми програмами для самостійної роботи, студенти

безоглядно використали для роботи та відпочинку – від офіціантів до серйозних фірм, від фрілансу до «просто лінь». Фраза «я заробляю зараз більше, ніж моя мама, то для чого мені вчитись» стала кредо значної частини студентської молоді. Поряд з цим, молодь, яка не піддалась на «швидкогроші», опинилась не в кращій, на жаль, ситуації. Будучи у меншості, вони змушені були спостерігати й відчувати на собі зниження якості надання освітніх послуг. Викладач, навіть найбільш відповідальний, з часом розумів, що має орієнтуватись на рівень 20 прогульників (вибачаюсь – працівників офісів, офіціантів, фрілансерів, або й просто ледарів), і лише потім – на тих трьох-п'ятьох, які ще мали бажання вчитись.

Якщо є сумніви щодо сумної картини у сучасних університетах, раджу попрацювати з базою ЄДЕБО вступників та оцінити нерівноцінність вступників на різні спеціальності до більшості університетів України. За невеликим винятком, університети змушені приймати на навчання тих, хто просто не має права там бути. *Бал ЗНО / НМТ 100+ фактично знищив Університет 2.0 та Університет 3.0.*

А тепер переходимо до *найбільш цікавого моменту*, а саме – *Університет 4.0. – модель Цифрового університету*. Які принципові відмінності надання послуг онлайн?

По-перше, максимальна індивідуалізація освітньої траєкторії, темпу, ритму навчання, а також обсягу навчального матеріалу, який може (або хоче) засвоїти конкретний студент. Це вимагає від викладача перебудуватись принципово. Викладач вже не будує усереднену (нерідко, нижче допустимого) планку рівня навчального матеріалу, не відволікається на тих, хто не хоче, не може, не буде, працює тощо. Викладач *одночасно має забезпечити потреби усіх рівнів підготовки студентів*. І ось тут проявилась неготовність, а інколи й непрофесіоналізм частини викладацького персоналу. За роки навчання усередненого студента кваліфікація частини викладачів знизилась нижче задовільного, а бажання пізнавати нове й нести його в аудиторію виявилось атрофованим. Звісно, ми не узагальнюємо на всіх, але проблема ця є і відгороджуватись від неї – означає жити в ілюзії.

По-друге, те, що було «утаємниченим» в аудиторіях, в яку, в кращому випадку, міг потрапити декан, завідувач кафедри чи колеги викладача (за умови проведення ним відкритого заняття задля проходження чергового конкурсу на заміщення вакантної посади) – *стало в один момент публічним*. Коли твоє заняття транслюється в мережі і може бути записане, поширене, опубліковане – *супротив Університету 4.0. продиктований інстинктом самозбереження*.

Не зустрівши на своєму шляху карантинних обмежень, залишилася б університетська освіта в кращому випадку на рівні науково-дослідницьких чи Університету 2.0 і 3.0. Лише *обмеження перебування в аудиторії змусило викладачів, кафедри, факультети, університети залучити інструменти*, які вже давно розроблені й готові до використання. Але їхнє залучення не

набуло б реалізації без фізичного видалення з приміщень учасників освітнього процесу.

Фантазія щодо Університету 4.0 перетворилась на реальність. І нині, озброєні досвідом функціонування ЗВО в умовах карантину, а нині – воєнного стану – ми можемо ставити питання перспектив. Головне – щоб не відбулося відкату. Головне, щоб за ці кілька років встигли оновитись кадри в освіті, для яких фантазії давніх століть та уявлення викладачів про себе, як носіїв якогось неймовірно високого духу, вивітрились й почали відповідати реаліям новітніх технологій, реаліям ринку праці, реаліям психічного укладу молоді, реаліям перспектив розвитку людства.

**СОРОЧАН Тамара, КАРТАШОВА Любов /
Tamara SOROCHAN, Lyubov KARTASHOVA**

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ
НА ОСНОВІ КОНСОЛІДОВАНОГО ЛІДЕРСТВА
У ВІДКРИТІЙ ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ**

*[Transformation of Professional Development of Teachers based
on Consolidated Leadership in Open Postgraduate Education]*

У сучасному світі поширені робота в командах і лідерство. Цілі, для досягнення яких утворюються команди в закладах освіти, як правило, інноваційні, потребують формування в членів команди нових м'яких навичок, опанування ними нових компетентностей. Умови діяльності й вимоги до професіоналізму педагогів різко змінилися спочатку в умовах карантинних обмежень, а потім – в умовах війни. Це зумовило більшу згуртованість, міцність, витривалість команд, створених освітянами, спонукало їх до пошуку можливостей трансформації професійного розвитку у цифровому форматі.

Одним із основних положень освіти дорослих є те, що кожна людина сама визначає цілі власного навчання. Тому навчання як чинник професійного розвитку в команді може передбачати спільну мету, що безпосередньо пов'язана зі спрямованістю команди на виконання поставлених завдань, а також сукупність персональних цілей членів команди як учасників навчання. Таким чином, у навчанні команди поєднуються корпоративний та індивідуальний запити на професійний розвиток, що зумовлюють утворення *поліаспектної мети*.

На основі словникової роботи встановлено, що запропонований нами термін «поліаспектна» – складне слово, перша частина якого (від гр. *πολύ* – численний) «полі-» відповідає поняттям «численний», «багато». Друга частина утворена від слова «аспект» (лат. *aspectus* – «вигляд», «погляд»), що є

філософським поняттям і означає кут зору, з якого суб'єкт сприймає або оцінює певний об'єкт, або характеристику, властивість, атрибут предмету, явища, події [1]. Отже, ми розуміємо поліаспектну мету професійного розвитку педагогів як поєднання багатьох поглядів на визначення мети, множинність характеристик і властивостей самого процесу і його результатів як утілення мети.

Відомо, що на чолі кожної команди стоїть лідер, який у процесі професійного розвитку також відіграє провідну роль: визначає мету, організує команду, узагальнює результати і спрямовує на їх застосування в практичній діяльності. Проте, зважаючи на наявність у команди поліаспектної мети, може скластися ситуація, коли інші учасники команди мають більшу компетентність, ніж лідер, в окремих напрямках її досягнення. Потужна команда з розвинутими компетентностями у процесі професійного розвитку потребує консолідованого лідерства.

Консолідоване лідерство – визначений нами підхід і розроблена технологія, позитивна і перспективна форма організації діяльності, комунікація без тиску і примусу в процесі трансформації професійного розвитку.

Консолідоване лідерство ґрунтується на спільних цінностях, цілях, діяльності, відповідальності, спрямоване на зміцнення системи роботи та інтеграцію основних напрямів. При цьому важливим і значущим є внесок кожного члена команди у процесі взаємодії і вирішення спільних завдань.

Застосування консолідованого лідерства у практиці командної роботи означає, що рішення ухвалюються на засадах консолідації, тобто, згоди зацікавлених сторін. Команди утворюються не лише на рівні менеджменту, а і на рівні структурних підрозділів, спільнот або об'єднань, що віддзеркалює розподіл функціоналу, доручень, об'єднання працівників для виконання спільних завдань. У команді, основаної на консолідованому лідерстві, кожен є лідером у певному колі завдань або напрямів діяльності. Застосуванню консолідованого лідерства сприяє високий рівень професіоналізму, відповідальності, авторитету і репутації кожного члена команди. Усі дії чітко координуються членами команди, ухвалені рішення оптимально впроваджуються на всіх рівнях [2].

Щодо лідерства в освіті дорослих, підвищенні кваліфікації, післядипломній освіті, зазначимо наукові розвідки Т. Корнілової, яка характеризує лідерство як партнерство в освіті, та В. Мандрагелі, який обстоює концепцію розподіленого лідерства у навчанні студентів [3]. Проте зазначимо, що наше розуміння консолідованого лідерства в процесі трансформації професійного розвитку відрізняється акцентом на такі ознаки команд, як згуртованість, зміцнення, укріплення, об'єднаність навколо поліаспектної мети. Для досягнення поліаспектної мети професійного розвитку на основі консолідованого лідерства у відкритій післядипломній освіті було створено цифрову екосистему, до якої входять веб-портал «Український відкритий університет післядипломної освіти», автентична платформа Adult Learning, освітнє середовище NGDLE, шість віртуальних кафедр, експірієнс-хаб,

електронний деканат. Це визначило нові перспективи навчання команд на основі EdTech.

Виразно виявилось консолідоване лідерство у відкритій післядипломній освіті в період воєнного стану, коли в учасників освітнього процесу виникли освітні потреби, пов'язані не лише з професійною діяльністю, а й реалізацією громадянських обов'язків щодо волонтерської діяльності, дотримання інформаційної безпеки, надання психологічної, первинної медичної допомоги тощо. Задоволення цих потреб більш швидко відбувається в системі неформальної післядипломної освіти, затребуваність якої в цей період значно зростає.

У Центральному інституті післядипломної освіти (ЦІПО) в умовах воєнного стану активізовано діяльність системи неформальної післядипломної освіти «Український відкритий університет» післядипломної освіти» як цифрової екосистеми і цифрового двійника ЦІПО. Для реалізації консолідованого лідерства у забезпеченні трансформації професійного розвитку педагогів в умовах війни було започатковано акцію «Переможні обрії освіти». Ми запропонували освітянам, нескореним війною, в ім'я перемоги і розвитку освіти у перспективі повоєнного періоду актуальні теми вебінарів, що сприяють швидкій адаптації до роботи в умовах небезпеки і невизначеності. Тематика вебінарів віддзеркалювала напрями державної освітньої політики в період воєнного стану та запити педагогів. Було проведено 34 вебінари за 26 темами. Як спікери, тренери, доповідачі, модератори в акції взяли участь 43 особи, з яких 24 є працівниками ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 17 – залучено з інших закладів і установ освіти, 2 – з Республіки Польща. Учасниками акції стали 5433 педагоги з усіх регіонів України. Отже, на прикладі діяльності Українського відкритого університету післядипломної освіти констатуємо, що відкрита післядипломна освіта є простором професійного розвитку команд на основі консолідованого лідерства відповідно до поліаспектної мети. Навчання команд у цифровій екосистемі дає синергетичний ефект, посилює процес трансформації професійного розвитку. У такій ситуації поліаспектна мета стає і метою групи або організації, яка навчається, і кожної людини. Відкрита післядипломна освіта в цифровому форматі є доступною в умовах кризи і невизначеності.

Список використаних джерел

1. Словник.UA. URL: <https://is.gd/yeSu7c> (дата звернення: 10.09.2022).
2. Використання принципів педагогіки партнерства в освітньому процесі закладу післядипломної педагогічної освіти. URL: <https://conf.zippo.net.ua/?p=316> (дата звернення: 20.10.2022).
3. Мандрагеля В. Розподілене лідерство в закладах освіти: розмаїття підходів до сутності і змісту. 2021. URL: <https://is.gd/ojBN40> (дата звернення: 20.10.2022).

БОНДАРЧУК Олена / Olena BONDARCHUK

**ОСОБЛИВОСТІ ПІДТРИМКИ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ
УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ
СЕРЕДОВИЩІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

*[Peculiarities of Supporting Psychological Well-Being of Participants
in the Educational Process in Digital Educational Environment under Martial Law]*

Незважаючи на позитивну динаміку технологічного аспекту становлення цифрового освітнього середовища, використання цифрових технологій дистанційного та змішаного навчання в умовах воєнного стану для закладів освіти України різного рівня, проблема підтримки психологічного благополуччя всіх учасників освітнього процесу в складних умовах сьогодення набуває особливої гостроти. Адже переживання психологічного благополуччя є однією з провідних умов становлення, повноцінного функціонування й розвитку особистості в суспільстві, умовою і наслідком як самоактуалізації, так і адаптації до довкілля [1; 4; 5].

Водночас йдеться про загрозу деперсоналізації навчання, і, як наслідок, зниження психологічного благополуччя особистості в умовах цифрового освітнього середовища через певну обмеженість його моделей, неповну присутність у комунікації людини, заміну її цифровими двійниками, недостатній рівень ІКТ для певної кількості освітян, можливість «вплетіння» в освітній процес проявів кібербулінгу, кібермобінгу, масових маніпулятивних впливів тощо [2; 3]. За нашими даними лише близько половини (50,8 % досліджуваних) учасників освітнього процесу визнали переважне перебування у цифровому просторі через пандемію COVID-19 комфортним для себе. Інші респонденти вказували на те, що їм не вистачає живого спілкування (F2F), а оптимальною вважали переважно змішану, очно-дистанційну форму навчання [4]. В умовах воєнного стану ймовірність зазначених ризиків значно зростає через негативний вплив екстремального стресу на особистість учасників освітнього процесу.

Саме тому актуальним уявляється визначення особливостей підтримки психологічного благополуччя учасників освітнього процесу у цифровому освітньому середовищі в умовах воєнного стану з тим, щоби після перемоги вони мали можливість відновлювати себе й країну, будувати квітучу державу й власне майбутнє.

Як відомо, відповідно до моделі К. Ріфф психологічне благополуччя передбачає: 1) позитивну оцінку себе й свого минулого життя; 2) почуття подальшого зростання й розвитку як особистості; 3) переконання, що життя

людини є цілеспрямованим і значущим; 4) успішні відносини з оточуючими; 5) здатність керувати ефективно своїм життям і навколишнім середовищем; 6) почуття самовизначення, здатність виносити власні судження [5].

Для підтримки зазначених показників під час війни, слід, на нашу думку, особливу увагу акцентувати на: обмеженні (по можливості) негативного впливу зовнішнього середовища на себе і на працівників водночас із першочерговою фіксацією психічного й емоційного стану людини (свого й інших учасників освітнього процесу), регулярній комунікації з учасниками освітнього процесу, залучення їх до генерації й обговорення загальних рішень, поточних і стратегічних планів, пріоритетів розвитку для закладу освіти зараз і після перемоги; мотивування на основі підтвердження основних цілей й сенсів професійної й освітньої діяльності оптимізму й позитивного мислення тощо.

Такі акценти варто враховувати під час:

- моніторингу психологічного благополуччя учасників освітнього процесу;
- психологічного консультування персоналу закладів освіти щодо підтримки психологічного благополуччя учасників освітнього процесу;
- організації спеціального соціально-психологічного навчання учасників освітнього процесу, спрямованого на актуалізацію їх здатності до самопідтримки й саморозвитку відповідних показників психологічного благополуччя в умовах цифрового освітнього середовища;
- підготовці практичних психологів системи освіти до супроводу суб'єктів освітнього процесу щодо їх психологічного благополуччя.

Перспективними у даному контексті вважаємо розробку програми соціально-психологічного навчання учасників освітнього процесу, спрямованого на актуалізацію їх здатності до самопідтримки й саморозвитку відповідних показників психологічного благополуччя та відповідну апробацію у цифровому освітньому середовищі.

Список використаних джерел

1. Бондарчук О. І. Психологічна безпека цифрового освітнього середовища та особливості її забезпечення в умовах COVID-19. *Психологічна безпека особистості*: міжнар. кол. монографія. Університет Григорія Сковороди в Переяславі; Брест. держ. ун-т ім. О. С. Пушкіна; за заг. ред. І. В. Волженцевої. Переяслав (Київська обл.): Домбровська Я. М.; Брест : БрДУ, 2021. С. 53–67.

2. Іванюк І. В., Овчарук О. В. Результати онлайн опитування «Потреби учителів у підвищенні фахового рівня з питань використання цифрових засобів та ІКТ в умовах карантину». *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2020. № 2(1). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-7-1>

3. *Освіта в Україні: виклики та перспективи*: інформаційно-аналітичний збірник; МОН України, Інститут освітньої аналітики України. Київ, 2020 249 с. URL: <https://is.gd/NpP6kR> (дата звернення: 20.10.2022)

4. Bondarchuk O. I., Balakhtar V. V., Ushenko Y. O., Gorova O. O., Osovska I. M., Pinchuk N. I., Yakubovska N. O., Balakhtar K. S. and Moskalov M. V. The psychological safety of the educational environment of Ukrainian higher education institutions in a pandemic: empirical data of a comparative analysis of participants' assessments studying online. *Proceedings of the 1st Symposium on Advances in Educational Technology (AET). Vol. 1, November 12–13, 2020*. Ed. y Serhiy Semerikov, Viacheslav Osadchyi and Olena Kuzminska. 2022 by SCITEPRESS Science and Technology Publications, Lda. ISBN: 978-989-758-558-6 P. 14–31.

5. Riff C. D. Well-Being With Soul: Science in Pursuit of Human Potential. *Perspectives on Psychological Science*. 2018. № 13(2). P. 242–248. <https://doi.org/10.1177/1745691617699>.

РОЖНОВА Тетяна / Tatyana ROZHNOVA

**ПІДГОТОВКА КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВОЄННОГО
СТАНУ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ**

*[Training of Heads of Educational Institutions during Martial Law
in conditions of Blended Learning]*

Система освіти України в умовах війни опинилася в нових реаліях функціонування, а перед освітніми менеджерами постали такі питання, які до сьогодні ніхто не вирішував.

Утвердження України в європейському та світовому просторі в умовах війни є комплексним довготривалим процесом, який без перебудови національної освіти неможливий, оскільки будь-яка її складова потребує нових підходів до підвищення ролі інтелектуального капіталу, соціальних і гуманітарних чинників економічного прогресу, пріоритетності підготовки висококваліфікованих фахівців, у тому числі у сфері вищої освіти, а особливо це стосується підготовки керівників закладів освіти.

Упродовж короткого часу в Україні було сформовано засади інституційно-правового регулювання освітньої сфери на період дії воєнного стану. Таке регулювання здійснюється в межах і відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII (зі змінами та доповненнями), Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 № 64/202210, затвердженого Законом України від 24.02.2022 № 2102-IX, а також згідно з іншими нормативно-правовими актами України [1].

Ми підтримуємо думку В. Олійника, С. Касьяна та інших науковців, які стверджують, що змішане навчання представляє собою нову організацію освіти, що ґрунтується на використанні як кращих традиційних методів отримання знань, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах роботи в групах та самоосвіти [2].

Підготовка здобувачів вищої освіти в Навчально-науковому інституті менеджменту та психології (далі ННІМП) ДЗВО «Університет менеджменту освіти» за ОПП «Управління закладом освіти», спрямована на підготовку всебічно розвиненої особистості, здатної до вибору індивідуальної освітньої траєкторії, навчання впродовж усього життя, розвиток професійної кар'єри, підприємництва й самозайнятості, яка здобула освітні та професійні компетентності відповідно до її інтересів, здібностей, можливостей, потреб національної економіки та суспільства.

Мета освітнього процесу в ННІМП в умовах Європейського простору вищої освіти (далі – ЄПВО) – підготовка конкурентоспроможних керівників закладів освіти для забезпечення розвитку та набуття ними необхідних загальних та фахових компетентностей відповідно до рівнів Національної рамки кваліфікацій (далі – НРК), а також можливостей для особистісного розвитку.

Стратегія інституту у галузі освітньої діяльності щодо підготовки сучасного керівника закладу освіти, передбачає пошук оптимального співвідношення європейських підходів, цінностей в освіті та вітчизняних традицій підготовки керівників вищої кваліфікації в галузі управління, реалізацію принципів відповідності міжнародним стандартам якості вищої освіти в поєднанні з постійним процесом підвищення професійних компетентностей науково-педагогічних кадрів інституту.

Освітній процес в ННІМП базується на принципах активізації мобільності студентів і науково-педагогічних кадрів; підготовки молоді до активного життя в демократичному суспільстві, закладення основ для реалізації їх професійної кар'єри й особистісного розвитку.

Викладачами кафедр ННІМП для підготовки конкурентоспроможного керівника закладу освіти застосовуються нові освітні підходи, технології, програмні продукти та джерела інформаційного забезпечення. Крім безпосереднього викладання для здобувачів вищої освіти низки предметів, спрямованих на формування загальних та фахових компетентностей та результатів навчання, поступово впроваджуються в освітній процес дистанційного викладання інформаційні технології та платформи для проведення відео-конференцій (корпоративні Zoom, Google Meet), повністю забезпечується освітній процес у дистанційному режимі (використання корпоративної платформи Google Work Space, зокрема Class Room, для забезпечення виконання здобувачами вищої освіти практичних, індивідуальних творчих завдань, а

також необхідними навчальними та методичними матеріалами з окремих дисциплін).

Все це спрямоване на формування навичок у майбутніх керівників закладів освіти, що дозволять їм підвищити свою конкурентоспроможність на ринку праці, підготувати їх до вирішення складних управлінських завдань в умовах невизначеності та управління ризиками, ефективно управляти закладами освіти (зокрема й в гібридному режимі) та планувати свій час, адекватно реагувати на сучасні виклики для забезпечення сталого розвитку суспільства.

Названі обставини є основними факторами, що впливають на подальший розвиток ННІМП, зміцнення його потенціалу шляхом удосконалення структурно-функціональної організації, підвищення кваліфікації співробітників, поглиблення наукової та науково-методичної роботи та оптимізації освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Освіта України в умовах воєнного стану: інформ.-аналіт. збірник. Київ, 2022. 358с. URL: <https://is.gd/GS5UWl> (дата звернення: 20.10.2022)

2. *Технологія змішаного навчання в системі відкритої післядипломної освіти*: підручник / за заг. ред. В. В. Олійника, ред. кол.: С. П. Касьян, Л. Л. Ляхоцька, Л. В. Бондаренко. Київ : ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», 2019. 196 с.

СЕКЦІЯ 1
УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ РОЗВИТКОМ ФАХІВЦІВ
У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ ФОРМАЛЬНОЇ
І НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ

*[Section 1. Management of Professional Development of Specialists
in the Digital Space of Formal and Non-Formal Education]*

АНДРОС Мирослав / Myroslav ANDROS

ТЕХНОЛОГІЯ ЕЛЕКТРОННОГО ДИСТАНЦІЙНОГО ТЕСТУВАННЯ
В УМОВАХ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

[Technology of Electronic Distance Testing in conditions of Blended Learning]

Надзвичайні умови забезпечення освітнього процесу в Україні під час коронавірусних обмежень, а останній рік – пов'язані з воєнними станом, поставили особливі вимоги щодо забезпечення якості освіти. Не в останню чергу, цей процес пов'язаний з питанням оцінювання прогресу у навчанні та здобутих нових компетентностей здобувачів освіти.

Весною 2020 року освітня система України вимушено перейшла на використання єдиної на той момент інституційної форми – дистанційну, що передбачало, насамперед, адаптивне опанування та впевнене використання технологій дистанційного навчання. Нажаль, лише незначна частина викладачів закладів освіти України використовували під час власної педагогічної діяльності зазначені технології, маючи при цьому достатню нормативно-правову базу та власне українські розробки веб-ресурсів та веб-платформ, що забезпечило б специфічність функціонування українського онлайн освітнього простору. Можемо констатувати, – досить швидко відбулося опанування достатньо великої кількості технологій дистанційної онлайн взаємодії (вебінарні платформи викладання, системи управління навчанням, веб-ресурси для забезпечення онлайн процесу: онлайн-дошки, цифрова візуалізація та сторітелінг, дистанційне тестування тощо)

Сучасний стан функціонування системи освіти України уможливив використання як дистанційної форми здобуття освіти, так і очної. *«Законодавство не передбачає змішаної форми здобуття освіти як такої, тож якщо у школі організоване змішане навчання, то форма здобуття освіти є очною з використанням технологій дистанційного навчання»,* – зазначається у держслужбі якості освіти [1]. Змішане навчання є гібридною формою освіти між онлайн та офлайн форматами. У Державній службі якості освіти влітку 2022 року виділили 4 основні моделі, згідно

яких здобувач освіти отримує частину інформацію безпосередньо від викладача, а частину – під час самостійної роботи з використанням цифрових та дистанційних технологій. Водночас, моделей змішаного навчання у західному освітньому просторі значно більше, що пов'язано із широким використанням технологій дистанційного навчання вже біля тридцяти років.

Однією з актуальних сучасних проблем залишаються забезпечення й оцінювання якості освіти, визначення показників якості навчання у закладах освіти різних рівнів. Використання електронного дистанційного тестування – один із шляхів забезпечення швидкого та надійного результату оцінювання.

На сьогодні в освіті використовують різні підходи, *освітні філософії до оцінювання*. Змінилась і загальна мета оцінювання – вона вийшла за рамки оцінювання успішності здобувача освіти в оволодінні певними (ключовими) компетенціями і стала інструментом навчання [2].

Традиційна філософія. Результати оцінювання здебільшого подано у цифрах чи літерах, і вони відображають рівень знань чи вмінь, якими оволодів здобувач освіти та які відносяться до бажаних професійних знань та вмінь. Ці системи вимірювання зрозумілі для тих, хто знайомиться з результатами оцінювання.

Наприклад, на сьогодні в закладах повної загальної середньої освіти у 3-12 класах підсумкове оцінювання здійснюється за рівневою шкалою, результати навчання учнів позначаються словами або відповідними літерами: «початковий (П)», «середній» (С), «достатній» (Д), «високий (В)». [5; 7]. Відповідно, задану рівне шкалу легко адаптувати до предметних дистанційних тестів (діагностуючих, моніторингових, підсумкових) [3].

Інтерактивна філософія передбачає оцінювання як невід'ємну частину навчального процесу, оцінювання використовують як інструмент навчання. Процес оцінювання відбувається впродовж усього курсу навчальної програми, а не лише наприкінці її вивчення. Оцінювання відбувається на регулярній, постійній основі – так зване *формувальне оцінювання* дає можливість здобувачам освіти здійснювати моніторинг власного прогресу у досягненні бажаних результатів. Тлумачення результатів оцінювання виходить за рамки традиційних оцінок (у вигляді цифр, чи у вигляді літер), підсумкове оцінювання здійснюється із застосуванням вербальної характеристики особистих досягнень. Результати навчання учнів позначаються словами: «має значні успіхи», «демонструє помітний прогрес», «досягає результату з допомогою вчителя», «потребує значної уваги і допомоги». Можливо, якнайкраще, ілюструє даний підхід система оцінювання в 1-2 (частково, 3-4) класах НУШ [4]. Вербальна шкала також може використовуватись для створення дистанційного тесту.

Філософія, орієнтована на здобувача освіти, являє собою прогресивний підхід до оцінювання, що розвивається, і передбачає активне залучення

учнів у процес оцінювання: що оцінюють, як оцінюють і коли оцінюють. Оцінювання базується на індивідуальному прогресі кожного окремого здобувача освіти відповідно до бажаних професійних результатів, а не на рівні досягнення цих результатів. В даному випадку, дистанційне тестування не є традиційним – це може бути проєктивний тест, без фіксованої шкали оцінок, наприклад: виконати, веб-квест, створити цифровий сторітелінг тощо.

Список використаних джерел

1. Змішане навчання: як організувати якісний освітній процес в умовах війни. URL: <https://is.gd/DVqDby> (дата звернення 20.10.2022).

2. Щербак О. І., Софій Н. З., Бович Б. Ю. *Теорія і практика оцінювання навчальних досягнень*: навч.-метод. посібник / за наук. ред. О. І. Щербак. Івано-Франківськ: «Лілея-НВ», 2014. 136 с.

3. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти. *Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898*. URL: <https://is.gd/oYooYN> (дата звернення 20.10.2022).

4. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів 1–4 класів закладів загальної середньої освіти. *Наказ Міністерства освіти і науки України від 13.07.21 р. № 813*. URL: <https://is.gd/QpwEQC> (дата звернення 20.10.2022).

ВОЛЯРСЬКА Олена / Olena VOLYARSKA

ПІДВИЩЕННЯ РІВНІВ МЕДИЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ДОРΟΣЛОГО НАСЕЛЕННЯ У НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ: ДОСВІД СЛОВАКІЇ *[Increasing Medical Literacy Levels of the Adult Population in Non-Formal Education: the Case of Slovakia]*

У європейській педагогічній науці і практиці вивчення проблем медичної грамотності дорослого населення, проведення наукових досліджень щодо розробки шляхів підвищення рівнів медичної грамотності різних вікових категорій дорослого населення країни в умовах неформальної освіти є достатньо новими і недослідженими.

У системі освіти Словацької Республіки неформальна освіта входить до складу освіти впродовж життя. Науковці В. Дочекал [2], Ю. Матулчік [3] визначають специфіку неформальної освіти дорослих, яка полягає в усвідомленому навчанні дорослої людини, яке організоване під керівництвом фахівця у галузі освіти дорослих (андрагога). Неформальна освіта ґрунтується на принципах відкритості, добровільності, гнучкості, у ній немає чітко визначених навчальних програм і правил оцінювання, це

структурований освітній процес із заздальгідь визначеними результатами. Провайдерами неформальної освіти у Словаччині є: комерційні бізнес-консалтингові компанії, та громадські (некомерційні) організації. Така освіта реалізується у громадських суспільних рухах, спортивних та драматичних гуртках, де громадяни мають змогу проводити разом дозвілля, займатися мистецтвом тощо.

Ефективними формами організації неформальної освіти дорослих щодо формування окремих компетенцій у Словаччині є: інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева); індивідуальна (екстернатна, сімейна або домашня). Розвинутими засобами організації неформальної освіти дорослих у цій країні є: коучинг; навчання у дії; сторителлінг (метафорична гра, театр); шедоуїнг; баддинг; е-навчання [4].

Охарактеризуємо медичну грамотність дорослих. У широкому розумінні грамотність – це «рівень освіченості, що характеризує здатність дорослого вирішувати стандартні життєві та професійні завдання у різних сферах діяльності на підставі переважно прикладних знань» [1, с. 112]. Медична грамотність як компетентність в питаннях здоров'я характеризує здатність дорослого підтримувати власне здоров'я.

Існуюча у світі пандемія COVID-19 посилила нагальну потребу в активізації державної політики європейських країн щодо підвищення рівня медичної компетентності серед різних категорій дорослих. Проведення дослідження рівнів медичної грамотності дорослого населення допомагає розробляти та оприлюднювати інформацію щодо здоров'я населення під час масштабних негативних подій у суспільстві.

У Словаччині було організовано наукове дослідження у межах наукової теми кафедри педагогіки та андрагогіки філософського факультету Університету Коменського в Братиславі як проєкт VEGA Міністерства освіти, науки, досліджень і спорту Словацької Республіки № 1/0293/21 «Освіта для здоров'я дорослого населення» (2022–2023) («Edukácia k zdraviu dospelej populácie»). Однією з цілей цього проєкту є сприяння зміні погляду населення країни на медичну грамотність як на соціальну проблему. Оцінка цієї грамотності населення Словаччини в цілому та в окремих соціально-демографічних групах має стати основою для розробки та реалізації заходів щодо підвищення її рівня як конкретного результату та перспективи покращення здоров'я. У ході пілотного дослідження в літку 2022 р. в окремому регіоні (Тарнавському краї) у більшості дорослих було визначено низький рівень медичної грамотності. Опитування проводили у Гуманітарному центрі для біженців у м. Габчико. Використовувався спеціальний опитувальник (словацька версія опитувальника HLS19-Q12, інструменту для вимірювання загальної медичної грамотності), адаптований до мети та завдань дослідження – European Tool for the Assessment of Health Literacy [5]. У ході опитування визначено низький рівень медичної грамотності у більшості дорослого населення.

Встановлений низький рівень медичної грамотності дорослих у Словаччині пов'язаний із труднощами в розумінні дорослим інформації про здоров'я, наявністю обмежених знань про захворювання і способи лікування хвороби. Підвищення рівнів медичної грамотності дорослих у Словаччині будемо розуміти як змістовний спосіб покращення якості життя.

У сучасних умовах різного роду обмежень вважаємо за перспективний напрям підвищення рівнів медичної грамотності дорослих за допомогою неформальної освіти. Наприклад, застосування освітніх платформ для організації е-навчання.

Завдяки інформаційним технологіям істотно скоротився шлях від лікаря до її споживача медичної інформації. Світове інноваційне освітнє середовище створює знання у режимі реального часу, який має назву відкритий освітній ресурс. До переваг відкритих освітніх ресурсів саме в контексті удосконалення медичної грамотності дорослого населення відносимо: економію витрат на навчання, зростання кількості доступних онлайн-курсів з медичної тематики, можливість постійного вдосконалення навчального медичного контенту, доступність і ефективність ознайомлення дорослої аудиторії з медичними проблемами населення та шляхами їх розв'язання.

Список використаних джерел

1. Василенко О. Функціональна грамотність дорослого населення в контексті неформальної освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич: Видав. дім «Гельветика». 2019. Т. 1. Вип. 23. С. 111–115. URL: http://www.apfn-journal.in.ua/archive/23_2019/part_1/23.pdf (дата звернення: 22.10.2022).

2. Dočekal, V. Cyklus zkušenostního učení a jeho ideové inspirace. *Andragogika: čtvrtletník pro vzdělávání dospělých*. 2012. R. XV. Č. 1. S. 14–16.

3. Matulčík, J. *Teórie výchovy a vzdelávania dospelých v zahraničí*. 1. vyd. Bratislava: Gerlach Print. 2004.

4. Samoilenko, O. The concept of the adult education in the slovak republic: historical aspects. *Pregraduálna príprava profesionálov v oblasti vzdelávania dospelých*. Prešove: Prešovská univerzita v Prešove. 2018. S. 256–261.

5. Public Health Authority of the Slovak Republic for HLS19. HLS19-Q16-SK_Slovak – The Slovak instrument for measuring health literacy in the general population. M-POHL. Bratislava, 2020.

ІЛЛЯХОВА Марина / Maryna ILLYAKHOVA

**ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІДТРИМКИ
ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

*[Using Digital Technologies to Support the Interaction of Subjects of the
Educational Process in the conditions of Distance Learning]*

Освітня діяльність в умовах дистанційного освітнього процесу зумовлює нову модель її розвитку, що не обмежена просторовими, часовими й інституціональними межами. З огляду на це післядипломна дистанційна освіта, як частина безперервної освіти, забезпечує психолого-педагогічний, андрагогічний та інформаційно-комунікативний супровід розвитку науково-педагогічних, педагогічних, методичних працівників, який передбачає:

1) надання освітніх послуг для безперервного саморозвитку і самореалізації слухачів на принципах відкритості, що включає створення гнучкого, синхронного та асинхронного навчання слухачів з домінуванням мобільних програм підвищення кваліфікації та модернізацією змісту, форм, методів, онлайн технологій навчання залежно від суспільних та індивідуальних освітніх потреб замовників, відповідно до темпів оновлення інформації, можливостей та особливостей, компетентнісного досвіду фахівців;

2) забезпечення андрагогічних, аксіологічних, креативних, інноваційних інтегративних, праксеологічних, цифрових функцій безперервного професійного розвитку слухачів в умовах дистанційного навчання;

3) розроблення й упровадження до системи підвищення кваліфікації багатоваріантних і диверсифікованих за профілем освітньо-професійних програм, відповідно до соціально-педагогічних запитів і особистісно-професійних потреб слухачів, що забезпечують їм свободу вибору місця, термінів, змісту навчання за індивідуальною освітньою траєкторією;

4) забезпечення цифрової, онлайн-підтримки безперервного професійного розвитку слухачів шляхом створення єдиної інформаційно-технологічної інфраструктури системи післядипломної педагогічної освіти, зокрема е-платформи з обміну знань, освітні сайти, інформаційні бази даних, е-каталоги, е-бібліотеки, персональні веб-ресурси тощо.

Для цього необхідно розробляти і удосконалювати інтерактивні методи синхронного та асинхронного онлайн навчання, що підвищують якість дистанційного освітнього процесу, зокрема:

- забезпечення синхронного (проведення лекцій, семінарських, практичних занять) онлайн освітнього процесу на інтерактивних платформах: BigBlueButton, Google Meet, Zoom;
- розробка інтерактивних завдань різних рівнів складності: веб-квестів, вікторин, освітніх ігор: LearningApps, Kahoot;
- розробка інфографіки та іншого візуального інтерактивного контенту: Piktochart, Canva;
- використання інтерактивних дошок Padlet, Jamboard;
- створення інтерактивних мап, путівників за допомогою сервісу Xmind;
- розробка відеоскрайбінгів, анімованих презентацій: Storybots, Powtoon, Animoto, Google Slides, GO!ANIMATE, Prezi

У процесах дистанційного освітнього процесу відбувається переосмислення ролі й сутності освіти в цілому. Це не просто процес удосконалення інформаційних, інтерактивних технологій, але виникнення принципово нових освітніх цифрових моделей, методів для вирішення конкретних завдань дистанційної освіти. Характерною ознакою є візуалізація, в якій ми, думаємо образами і втрачаємо, таким чином, лінгвістичний характер реальності. Відтак, на перший план виходять візуальні коди і репрезентативні системи медіа. Сьогодні проблема впливу цифрового суспільства на освіту знаходиться в центрі уваги міжнародних організацій. У дослідженні експертів ЮНЕСКО «The Virtual University: Models and Messages» визначено, що в сучасному світі цифрові технології відкривають безмежні можливості для нових форм налагодження зв'язків і співпраці, оскільки знання і інформація можуть бути цифровізовані і передано електронними каналами зв'язку. Вони трансформують навчання і викладання, повсякденне життя вчених і студентів.

Проведений організацією ММС саміт «Грамотність у XXI столітті» показав, що ключова проблема сучасної епохи полягає у питанні про те, чим відрізняється освіта і грамотність у покоління, що здобуває освіту у візуальному е-середовищі. У дискурсивних питаннях щодо розвитку цифрових медіа, семіотики, іконографії, візуального пізнання та мистецтва, було встановлено, що «Грамотність XXI століття є набором здібностей і навиків, в яких поєднуються аудіальна, візуальна і цифрова грамотності. Це включає здатність розуміти владу зображень і звуків, впізнавати і використовувати цю владу, маніпулювати і трансформувати цифрові медіа, повсюдно їх поширювати і легко адаптувати до нових форм». Зміна ідеї грамотності відбувається в самій формі – адже традиційно грамотність була унімодальна і текстуальна: вона ґрунтувалася на мові. Таким чином, на сучасному етапі грамотність характеризують наступні компоненти:

- креативність – швидка, пластична система інтерпретацій, що уможливорює формування нових ідей у традиційних лінгвістичних форматах;

- мультимодальність – багатостороння, групова комунікація, що передбачає використання зображень, звуків, відео тощо;
- інтерактивний цифровий контент – властивості цифрової системи у взаємодії з користувачем;
- гейміфікація – використання цифрових ігрових практик і технологій в освітньому контексті для вирішення поставлених завдань.

В умовах дистанційної освіти виникає необхідність формування візуальної грамотності, яка передбачає вміння розуміти, інтерпретувати та давати кваліфіковану оцінку візуальній інформації та використанню цифрових ігор в освітньому процесі. Саме тому роль візуальної грамотності у сучасній школі зростає, оскільки сучасні діти живуть у візуально наповненому, ігровому світі, в якому вони постійно зустрічаються з творенням нових смислів і знань засобами зображень, відеоігор і візуальних медійних комунікацій. Потреба у формуванні навичок і вмінь для пошуку, інтерпретації, оцінки, створення візуальних матеріалів, використанню освітніх цифрових ігор стає необхідною складовою сучасної дистанційної освіти. Це актуалізує проблему створення якісного національного освітнього цифрового інтерактивного контенту.

Список використаних джерел

1. Марина Ілляхова. Вектори цифровізації у професійному розвитку педагогічних працівників. *Професійний розвиток фахівців в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди*: наук.-практ. конф. з міжнар. участю; наук. ред. О. М. Спірін, О. А. Остряньська. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2021. 279 с. С. 232–237
2. The Virtual University: Models and Messages. 2006. URL: <https://is.gd/18HFrs> (дата звернення: 20.10.2022)

**КИРИЧУК Валерій, КИРИЧУК Людмила /
Valery KYRYCHUK, Lyudmila KYRYCHUK**

ЕТАПИ ВПРОВАДЖЕННЯ СЕРВІСУ ПРОЄКТНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ «УНІВЕРСАЛ-ОНЛАЙН» В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

[Stages of Implementation of "Universal-online" Project Management Service of the Educational Process in General Secondary Educational Institutions]

Соціальна проблема особистісного розвитку учнів в закладах середньої освіти характеризується педагогічною спільнотою в більшості випадків негативно, тому потребує перегляду та підтримки на рівні держави і в цілому суспільства.

Актуальною залишається проблема цілеспрямованого, усвідомленого підходу до визначення освітньої стратегії й тактики, реалізація яких можлива за умови входження національної системи освіти до європейського соціально-культурного простору через збагачення традиційних та інноваційних моделей і технологій в організації всього освітнього середовища.

Реалізація в ЗЗСО України гуманістичної педагогіки співробітництва, партнерства, співтворчості повинна передбачати перехід від навчально-дисциплінарної моделі організації педагогічного процесу до моделі особистісно-розвивальної, за якої кожна особистість учня розглядалася як творча індивідуальність з задатками обдарованості.

Особистісно-розвивальний підхід потребує створення інноваційної цілісної освітньої системи для ЗСО, для забезпечення повноцінного розвитку кожної особистості учня стосовно реалізації нового Закону «Про освіту».

На сучасному етапі розвитку системи освіти на зміну окремим методикам і безсистемним психолого-педагогічних технологій, що використовуються в повсякденній практиці в ЗСО України приходять цілісні освітні системи, які об'єднують інноваційні технології з використанням Інтернет ресурсів. Дана інноваційна освітня система створювана на основі фундаментальних психолого-педагогічних досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, що використовують проектний менеджмент та сучасні інформаційні технології.

Основна мета застосування даної інноваційної освітньої системи, що знаходиться на сервісі «Універсал-онлайн» – це внесення соціально доцільних змін в напрямки особистісного розвитку учня, конструктивне реформування індивідуальності за основним сферами особистісного розвитку учнів закладів середньої освіти.

Результати особистісного розвитку учнів досягаються за рахунок цілеспрямованого системного освітнього середовища закладу в цілісній системі суб'єкт-суб'єктної взаємодії всіх його учасників з використання сучасних Інтернет-технологій та проектного менеджменту.

Хмарний сервіс складається із дев'яти взаємопов'язаних психолого-педагогічних технологічних модулів, що утворюють три взаємозалежні блоки. Презентації даного сервісу можна розглянути на сайті сервісу «Універсал-онлайн»: universal-online.org

На першому етапі *діагностично-аналітичному* в технологічних модулях сервісу «*діагностика і «аналіз»* проводиться опитування учнів, класних керівників, батьків дітей, заносяться результати медичного огляду учнів.

За результатами опитування за допомогою сервісу проводиться системний аналіз та прогнозування особистісного розвитку учня, груп та класних колективів закладу. Забезпечує реалізацію даного етапу в основному психологічна служба та адміністрація ЗЗСО. Предметом комплексної соціально-психолого-педагогічної діагностики і системного

аналізу є рівні розвитку, властивості і якості особистості учня за чотирма сферами: фізичною, психічною, соціальною і духовною.

Проведення комплексної соціально-психолого-педагогічної діагностики учнів за допомогою сервісу «Універсал-онлайн» в технологічному модулі «*діагностика*» дає можливість майже повністю автоматизувати роботу психологічної служби закладу. Адже опитування учнів, класних керівників, батьків проводиться в онлайн-режимі не потребує анкет і бланків а також занесення результатів в сервіс.

Опитування всіх учасників освітнього середовища доцільно проводити два рази (зрізи) протягом навчального року в усіх класних колективах закладу.

Визначені проблеми та потенційні можливості учнів за результатами діагностики в сервісі систематизуються на індивідуальні, групові, колективні, масові а також за основними сферами особистісного розвитку: фізичною, психічною, соціальною, духовною.

В технологічному модулі сервісу «*аналіз*» створюються автоматично психолого-педагогічні характеристики та рекомендації на кожного учня (8 ст. тексту) для всіх учасників освітнього процесу закладу.

Також в даному технологічному модулі можна автоматично отримати психолого-педагогічну характеристику на класний колектив (8ст. тексту) та конкретні рекомендації з роботи з учнями класу для класного керівника, вчителя-предметника та практичного психолога (по 7 ст. тексту).

Результати комплексної діагностики особистісного розвитку учнів систематизуються та аналізуються за допомогою зведених таблиць та графіків за конкретним закладом.

Другим етапом впровадження є *прогностично-конструюючий*.

На даному етапі проводиться навчання з питань *прогнозування* особистісного розвитку учнів в класних колективах, за конкретними індикаторами психосоціального розвитку учнів та прогнозується актуальний розвиток: конструктивний, стабільний, деструктивний.

Це дає можливість педагогічним колективам на основі прогнозованого особистісного розвитку визначити динаміку розвитку не лише конкретного учня а в цілому класних колективів і закладу. На даному етапі також конструюються в двох режимах сервісу (творчому і автоматичному) конкретні проблемні завдання закладу на навчальний рік та тактичні психолого-педагогічні задачі особистісного розвитку учнів в класних колективах (колективні, групові, індивідуальні). В структурно-компонентну модель технологічного модуля «*конструювання*» проблемних завдань закладу та задач особистісного розвитку учнів покладений принцип проєктування психолого-педагогічних проблем та потенційних можливостей розвитку вихованців з врахуванням факторного впливу залежно від віку і статі.

Конструювати високоефективні корекційно-розвивальні психолого-педагогічні задачі особистісного розвитку учнів без спеціально створеної авторської технології та без використання ІКТ не можливо, оскільки навіть

при проектуванні обмеженої кількості критеріїв особистісного розвитку можна створювати десятки тисяч варіантів алгоритмів, тобто завдань і задач на вирішення одної проблеми або розвитку потенційної можливості.

Третім етапом впровадження системи є *програмно-моделюючий*.

На цьому етапі проводиться навчання з питань створення змісту проблемних і цільових проєктів закладу та педагогічних працівників на реалізацію задач особистісного розвитку учнів в класних колективах.

Для цього в сервісі «Універсал-онлайн» створено два технологічні модулі: *«програмування»*, *«моделювання»*.

В технологічному модулі *«програмування»* освітні програми і демонстраційні проєкти, що зберігаються в інформаційному банках сервісу проєктуються на проблемні завдання закладу та тактичні задачі особистісного розвитку учнів. У результаті визначаються найбільш ефективні освітні програми та демонстраційні проєкти.

В технологічному модулі *«моделювання»* освітній зміст найбільш ефективних навчальних програм і демонстраційних освітніх проєктів проєктується на задачі особистісного розвитку учні. В результаті на основі предметного змісту створюється сюжетна лінія освітніх проєктів з проблемно-цільовим змістом. Компонентами сюжетної лінії освітніх проєктів є модулі, освітній зміст яких спроектований на реалізацію конкретних завдань закладу та задач особистісного розвитку учнів конкретного класного колективу.

У свою чергу модулі, що є функціональними вузлами проєкту, складається з міні-модулів (системних заходів, уроків тощо). Освітній зміст в міні-модулях, що є недостатньо ефективними для реалізації проблемних завдань закладу або тактичних задач особистісного розвитку учнів класного колективу скорочуються або доповнюються новим більш ефективним за рахунок інших альтернативних програм або демонстраційних проєктів, що знаходиться у інформаційному банку сервісу.

Четвертим етапом впровадження є *проектно-плануючий*.

Процес планування роботи всіх учасників освітнього процесу закладу з використанням сервісу відрізняється від традиційних підходів тим, що зміст, методи та організація освітнього процесу чітко підпорядковуються конкретним виховним завданням закладу, та задачам особистісного розвитку кожного учня в класних колективах.

Для цього в технологічному модулі сервісу *«планування»* сюжетна лінія освітніх проєктів наповнюється, проєктується на конкретних учасників освітнього процесу, визначаються конкретні дати його реалізації.

Весь процес планування реалізації проєктів передбачає певний порядок, розподіл у часі та конкретних термінах реалізації.

Характерною особливістю проектно-модульних планів всіх педагогічних працівників і закладу в цілому є відсутність одноразових запланованих заходів (міні-модулів), що є в традиційній практиці мало ефективними.

Результатом трьох вимірної проєкції проєктів напрямів роботи і підрозділів закладу освіти або класних колективів утворюють автоматично в сервісі сім типів планів роботи закладу та по три типи планів класних керівників, вчителів-предметників, практичних-психологів, соціальних педагогів.

Весь зміст проєктно-модульних планів є системним і ціленаправленим на вирішення проблем та розвиток потенційних можливостей учнів.

Останнім п'ятим етапом впровадження цілісної системи є *корекційно-розвивальний*.

Метою даного етапу є проєктування та реалізація особистісно-розвивального змісту у освітньому процесі закладу.

Процес проєктування особистісно-розвивального змісту проводиться в технологічному модулі *«творення»* за рахунок трьох вимірної проєкції а саме особистісно орієнтованого змісту на завдання етапів міні-модульності (модульно-розвивальної системи) та задач особистісного розвитку учнів конкретного класного колективу (індивідуальних, групових, колективних). У результаті проєктування даних освітніх компонентів створюється за допомогою конструктора сценаріїв, що знаходиться в сервісі – особистісно-розвивальний зміст.

Наступним технологічним модулем на даному етапі впровадження є *«реалізація»*.

Основною метою даного технологічного модуля є реалізація особистісно-розвивального змісту, регулювання і управління освітнім процесом та моніторинг ефективності та результативності педагогічної діяльності працівників закладу. Наприклад, в технологічному модулі *«реалізація»* адміністрація закладу може в автоматичному режимі роботи хмарного сервісу визначати ефективність освітнього процесу: класних керівників, вихователів, вчителів-предметників на предмет реалізації конкретних виховних завдань та задач особистісного розвитку учнів.

Управлінці на різних рівнях мають можливість аналізувати в online режимі результати ефективності та результативності роботи закладів середньої освіти в конкретному районі, територіальній громаді, місті тощо.

Останнім технологічним модулем сервісу є *«моніторинг»*.

Основним завданням даного технологічного модуля є визначення динаміки особистісного розвитку учнів як в класних колективах так в закладі в цілому. Результати моніторингу особистісного розвитку учня в у вигляді порівняльних таблиць, діаграм, графіків тощо використовуються для подальшого аналізу розвитку учнів та визначення результативності роботи протягом семестру або навчального року. Моніторинг особистісного розвитку, що проводиться за результатами діагностичних зрізів дає можливість проводити системно-комплексний аналіз стану розвитку кожного суб'єкта педагогічного управління, порівнювати його з результатами попередніх зрізів, відслідковувати динаміку та закономірності розвитку окремих учнів, класних колективів та закладу в цілому.

Результати. Як засвідчує моніторинг особистісного розвитку учнів закладів, що впроваджують особистісно-розвивальну систему, яка автоматизована в хмарному сервісі проектного управління освітнім процесом відбуваються конструктивні зміни в особистісному розвитку більшості учнів, в тому числі і обдарованих вихованців.

А саме: майже втричі зростає рівень інтеграції та згуртування учнів в класних колективах, підвищується в середньому на 43 % життєва активність учнів, особливо в соціально-комунікативній діяльності. Значних успіхів спостерігаємо в формуванні ціннісних соціальних орієнтацій та ціннісних пріоритетів вихованців у таких групах видів діяльності, як: соціально-комунікативна – на 74 %; навчально-пізнавальна – на 63 %; громадсько-корисна – на 41 %; національно-громадянська – на 26 %.

Суттєво знижується рівень ізоляції та відторгнення учнів в класних колективах, в середньому на 68 %. Так наприклад середній показник по Україні (при виборці 300 ЗЗНЗ з різних регіонів країни) при першому зрізі становить ізоляції та відторгнення учнів 33 % в закладах, що використовують хмарний сервіс ізоляція та відторгнення учнів становить в середньому біля 12 %.

У деяких школах взагалі в більшості класів відсутні ізольовані і відторгнуті учні. Крім того в багатьох учнів вдається проводити психосоціальну корекцію вад особистісного розвитку, наприклад, тривожність знижується приблизно на 38 %; імпульсивність на 27 %; схильність до нечесної поведінки на 39%; агресивність на 25 %; тощо. Потрібно відмітити, що динаміка конструктивних змін особистісного розвитку учнів в закладах насамперед залежала від кількості і якості впроваджених в освітній процес технологічних модулів сервісу, яких в цілісній системі програми є вісім.

Так, впровадження педагогічними колективами тільки технологічних модулів сервісу комплексної соціально-психолого-педагогічної діагностики учасників освітнього середовища та системного аналізу поліпшує результати розвитку учнів в цілому на 22 %. Впровадження в практику роботи технологічних модулів «програмування», «моделювання», «планування» покращує результати ще на 18-20 %. Результативність освітнього процесу ще підвищується на 28 % при застосуванні технологічних модулів «творення», «реалізація», «моніторинг».

**ОЛІФІРА Лариса, РЯБОВА Зоя, ЛЮБЧЕНКО Надія /
Larisa OLIFIRA, Zoya RYABOVA, Nadia LYUBCHENKO**

КУРАТОРСТВО-ТЬЮТОРСТВО У ВІДКРИТІЙ ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ
[Curatorship-tutoring in Postgraduate Education]

Нині успішність освітніх реформ потребує готовності працівників освіти до вирішення нових освітніх завдань, упровадження нової філософії освіти, її нових цінностей, змісту та структури, наскрізного застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі й управлінні закладом/установою освіти [1].

Світова пандемія COVID-19 прискорила процеси цифровізації усіх сфер життєдіяльності суспільства та зумовила суттєві зміни в галузі освіти – трансформацію освітнього процесу й педагогіки загалом. Заклади / установи освіти України, як і держави світу, переорієнтували провадження освітньої діяльності на основі дистанційних технологій.

Викликом для освітян країни також стало те, що навчальний рік 2022–2023 років розпочато вперше в умовах воєнного стану. Для успішного функціонування системи освіти України в умовах збройної російської агресії Міністерством освіти і науки України одним з актуальних завдань сталого розвитку визначено забезпечення безперервного розвитку педагогів [2]. Для вирішення нагальних проблем, які виникли у цьому зв'язку в системі післядипломної освіти, актуалізувалися процеси забезпечення професійного розвитку керівних, педагогічних і науково-педагогічних працівників.

З огляду на зазначене, потребує дослідження проблема кураторства-тьюторства як інноваційного ресурсу організації післядипломного професійного розвитку освітян.

Кураторство-тьюторство (куратор (від лат. *Curator*) – піклувальник; тьютор (від лат. *Tueor*) – спостерігаюць, піклуюсь) у відкритій післядипломній освіті здійснюється з метою організації, підтримки й супроводу професійного розвитку працівників освіти.

Куратор-тьютор у ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України – особа, яка виконує визначений об'єм обов'язків куратора та тьютора в навчальних групах слухачів, які підвищують кваліфікацію за заочною, дистанційною та очно-дистанційною формами навчання. Інститут кураторів-тьюторів – одна з основних форм участі науково-педагогічних працівників Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» щодо підтримки та супроводу процесу підвищення кваліфікації керівних, педагогічних і науково-

педагогічних кадрів за заочною, дистанційною й очно-дистанційною формами навчання.

Ця діяльність охоплює значний спектр допомоги дорослому слухачу – керівнику, педагогічному та науково-педагогічному працівнику закладу / установи освіти від його самовизначення у сфері професійного розвитку, реєстрації на курси підвищення кваліфікації, розроблення/коригування індивідуальної освітньої траєкторії, виваженого вибору змісту навчання (вибіркова складова) з урахуванням зазначеної траєкторії до повноцінної її реалізації й інтеграції перспективного, інноваційного досвіду в персональну практику професійної діяльності.

Діяльність куратора-тьютора в ДЗВО «Університет менеджменту освіти» у нормативно-правовому полі визначена Положенням про куратора / куратора-тьютора навчальної групи слухачів курсів підвищення кваліфікації за очною, заочною, дистанційною та очно-дистанційною формами навчання [3], низкою нормативних документів з питань освітньої діяльності закладу та обумовлює такі напрями взаємодії: куратор-тьютор – навчальна група; куратор-тьютор – слухач; куратор-тьютор – команда викладачів-тьюторів; слухач – слухач тощо.

Зазначена діяльність спрямована на реалізацію таких функцій: маркетингово-прогностичної; організаційної; лідерської; комунікаційної; координаційної; мотиваційної; освітньо-супервізійної; моніторингової.

Наразі когорта кураторів-тьюторів налічує 45 науково-педагогічних працівників, що становить 62,5 % від їх загальної кількості. Якісний склад кураторів-тьюторів охоплює 23 % професорів, 49 % доцентів, 28 % старших викладачів. З них 5,6 % складають завідувачі кафедр. Це дає змогу забезпечувати ефективний менеджмент професійного розвитку фахівців закладів/установ освіти всіх рівнів.

Кураторство-тьюторство є інноваційним напрямом, який забезпечує ефективність професійного розвитку фахівців системи освіти в умовах відкритої післядипломної освіти та є надзвичайно актуальним в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел

1. *Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент*: кол. монографія / за наук. ред. М. О. Кириченка, Л. М. Сергеевої. Київ: Інтерсервіс, 2018. 540 с.

2. Міністерство освіти і науки: офіційний сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua> (дата звернення: 24.11.2022).

3. Положення про куратора/куратора-тьютора навчальної групи слухачів курсів підвищення кваліфікації за очною, заочною, дистанційною та очно-дистанційною формами навчання (нова редакція). URL: <https://cutt.ly/TNtOGRb> (дата звернення: 24.11.2022).

ПУХОВСЬКА Людмила / Lyudmila PUKHOVSKA

СУЧАСНА ПОЛІТИКА ЩОДО ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄС

[Modern Policy on Open Education in EU Countries]

Одним із ключових гравців щодо підтримки і просування відкритої освіти в Європі є Європейська Комісія (ЄК), яка ініціювала за останні двадцять років велику кількість акцій, проектів, досліджень, рекомендацій та інструментів запровадження відкритості та безперервності освіти, її здатності до швидкого реагування у зв'язку з мінливими соціально-економічними ситуаціями, індивідуальними та груповими освітніми потребами і запитам громадян тощо. Відкриття освіти є важливим пунктом порядку денного європейської політики з багатьох причин. Як зазначається в політичних документах ЄК [1; 2; 3; 4], по-перше, відкритість освіти може зменшити або усунути перешкоди для навчання (вартість, віддаленість, часові рамки, вимоги до вступу), а також збільшити можливості щодо підвищення кваліфікації або перекваліфікації гнучким способом і майже безвитратно; по-друге, відкрита освіта підтримує модернізацію систем освіти в Європі оскільки вона здійснюється здебільшого за допомогою цифрових технологій; по-третє, відкриття освіти відкриває можливості для поєднання формальної, неформальної та інформальної освіти за рахунок визнання облікованих даних за результатами навчання.

Наукова та експертна спільноти сходяться на тому, що «відкрита освіта» – це загальний термін, який об'єднує різні розуміння цього явища. У Європі, і особливо у вищій освіті, відкритість освіти не зводиться виключно до відкритих освітніх ресурсів або наявності у сховищах відкритих доступних досліджень. У політичних документах ЄК фігурує широка концепція відкритої освіти, адже поняття «відкритість» у сучасній відкритій освіті постійно розвивається, набуваючи різних значень у різних контекстах і дискурсах. Традиційний погляд на «відкритість» як відкритий вступ до навчання, сформувався на основі моделі відкритих університетів наприкінці 60-х років минулого століття. На наступному етапі розвитку ця концепція стала включати відкриту доступність контенту та ресурсів значною мірою завдяки прогресу цифрових технологій, що використовуються з освітньою метою. Положення та ідеї відкритої освіти наблизились до сучасного тлумачення цього феномена в Декларації про відкриту освіту у Кейптауні (2007), в якому особливо наголошується на використанні відкритих технологій, що сприяють гнучкості навчання,

відкритому обміну методами викладання, а також новим підходам до оцінювання, акредитації та спільного навчання [5].

Для країн Європейського Союзу знаковими стали обґрунтування та запровадження рекомендацій щодо «вимірів відкритої освіти» (dimensions of open education). Термін «виміри» було обрано для позначення «аспектів або особливостей ситуації», яка завжди складається з різноманітних способів практичного застосування в різних навчальних закладах, а також із різних варіантів дій і їх взаємодії у певній сфері, формуючи у такий спосіб практику відкритої освіти. Запропоновано вважати головними доменами або наскрізними вимірами відкритої освіти в різних інституційних контекстах: 1) доступ; 2) зміст; 3) педагогіку; 4) визнання результатів навчання; 5) співпрацю; 6) дослідження. Відповідаючи на питання «що?», ці параметри втілюють найпоширеніші практики і уявлення про відкриту освіту, зокрема, у вищих навчальних закладах. Наскрізні виміри забезпечують основу для реалізації так званих «основних вимірів відкритої освіти», що відповідають на питання «як?», тобто, як зробити освітні практики відкритими. Такими вимірами є: 1) лідерство; 2) стратегія; 3) якість; 4) технологія. Разом вони різними способами формують практику відкритої освіти в закладах вищої освіти [1].

Відзначимо, що кожний вимір отримав обґрунтування і змістове наповнення. Наприклад, наскрізний вимір із педагогіки (відкриття педагогічних практик) означає використання технологій для розширення педагогічних підходів, збільшення прозорості, видимості та доступності для спільного використання спектру накопичених практик викладання і навчання. При цьому відкриття педагогічних практик означає розробку дизайну навчання та оцінювання результатів навчання шляхом розширення участі і співпраці між усіма залученими, зокрема, збільшення залучення і співпраці з студентами (студентоцентрований підхід) тощо.

За результатами проведених досліджень в рамках різних проєктів (OpenEdu, OpenCases, OpenCred, OpenSurvey та MOOCknowledge), в середині минулого десятиліття вчені та експерти доходять висновку, що політичний пріоритет відкритості освіти в Європі поки що малою мірою реалізується в практиці діяльності вищих навчальних закладів в країнах-членах. Причини такого стану проблеми є різні. Передусім, а) немає консенсусу щодо відкритості освіти, мало спільних основ, на яких можна будувати співпрацю; б) відкритість освіти часто розглядається лише як пропозиція відкритих електронних ресурсів і масових відкритих онлайн курсів, або відкриття даних досліджень, що не є частиною загальної освітньої стратегії закладу, узгодженої з його місією; в) загальне визнання цінності відкритої освіти супроводжується відсутністю ясності щодо її масштабів і можливих практик тощо.

Обґрунтовані рекомендації націлили заклади вищої освіти в країнах ЄС на розробку цілісної стратегії розвитку відкритої освіти, яка охоплює 10

вимірів і є частиною загальної інституційною стратегією розвитку. На часі перегляд практичної діяльності закладів вищої освіти на всіх рівнях: місії, організаційних структур управління, а також ролі навчальних закладів у суспільному житті, в європейському і світовому освітньо-наукових просторах в цілому.

З метою просування відкритої освіти в країнах ЄС Європейська Комісія реалізувала чергову ініціативу – підтримала загальноєвропейський дослідницький проект «Політика у сфері відкритої освіти: дослідження 28 країн-членів (OpenEduPolicies), який здійснив перший в історії ЄС огляд поточного стану політики, пов'язаної з відкритою освітою, у 28 державах-членах [1]. За результатами аналізу (за 10 вимірами) всіх секторів систем освіти (школи, професійної освіти, вищої освіти, освіти дорослих) було визначено чотири типи сучасної політики щодо відкритої освіти в країнах Європейського Союзу:

- політика, що зосереджується на відкритості освіти через сприяння відкритим освітнім ресурсам і відкритим освітнім практикам;
- політика, що стосується загальних ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) для навчання з певним компонентом відкритої освіти;
- комплексна стратегічна освітня політика з певним компонентом відкритої освіти;
- політика на рівні національних планів запровадження відкритої освіти з пріоритетом декількох компонентів.

На нашу думку, в Україні на сучасному етапі проводиться політика, що стосується загальних ІКТ для навчання з певним компонентом відкритої освіти, посиленням в умовах пандемії і війни. З початком широкомасштабного вторгнення російських військ на територію України саме відкритий доступ до освітнього процесу уможливив безперервність навчання в закладах освіти різного типу. Аналіз наукових тем, виконаних у науково-дослідних інститутах НАПН України, засвідчив, що з початку 2007 року наукові колективи виконали 57 науково-дослідних робіт, спрямованих на вивчення різних аспектів інформатизації освіти в Україні. Половину науково-дослідних робіт (всього 29) виконано в Інституті цифровізації освіти НАПН України, де останніми роками здобуто нові результати у розв'язуванні теоретико-методичних і психолого-педагогічних проблем інформатизації освіти, її подальшої цифровізації, формування та розвитку освітньо-наукового цифрового середовища, створення, впровадження і використання в національній системі освіти ІКТ-орієнтованих платформ та цифрових інструментів систем відкритої освіти і науки. Вчені вважають, що подальший розвиток відкритої освіти потребує втілення ідеї відкритого ліцензування освітніх матеріалів та розроблення і прийняття державної політики щодо впровадження і стандартизації відкритих освітніх ресурсів у вищій освіті, спрямованої на

розроблення, використання і вимірювання їх впливу на якість вищої освіти [6].

Список використаних джерел

1. Inamorato dos Santos, A. Nascimbeni, F. Bacsich, P. Atenas, J. Aceto, S. Burgos, D. Punie, Y. *Policy Approaches to Open Education – Case Studies from 28 EU Member States (OpenEduPolicies)*. EUR 28776 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg. 2017. ISBN 978-92-79-73495-3; doi:10.2760/283135, JRC107713. URL: <https://is.gd/EZqqKn> (дата звернення: 24.11.2022).

2. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. *Opening up education: innovative teaching and learning for all through new technologies and open educational resources* ([COM\(2013\) 654 final](#), 25.9.2013).

3. Communication from the commission to the European parliament, the council, the European economic and social committee and the committee of the regions *on a renewed EU agenda for higher education* (SWD(2017) 164 final), Brussels, 30.5.2017 COM(2017) 247 final.

4. Inamorato dos Santos A., Punie Y., Castaño-Muñoz J. *Opening Up Education: A Support Framework for Higher Education Institutions*. JRC Science for Policy Report, EUR 27938 EN. 2016. <https://doi.org/10.2791/293408>

5. Cape Town Open Education Declaration, 2018. URL: <https://is.gd/XVaHnI> (retrieved: 05.09.2022).

6. Петренко Л. М., Зеліковська О. О., Білоусова Н. А. Відкрита освіта: сучасні тренди і нові концепції. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки»*. 2022. Вип. 21 (50), С. 206–218. [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21\(50\)-206-218](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21(50)-206-218)

**РОМАНОВА Ганна, РОМАНОВ Леонід, АНТОНІЮК Людмила /
Hanna ROMANOVA, Leonid ROMANOV, Lyudmila ANTONIUK**

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗП(ПТ)О В УМОВАХ ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ

*[Improvement of the Information and Analytical Activity
of the Head of IV(PV)E in conditions of Open Education]*

У сучасних умовах інформатизації суспільства загальна характеристика управлінської діяльності має яскраво виражений інформаційний характер, а її результативність, безперечно, залежить від успішності функціонування керівного персоналу в інформаційному полі.

На існування такої залежності вказує характеристика професійної діяльності керівників ЗП(ПТ)О, яким сьогодні доводиться виступати в ролі організатора, дослідника, педагога, психолога, господаря та громадського діяча. Ефективне виконання цих ролей, як зазначає Л. Петренко, можливе за умов опанування ними знаннями та уміннями інформаційно-аналітичної діяльності [2, с. 72].

За визначенням, наведеним у Вікіпедії, інформаційно-аналітична діяльність (ІАД) – сукупність інформаційних процесів (збір, пошук, переробка інформації), необхідних для якісного та ефективного процесу управління [1]. Інформаційно-аналітичну діяльність керівника ЗП(ПТ)О розуміють у декількох значеннях, зокрема як безпосередню складову його управлінської діяльності як суб'єкта управління в системі ПТО, що характеризується цілеспрямованим пошуком, збором, експертною оцінкою, аналізом та опрацюванням різноманітної інформації, яка стосується життєдіяльності та функціонування закладу освіти, та як взаємодію теоретичного та практичного інтелекту, інтелектуальних здатностей, мотивації, креативності, рефлексії і саморефлексії керівника в процесах аналізу-синтезу певної інформації [3, с. 54-55].

Загальновідомо, що керівник має справу з великими обсягами соціальної інформації, що надходить з державного, регіонального та локального рівнів управління. Застосування цієї інформації є необхідним засобом прийняття управлінських рішень та їх реалізації, що здійснюється в ході ІАД на мотиваційно-цільовому, організаційно-виконавчому, результативно-продуктивному та рефлексивному етапах. Отже, вдосконалення інформаційно-аналітичної діяльності є важливою складовою професійного розвитку керівника ЗП(ПТ)О.

У курсовий період підвищення кваліфікації викладачами кафедри професійної та вищої освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» створюються умови для задоволення професійних запитів та реалізації особистісних траєкторій слухачів, зокрема категорії керівників ЗП(ПТ)О. У цьому контексті викладачі кафедри професійної та вищої освіти успішно відповідають на виклики, пов'язані з форс-мажорними обставинами, зокрема вдосконалюють уміння викладати дистанційно, застосовувати нове програмне забезпечення, застосунки (bbb2, jitsi meet, Офіс 365) як засоби навчання слухачів для організації освітнього процесу на відстані, виконувати функції кураторів-тьюторів дистанційного навчання. Освітній процес в умовах карантину і воєнного стану активізував обмін досвідом між викладачами: системно відбувається проведення відкритих занять, взаємовідвідування занять в онлайн-режимі. Сучасною прогресивною тенденцією є проходження викладачами кафедри підвищення кваліфікації в самому університеті, що є реалізацією корпоративної моделі неперервної педагогічної освіти. Члени кафедри в ході своєї діяльності безпосередньо реалізують принцип саморозвитку педагога «навчаючи вчуся»,

систематично проводячи внутрішньо-кафедральні науково-практичні семінари. Узагальненню власного досвіду навчально-методичної та наукової діяльності, а також ознайомленню з доробками колег, сприяє діяльність викладачів з наповнення навчальними матеріалами особистих веб-кабінетів на платформі Українського відкритого університету післядипломної освіти.

Для керівних кадрів ЗП(ПТ)О, які проходять курси підвищення кваліфікації в Центральному інституті післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», розроблено і впроваджено теми і спецкурси «Інвентивний менеджмент в управлінні розвитком закладу професійної освіти» (проф. Сергеева); «Інформаційна культура керівника закладу професійної освіти в епоху цифровізації» (проф. Л. Петренко), «Управління проєктним навчанням у закладах професійної освіти» (проф. Г. Романова), «Інноваційні технології в інформальній освіті як складова саморозвитку педагогічних працівників», «Впровадження економічних методів і бізнес-інструментів в управління закладом професійної (професійно-технічної) освіти» (доц. В. Паздрій), «Організація електронного документообігу у закладах освіти» (доц. І. Отамась), «Підготовка проєктів: використання фондів Європейського Союзу» (доц. І. Отамась), «Організація групової взаємодії як умова змішаного навчання майбутніх фахівців» (доц. Л. Романов), «Інтернаціоналізація професійної освіти (ст. викл. Л. Антонюк).

Викладачі кафедри беруть активну участь у проведенні заходів з вдосконалення інформаційно-аналітичної діяльності керівників ЗП(ПТ)О на базі регіональних навчально-методичних центрів ПТО. Зокрема, у квітні 2022 р. проф. кафедри Г. Романова виступила на вебінарі НМЦ у Чернівецькій області «Аналітична діяльність заступника директора з НВР як засіб управління інноваційними процесами ЗП(ПТ)О» з доповіддю «Аналітична діяльність керівника ЗП(ПТ)О», в якій охарактеризувала теоретичні і методичні аспекти професійного розвитку керівників в розрізі цієї проблематики (вебінар секції заступників директора з навчально-виробничої діяльності НМЦ у Чернівецькій області, 22 квітня 2022 р.).

У міжкурсовий період підвищення кваліфікації сучасні керівники ЗП(ПТ)О мають широке коло можливостей для вдосконалення ІАД. У цьому плані корисним є вивчення кращих освітніх практик, як, наприклад, підвищення інформаційно-комунікаційних компетентностей педагогічних працівників на базі Центру сучасних освітніх технологій ДПТНЗ «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище». Спостерігаємо розвиток закладу, який багато років очолює О. Дмитрик, як організації, яка навчається. Центром сучасних освітніх технологій керує Г. Ткачук, канд. пед. наук, викладач фізики та інформатики [4]. Реалізація такого центру на базі ЗП(ПТ)О забезпечує: інформатизацію системи професійної освіти, спрямованої на задоволення освітніх інформаційних і комунікаційних

потреб учасників освітнього процесу шляхом організації роботи проблемно-творчих лабораторій; розроблення сучасних засобів навчання, що відповідають світовому науково-технічному рівню і є важливою передумовою реалізації ефективних стратегій досягнення освітніх цілей; створення умов для творчого професійного зростання членів педагогічного колективу закладу, зокрема в розрізі інформаційно-аналітичної діяльності [5]. Запропоновані у проекті підходи до організації підвищення ІАК педагогічних працівників та технічні рішення проблем можна використовувати у будь-якій освітній установі.

Отже, у результаті інформаційно-аналітичної діяльності, як інструмента наукового пізнання, формується уявлення про можливості перетворення й конструювання життєдіяльності ЗП(ПТ)О. Практична значущість такої діяльності для керівника проявляється в ефективному прогнозуванні, плануванні, проектуванні, програмуванні, а її вдосконалення відбувається ході підвищення кваліфікації, самоосвіти, вивчення і запровадження найкращих освітніх практик.

Список використаних джерел

1. Інформаційно-аналітична діяльність (ІАД). *Вікіпедія*. URL: <http://surl.li/dlsdv> (дата звернення: 22.10.2022).

2. Петренко Л. М. *Теорія і методика розвитку інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04*. Київ. 583 с.

3. Савченко І. М., Ягупов В. В. *Інформаційно-аналітична діяльність педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів: термін. словник*. Київ : ІПТО НАПН України, 2015. 127 с.

4. Центр сучасних освітніх технологій: офіційний сайт. URL: <http://webcnot.blogspot.com/> (дата звернення: 22.10.2022).

5. Ткачук Г. Е. Центр сучасних освітніх технологій у професійно-технічному училищі. *Професійно-технічна освіта*. 2015. № 1. С. 20–22.

**СПІРІН Олег, КАСЬЯН Сергій /
Oleg SPIRIN, Serhiy KASYAN**

РОЗГОРТАННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ СЕРВІСІВ ЦИФРОВОЇ ПЛАТФОРМИ GOOGLE WORKSPACE FOR EDUCATION В УНІВЕРСИТЕТІ *[Deployment and Administration of Google Workspace for Education Digital Platform Services at the University]*

Нині багато компаній надають послуги з хмарних обчислень. Найпоширенішими серед них є: феніксNAP, Cloudways, pCloud, Веб-служби

Amazon Microsoft Azure, Google Cloud Platform, Adobe, VMware, IBM Cloud, SAP, Dropbox та інші. Враховуючи велику кількість компаній постачальників хмарних послуг, для закладів освіти особливо важливим є правильно обрати ту компанію, що зможе максимально забезпечити вимоги щодо якісного надання освітніх послуг. Адже від набору сервісів, які пропонує компанія-постачальник, від її надійності та безпечності буде залежати і можливість якісного надання закладом освіти освітніх послуг.

Серед провайдерів послуг хмарних обчислень, що пропонують хмарні платформи для освіти, лідерами є компанії Google та Microsoft. Пропоновані ними розробки Google Workspace та Microsoft 365 є функціональними взірцями платформ, що реалізують модель SaaS (Software as a Service – програмне забезпечення як сервіс) [2].

Досліджуючи добір хмаро орієнтованих систем управління навчанням для закладу вищої освіти науковці у [1] приходять до висновку, що Google Classroom у складі пакету Google Workspace for Education є однією з систем, використання яких дозволяє забезпечити важливі для освітнього процесу функціональні можливості: цілісність системи моніторингу навчальних досягнень здобувачів, зокрема ведення електронних журналів; інтегроване використання онлайн сервісів для освітнього процесу; листування, тестування та оцінювання знань онлайн; реалізацію дистанційного навчання зі створенням цифрової бібліотеки книг, посібників, підручників, медіа-файлів; хмарного сховища файлів; проведення відеоконференцій, забезпечення дистанційного спілкування суб'єктів освітнього процесу без порушення їхнього особистого простору; дистанційне інформування суб'єктів освітнього процесу тощо.

Метою дослідження є розроблення основних складників (цільового, змістового та технологічного) методики розгортання та адміністрування хмарної платформи Google Workspace for Education у закладах вищої освіти.

Для досягнення мети дослідження необхідним є розв'язання таких завдань:

1. Аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду розгортання пакету Google Workspace for Education у закладах вищої освіти.

2. Визначення мети, змісту, розроблення й опис технологій розгортання та адміністрування хмарної платформи Google Workspace for Education.

3. Експертне оцінювання ефективності запропонованої методики, що впроваджена у ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Визначаючи мету розгортання та адміністрування хмарних сервісів, зауважимо, що вона полягає у організації у закладі освіти цифрових хмаро орієнтованих систем управління навчанням. Серед вимог до них виділяють [3; 4]:

- забезпечення підготовки навчальних ресурсів, зокрема у формі електронних навчальних курсів;

- підтримка організації освітнього процесу;
- забезпечення доступу до навчальних матеріалів;
- комбіноване навчання у середовищі (очне та дистанційне);
- контроль навчальних досягнень здобувачів освіти;
- моніторинг та аналіз статистичних показників освітнього процесу;
- оприлюднення деяких матеріалів, як результатів навчання;
- презентація закладу освіти в інтернеті;
- комунікація між учасниками освітнього процесу.

Змістовий складник пропонується подати у формі процесуального переліку для досягнення визначеної мети, виокремивши два пов'язані процеси, – розгортання та адміністрування.

Описані технології розгортання та адміністрування були покладені в основу програми підвищення кваліфікації ІТ-фахівців, адміністраторів інформаційних мереж закладів освіти, а також науково-педагогічних працівників, які задіяні в організації дистанційного навчання.

Основною метою навчання за програмою є підготовка цільової аудиторії до розгортання у закладі вищої освіти пакету Google Workspace for Education, а також здійснення адміністрування його сервісів.

Зміст програми:

1) Порядок реєстрації закладу освіти в середовищі Google Workspace for Education.

2) Налаштування організаційної структури закладу освіти в середовищі Google Workspace for Education.

3) Налаштування облікових записів користувачів для слухачів, науково-педагогічних працівників і співробітників груп і ролей адміністратора.

4) Увімкнення та настроювання інших служб Google Workspace for Education.

5) Налаштування політики для кращого захисту користувачів і своїх даних.

6) Налаштування звітування та оповіщення.

З метою уточнення змісту навчання розгортання та адміністрування сервісів Google Workspace, а також для оцінювання пропонованої методики, проведено експертне опитування. Для цього розроблено анкету, що містила 7 запитань, розподілених у 2 блоки. До опитування були залучені 30 експертів, що є адміністраторами, викладачами, науковцями у галузі супроводу хмарних платформ закладів вищої освіти.

За результатами дослідження ефективності методики розгортання та адміністрування хмарної платформи Google Workspace for Education у закладах вищої освіти можна зробити висновок, що її впровадження дає змогу на належному рівні здійснювати підготовку ІТ-фахівців, адміністраторів хмарних сервісів мереж закладів освіти, а також науково-

педагогічних працівників до розгортання та адміністрування платформи Google Workspace for Education у закладах вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Олексюк В. Досвід інтеграції хмарних сервісів google apps в інформаційно-освітній простір вищого навчального закладу. *Інформаційні технології та засоби навчання*. 2013. Т. 35. № 3. С. 64–73.

<https://doi.org/10.33407/itlt.v35i3.824>

2. Маркова О., Семеріков С., та Стрюк А. Хмарні технології навчання: походження. *Інформаційні технології та засоби навчання*. 2015. Т. 46. № 2. С. 29–44. <https://doi.org/10.33407/itlt.v46i2.1234>

3. Глазунова О., та Якобчик О. Проектування архітектури хмаро-орієнтованого інформаційно-освітнього середовища для підготовки майбутніх фахівців з інформаційних технологій. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2014. Т. 44. № 6. С. 141–156.

<https://doi.org/10.33407/itlt.v44i6.1133>

4. Glazunova O., Shyshkina M. The Concept, Principles of Design and Implementation of the University Cloudbased Learning and Research Environment. URL: http://ceur-ws.org/Vol-2104/paper_158.pdf (дата звернення: 01.08.2022)

ТАРАСЮК Ірина / Iryna TARASYUK

ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЦЬОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

[Information and Educational Environment of an Institution of Vocational Pre-Higher Education in the conditions of Distance Learning]

Стрімкий розвиток інформатизація освітнього процесу має на меті формування та розвиток інтелектуального потенціалу, удосконалення та налагодження форм і змісту освітнього процесу. Вимогами сьогодення є вільне володіння інформаційними технологіями усіма учасниками освітнього процесу. В умовах карантинних обмежень, воєнного стану, успішна реалізація ІКТ неможлива без використання глобальної мережі Інтернет, що дає необмежені можливості для збирання, збереження, обробки та передачі інформації.

Питання підготовки студентів закладів фахової передвищої освіти розглядали науковці М. Братко [2], В. Кремень [7], В. Чебукіна та ін. Питання впровадження сучасних інформаційних технологій (зокрема хмарних) в освітній процес описано в працях В. Бикова, Т. Вакалюк [4], М. Жалдака, К. Колос, Н. Морзе, О. Спіріна та ін.

Нині заклади фахової передвищої освіти акумулюють елементи професійно-технічної та вищої освіти. Вони в комплексі сприяють формуванню в майбутнього фахівця гнучкої системи інноваційних компетенцій і подальшому професійному розвитку, сприяють вихованню та соціалізації молоді, навчають гнучкості, здатності швидко перепрофілюватися, постійно навчатися, бути мотивованим, цілеспрямованим і комунікабельним [7].

Комп'ютеризація процесу навчання має на меті вирішення досить складних завдань, пов'язаних із самостійним засвоєнням знань та набуттям навичок. Також використання засобів ІКТ у процесі навчання дозволяє підвищити інтерес та загальну мотивацію студентів завдяки вибору комфортного режиму до організації процесу навчання та виконання завдань. Під сучасними інформаційними технологіями розуміють «організовану сукупність процесів, елементів, пристроїв і методів, використовуваних для обробки інформації» [10, с. 355]. До сучасних інформаційних технологій навчального призначення відносять: електронні конспекти лекцій, що можуть бути представлені як у формі електронних текстових документів, так і електронних мультимедійних презентацій; електронні підручники та/або посібники, що мають текстовий та/або звуковий режими подання матеріалів; комп'ютерні енциклопедії, навчально-демонстраційні матеріали; контролюючі програми, навчально-ігрові програми, довідкові комп'ютерні бази даних тощо [9].

Віртуальне навчальне середовище (ВНС) – програмна система, створена для підтримки процесу дистанційного навчання з наголосом саме на навчання, на відміну від керованого освітнього середовища, для якого властивий акцент на управлінні процесом навчання. ВНС, зазвичай, використовує мережу Інтернет і надає засоби для оцінювання (зокрема, автоматичної оцінки, як от завдання на вибір), комунікації, завантаження матеріалів, повернення робіт студентів, оцінювання колег, управління групами студентів, збирання та організація оцінок студентів, опитування тощо. Це мережевий сервіс для щоденного користування, що містить усі необхідні елементи теоретичних і практичних знань, контролю і самооцінки навчальної діяльності, форми організації адаптації, мотивації і творчої спрямованості [5].

Інформаційно-освітнє середовище має бути орієнтоване на розв'язування проблеми спільного створення та використання академічних знань за потреб студентів і науково-педагогічних працівників. З одного боку, викладач сам поповнює академічними ресурсами інформаційно-освітнє середовище, наприклад, відеофрагменти та відеоуроки розміщує на навчальному відеопорталі, а з іншого – має можливість використати наявні відкриті ресурси для створення електронного навчального курсу. Таким чином, щоб створити електронний курс викладачу достатньо актуалізувати матеріал, що є доступним з інших джерел, подати його відповідно до

зазначених вище властивостей та критеріїв оцінювання його якості, додати необхідні навчальні елементи курсу відповідно до прийнятої структури та вибудувати індивідуальну траєкторію навчання кожного студента, продумати індивідуальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів та сформованості у них навичок XXI століття [6].

Враховуючи означене, у розробці інформаційно-освітнього середовища необхідно передбачити поєднання можливостей та сервісів різних ІТ, зокрема технологій дистанційного навчання, які призначені для розташування різноманітних форматів електронних матеріалів: текстових, відео, зображення, мультимедіа, аудіо тощо. Їх розроблення та застосування як взаємодії всіх учасників освітнього процесу сприятиме:

- відкриттю перспективи підвищення інтересу та мотивації до навчання – за рахунок динаміки, візуалізації, відкритості, зрозумілості та доступності засобів у самотійній та груповій роботі, за умови очної чи дистанційної організаційної форми навчання;

- формуванню позитивної спрямованості на отримання знань;
- здійсненню оцінювати рівень засвоєння навчального матеріалу;
- розвитку наочно-образного мислення;
- активізації навчально-пізнавальної діяльності.

Впровадження сучасних інформаційних технологій в освітній процес вимагає дотримання певних вимог та правил, а також ставить нову проблему – розробку єдиного цифрового освітнього середовища для закладу освіти, що є можливим як за допомогою існуючих засобів організації електронного навчання, так і шляхом розробки власного освітнього простору – вебсайту навчального призначення.

Список використаних джерел

1. Бахмат Н. В. *Педагогічна підготовка вчителів початкової школи: інноваційні підходи в умовах хмароорієнтованого середовища* : монографія. Київ : Міленіум, 2016. 360 с.

2. Братко М. В. Підготовка фахівців у коледжах: сучасні виміри та перспективи. *Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка*. Зб. наук. праць. 2016. № 25. С. 57–64.

3. Вакалюк Т. А. Види та призначення електронних засобів навчання. *Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті: стан, досягнення, перспективи розвитку* : матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. Черкаси, 2014. С. 110–112.

4. Вакалюк Т. А. Можливості використання хмарних технологій в освіті. *Актуальні питання сучасної педагогіки* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Острог, 1–2 листоп. 2013 року. Херсон : Видав. дім «Гельветика», 2013. С. 97–99.

5. Львівська політехніка. Віртуальне навчальне середовище: офіційний сайт. URL: <http://lp.edu.ua/node/2363> (дата звернення 20.10.2022).

6. Глазунова О. Г. SMART підхід до формування електронного навчального курсу в MOODLE. *Теорія і практика використання системи управління навчанням Moodle*: матеріали Першої Всеукр. наук.-практ. конф., 30–31 трав. 2013 р. URL: <http://2013.moodlemoot.in.ua> (дата звернення 20.10.2022р.)

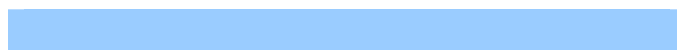
7. Кремень В. Г. Формування інноваційного фахівця – ключове завдання фахової передвищої освіти. *Фахова передвища і професійна освіта: теорія, методика, практика*: зб. тез Всеукр. наук. конф., 18 черв. 2020 р., м. Київ. Київ : Наук.-метод. центр ВФПО, 2020. С. 5–11.

8. Лапінський В. Електронні засоби навчального призначення – ретроспектива і перспективи. *Інформатика*. 2011. № 33(609). С. 3–9.

9. Постова С., Федорчук А., Шмалюк М. Використання сучасних інформаційних технологій у процесі підготовки здобувачів фахової передвищої освіти в умовах дистанційного навчання. *Нові технології навчання*. 2021. № 95. С. 186–193.

10. *Тлумачний словник з інформатики* / за заг. ред. акад. НАН України Г. Г. Півняка. Дніпропетровськ, 2010, 606 с. URL: <http://www.programmer.dp.ua/download/tlumachniy-slovník-z-informatiki.pdf> (дата звернення 20.10.2022)

**ДИСКУСІЙНА ПАНЕЛЬ СЕКЦІЇ № 1
ЗА УЧАСТЮ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ**
*[Discussion panel of Section № 1 with the participation
of young researchers]*

БРИНЬ Людмила / Lyudmyla BRYN

**ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ФАХІВЦІВ ГРОМАДСЬКИХ
ВІРОСПОВІДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ**
*[Peculiarities of Professional Development of Specialists of Faith-based NGOs
in the conditions of Martial Law]*

Повномасштабне вторгнення російської армії на територію незалежної України в лютому 2022 року повністю зруйнувало розроблені плани та звичний щорічний розклад навчальних заходів з професійного розвитку фахівців громадських віросповідних організацій. В один момент нагальною потребою стало не здобуття професійних компетентностей, а

збереження життя: як своїх рідних та близьких, так і незнайомих співгромадян.

В перші дні повномасштабного вторгнення були зупинені навчальні курси та відмінено або перенесено на невизначений час заплановані громадськими віросповідними організаціями навчальні заходи. Фахівці та волонтери ГВО переорієнтувалися на вивезення людей з зони військових дій, надання гуманітарної та психологічної допомоги. Так, наприклад, Громадська спілка «Асоціація християнських таборів та конференц-центрів» координувала роботу з вивезення бажаючих евакуюватися та розміщення біженців на базах членів Асоціації, розташованих в центральній та західній частині країни. Базові психологічні та педагогічні знання, отримані в довоєнні роки під час підготовки до проведення таборів допомагали організовувати та підтримувати достатній рівень умов проживання та базовий рівень надання первинної психологічної допомоги в кризовій ситуації. Міжнародний благодійний фонд «Пшеничне зерно» та Всеукраїнський фонд підтримки таборів «Райдуга», маючи широке коло зарубіжних партнерів, почали організовувати розміщення українських переселенців в країнах Європи. Вивезенням до безпечних зон (а фактично – спасінням життів!) займалися та продовжують займатися більшість ГВО, поступово спеціалізуючись на своїх цільових групах, заявлених в статутах: діти, люди з особливими потребами, сім'ї СЖО, багатодітні родини, літні люди, тощо. Наразі важко вказати точні статистичні дані, так як тенденції ведення звітності залишилися такими ж, як і до повномасштабного вторгнення: частина організацій принципово не веде звітності, вірячи, що Господь все бачить, тому немає необхідності афішувати свою добродійність; інша частина веде облік, але не публікує даних в умовах воєнного стану по низці мотивів, один з яких – безпековий.

Управління Верховного комісара ООН у справах біженців наводить такі дані: більше 7,4 мільйона українців отримали тимчасовий прихисток в країнах Європи [1], ще 6,5 мільйонів – внутрішньо переміщені особи [2]. Значна частина цих людей отримала допомогу завдяки ГВО та релігійним організаціям. Одна з ГВО – Благодійний фонд «Центр взаємодопомоги «Спасемо Україну» [3] – охоплює всю зону вздовж лінії фронту на сході та півдні України та спеціалізується на допомозі сім'ям з дітьми. На початок листопада 2022 р. було евакуйовано 70 500 чоловік, надана гуманітарна допомога 93 200 людям, на гарячу лінію прийнято та оброблено 77 250 дзвінків.

По своєму основному навчальному профілю продовжили діяльність фахівці ГО «Дитяча Місія». Проводити повноцінні навчальні зустрічі не було можливо, тому було вирішено створювати навчальні відео з актуальної тематики «Діти та війна» [4]: «Ігри для зняття стресу та агресії» (в 2-х частинах), «Пост-травматичний стрес: розуміємо себе та намагаємося зрозуміти дитину», «Терапевтична казка для дошкільнят про ПТС», «Як адаптувати казку про ПТС для дітей інших вікових категорій».

Безпосередньо спілкуючись з фахівцями інших ВГО та релігійних організацій, які або залишалися на підконтрольній території України, або самі перебували в процесі евакуації, фахівці ГО «Дитяча Місія» прийшли до висновку, що тривалі навчальні курси не сприймаються людьми, що переживають психотравму. Тому основним своїм завдання поставили, по-перше, внутрішньокомандну допомогу в опануванні психотравм, посттравматичних станів та внутрішніх конфліктів, та, по-друге, допомогу фахівцям інших ВГО та РО як в особистому розвитку, так і в розробці та наданні необхідних навчально-методичних матеріалів для роботи з дітьми в умовах військового стану.

Команда зустрічалася майже кожного дня не лише для обговорення робочих питань, а, найперше, – для психологічної та духовної підтримки одне одного. В перший місяць було розроблено та запущено он-лайн Експрес-курс «Травма. Інструменти надання первинної психологічної допомоги дітям та дорослим», який складався всього з 3 он-лайн зустрічей тривалістю по 60 хв. Курс проводився на платформі Zoom за попередньою реєстрацією вечорами три дні підряд. Групи набиралися невеликі, від 8 до 20 учасників. За 10 тижнів проведення в березні-травні 2022 р. навчання пройшли 392 особи. Фахівці ВГО та РО підключалися як з Європи, так і з міст, де звучала тривога та було чути обстріли. Учасників об'єднувало розуміння терміновості первинної психологічної допомоги дітям заради уникнення деструктивного впливу травми на психіку дитини та її майбутнє. Крім того, щотижня, починаючи з 3-го тижня війни, розроблялися біблійні уроки для недільних шкіл з актуальної військово-патріотичної тематики. До деяких з них знімали додаткові відео для дітей або методичні поради для фахівців. Точну статистику надати неможливо, так як уроки були доступні до скачування як документи на Гугл-диску. Нагальність матеріалу можна було оцінити лише за особистими зв'язками та відгуками користувачів в соцмережах.

Вебінари з актуальної тематики пропонували фахівці ГС «Асоціація християнських таборів та конференц-центрів» [5].

Дата проведення	Тема та опис змісту вебінару
20 квітня	«ПТСР симптоми»: Як допомогти дорослим та дітям в умовах війни? Розуміння, що ми переживаємо. Як знайти нові опори та сенс життя
13 травня	«Як говорити про війну та не травмувати психіку повторно»: Профілактика ПТСР через метод вчених Ізраїлю «Структурування пам'яті»
16 липня	«Табір під час війни»: Як можна зробити цікавий та безпечний табір, але з деякими важливими відмінностями у програмі

Отже, в умовах військового стану професійний розвиток фахівців громадських віросповідних організацій відбувався в процесі їх благодійної освітньої та соціальної роботи засобами, в основному, інформальної та іноді – неформальної освіти. Хоча повномасштабне російське вторгнення в Україну стали для фахівців ВГО неабияким випробуванням, вони виявили спроможність швидко реагувати на зумовлені цим викликом суспільні потреби та пошук відповідних біблійних та наукових відповідей.

Список використаної літератури

1. Статистичні дані Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. URL: <https://is.gd/zhv5WS> (дата звернення: 08.11.2022).

2. Допомога Україні: сайт Управління Верховного комісара ООН у справах біженців. URL: <https://is.gd/Ib5ZEP> (дата звернення: 08.11.2022).

3. Офіційний сайт Благодійного фонду «Центр взаємодопомоги «Спасемо Україну». URL: <https://saveukraineua.org/ua> (дата звернення: 06.11.2022).

4. Офіційний канал Громадської організації «Дитяча Місія». URL: <https://is.gd/M5gcI9> (дата звернення: 06.11.2022).

5. Офіційна сторінка Громадської спілки «Асоціація християнських таборів та конференц-центрів» на Facebook. URL: <https://www.facebook.com/CCI.UA/> (дата звернення: 07.11.2022).

**ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор, ЛЯЛЕВИЧ Жанна /
Ihor VERBOVSKYI, Zhanna LYALEVICH**

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО СТВОРЕННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

*[Recommendations for Creating a Positive Image of
a Future Primary School Teacher]*

Модернізація системи освіти, пов'язана з тенденціями технологізації, інформатизації, гуманізації процесу навчання, актуалізує проблему обґрунтування нових вимог до вчителя як до суб'єкта діяльності, до його особистісно-професійних якостей. Якість української освіти сьогодні має відповідати запитам населення та перспективним завданням українського суспільства та економіки.

Імідж – це образ, вигляд, уявлення, подоба. У сучасному суспільстві інтерес до іміджу як соціально-психологічного феномену великий, його соціальна цінність зростає на наших очах, навіть з'явився новий напрямок суспільного життя – індустрія іміджу.

Імідж вчителя – це динамічна система, яка знаходиться в прямій залежності від соціально-економічної та соціально-психологічної ситуації розвитку суспільства, а також пріоритетів сучасної освіти. Все це позначається на вимогах та психологічному змісті іміджу педагога, який має відповідати якостям, затребуваним часом – глобальне мислення, професіоналізм, мобільність, гуманність, креативність, здатність до співпраці та ін. Структура іміджу майбутнього вчителя початкової школи включає такі компоненти, як персональні, соціальні та символічні, що включають індивідуальні психологічні параметри особистості вчителя та індивідуальний стиль професійно-педагогічної діяльності.

Сформованість індивідуального професійного іміджу залежить від трьох складових: теоретичної (знання у сфері іміджелогії), практичної (вміння та навички з формування професійного іміджу педагога) та мотиваційної (прагнення займатися діяльністю, у результаті якої формується індивідуальний професійний імідж).

Для формування позитивного іміджу майбутнього вчителя початкової школи важливо дотримуватися певних критеріїв та рекомендацій. Опосередковані компоненти іміджу майбутнього вчителя включають створене людиною середовище свого проживання (інтер'єр класу, оформлення кабінету, порядок на робочому столі тощо) і продукти, створені людиною у процесі праці.

Значимість особистісних якостей людини для формування свого іміджу підкреслює О. Мережицька. Автор вважає бездоганним імідж того педагога, який закоханий у дітей та захоплений своєю роботою, інтуїтивно та свідомо обирає найбільш адекватні вимогам професії моделі поведінки, виявляє повагу до гідності дітей та їх актуальних потреб. За «внутрішнє наповнення» позитивного іміджу педагога відповідають дві групи якостей [6]. Характеристики особистості як наслідок її освіти та виховання – це моральні цінності, психічне здоров'я, володіння набором технологій, таких як міжособистісне спілкування, попередження та подолання конфліктів тощо. Характеристики особистості, які визначаються її життєвим та професійним досвідом. Крім зовнішньої та внутрішньої складової іміджу, необхідно цілеспрямовано працювати над створенням проміжної частини – засобів спілкування. Цю групу складають компоненти іміджу, які «прочитуються» при особистому спілкуванні з педагогом (невербальні та вербальні) та ті, що впливають на сприйняття іміджу «заочно».

До безпосередньо сприйманих невербальних компонентів іміджу відносяться габітарний (одяг, зачіска, взуття, аксесуари, макіяж, парфум, силует) та кінетичний (постава, хода, жестикуляція, вираз обличчя, посмішка, напрямок та тривалість погляду) компоненти. Безпосередньо сприйманий вербальний компонент іміджу – це культура мовлення.

Зовнішній вигляд педагога має досить велике значення, оскільки його робота пов'язана зі спілкуванням з великою кількістю людей, при

цьому їхня основна частина діти, отже, зовнішній вигляд вчителя має виховне значення [4].

Зовнішній вигляд педагога має відрізнятися елегантністю, акуратністю, чистотою та охайністю, вселяти повагу та викликати довіру. Вважається, що класичний, консервативний вигляд більш доречний, ніж ультрамодні вбрання. Але педагогові не протипоказано мати й деяку особливість – головне, щоб вона органічно поєднувалася з внутрішнім змістом людини та не порушувала межі культурної норми. Культура одягу має менше значення, ніж культура поведінки. Недарма є вислів, що одяг «і одягає і відкриває людину». Для педагога – це своєрідна візитівка [6].

Ідеальною формою одягу для педагога є така, що сприяє зосередженню уваги учнів (вихованців) не так на вивченні деталей одягу, як на засвоєнні матеріалу. Таким одягом може бути діловий костюм, який підкреслює професійні, особисті якості та офіційність стосунків із учнями. До ділового костюма відносять піджак зі спідницею або брюками та блузку [10]. Головна характеристика суворого стилю – особливий силует костюма. У сприйнятті більшості людей респектабельний костюм, що свідчить про солідний статус власника, має силует, що наближається до витягнутого прямокутника з підкресленими кутами (це справедливо як для жінок, так і для чоловіків). З таким стилем несумісний, наприклад, светр (особливо пухнастий), м'які штани або джинси, пишні сукні з воланами та мереживами. У повсякденному житті подібні елементи, округляють силует, знижують соціальний статус людини. Переважними кольорами для ділового одягу вважаються сірий, чорний, коричневий, бежевий, темно синій, темно бордовий. Блузки та сорочки можуть бути ніжних пастельних тонів. Необхідно уникати люрексу, блискіток, штучних матеріалів.

Чорний, білий та сірий кольори піднімають статус особистості в очах оточуючих, а яскрава кольорова гама може вплинути на якість засвоєння матеріалу класом, привертаючи увагу виключно до зовнішнього вигляду вчителя. Вибираючи пастельні, спокійні кольори, вчитель може бути впевнений, що увага буде сконцентрована саме на викладі матеріалу. Потрібно віддавати перевагу тканинам, які не мнуться, бо інакше до середини робочого дня зовнішній вигляд втратить презентабельність.

Прикрас має бути мінімальна кількість, вони не повинні бути яскравими і помітними, якщо педагог не хоче, щоб протягом усього уроку діти уважно вивчали її нове кольє, замість того, щоб навчатися. Прекрасно підійдуть намисто з перлин середньої довжини, тонкі кільця з благородного металу, невеликі сережки.

Для освітян важливі зачіска, макіяж, манікюр. Як жінка, так і чоловік повинен мати доглянутий вигляд, але виглядати при цьому максимально природно. Це забезпечується стриманими нейтральними тонами макіяжу та манікюру; природним кольором волосся, акуратністю зачіски.

Вдало підібраний гардероб, доглянутий зовнішній вигляд допоможе педагогові не тільки справити сприятливе враження на оточуючих, а й підкреслить його професійні та особисті якості. Продовженням першого, миттєвого враження, яке створює зовнішній вигляд, є невербальні засоби комунікації [5].

Наявність ненормативної лексики, жаргонізмів у мові педагога – показник профнепридатності. Робочим інструментом для педагога повинен бути голос, тому його постановці потрібно приділяти особливу увагу. Голосом, за правильної дикції, інтонування, гучності, виразності, можна заворожити, закохати, захопити, опанувати аудиторію. А люди, голос яких завжди звучить у гучному «лайливому» режимі, одразу відштовхують від себе інших. Виправдовуючи себе, вони заявляють: «Я не кричу, у мене такий голос».

Насправді, це тривожний симптом невротичної поведінки. Для педагога така голосова манера – сигнал про професійну непридатність. Вчителю важливо контролювати свої жести, особливо необхідно позбавлятися агресивних, які на несвідомому рівні відштовхують дітей від особистості педагога. Міміка має бути лише доброзичливою. У школі ніяк не обійтися без гарних манер у розмовах з дітьми, спілкуванні з колегами, батьками школярів і в той же час – без знання ділового етикету, дотримання субординації [8].

Для іміджу педагога дуже важливі соціальна компетентність, пунктуальність, точність, діловитість, акуратне ставлення до чужого часу, повага до чужої праці. Особливо наголосимо, що ознаками професійної непридатності є пристрасть педагога до куріння та вживання алкогольних напоїв. Велика увага у формуванні іміджу надається інформації, яка буде сприйнята зором та слухом. Тим часом, не менше значення у сприйнятті має нюх. Запах сприймається інтуїтивно і сприймається як один з атрибутів фізичного та психічного здоров'я людини, його характеру і навіть соціального статусу. Арома-імідж включає запах духів вчителя, запах свіжості приміщення, що провітрюється, аромат класної кімнати.

Запах закладу освіти подає сигнал про рівень доглянутості всієї будівлі, рівень культури її «мешканців». Запах свіжості можна створити за допомогою ефірних олій апельсина, лимона, лаванди, ялиці. Запахи мають і лікувальні властивості: евкалипт, ялиця, розмарин, шавлія, лимон допомагають при застуді; фенхель, троянда, герань, чебрець, ялівець, аніс, жасмин заспокоюють; кедр, лимон покращують пам'ять; сосна, евкалипт, герань, ялівець, полин, м'ята, розмарин, чебрець активізують розумову діяльність. Легкий аромат ефірної олії, присутній у класі, сприятливо впливає на нервову систему і учнів, і вчителі. Сформувати внутрішню складову іміджу так само непросто, як і зовнішню [3].

Для позитивного іміджу сучасного педагога необхідно дотримуватися наступних пунктів:

1. Знайти свій правильний сенс життя, поставити планку потреб.
2. Зробити інвентаризацію своїх здібностей та можливостей, зробити аналіз того, що маєш і що можеш сам змінити на краще.
3. Розвивати почуття власної гідності і при цьому позбутися заниженої чи завищеної самооцінки; якщо треба – позбутися невротичної поведінки, яка закриває для людини шлях до успіху.
4. Займатися самовихованням, самоорганізацією, самоосвітою, забезпечуючи безперервне професійне зростання.
5. Знайти методи мотиваційної готовності до успіху та самомотивації, радіти за себе «тут і тепер», за кожен свій крок уперед.
6. Розвивати позитивне мислення, здатність перетворювати невдачу на успіх.
7. Працювати над своїм духовним змістом – це запорука і особистісного, і професійного успіху.

Іноді буває, елементи позитивного іміджу присутні, але людина не досягає бажаного ефекту у відносинах з оточуючими. Привабливі люди часто і охоче посміхаються (відповідно до ситуації); володіють гарним почуттям гумору, у тому числі, по відношенню до самого себе; природно поводяться; їхній настрій рівний, спокійний, а загальний емоційний настрій позитивний; знайомі з етикетом і слідуєть йому; впевнені у собі; виявляють щиру симпатію до співрозмовника та інтерес до його справ; усвідомлюють свої обмежені можливості і те, що у них немає відповіді на всі питання; дружелюбні, з ними легко спілкуватися.

Отже, для педагога імідж – це основа його успіху, тому варто дбати про власний імідж та намагатися удосконалюватися у всіх аспектах життя. Основні закономірності формування педагогічного іміджу полягають в тому, що на різних етапах професіоналізації імідж формується різними засобами. Імідж, сформований адекватно завданням діяльності, що оптимізує професійну діяльність особи [9].

Таким чином, формуючи свій імідж, педагог конструює його зовнішню, внутрішню та проміжну частини, змістовний та процесуальний аспекти. Згідно з українськими традиціями, вчитель є шановною людиною в суспільстві, його думка авторитетна, поведінка представляє собою моральний стандарт. Вчитель – це не професія, це спосіб життя. Кожен педагог, безперечно, унікальна особистість. Але у своєму іміджі він повинен виходити, перш за все, з професійних вимог та громадських очікувань.

Список використаних джерел

1. Вітюк В. В. Готовність педагогів до змін в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа». *Педагогічний пошук*. 2017. № 2. С. 3–6.
2. Глуханюк В. М. Метод проектів як основа професійної підготовки вчителя трудового навчання. 2019.
URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=3922 (дата звернення: 20.10.2022)

3. Євтушенко Г. В. Імідж сучасного викладача: сутність та особливості формування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 11. С. 630–634.

4. Котенко О. В. Формування професійно значущих якостей майбутнього вчителя іноземної мови. *Вісник психології і педагогіки*. 2011. Вип. 6.

5. Мармаза О. Імідж як спосіб професійної соціалізації керівника навчального закладу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 33. С. 263–269.

6. Межерлицька О. Впровадження іміджології як компонента навчального процесу у вищих закладах освіти. *Теорія і методика управління освітою*. 2010. Вип. 3. URL: <https://is.gd/FDWAwd>

7. Ніколаєску І. Особливості іміджової підготовки сучасного педагога в системі післядипломної освіти. *Витоки педагогічної майстерності. Серія «Педагогічні науки»*. 2012. Вип. 10. С. 207–212.

8. Нуреєва О. С., Скворчевська О. В. Вдалих імідж як запорука професійного успіху. *Географія*. 2007. № 7(83). С. 33–36.

9. Огієнко О. І. Формування готовності до інноваційної діяльності як важлива складова професійної підготовки майбутнього вчителя. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 7. С. 154–162.

10. *Особистість учителя у висловлюваннях представників вітчизняної та зарубіжної педагогіки, діячів науки, культури. Педагогіка: Хрестоматія / уклад. А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко*. Київ: Знання-Прес, 2008. С. 14–31.

**ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор, ЛЯЛЕВИЧ Жанна /
Ihor VERBOVSKYI, Zhanna LYALEVICH**

ІМІДЖЕВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

[Image Characteristics of a Modern Teacher]

Проблема іміджу сучасного вчителя вимагає пильної уваги з боку іміджмейкерів, у тому числі тих, хто бажає бути небезуспішним, а також тих, хто хоче бути успішним у своїй педагогічній діяльності.

Індивідуальний імідж сучасного вчителя початкової школи – одна з мало досліджуваних форм сучасного людського буття. Це явище цікаве для педагогічної психології насамперед у світлі нових вимог, що ставляться до педагога та вихованця в умовах побудови демократичного громадянського суспільства в незалежній Україні, де на першому плані стоять гуманістичні

цінності цивілізації – цінність особистості, її вільного духовного та морального розвитку.

Імідж вчителя визначають, як складову педагогічної майстерності, як результат роботи педагога над собою.

З рівнем професійного педагогічного спілкування пов'язує імідж вчителя В. Вітюк. У своїх дослідженнях автор відзначає «говорячи про імідж викладача, слід ставити акцент на процес професійного спілкування, а саме на компетентність викладача у педагогічному спілкуванні»[1].

Основні закономірності формування педагогічного іміджу полягають у тому, що на різних етапах професіоналізації імідж формується різними засобами. Імідж вчителя початкової школи визначається як емоційно-забарвлений стереотип сприйняття у свідомості учасників освітнього процесу та суспільства. До складових іміджу сучасного педагога можна віднести: зовнішній компонент (візуальна привабливість, відповідність необхідного образу, невербальна поведінка, вербальна поведінка, манери, етикет, чарівність), процесуальний компонент (професійна компетентність, соціальна компетентність, діловитість, повага до чужої праці), внутрішній компонент (інтереси, цінності, любов до дітей, самоосвіта, фізичне здоров'я, психічне здоров'я).

Іміджелогія як наука про побудову ефективного іміджу виділяє основні аспекти привабливого вигляду, займається питаннями оптимізації взаємовідносин людей один з одним, вивчає функції іміджу, однією з яких є: «затінення негативних та висвічування найкращих сильнодіючих особистісно-ділових характеристик» [2]. Саме у сфері ділових та міжособистісних відносин педагог створює привабливий образ, що викликає у учнів почуття симпатії, довіри, психологічного комфорту, що стає основою ефективною взаємодії.

Одним із важливих компонентів сучасного вчителя є візуальна привабливість педагога. Зовнішній вигляд вчителя повинен викликати повагу та довіру, бути продовженням його переваг, тому педагог зобов'язаний приємно виглядати, поєднуючи кольорову гаму одягу, макіяжу, аксесуарів. Привабливість педагога дозволяє сформувати позитивне ставлення до нього від учнів, спілкування стає приємним та цікавим.

Педагог може втратити авторитет у учнів, якщо втрачається інтерес до нього як до особистості. Без інтересу до особистості педагога немає інтересу до предмету [5]. З цього випливає, що зацікавленість у особистості педагога є засобом стимулювання інтересу до предмету в учнів. Крім того, педагог має бути доброзичливим і зацікавленим у успіхах учнів. Його вираз обличчя на уроці вказує на те, що інформація, яка подається учням на уроці, цікава безпосередньо самому вчителю, а, отже, має бути цікавою і учням.

У формуванні позитивного іміджу педагога велике значення має вербальна поведінка. Від досконалості мови педагога залежить успіх освоєння учнями навчального матеріалу. Діти досить уважні до мовних особливостей вчителя.

Отже, володіння мовою є однією з найголовніших професійних складових педагога, до складу якої входять вміння точно вибудовувати свої думки та почуття за допомогою мови, що включає здатність ясно і чітко висловлювати думки та почуття за допомогою мови та міміки. Мова педагога має відрізнятися внутрішньою силою, впевненістю, формулюванням думок та ідеями [3]. Для розуміння вчителя має значення його культура мови, вимова, дикція, здатність доносити інформацію. Важливе значення також має невербальна поведінка: міміка, жести, пози, погляд, хода, постава. Зосереджений погляд, добра посмішка, добрі жести викликають прихильність. Імідж ідеального вчителя містить у собі здатність спілкуватися, майстерно говорити та уважно слухати.

Правильно підібраний тон спілкування, тембр голосу, легкість рухів визначають імідж, у якому педагог є перед людьми. Основною характеристикою особистості педагога є характеристика «Я – іміджу», передбачувана ставленням до самого себе, високу позитивну самооцінку, прийняття себе, очікування позитивного ставлення зі сторони колег [6].

Сучасні діти та їх батьки досить суворо ставляться до іміджу педагога. Умови роботи в сучасних освітніх організаціях вимагають від вчителів пошуку шляхів для покращення їх іміджу та престижу в очах оточуючих. Проблема іміджу вчителя є актуальною в умовах розвитку суб'єктних відносин, коли особистість та її якості стають основою взаємин, особливо на сучасному етапі, коли відбувається зниження статусу вчителя.

Грамотно сформований імідж викликає повагу у дітей та підвищує авторитет вчителя. Позитивний імідж педагога зараз має велике значення не тільки для його учнів, як власний приклад успішної людини, яку вони бачать щодня але й для самої себе – для моральної, психологічної задоволеності. Таким чином, імідж – цілеспрямовано створюваний образ людини, це зовнішнє враження, яке створюється за допомогою одягу, мови, поведінки зовнішнього вигляду та інших компонентів [4].

Список використаних джерел

1. Вітюк В. В. Готовність педагогів до змін в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа». *Педагогічний пошук*. 2017. № 2. С. 3–6.
2. Євтушенко Г. В. Імідж сучасного викладача: сутність та особливості формування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 11. С. 630–634.
3. Литвин А. Методологічні засади поняття «педагогічні умови». *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. № 4. С. 43 – 63.
4. Ніколаєску І. Особливості іміджової підготовки сучасного педагога в системі післядипломної освіти. *Витоки педагогічної майстерності. Серія «Педагогічні науки»*. 2012. Вип. 10. С. 207 – 212.

5. *Особистість учителя у висловлюваннях представників вітчизняної та зарубіжної педагогіки, діячів науки, культури. Педагогіка: Хрестоматія / уклад. А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. Київ : Знання-Прес. 2008. С. 14–31.*

6. *Педагогічна майстерність учителя: навч. посібник / за ред. проф. В. М. Гриньової, С. Т. Золотухіної. Харків : «ОВС», 2006. 224 с.*

**ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор, МАРКОВА Олена /
Ihor VERBOVSKYI, Olena MARKOVA**

**ТИПИ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ
В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ОСВІТИ**
*[Types of Conflict Situations in the Management System
of an Educational Institution]*

Конфлікт, як соціально-психологічний феномен, є закономірною і природною характеристикою соціальних відносин. У науковій літературі проблематиці конфліктів і їх розв'язанню присвячено багато досліджень, спрямованих на вивчення різних аспектів даного питання. Управління конфліктом – це план заходів, націлений на його подолання, також цілеспрямовані дії які знижують конфліктний потенціал колективу загалом. Важливо розуміти основні причини виникнення конфлікту і фактори, які призводять до повторення конфліктних ситуацій [6].

Конфлікти в закладах освіти можуть виникати між членами команди, керівниками і членами колективу, педагогами і дітьми, батьками і закладом освіти, як інституцією, яка надає послуги. Є різні визначення конфлікту: гостра ситуація, яка виникає, як результат зіткнення відносин особистості із загальноприйнятими нормами, і конфлікт, як ситуація взаємодії людей, які прагнуть реалізувати у своїх взаєминах несумісні цінності і норми [5]. Таке протиріччя між людьми, яке характеризується протиборством, як явище, створює дуже складну психологічну атмосферу.

У такому випадку емоційна напруга заважає продуктивній взаємодії. Щоб ефективно справлятися з такими викликами, необхідно керувати процесом; проаналізувати причину, виявити ініціатора та з'ясувати, як давно існує ця боротьба. Визначивши сторони конфлікту, важливо зрозуміти яка мета, чи можливо задовольнити потреби кожного, якщо не повністю, то частково, використавши компромісне рішення. Якщо ми говоримо про зіткнення інтересів членів команди: чи можливо зробити так, щоб колеги певний час не перетиналися у робочих питаннях, перенаправити момент контролю на інші підрозділи; якщо конфлікт особистого характеру – задіяти іншу людину, яка не була учасником даної ситуації.

Важливо розуміти, що управляти конфліктом значно легше, якщо психологічна напруга буде менша, для цього необхідно дати можливість висловити свої емоції і озвучити конкретний запит, спочатку окремо, кожна конфліктуюча сторона, потім разом в присутності медіатора [2]. Після цього розробити конкретний та послідовний план дій, враховуючи інтереси кожного, знайти компромісні рішення, визначити час виконання кожного етапу, і конкретну людину, яка буде відслідковувати дотримання кожною з сторін визначеного плану і загальних домовленостей. Прибравши емоційний компонент, використовуючи план подальших дій, управляти конфліктною ситуацією буде легко. Також необхідно розвивати комунікативний компонент, як інструмент контролю конфліктних ситуацій. Головна задача – не включатися емоційно і керуватися об'єктивними даними з різних джерел. Це допоможе уникнути викривлення фактів і зрозуміти реальну картину [3].

Управління конфліктом і його урегулювання проходить поетапно. Якщо на етапі профілактики засоби були не ефективні, то можливість виникнення конфліктів зростає. Наступний етап – це діагностика і можливий вплив на поведінкові і комунікаційні аспекти його учасників. Аналіз розвитку подій з урахуванням емоційної напруги, яка виникла. Наступна стадія, це перехід від прихованого протистояння до відкритого обговорення проблеми з розробкою плану дії всіх учасників [1]. Розглядаючи етапи регулювання конфлікту необхідно усвідомлювати важливість включеності всіх сторін на останніх етапах.

Вирішення конфлікту може бути повним або частковим. Останній варіант вимагає подальшого контролю і можливого усунення причин, враховуючи потреби кожної сторони.

Стисло розглянемо важливі аспекти всіх етапів. Етап профілактики: коли ми створюємо простір для вільної комунікації, це сприяє емоційному розвантаженню, а аналізуючи неформальне спілкування, маємо можливість вчасно побачити перші прояви конфлікту. Чітке формулювання правил, вимог і обов'язків кожного члену команди мінімізує ризики виникнення деструктивних взаємодій [4]. Формування спільних цілей і підкреслення досягнень дає відчуття єдності і емоційної близькості. Етап діагностування складається з аналізу багатьох факторів: визначення конфліктуючих сторін і предмета конфлікту (який може змінюватися в процесі); зрозуміти справжні потреби кожного, відокремити особисте відношення і проаналізувати минулий досвід; обрати способи впливу і ефективну комунікацію, мета якої корегувати поведінкові прояви кожного у подальшій взаємодії. Особливість наступного етапу включає аналіз ситуації в цілому, прогнозування і різні варіанти розвитку подій, відслідковування динаміки емоційного фону обговорення і вирішення конфліктної ситуації необхідно мінімізувати зовнішній вплив, сконцентрувати увагу на конкретних задіяних сторонах, всіх інших виключити з обговорень, тим самим локалізувавши емоційне поширення конфлікту.

Проаналізувавши відносини в колективі, маючи вплив на інформаційний простір, створивши умови, де кожен учасник розуміє свої обов'язки і права, – найефективніший спосіб уникати складних ситуацій. Управління конфліктом складний, але цікавий процес, який включає багато факторів, а результат залежить від обізнаності, особистісних вмінь і навичок управлінця.

Список використаних джерел

1. Березовська Л. І., Юрков О. С. *Психологія конфлікту*: навч.-метод. посібник. Мукачево : МДУ, 2016. 201 с.

2. Бондарчук О. І., Карамушка Л. М., Брюховецька О. В., Сингаївська І. В. *Формування психологічної компетентності керівників освітніх організацій в умовах післядипломної педагогічної освіти*: наук.-метод. посібник. Київ : Наук. світ, 2012. 190 с.

3. Брюховецька О. В. Особливості впливу толерантності до невизначеності на професійно важливі якості керівників освітніх організацій. *Вчені записки Університету «КРОК»*: зб. наук. праць. Київ : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2021. Вип. № 2 (62). С. 176–185.

4. Карамушка Л. М., Дзюба Т. М. *Психологія управління конфліктами в організації (на матеріалі діяльності освітніх організацій)*: монографія. Київ – Полтава. 2009. 268 с.

5. Котлова Л. О., Котловий С. А. *Психологія конфлікту*: метод. рек. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. 47 с.

6. Слободянюк А. В., Андрущенко Н. О. *Психологія управління та конфліктологія*: навч. посіб. для практичних та семінарських занять. Вінниця : ВНТУ. 2010. 120 с.

ВОЛГІНА Наталія / Natalia VOLGINA

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕЛЕКТРОМЕХАНІКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

*[Peculiarities of Training Future Electromechanics for Professional Activity in
Institutions of Vocational Pre-Higher Education]*

Сучасні реформи фахової передвищої освіти призводять до інноваційних змін, які регламентовані низкою законів України. Відповідно до Закону України «Про фахову передвищу освіту» фаховий коледж – це заклад освіти, який провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям фахової передвищої освіти. Він може забезпечувати поєднання теоретичного навчання з практичним навчанням на робочих місцях, а також проводити дослідницьку, творчу мистецьку, або спортивну діяльність [1]. Підготовка

майбутніх електромеханіків здійснюється відповідно до Стандарту фахової передвищої освіти, де мета професійної підготовки відображається у здатності вирішувати типові спеціалізовані задачі професійної діяльності в галузі будівництва та цивільної інженерії або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів математичних, природничих та інженерних наук та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях [2].

Особливістю підготовки фахівців нового покоління є здатність застосовувати дослідницькі якості, інноваційні методики та унікальні сучасні знання та вміння при аналізі та структуруванні існуючих проблем підприємництва. При підготовці майбутніх електромеханіків акцент ставиться на здатності розв'язувати комплексні проблеми, проводити певні дослідження та здійснювати відповідні розрахунки. Сучасний фахівець повинен вміти критично мислити, так як критичне мислення допомагає знайти новий спосіб вирішення проблеми, а також формує унікальний погляд на процеси і явища. При підготовці фахівців особливої уваги вимагає вивчення дисциплін з циклу професійно-практичної підготовки: «Електричний привод, електричні машини і трансформатори», «Електробезпека», «Електропостачання будівель і споруд», «Монтаж, експлуатація та ремонт електромеханічного обладнання і автоматичних пристроїв будівель і споруд», «Основи автоматики і мікропроцесорної техніки», «Основи промислової електроніки та електричні вимірювання», «Транспортні пристрої будівель і споруд», «Економіка, організація виробництва та основи підприємницької діяльності».

За результатами вивчення дисциплін майбутні електромеханіки повинні володіти такими компетенціями як:

- здатність користуватися нормативно-технічною та довідковою літературою, дотримуватися вимог ДБН та ДСТУ при проектуванні, виконанні, робіт в галузі будівництва та цивільної інженерії;
- уміння читати та виконувати креслення, аналізувати структурну схему будівель, уявляючи роботу окремих елементів конструкцій та їх взаємодію;
- знання технологічних процесів при зведенні, опорядженні, експлуатації, ремонті та реконструкції електромеханічного обладнання будівель і споруд з дотриманням вимог охорони праці та техніки безпеки;
- прийняття організаційних та управлінських рішень при зведенні об'єктів будівництва та інженерних мереж;
- знання інформаційних систем і технологій у галузі будівництва та цивільної інженерії, застосування їх у практичній діяльності;
- здатність використовувати проекти з енергопостачання підприємств, електроприводи в виробничих механізмах на монтажі і пусконаладжувальні роботи;
- здатність розробляти і застосовувати безпечні, надійні та енергозберігаючі режими експлуатації електроустаткування;

- здатність організувати та виконувати монтаж, експлуатацію та ремонт електроустаткування;
- здатність організувати і здійснювати надійну експлуатацію електроустаткування з дотриманням вимог електробезпеки;
- здатність обґрунтовувати вибір необхідного електроустаткування, інструментів та оснащення відповідно до завдання параметрів та умов експлуатації.

Аналізуючи процес професійної підготовки майбутніх електромеханіків, можемо зробити висновок, що для підвищення ефективності навчання майбутніх фахівців необхідно: знати мету підготовки, тобто ті кінцеві знання, уміння й навички, які вони мають опанувати в процесі вивчення дисциплін; ефективно організувати контроль, щоб оцінити ступінь досягнення цілі, усвідомити, якими критеріями варто оперувати для організації навчально-пізнавальної діяльності; розробити підходи до викладання та навчання застосовуючи технологію проблемного та диференціального навчання; сформулювати в студентів внутрішню мотивацію до навчання.

Список використаних джерел

1. Про фахову передвищу освіту. Закон України від 06 червня 2019 року № 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>

2. Про затвердження стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 192 будівництво та цивільна інженерія галузі знань 19 Архітектура та будівництво освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр». Наказ Міністерства освіти і науки України від 17 листопада 2021 року № 1243. URL: <https://is.gd/EPU0rc> (дата звернення: 01.08.2022)

ГЕРМАНСОН Галина / Halyna GERMANSON

**ЦИФРОВА КУЛЬТУРА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ:
ІННОВАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**
*[Digital Culture of an Educational Institution:
Innovations and Prospects for Development]*

XXI століття впевнено можна назвати цифровим, а сучасну реальність – цифровою культурою, адже цифрові технології проникають в усі сфери життя людини: від політики до освіти. Цифрові технології розглядаються як рушійна сила розвитку економіки знань. Цифрова освіта дозволяє підтримує навчання впродовж життя, оскільки навчанню не заважають бар'єри часу та місця [8, с. 3].

Глобальна діджиталізація на різних рівнях суспільних процесів створює певні виклики та проблеми. «Пост-цифровий» погляд на освіту наголошує на

культури, де можна розвинути різноманітні взаємозв'язки між технологіями, педагогікою та середовищем, у якому ми всі живемо, навчаємось і працюємо. Цифрова культура породжує необхідність модернізації усіх освітніх процесів на різних рівнях освіти: від початкової освіти до вищої [7]. Принципи та методи модернізації повинні орієнтуватися на розвиток «цифрової» особистості. Тему цифрової культури, як культурологічного феномену, досліджували такі зарубіжні науковці, як: К. Бассет (C. Bassett), К. Гере (C. Gere), Г. Грибер (G. Creeber), М. Деузе (M. Deuze), Г. Крибер та Р. Мартін (G. Greeber & R. Martin), Л. Манович (L. Vanovich), Дж. Стоммел (J. Stommel), М. Хенд (M. Hand). Вони обґрунтували основні поняття напряму цифровізації та запропонували власні трактування низки важливих дефініцій. Великий внесок у вивчення цифрової культури здійснили й українські науковці: В. Биков, Д. Галкін, М. Лещенко, П. Матюшко, О. Овчарук, В. Ребрина та інші. Вони детально розтлумачили поняття «цифрової культури» [1, с. 2].

Мета даної статті полягає у здійсненні аналізу сучасного розуміння педагогічного феномену «цифрової культури», основних тенденцій розвитку та інновацій даного процесу. Для проведеного дослідження було використано комплекс методів, серед яких аналіз, синтез, порівняння та узагальнення наукових статей для порівняння позицій учених щодо сутності поняття «цифрова культура». Поняття цифрової культури вперше застосували у 2000-х роках у зв'язку з виникненням технологій другого покоління мережевих сервісів Інтернету. Поняття «цифрова культура педагога» у науковій та методичній літературі використовується переважно як синонім цифрової грамотності (Digital Literacy). Наприклад, В. Ребрина (2014) визначає освітній феномен як вміння працювати з сучасною цифровою технікою і володіти сучасними ІКТ та виокремлює такі складові: комп'ютерна, інформаційна та мультимедійна грамотність [3, с. 2].

Рис. Основні компоненти цифрової культури закладу освіти

У сучасній науці також існує тенденція пояснювати цифрову культуру як феномен технологій, оскільки дана культура функціонує лише завдяки цифровим пристроям [5, с. 2]. Сміслові поле цифрової культури вміщує також феномени комп'ютерної культури [4, с. 2]. Окремі аспекти цифрової культури акцентує К. Літвінова у своєму блозі DigitleBlog, пояснюючи її як систему правил поведінки людини, яких вона дотримується під час використання ІКТ

[6, с. 1]. Зокрема, критичне мислення стосується кількості та якості отриманої інформації педагогами та здобувачами освіти. Цифрова грамотність полягає у вмінні користуватись сучасними ІТ та програмним забезпеченням. ІТ-волонтерство – це використання ІКТ не лише для власних потреб, але й для вдосконалення оточуючого світу. «Зелене» використання інформаційних технологій («Greening IT») – це участь у вирішенні екологічних проблем, спричинених інформаційним прогресом [6, с. 3].

Незважаючи на велику кількість досліджень у сфері діджиталізації, поняття «цифрова культура» ще не має єдиного означення. Проаналізувавши та інформацію різних науковців, можна навести таке поняття цифрової культури:

Цифрова культура – це сукупність компетенцій, які характеризуються здатністю використовувати інформаційно-комунікаційні технології для життя в цифровому середовищі, взаємодії з суспільством та вирішення цифрових завдань в професійній діяльності.

Розвиток цифрової культури в освіті полягає у застосуванні цифрових технологій як засобу змін та введення інновацій у сучасній освіті, впровадженні культури співпраці, інклюзивності, гнучкості та відкритості як в середині навчальних закладів, так і між ними задля того, щоб інновації могли процвітати в усіх їх формах. Від того, чи зможуть заклади освіти успішно розвинути цифрову культуру, залежать доля успішної освіти в майбутньому. До основних інновацій, які визначають сучасну цифрову культуру належать: наявність ПК та цифрових пристроїв; доступ до інтернету; новітні цифрові та інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ); програмне забезпечення; комп'ютерна графіка та системи віртуальної реальності; цифрові формати традиційних засобів комунікації та інші [2, с. 19-24].

Огляд численних наукових джерел з питань розвитку цифрової культури закладу освіти дозволив зробити деякі узагальнення щодо цифрової культури:

- Поняття «цифрової культури» в сучасних дослідженнях виходять за межі технологічної або цифрової галузі. Вони торкаються широкого кола освітніх, культурологічних, комунікативних та ціннісних аспектів.
- Основні акценти розвитку цифрової культури в освіті зроблені на комунікації за допомогою цифрових пристроїв, виникненні нових специфічних інформаційно-віртуальних форм навчання та викладання.
- Цифрова культура є показником успішної педагогічної діяльності і переводить це поняття у смислове поле цифрової грамотності.

Цифрова компетентність складається із знань, умінь, досвіду і ставлення до новітніх технологій, які можуть успішно застосовуватись на практиці. Сформована цифрова культура поєднує цифрову компетентність та цифрову грамотність. Дані терміни досі є дискусійними та потребують подальшого ґрунтовного вивчення та дослідження, зокрема у освітній сфері. Актуальним залишається уточнення поняття цифрової культури і

розроблення інструментів для його вимірювання, що й становить перспективу подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Базелюк О. В. Формування цифрової культури педагогічних працівників у закладах професійної освіти. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки»*. 2018. Вип. 6(35). С. 23–36. [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2018-6\(35\)-23-36](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2018-6(35)-23-36)
2. Гнатышина Е. В., Саламатов А. А. Цифровизация и формирование цифровой культуры: социальные и образовательные аспекты. *Вестник Южно-Уральского государственного гуманитарно-педагогического университета*. 2017. № 8. С. 19–24.
3. Гаврілова Л. Г., Топольник Я. В. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Т. 61. № 5. С. 1–11. URL: <https://is.gd/ZD7mqt> (дата звернення: 07.11.2022).
4. Ребрина В. А. *Цифрова культура педагога. ІКТ-компетентності сучасного вчителя*: навч. програма. Хмельницький, 2014. URL: <https://is.gd/IyE4Pv> (дата звернення: 07.11.2022).
5. Гук А. А. Медійная культура как техногенный феномен. URL: <https://is.gd/G94P39> (дата звернення: 07.11.2022).
6. Litvinova K. Про компоненти цифрової культури. *Digitle Blog*. URL: <https://is.gd/vbDyDz> (дата звернення: 07.11.2022)
7. Beyond Technology: Children's Learning in the Age of Digital Culture. URL: <https://is.gd/9xN5ex> (дата звернення: 07.11.2022)
8. Digital technology and the culture of teaching and learning in higher education. *Australasian Journal of Educational Technology*. 2011. 27. Special issue, 8. 1263-1275. Kwok-Wing Lai University of Otago.

ДЯДЕНКО Михайло / Mykhailo DYADENKO

ФОРМАЛЬНА І НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ЧЛЕНІВ САМОРЕГУЛІВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЦИФРОВОМУ ПРОСТОРИ

*[Formal and Informal Education of Members of Self-Regulatory Organizations
in the Digital Space]*

В умовах подальшого розвитку процесів глобалізації та зростання конкуренції у світі, як між державами, так і між транснаціональними корпораціями, важливого значення набуває питання підвищення якості державного управління, яке має забезпечувати процес ухвалення швидких

та ефективних рішень, що базуються на врахуванні досягнень сучасної науки, особливо у сфері інформаційних технологій.

Одним із перспективних напрямів підвищення ефективності державного управління є делегування органами державної влади та органами місцевого самоврядування частини своїх повноважень саморегульованим організаціям (далі – СРО) професійного та господарського спрямування, оскільки саморегулювання сприяє вдосконаленню публічного управління за рахунок поліпшення нормативного регулювання та правозастосування [1, с. 98]. Також, делегування СРО повноважень у сфері господарської та незалежної професійної діяльності покликане зробити ефективнішим та якіснішим надання послуг та виробництво товарів [2, с. 1].

Практична реалізація делегованих повноважень потребує високої кваліфікації осіб, які наділені таким правом, тобто оволодіння ними знаннями та професійними навичками у відповідній сфері. Це справедливо, як для СРО, пов'язаних із виробництвом, так і тих, що надають відповідні послуги у різних сферах (архітектурна діяльність, сільськогосподарська дорадча діяльність, діяльність з сертифікації енергетичної ефективності або обстеження інженерних систем та ін.). Особливо актуальним це питання вбачається з огляду на курс України на отримання повноцінного членства в ЄС та необхідність реалізації положень Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами з іншої сторони в частині адаптації законодавства України до *acquis* ЄС за напрямками, зафіксованими в Угоді [3]. Слід зауважити, що нормативно-правове регулювання формальної та неформальної освіти членів СРО (в рамках даної роботи під членами СРО маються на увазі фізичні особи) має фрагментарний характер з огляду на відсутність єдиного законодавчого акту у сфері саморегулювання. Відсутність єдиних підходів до саморегулювання, невизначеність мети та цілей здійснення саморегулювання, на що акцентується увага в Концепції реформування інституту саморегулювання в Україні, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 р. № 308-р [4], має негативний вплив і на розвиток формальної та неформальної освіти членів СРО, оскільки не дозволяє в належній мірі сформулювати стандарти освіти та професійні компетентності, якими мають оволодіти такі здобувачі освіти.

При цьому, для членів СРО важливим є отримання, як формальної освіти (як однієї з умов доступу до професії), так і неформальної освіти (необхідність підвищення кваліфікації). В цьому контексті слід звернути увагу на відповідний досвід, напрацьований Національною асоціацією адвокатів України, яка хоч прямо і не наділена законом статусом саморегульованої організації, проте має всі ознаки такої організації. Зокрема, делегування законом органам адвокатського самоврядування

повноважень затверджувати обов'язкові для виконання акти (положення, порядки, правила), які регулюють адвокатську діяльність, є достатньою підставою для визнання інституту адвокатури саморегулювальною організацією, що стверджується і авторами згаданого проекту Закону України «Про саморегулювальні організації» [2, с. 1].

Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачено, що адвокатом може бути лише фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, склала кваліфікаційний іспит та пройшла стажування (ст. 6 Закону), а особа яка стала адвокатом – зобов'язана підвищувати свій професійний рівень (ст. 21 Закону) [5].

Відповідно до пункту 2 Порядку підвищення кваліфікації адвокатів України підвищення кваліфікації адвоката покликане «забезпечувати безперервне поглиблення, розширення й оновлення адвокатами своїх професійних знань, вмінь та навичок ... на основі раніше здобутої освіти і практичного досвіду» [6]. При цьому, зазначений Порядок передбачає широке залучення цифрових технологій в процесі підвищення кваліфікації (функціонування централізованої онлайн-платформи з підключенням операторів з підвищення кваліфікації; проведення онлайн конференцій, курсів, вебінарів; моніторинг; організація тестування та ін.). Відповідні цифрові інструменти неформальної освіти реалізовані на сайті Вищої школи адвокатури Національної асоціації адвокатів України за адресою: <https://www.hsa.org.ua>.

Формальна освіта членів СРО є однією з умов їх доступу до професії, в той час, як неформальна – важливою умовою підвищення їх професійної кваліфікації; питання формальної та неформальної освіти членів СРО потребує врегулювання на законодавчому рівні; при вдосконаленні системи неформальної освіти членів СРО (зокрема – у цифровому просторі) заслуговує на увагу досвід впровадження цифрової освіти Національною асоціацією адвокатів України, як саморегулювальною організацією у сфері адвокатської діяльності.

Список використаних джерел

1. Медведчук О. В. Нормативно-правові аспекти розвитку саморегулювання в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 13. С. 98–102.

2. Про саморегулювальні організації. Пояснювальна записка до проекту Закону України. *Офіційний веб-портал Парламенту України*. URL: <https://is.gd/5krvtQ> (дата звернення: 20.10.2022).

3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами з іншої сторони. *Верховна Рада України від 25 жовтня 2022 року № 984_011*. URL: <https://is.gd/e1h5p0> (дата звернення: 20.10.2022).

4. Про схвалення Концепції реформування інституту саморегулювання в Україні. *Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 року № 308-р.* URL: <https://is.gd/HdbrPZ> (дата звернення: 20.10.2022)

5. Про адвокатуру та адвокатську діяльність. *Закон України від 5 липня 2012 року № 5076-VI.* URL: <https://is.gd/eG5HWK> (дата звернення: 20.10.2022).

6. Порядок підвищення кваліфікації адвокатів України (нова редакція). URL: <https://is.gd/PB8rSW> (дата звернення: 20.10.2022).

МАРТИНЕНКО Катерина / Kateryna MARTYNYENKO
Науковий керівник:
СЕРГЕЄВА Лариса / Larysa SERGEIEVA

**ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ЕЛЕКТРОМОНТЕРІВ З РЕМОНТУ ТА ОБСЛУГОВУВАННЯ
ЕЛЕКТРОУСТАТКУВАННЯ В УМОВАХ
ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА**

*[Updating the Content of Professional Training of Future Electricians in
the Repair and Maintenance of Electrical Equipment in the conditions
of Digital Educational Environment]*

Процеси стрімкої цифровізації в електротехнічній галузі здійснюють істотний вплив на трансформацію механізмів здійснення технологічних операцій у виробничій сфері й відповідно висувають нові вимоги до кваліфікації майбутніх електриків з ремонту та обслуговування електроустаткування, що у свою чергу, зумовлює перегляд усталених до формування змісту їх професійної підготовки. Особливої актуальності зазначена проблема набуває й в умовах зміни інформаційної взаємодії в освітній сфері, пов'язаної із переходом до дистанційної форми навчання.

Результати аналізу наукових досліджень і публікацій засвідчили, що питання оновлення змісту професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах цифрового освітнього середовища перебувають на етапі вивчення. Однак окремі аспекти, пов'язані з розкриттям порушеної проблеми, висвітлено в дослідженнях О. Гермак, Д. Гоменюка, О. Гуменного, А. Литвина, Л. Карташова, В. Манько, М. Ростокі та ін. Мета статті полягає в обґрунтуванні механізму оновлення змісту професійної підготовки майбутніх електриків з ремонту та обслуговування електроустаткування в умовах цифрового освітнього середовища.

В умовах експоненціального зростання та поширення інформаційно-комунікаційних технологій відбувається формування багатокomпонентної моделі конкурентоздатного фахівця на ринку праці, здатного до швидкої інтеграції з новими формами й методами праці в умовах високотехнологічного виробництва електротехнічної галузі. Тому, основним завданням закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі – ЗП(ПТ)О), як основного постачальника трудових ресурсів на ринку праці, є перебудова існуючого процесу професійної підготовки на засадах створення сучасного цифрового освітнього або інформаційно-освітнього середовища. Адже саме в умовах, що ґрунтуються на цифрових технологіях та ресурсах продуктивно реалізується компетентнісний підхід у підготовці майбутніх фахівців до повноцінної життєдіяльності в сучасному інформаційному суспільстві [2].

Цифрове освітнє середовища дозволяє оптимально і якісно вирішити питання:

- планування освітнього процесу за різними програмами, рівнями та формами навчання;
- організацію в електронній формі навчальних заходів;
- подання навчального матеріалу та довідкової інформації;
- перехід від домінування репродуктивної діяльності до творчої та консультативної;
- надання доступу учасникам освітнього процесу до інформації, пов'язаної з плануванням, організацією та моніторингом освітнього процесу;
- забезпечення комунікативної взаємодії між учасниками освітнього процесу;
- ефективне використання у змістовному процесі освіти навчально-методичних комплексів і матеріалів, які постійно оновлюються [3].

Структурно цифрове освітнє середовище складається з програмного забезпечення навчального призначення, електронних освітніх ресурсів й матеріалів, спектру мережних технологій. Ураховуючи специфіку професії «Електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування» до засобів програмного забезпечення навчального призначення можна віднести програми схемотехнічного моделювання, зокрема: Multisim, Splan, Electronics Workbench [4].

На думку О. Гермак, при застосуванні електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів доцільно дотримуватись наступних педагогічних умов: моделювання професійної підготовки; мотивування їх до використання електронних освітніх ресурсів, створення цих ресурсів з навчального предмету професійного спрямування «Електротехніка з основами промислової електроніки» з урахуванням технологізації майбутньої професійної діяльності, розроблення навчально-методичного забезпечення для педагогів, що здійснюють підготовку кваліфікованих робітників за професією

«Електромонтер з ремонту і обслуговування електроустаткування». При цьому процес мотивації включає: виконання практико-орієнтованих професійних завдань з використанням сучасного комп'ютерного забезпечення, вирішення виробничих ситуацій за допомогою набутих фахових знань, ознайомлення здобувачів освіти зі специфікою роботи електромонтера на підприємствах різних галузей промисловості, проведення конкурсів професійної майстерності та соціально-профорієнтаційних майстер-класів [1]. А сам процес створення електронних освітніх ресурсів полягає у розробці електронного посібника, створення електронних ресурсів з відповідним навчальним контентом.

Однак, для удосконалення, покращення компетентнісно орієнтованої підготовки електромонтерів, варто модернізувати усі складові системи освітнього процесу ЗП(ПТ)О – цілі підготовки кваліфікованих робітників-електромонтерів, зміст, методи, форми, технології, засоби навчання, характер навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти і педагогічної діяльності викладачів та майстрів виробничого навчання [5]. Тому, при формуванні змісту професійної підготовки у цифровому освітньому середовищі, доцільно враховувати аспекти системного підходу й розглядати його елементи у контексті цілісного педагогічного процесу відповідно до стандартів професійної (професійно-технічної) освіти та перспективних векторів розвитку електротехнічної галузі.

Отже, у процесі проектування, перш за все, необхідно визначити об'єкти цифрового освітнього середовища за логікою викладу, функціональним призначенням і відповідністю цілям освіти, структурувати їх та охарактеризувати. Наступний етап передбачає формування відповідного начального контенту із застосуванням наступних засобів навчання:

- гейміфікації з використанням методів, характерних для комп'ютерних ігор, які застосовуються з урахуванням специфіки ігрового мислення в неігровому просторі. Такий підхід дає змогу забезпечити поетапне занурення суб'єктів у процес навчання, отримувати вимірюваний зворотний зв'язок, динамічно коригувати поведінку того, хто навчається;

- мультимедійних й інтерактивних технологій для моделювання та прогнозування процесів і явищ, що вивчаються, а також експериментів (імітація реального досліду, тренажери, віртуальні лабораторії, доповнена реальність тощо);

- соціальні медіа для спільного формування й використання колективного знання (соціальні мережі, блоги, теги, вікі-проекти, соціальні мультимедіа, соціальні пошукові системи та сервіси закладок, соціальні геоінформаційні системи тощо) [6].

При цьому, навчальний контент повинен забезпечувати взаємодію майбутнього фахівця з цифровим вмістом, тобто надавати можливість

створення нових ресурсів в цифровому освітньому середовищі й комунікації з педагогом. Таким чином, досягається можливість поєднання декількох видів діяльності як у синхронному, так і асинхронному форматі навчання з дотриманням принципів сприйняття інформації.

Стрімкий розвиток цифрових технологій зумовлює загальні тенденції до оновлення змісту освіти у сфері професійної (професійно-технічної) освіти та забезпечення його якісної трансформації до цифрового формату для забезпечення комунікативного підґрунтя із розвитком електротехнічної галузі. Цифрове освітнє середовище у контексті підготовки майбутніх електромонтерів повинно відображати сучасні вимоги до змістовних складових методичної системи з метою досягнення ефективності їх підготовки в ЗП(ПТ)О. Однак, подальшого наукового обґрунтування потребують підходи, принципи й методи розробки навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування в умовах цифрового освітнього середовища ЗП(ПТ)О.

Список використаних джерел

1. Гермак О. Л. Педагогічні умови застосування електронних освітніх ресурсів у професійній підготовці майбутніх електромонтерів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2019. 319 с.

2. *Інформаційно-освітнє середовище професійно-технічних навчальних закладів*: посібник / Л. А. Карташова та ін. Київ: ІПТО НАПН, 2017. 124 с.

3. Караван Ю. В. Єдине інформаційно-освітнє середовище як важливий елемент підвищення якості підготовки фахівців. URL: <https://www.sworld.com.ua/konfer26/56.p> (дата звернення: 01.11.2022).

4. Поведа Р. А. Використання програм Electronics Workbench Multisim для підготовки студентів фізичних спеціальностей. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Серія: Педагогічна*. 2015. Вип. 21. С. 261–262.

5. Свиридчук В. В. Формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів з ремонту та обслуговування електроустаткування у процесі фахової підготовки в закладах професійно-технічної освіти : дис. ... д-ра філософії : 011. Умань, 2021. 310 с.

6. Топузов М. О. Інформаційно-освітнє середовище навчальних закладів. Проектування відповідно до вимог сучасного суспільства. *Директор школи*. 2018. № 9/10(825/826). С. 17–25.

ПОПОВИЧ Ярослава / Yaroslav POPOVYCH

**ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЕДУКАЦІЇ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ДОМАШНЬОГО
НАСИЛЬСТВА ЖІНОК ЗАСОБАМИ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ**

*[Peculiarities of Psychoeducation of Women Victims of Domestic Violence by means
of Internet Technologies]*

Сучасні можливості інтернет-технологій, у переважній більшості, допомагають та прискорюють процеси ефективного впровадження нових знань та умінь. Переживаючи потребу у консультуваннях, постраждали від домашнього насильства жінки не завжди мають можливості потрапити на очні консультації. Часто на перешкоді стають не тільки ймовірність приїхати (будучи недалеко), а й фізичне знаходження потерпілих на великій відстані від психолога. Саме у таких випадках на допомогу і приходять технічні можливості – інтернет-зв'язок.

Варто зазначити, що у консультуванні постраждалих від домашнього насильства жінок, спеціалісту необхідно не тільки чути, а й бачити клієнток. Щоб робити висновки аналізується розмова, а також зовнішній вигляд – наявність тілесних ушкоджень, зовнішні фактори ризику (оскільки іноді поряд з потерпілою може стояти кривдник і така відеорозмова дає можливість через натяки передати цінну інформацію для термінового реагування). Сучасні технічні можливості дозволяють застосовувати відеокамери соціальних мереж та месенджерів, а також телефонів, посередництво яких дають всебічну інформацію. Психоедукація засобами інтернет-технологій є важливим етапом у передачі знань клієнткам, оскільки у консультаціях часто постає питання демонстрації та застосування технік стабілізації психофізіологічного стану. Постраждалі, які знаходяться у стані стресу, часто не зовсім добре реагують на поради словесні, їх рівень емоційного напруження не дозволяє запам'ятовувати вправи теоретично, тому наочний приклад, та спонукання до повторення за психологом є ефективним засобом.

Важливим кроком освіти інтернет-засобами є засвоєння знань про форми домашнього насильства і алгоритмів вчасного реагування, допомоги та самопомоги постраждалим. Часто наочними прикладами (онлайн-лінії) досягається повний або частковий успіх у створенні для постраждалих цілої мережі інформування; інтерактивного спілкування не тільки зі спеціалістами, а й з колишніми постраждалими, які подолали складні життєві обставини і успішно реалізують себе у сьогоdnішньому житті. Такі приклади, живе онлайн-спілкування, емоційне піднесення,

створюють гарне підґрунтя для майбутніх кроків долання та змін у власному житті постраждалих. Використовуючи сучасні технічні можливості під час інформування, можна показати презентацію або відеоряд, що посилюватимуть ефективність психоедукації. Потрібно не забувати і про вплив онлайн-спілкування посередництвом відображення емоцій як спеціаліста, так і постраждалих жінок, адже не тільки потреба у підтримці відіграє велику роль, а й особистий стан спокою спеціаліста, емоції на обличчі, голос уже впливають на психологічну стабілізацію та заспокоєння. Різносторонні фактори можуть надавати досить потужну дію на загальний результат реабілітації постраждалих жінок.

Отже, наводячи приклади, показуючи результати, створюючи та підтримуючи достатній рівень впровадження нових знань, досягається максимальний рівень якісного забезпечення цілого комплексу засобів протидії та запобігання домашньому насильству. Переваги використання інтернет-технологій для постраждалих від домашнього насильства жінок очевидні: по-перше – доступність; по-друге – можливість швидко налагодити відео-спілкування; по-третє – навчання теорії та практики відбувається спільним нерозривним процесом, виключаючи фізичну присутність, що значно зменшує затрати як часу, так і зовнішніх умов (які потрібні для безпосереднього спілкування у кабінеті чи на лекції).

Список використаних джерел

1. Войцеховська О., Закалик Г. Сучасні напрями психологічних досліджень копінг-стратегій особистості. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2016. № 2. С. 95–104.

2. Титаренко Т. *Сучасна психологія особистості* : навч. посібник. Київ, 2013. 372 с.

3. Буйницька О. *Інформаційні технології та технічні засоби навчання* : навч. посібник. Київ, 2012. 240 с.

ЧМИР Софія / Sofia CHMYR

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ В СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

*[Digitization in the System of Methodical Work of Out-of-School Educational
Institutions]*

За сучасної складної і тривожної ситуації воєнного стану в Україні успіху може досягти людина, озброєна знаннями і здатна адаптуватися до

постійно змінних умов. Саме це є метою методичної служби української позашкільної освіти, досягти яку неможливо без відповідного методичного забезпечення. Потрібне також і кадрове забезпечення, а значить і здатність педагогів закладів позашкільної освіти адаптуватися до нових реалій і вимог суспільства. Цифровізація закладів позашкільної освіти (далі ЗПО) постає як актуальне завдання в парадигмі сьогоденного погляду на надання освітніх послуг.

Мета проведення науково-педагогічного дослідження полягає в розробленні та теоретичному обґрунтуванні моделі формування професійної компетентності педагогів позашкільних закладів з урахуванням діджиталізації. Глобалізація процесу формування міжнародних відносин, інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, прагнення стати повноцінним членом європейської та світової спільноти визначають зміну цільових орієнтирів педагогічних працівників ЗПО. Процеси модернізації позашкільної освіти стосуються і аспектів підготовки педагогів позашкільної освіти, як її складової, здатної продуктивно використовувати внутрішні і зовнішні ресурси та забезпечувати формування професійної компетентності педагогів ЗПО.

Цифровізація закладів позашкільної освіти – це фактично «технологічне переродження» цілого покоління, яке росте конкурентним, наповненим компетентностями, творчими здібностями, лідерськими амбіціями. Це покоління творить нову Україну. Світ стрімко змінюється, сьогодні знання знаходяться не лише на паперових носіях та в пам'яті людини, а й в соціальних мережах, спільнотах; люди навчаються створенню та підтримці зв'язків з компетентними людьми, що сприяє освітній діяльності. Все це зумовило появу нових підходів до освітнього процесу із залученням інтерактивних технологій. Такий підхід робить навчання вихованців гуртків закладів позашкільної освіти та їх керівників дуже цікавим, бо є кардинальна різниця між сухим змістом розповіді та тривимірною картиною, яка виникає в голові після інтерактивного заняття. Тому навчальний матеріал здобувач освіти опановує швидше і якісніше, коли бачить це на власні очі, у вигляді аудіо-візуальних матеріалів, онлайн-квестів, онлайн-подорожей, онлайн-турнірів, онлайн-ігор, онлайн-батлів, онлайн-досліджень, онлайн-експедицій тощо.

Діджиталізація являє собою усвідомлений підхід докорінного перетворення будь-яких процесів на основі використання цифрових технологій. Важливим є формування професійної компетентності педагогів закладів позашкільної освіти у контексті діджиталізації суспільства через систему загальнолюдських цінностей в умовах євроінтеграції.

У вересні 2022 року Центр дитячої та юнацької творчості Залізничного району міста Львова розпочав проєкт по створенню ефективної служби методичної підтримки керівників гуртків

«Діджиталізація у закладі позашкільної освіти». Проект розрахований на два роки, працює над ним директор Войтович Любомир Васильович, заступник директора Келемен Юрій Іванович, завідувачка методичним відділом Чмир Софія Ігорівна, методисти Горшкова Олена Григорівна і Семенова Вікторія Адольфівна, художньо-методична і педагогічна рада, педагоги установи. За експертними оцінками (Концепція чотирьохвимірної освіти, Бостон, 2015 р.) найбільш успішними на ринку праці будуть ті фахівці, які матимуть ключові *soft skills*: вміння комплексно вирішувати проблеми, критично мислити, бути креативними, вміти гідно спілкуватися з іншими людьми, мати емоційну і когнітивну гнучкість, відповідально приймати рішення, володіти цифровими технологіями, бути сучасними.

Управління цінностями на рівні закладу позашкільної освіти розширює можливості мотивації персоналу для роботи над втіленням Програми патріотичного виховання, плану методичної та організаційної роботи ЦДЮТ. В процесі проведення аналізу наукових джерел та вивчення потреб педагогів щодо самоосвіти і проблем формування компетентностей керівників гуртків можна зробити *висновок*, що не завжди приділяється належна увага таким її аспектам, як рівні розвитку цінностей, рівні розвитку професійної компетентності у володінні сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями. Над цим варто замислитись і продумати шляхи вирішення проблеми володіння ІКТ педагогічним персоналом ЗПО, особливо педагогами старшого віку.

Керівники закладів позашкільної освіти мають, як правило, високий рівень уявлень про цінності, значущі для працівників, тому у нашому регіоні стратегія розвитку ЗПО є вдалою. Адже саме люди розуміють, що така стратегія відповідає їхній системі цінностей. Мова ведеться про цінності корпоративні, загальнолюдські, сімейно-традиційні і ключові. Ми говоримо про людські фактори, а не про матеріальну сторону справи. І цей чинник нині знаходить широке визнання у всьому світі. Цінності слугують основою для прийняття рішень на підтримку нашої держави і виконання дій від волонтерства до захисту кордонів Збройними силами України. Цінності у відповідності до рівнів розвитку впливають на підходи до управління сучасними навчальними закладами в контексті вимірів, зорієнтованих на практико-орієнтовані технології.

У різних країнах важливими є символи, наприклад, оформлення логотипу компанії при вході, банеру, гасла, яке визначає цінності команди, а також свої традиції, герби і прапори. І зараз ми бачимо, як у всьому світі широкої популярності набувають українські національні символи, кольори – синьо-жовтий прапор, тризуб, давні звичаї і традиції, музична, хореографічна, художня та декоративно-ужиткова культура України. Сила цих цінностей схожа з маховим колесом, яке важко зупинити і складно повернути назад. Глибинні цінності, що вибудовують стосунки лідера або

його послідовників між собою, формування професійної компетентності педагогів ЗПО неможливе без урахування системи цінностей. Тому доречно розглядати цінності і стратегії як складову професійної компетентності в контексті діджиталізації суспільства.

Ми маємо бути вдячним світові за підтримку України у війні, але найбільше ми маємо зосередитися на внутрішній повсякденній роботі над вихованням такого покоління українців, яке вибере справжню Свободу і Незалежність нашої рідної землі.

Список використаних джерел

1. Гальченко М. С. *Обдаровані діти – скарб нації*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф., 18–22 верес. 2021 р., м. Київ. Київ, 2021. С. 125–128.

2. Локшин В. С. Формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання в умовах діджиталізації суспільства. *Обдаровані діти – скарб нації*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф., 18–22 верес. 2021 р., м. Київ. Київ, 2021. С. 322–323.

3. Інтернет-ресурси.

СЕКЦІЯ 2
ПІДГОТОВКА І ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ФАХІВЦІВ У
ЦИФРОВОМУ ДВІЙНИКУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ
[Section 2. Training and Professional Development of Specialists
in the Digital Duplicate of an Educational Institution]

АНТОЩУК Світлана, ГУЩИНА Наталія, КОНДРАТОВА Людмила /
Svitlana ANTOSHCHUK, Natalia GUSHCHYNA, Lyudmila KONDRATOVA

ДОСВІД ПІДГОТОВКИ НАУКОВИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ
ПРАЦІВНИКІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСІВ GOOGLE WORKSPACE ДЛЯ
ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ НАУКОВО-ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
[Experience in Training Scientific and Scientific-Pedagogical Workers
to Use Google Workspace Services for the Organization and Implementation of
Scientific and Educational Activities]

Аналіз тенденцій інноваційного розвитку вітчизняної освіти демонструє зростаючу увагу наукових та науково-педагогічних працівників до процесу цифровізації освіти. Необхідною умовою розвитку цифрової трансформації та цифровізації освіти, особливо в кризових умовах, стала проблема здобуття особою цифрової освіти з використанням інформаційних ресурсів, нових освітніх технологій та цифрових освітніх ресурсів, спрямованих на підвищення рівня цифрових навичок та цифрових компетентностей [3], зокрема підготовка педагогів до організації дистанційного та змішаного навчання [4]. Актуальним питанням, що потребує оперативного вирішення, стає підготовка науково-педагогічних і педагогічних працівників до організації та здійснення науково-освітньої діяльності з використанням цифрових сервісів й інструментів. Останнім часом все більш дієвими виявляються хмарні сервіси, такі як: Google Workspace, Microsoft Office 365, що дозволяють ефективно організовувати взаємодію всіх учасників освітнього процесу, швидко здійснювати обмін інформацією, та в цілому сприяють розвитку цифрової компетентності педагогів [8]. Водночас, актуальною потребою часу стає підготовка педагогів та науковців до набуття досвіду використання системи управління науково-освітньою діяльністю засобами хмароорієнтованого середовища Google Workspace в процесі наукової підготовки магістрів та PhD.

Зважаючи на потребу в підготовці наукових, науково-педагогічних працівників до здійснення науково-освітньої діяльності [1, с. 33],

фахівцями кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій ЦІПО ДЗВО «Університет менеджменту освіти» розроблено програму підвищення кваліфікації наукових і науково-педагогічних працівників відповідно до потреб сучасної державної освітньої політики, задля реалізації завдань Національної програми інформатизації на 2022-2024 роки [2], Концепції розвитку цифрових компетентностей [3], Стратегії розвитку Національної академії педагогічних наук України на 2016-2022 рр. [6], та з метою цифрової трансформації освітньо-наукового середовища НАПН України для підготовки магістрів і докторів філософії.

В жовтні місяці 2022 року, в умовах воєнного стану, організовано і проведено семінар-тренінг для наукових працівників установ НАПН України за спецкурсом «Використання сервісів Google для організації та здійснення науково-освітньої діяльності». Протягом проведення семінар-тренінгу слухачі та слухачки здобули досвід практичної роботи з різноманітними сервісами Google, всі види діяльності мали практичне спрямування та були зорієнтовані на розвиток цифрової компетентності учасників навчання. Складена програма [7], що розрахована на місяць навчання (30 годин / 1 кредит ЄКТС), дозволила ознайомити учасниць та учасників тренінгу із широким спектром цифрових можливостей для науково-освітньої діяльності, особливостями системи відеоконференцій Google Meet, технологією створення опитувальників й тестів засобами Google Forms та практичного детального опанування сервісу Google Клас як системи управління освітньо-науковою діяльністю. Результатом навчання кожного слухача стало розроблення власного курсу засобами цифрових інструментів Google Клас та наповнення його відповідним змістовим контентом. Навчання проходило в режимі онлайн з чергуванням тренінгових занять, консультацій та самостійної роботи слухачів щодо опанування цифрових сервісів Google та організації спільної взаємодії всіх учасників освітнього процесу в хмароорієнтованому середовищі Google Workspace [5] в процесі освітньо-наукової підготовки магістрів та PhD.

Отже, досвід підготовки наукових та науково-педагогічних працівників засвідчив дієвість та ефективність обраних тренінгових форм навчання, продемонстрував значне зростання рівня цифрової компетентності учасників та учасниць навчання з використанням хмароорієнтованого середовища Google Workspace в процесі наукової підготовки магістрів та PhD.

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю., Спірін О. М., Пінчук О. П. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. *Вісник Кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття*. 2020. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722869> (дата звернення: 22.10.2022).

2. Про затвердження завдань Національної програми інформатизації на 2022–2024 роки. *Постанова Верховної Ради України від 08 липня 2022 року № 2360-IX*. URL: <https://is.gd/VHsLbx> (дата звернення: 01.08.2022)

3. Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації. *Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 року № 167-р*. URL: <https://is.gd/E0yjh2> (дата звернення: 01.08.2022)

4. Міністерство освіти і науки України. *Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти*. URL: <https://is.gd/4OZzQt> (дата звернення: 01.08.2022)

5. Навчальний центр Google Workspace. URL: <https://is.gd/Vq4zm1> (дата звернення: 01.08.2022)

6. НАПН України. *Стратегія розвитку Національної академії педагогічних наук України на 2016–2022 роки*. 2016. URL: <https://is.gd/BSAFW6> (дата звернення: 01.08.2022)

7. Використання сервісів Google для організації та здійснення наукової діяльності: робоча навчальна програма спецкурсу / С. В. Антощук, Н. І. Гущина, Л. Г. Кондратова. Київ : ДЗВО «Ун-т менедж. освіти», 2022. 6 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/732049/> (дата звернення: 01.08.2022)

8. *Технологія змішаного навчання в системі відкритої післядипломної освіти*: підручник / за заг. ред. В. В. Олійника, ред. кол.: С. П. Касьян, Л. Л. Ляхоцька, Л. В. Бондаренко; ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». Київ, 2019. 196 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/718812/> (дата звернення: 01.08.2022)

**БРАТКО Марія, СЕРГЕЄВА Лариса /
Maria BRATKO, Larisa SERGEYEVA**

**УПРАВЛІННЯ ТАЛАНТАМИ (TALANT MENEGEMENT)
ЯК АКТУАЛЬНА СТРАТЕГІЯ НАВЧАННЯ І РОЗВИТКУ
ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ОСВІТНЬОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ**

*[Talent Management as an Actual Strategy of Training and Development
of Teaching Staff of an Educational Organization]*

Світ стрімко змінюється, а відтак треба вміти швидко вносити корективи в організацію життєдіяльності будь-якої кампанії, корпорації чи організації, якщо вони прагнуть бути актуальними на ринку товарів та послуг. Це правило стосується усіх без винятку, в тому числі і освітніх організацій. Розвиток технологій та ринкові механізми вносять свої корективи в управління усіма процесами в закладах освіти, в тому числі і управління персоналом. Неналежна увага до персоналу освітнього закладу,

відсутність стратегій та тактик розвитку потенціалу співробітників, розроблених механізмів оцінки, найму та збереження персоналу найчастіше призводять не тільки до управлінських помилок, але й до неуспіху організації в цілому. Адже в сучасних умовах, які є дуже непередбачуваними, працівники з новаторським, нестандартним мисленням, розвинутим інтелектом та адекватною професійною мотивацією стають важливим стратегічним ресурсом функціонування освітньої організації. Відтак, зусилля керівництва закладу освіти важливо сфокусувати на формування організаційної культури, яка б не тільки дозволяла таким співробітникам виконувати свої обов'язки, а й успішно розвиватися, реалізуючи та вдосконалюючи свої особистісні та професійні якості.

Аналіз академічних та фахових публікацій дозволяє зробити висновок, що одним із успішних сучасних підходів до управління персоналом, який спрямований на результативність діяльності організації, є талант-менеджмент (talent-management). На думку дослідників світового рівня – Т. Гаравана (Th. N. Garavan), М. Морлі (M. J. Morley) [4; 6] в XXI столітті люди, інтелектуальний капітал і талант розглядаються як найважливіші складові стратегічного, незалежно від конкурентних та економічних умов. Популярна вільна доступна пошукова система Google Scholar або Google Академія, яка індексує повний текст наукових публікацій всіх форматів і дисциплін, за пошуковим словосполученням «talent-management» дає 1 млн. 80 тис. результатів, що, на нашу думку, підтверджує актуальність зазначеного підходу та інтерес до його дослідження. Ґрунтовні дослідження з цієї проблематики представлені в авторитетних міжнародних журналах *European Journal of International Management*, *Human Resource Management Review*, *Human Resource Management Journal*, написано достаньо багато англомовних книг, включаючи *Global Talent Management* з серії Routledge Global HRM[3]. Про талант-менеджмент йде мова у великих звітах консалтингових компаній, зокрема, BCG, McKinsey і Deloitte, її обговорюють на міжнародних семінарах, форумах, в тому числі, і неурядових організацій, серед яких авторитетний Всесвітній економічний форум (World Economic Forum).

Зазначена управлінська технологія запропонована кампанією McKinsey і презентована в кінці минулого століття в книзі «Війна за таланти» (War for Talent) за авторства Е. Майклза (E. Michaels), Г. Генфілд-Джонс (H. Handfield-Jones), Б. Екслерод (B. Axelrod) [5]. У цій книзі описано не новий вид найму співробітників на роботу, а новий стиль мислення, який обґрунтовує необхідність наявності талантів для організації. Автори бестселера переконані, що на перебіг «війни за талантами» мають кілька чинників: незворотній перехід від індустріального суспільства до інформаційного; активізація попиту на таланти; зростаюча схильність людей змінювати місце роботи.

Дослідники П. Каппелі і Дж. Р. Келлер (P. Cappelli & J. R. Keller) вважають, що сучасна теорія і практика управління талантами зосереджена на дослідженні кількох напрямів цієї управлінської технології, а саме: а) відкритих ринків праці, що включає проблему утримання працівників в компанії/організації, загальну проблему управління невизначеністю, б) нових моделях переміщення (мобільності) працівників на різні посади в одній організації; в) стратегічну діяльність з інвестицій в розвиток талановитих працівників, що, ймовірно, дає найбільшу економічну віддачу [2].

Головна ідея стратегії талант-менеджменту в освіті – це посилення колективу освітньої організації через залучення, інтеграцію, розвиток і втримання співробітників, які вносять значний внесок в діяльність організації у короткостроковій та довгостроковій перспективі. Неналежна увага до процесів управління розвитком персоналу освітньої організації може призвести до значних проблем пов'язаних з плинністю кадрів, невмотиваністю співробітників. І навпаки, зважаючи, що економіка все більше опирається на знання, а цінність талановитих людей продовжує зростати, належна увага в організації до розвитку людського капіталу індивіда/працівника закладу освіти, його компетентностей, знань, особистісних якостей, має шанс конвертуватися в певні показники діяльності організації, які ідентифікуватимуть її як успішну.

Переорієнтація на нові цільові орієнтири діяльності закладів післяшкільної освіти, що враховують екстремальні умови воєнної інвазії росії на територію України, ставить чимало актуальних завдань перед менеджментом освітніх організацій, зокрема, мова йде про кадровий менеджмент, роботу з утримання і розвитку людського капіталу. Зокрема, важливо врахувати, що значна кількість педагогічних та науково-педагогічних працівників змінюють місце проживання, стають як внутрішньо-переміщеними особами, так і виїжджають за межі країни.

Спілкування з освітніми менеджерами різного рівня у процесі підвищення їхньої кваліфікації на базі кафедри професійної і вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» засвідчило, що бажаним ідеальним викладачем для них є молода енергійна людина з достатнім досвідом та високою професійною майстерністю. Такий портрет – це утопічна ідилія, бо, зазвичай, молоді мають запал, але не мають досвіду, а досвідчені викладачі з часом втрачають енергійність щодо змін та новацій. Разом з тим, про «запал» можна говорити у випадку, коли в організації системно працюють над розвитком персоналу через навчання, роботу з вивіщенням майстерності, розвитку талантів та створення умов для саморозвитку, базуючись на філософії технології талант-менеджменту. Ця філософія представлена у 5-ти правилах-постулатах: 1. Прийміть установку на таланти. 2. Зробіть вашу пропозицію привабливою. 3. Перебудуйте

стратегію найму. 4. Забезпечте процес безперервного розвитку персоналу. 5. Диференціюйте та надихайте ваших людей [5].

За концепцією талант-менеджменту, талановитий працівник, який володіє гострим стратегічним розумом, лідерськими здібностями, комунікативними навичками, здатністю залучати й надихати людей, підприємницькими інстинктами, функціональними навичками, здатністю до результативної роботи.

Відтак система роботи з кадрами в освітній установі може бути зорганізована за такими етапами: 1. Пошук, ідентифікація та залучення талантів. Ці процеси варто поширювати як на внутрішнє середовище організації, так і на зовнішнє. 2. Розвиток (плекання) талантів через систему персоналізованого корпоративного навчання та розвитку персоналу. 3. Управління талантами, яке передбачає доцільне залучення співробітників в організації до видів діяльності, які максимально відповідають їхнім талантам; створення мотивуючих умов, що сприяють затриманню співробітників в організації (відзнаки, винагороди, можливості кар'єрного росту, реалізації особистісного потенціалу). 4. Моніторинг та оцінка ефективності системи управління талантами, у єдності стратегії талант-менеджменту та контролю за показниками діяльності, включно з економічними (фінансовими), репутаційними.

Важливим аспектом управління закладом післяшкільної освіти є компетентність управлінського персоналу, яка дозволяє сформулювати набір різних за сутністю і генезою ресурсів та умов-можливостей в освітньому середовищі закладу освіти таким чином, щоб отримане поліструктурне утворення набуло особливих рис та могло унікально впливати на особистісно-професійний розвиток здобувача освіти, що забезпечуватиме переваги на ринку освітніх послуг [1, с. 291]. Успішна стратегія управління діяльністю закладу післяшкільної освіти задля реалізації глобальної місії – створення умов для професійно-особистісного розвитку майбутнього фахівця з відповідною освітою – має неодмінно включати системну роботу з розвитку персоналу організації. Талановиті співробітники мають схильність до зміни місця роботи, якщо вони не бачать перспектив кар'єрного зростання, умов для самореалізації та саморозвитку. Відтак, успішне функціонування освітньої організації на ринку освітніх послуг може визначатися її здатністю управляти талантами співробітників.

Список використаних джерел

1. Братко М. В. *Управління професійною підготовкою фахівців в освітньому середовищі університетського коледжу: теорія і практика*: монографія. Кам'янець-Подільський: «Аксіома», 2017. 424 с.

2. Cappelli, P., & Keller, J. R. Talent management: Conceptual approaches and practical challenges. *Annu. Rev. Organ. Psychol. Organ. Behav.* 2014. № 1(1). P. 305–331.

3. Collings D. G., Scullion H., Caligiuri P. M. *Global Talent Management*. Routledge. 2018. 250 p. <https://doi.org/10.4324/9781315200170>

4. Garavan T. N., Morley M. J., Cross C., Carbery R., & Darcy C. Tensions in talent: A micro practice perspective on the implementation of high potential talent development programs in multinational corporations. *Human Resource Management*. 2021. № 60(2). P. 273–293.

5. Michaels E., Handfield-Jones H., & Axelrod B. *The war for talent*. Harvard Business Press, 2001. 240 p.

6. Morley M. J., Scullion H., Collings D. G., & Schuler R. S. Talent management: A capital question. *European Journal of International Management*. 2015. № 9(1). P. 1–8.

КАЙТАНОВСЬКА Ольга / Olga KAITANOVSKA

**ПІДГОТОВКА КВАЛІФІКОВАНОГО РОБІТНИКА
В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ**

[Training of a Qualified Worker in conditions of Digitization of Education]

У системі освіти відбувається активне формування цифрового освітнього середовища, створюються різноманітні онлайн-курси, які доступні для всіх категорій громадян. Впровадження онлайн-курсів у навчальний процес всіма закладами професійної освіти є активним, що в свою чергу віддзеркалюється на процесі підготовки професіоналів у відповідній галузі праці. Прикладом може бути Стандарт з робітничої професії «Оператор поштового зв'язку» [4]. Загально-професійний блок та зміст загально-професійних компетентностей майбутніх здобувачів цієї професії передбачає оволодіння ними такою загально-професійною компетентністю, як основи інформаційних технологій. Водночас аналіз професійних компетентностей зазначеного вище стандарту показав, що значна кількість навчальних модулів так чи інакше пов'язані з необхідністю опанування інформаційними або цифровими технологіями [5, с. 190]. Це є свідченням того, що роль цифровізації відіграє важливу роль у всіх сферах життя суспільства її потенціал впливає на здобуття відповідної освіти та навчання людей на різних етапах їхнього життя.

Питання впровадження цифровізації в освітній простір стали предметом дослідження як зарубіжних так і вітчизняних учених: К. Бассет, Г. Грибер, М. Деузе, Л. Манович, Дж. Стоммел, Д. Галкін, М. Лещенко, П. Матюшко, В. Ребрина, О. Стрижак, А. Яцишин та ін. Однак проблема цифровізації освітнього процесу, зокрема в системі професійної освіти, потребує більш детального вивчення.

К. Маркевич зазначає: «Цифровізація – одна з визначальних тенденцій розвитку людської цивілізації, яка формує більш інклюзивне суспільство та кращі механізми управління, розширює доступ до охорони здоров'я, освіти та банківської справи, підвищує якість та охоплення державних послуг, розширює спосіб співпраці людей, а також дає змогу скористатися більшим розмаїттям товарів за нижчими цінами» [2]. Вона наголошує, що під час пандемії Covid-19 доведена важливість та потрібність цифрових технологій для добробуту населення та розвитку економік. Варто зазначити, що у цей період значно зріс інтерес педагогів до питань застосування цифрових сервісів, формування і розвитку електронних освітніх середовищ [6]. Принагідно зазначити, що нині можна спостерігати прогрес у розвитку усіх міжособистісних, ділових і державних комунікацій, зростання рівня інформаційної і цифрової компетентності фахівців різних спеціальностей. Не можна не помітити масове використання педагогічними колективами закладів професійної (професійно-технічної) освіти різного програмного забезпечення, сервісами, платформами тощо.

Слід зауважити, що для реалізації навчального процесу у навчальних закладах освіти використовують різні веб-інструменти та платформи: Zoom, Meet, Google Clas-sroom, Microsoft Teams, Moodle та ін. За їхньою допомогою навчання стало реальним у теперішній час, коли відбувається повномасштабне агресія Російської Федерації на українську територію. Освітньою практикою доведено, що навчання на різних платформах дає хороший поштовх для подальшого розвитку особистості, її професійного спрямування і професійної ідентичності.

Підсумовуючи, зазначимо, що професійна діяльність будь якого спеціаліста містить в собі низку професійних компетентностей, якими має володіти працівник: креативність, мобільність, системне мислення, уміння працювати в команді, комунікативні, інформаційні та цифрові навички для затребуваності на ринку праці. Світ не стоїть на місці, він щоденно розвивається у різних галузях економіки, спонукаючи до розвитку цифровізації в професійній освіті.

Список використаних джерел

1. Карплюк С. О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. *Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку*: матеріали методологіч. семінару НАПН України, 4 квіт. 2019 р.; за ред. В. Кременя, О. Ляшенка; уклад. А. В. Яцишин, О. М. Соколюк. Київ, 2019. С. 188–197.

2. Маркевич К. Цифровізація: переваги та шляхи подолання викликів. URL: <https://is.gd/tPiF4H> (дата звернення: 01.08.2022)

3. Сторож В. В. Підготовка фахівця соціономічної сфери діяльності в умовах цифровізації освіти. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2022. Вип. 86. С. 200–204.

URL: <http://chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/86/39.pdf> (дата звернення: 01.08.2022)

4. Про затвердження стандартів професійної (професійно-технічної) освіти з робітничих професій. *Наказ Міністерства освіти і науки України від 27 грудня 2017 року № 1691*. URL: <https://is.gd/B3x4lG> (дата звернення: 01.08.2022)

5. Кайтановська О. М. Оператор поштового зв'язку: аналіз стандарту професійної (професійно-технічної) освіти. *Професійна педагогіка*. 2022. Т. 1. № 24. С. 186–194.

6. Петренко Л. М. Аналітичний огляд запиту на публікації з питань професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників. *Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії*: зб. матеріалів III Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 15–16 черв. 2021; Національний центр «Мала академія наук України». Київ, Україна, 2021. С. 132–135.

МАСОЛ Людмила / Lyudmila MASOL

**АРТНАВІГАТОР ЯК ФОРМА
ЕЛЕКТРОННОГО СУПРОВОДУ НАВЧАННЯ МИСТЕЦТВА**
[Artnavigator as a Form of Electronic Support for Art Education]

Стрімкі темпи інформатизації сучасного суспільства детермінують необхідність підвищення якості ІТ-супроводу освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти й підготовки/перепідготовки кадрового потенціалу для реалізації завдань реформи вітчизняної освітньої системи. В умовах реалізації концепції Нової української школи питання застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті має набувати дедалі більшої диференціації відповідно до специфіки певної освітньої галузі й конкретного предмету вивчення. Для мистецької освітньої галузі проблематика цифровізації процесу навчання стає надто актуальною в умовах вимушеного прискореного впровадження дистанційної і змішаної форм навчання у закладах освіти, що зумовлено пандемією COVID-19 і сучасною воєнною ситуацією в країні. Ці форми навчання передбачають необхідність поєднання традиційних переважно художньо-практичних форм і видів діяльності (хоровий спів, гра на дитячих музичних інструментах, малювання ліплення, інсценізація тощо) з елементами цифрового формату, комп'ютерних засобів і технологій.

Загальні проблеми інформатизації освітнього простору, зокрема в умовах вищої і післядипломної освіти, ґрунтовно досліджувалися в низці

робіт українських учених (В. Биков, Л. Бондаренко, А. Гуржій, Л. Карташова, С. Касьян, І. Козубовська, Л. Ляхоцька, Н. Морзе, Л. Панченко, М. Попель, П. Сікорський, О. Спирін, М. Шишкіна та ін.). Впровадження інформативно-комунікаційних технологій у загальноосвітніх закладах, зокрема у дистанційному навчанні, висвітлено у працях Н. Гущиної, М. Жалдака, В. Лапінського, В. Осадчого, О. Пінчук, В. Руденко, Ю. Триуса та ін. Методичні засади застосування комп'ютерних засобів на уроках музики у загальноосвітніх закладах розробляли Н. Новікова, К. Саксаганська, О. Чайковська, В. Штепа та ін. Недостатньо висвітлено питання розробки електронних ресурсів і мультимедійного супроводу навчання інтегрованого курсу «Мистецтво», що потребує модернізації інформаційно-освітнього середовища закладів середньої освіти й адекватної художньо-дидактичної переорієнтації педагогів.

Після кількарічної практичної реалізації концепції Нової української школи вчителі мистецтва початкової ланки набули необхідного досвіду організації дистанційної комунікації і методичного супроводу навчання учнів мистецтва в інформатизованому освітньому середовищі. Зазначимо як позитивний чинник, що до підручників з мистецтва для 1–4-х класів авторами й авторськими колективами розробляються різні форми електронного супроводу (електронні додатки, зокрема тести, навчальні відео із записами майстер-класів та інші мультимедійні засоби). Аналогічні завдання постали і в базовій освіті.

Піонером електронного підручникотворення з мистецтва в Україні можна вважати фірму «Брістар», яка (спільно з видавництвом «Генеза») розробила перші електронні підручники «Мистецтво» для 1-го і 2-го класів до друкованих підручників авторів Л. Масол, О. Гайдамака, О. Колотило, які стали переможцями Всеукраїнського конкурсу. Вони містять повний текст паперової версії підручників, інтерактивний і мультимедійний контент, який відповідає концепції НУШ і вимогам чинної навчальної програми.

Електронний підручник створює нові освітні можливості для учнів, які можуть дивитися та слухати мультимедійні матеріали, тобто сприймати твори мистецтва (музичні, образотворчі, сценічні, візуальні), виконувати вправи з образотворчого мистецтва і практичні інтерактивні завдання до кожної теми, що опановується. Суттєвою особливістю електронного підручника є ігровий формат, що підвищує мотиваційну складову освітнього процесу, адже весь контент спрямований на перетворення навчання на захоплюючу гру разом з героями-аніматорами Лясолькою і Барвиком. Окрім текстових і візуальних рубрик методично доцільними для навчання музики є такі специфічні рубрики, як музичний тренажер, інтерактивне фортепіано «Pianissimo», караоке. Інтерактивні тести й автоматична система обліку успішності сприяють формуванню навичок рефлексії та самооцінювання освітніх результатів

[http://bristarstudio.com/uk/books/book_arts_ukbristarstudio.com/uk/books/book_arts_uk].

На жаль, з різних причин, зокрема внаслідок відсутності державного фінансування, фірма «Брістар» призупинила подальшу роботу над електронними підручниками з мистецтва для наступних класів.

Для забезпечення навчання мистецтва в базовій школі відповідно до вимог Державного стандарту нами було розроблено «Артнавігатор» – організаційно-практичну модель електронного супроводу уроків мистецтва. Ця модель впроваджена автором спільно з колективом ВД «Освіта» і репрезентована на сайті Всеукраїнського проєкту «Якість освіти» на прикладі навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 5 класі за модельною навчальною програмою «Мистецтво» для 5-6 класів (автори Л. Масол і О. Просіна) та відповідно до змісту підручника «Мистецтво» для 5 класу (автор Л. Масол), який став переможцем Всеукраїнського конкурсу і отримав гриф МОН України.

Арт-навігатор розроблено з урахуванням принципів методики навчання інтегрованого курсу, а саме: варіативності змісту і практичних творчих завдань; компаративності викладу навчального художнього матеріалу і активного застосування методів порівняння і зіставлення (видів мистецтва, традицій і новаторства, творів минулого і сучасності, вітчизняного і зарубіжного мистецтва); гейміфікації освітнього процесу («граючись, навчаємось»), що передбачає використання на уроках ігрових завдань, інсценізацій і театралізацій, дидактичних ігор; мистецької грамотності – музичної, візуальної, хореографічної, театральної, екранної; єдності мистецької освіти і самоосвіти учнів, що забезпечується організацією регулярного медіапошуку, виконанням індивідуальних і групових мистецьких проєктів, проведенням учнями самостійних досліджень та експериментів.

Структура Артнавігатора охоплює різні рубрики згідно з видами діяльності учнів, які має організувати вчитель на уроках: пісні для співу, записи музичних творів для сприймання, віртуальні екскурсії музеями й галереями, педагогічні малюнки і навчальні відео із записом майстер-класів з образотворчого мистецтва (автор – О. Калініченко). Під час переходу на інтегративне навчання мистецтва в базовій школі особливо загострилася потреба в майстер-класах з детальним поетапним виконанням художньо-практичної роботи, яке супроводжується методичним коментарем, тому що близько половини вітчизняних шкіл не мають фахівців з образотворчого мистецтва і цей домінуючий компонент мистецької освіти викладають педагоги-музиканти або інші вчителі без відповідної фахової підготовки.

Принципова ознака добірки творів для сприймання музики полягає в порівнянні різних виконавських інтерпретацій, зокрема для солістів, ансамблів, хорів, оркестрів. Майже всі записи музичних творів або

фрагментів великих музичних форм добиралися із візуалізацією, що дає змогу при сприйманні музики споглядати, як виглядають музичні інструменти, як на них грають, як керує оркестром чи хором диригент. Відеозаписи фрагментів опер, балетів, мюзиклів демонструють музичний і сценічний аспекти виконання (особливості хореографії, сценографії, акторської гри, костюмів, міміки, гриму). Розроблений мультимедійний контент до кожної теми з підручника залучає зорові й слухові канали художньої інформації. Він відкриває спектр можливостей застосовувати цей матеріал не тільки на шкільних уроках, а й у процесі мистецької самоосвіти, а за потреби й для емоційної релаксації і арт-терапії, що дуже важливо у стресогенних ситуаціях життєдіяльності українських дітей під час війни.

Отже, резюмуючи зазначимо, що вчителі мають розуміти функції, завдання і методичні можливості електронного супроводу навчання мистецтва і виявляти готовність до власної ініціативи й методичної творчості, до прояву індивідуальної цифрової культури. Отримуючи розроблені моделі електронного супроводу уроків мистецтва, вони безперечно здатні їх розширювати й збагачувати для побудови ефективної онлайн комунікації між учителем і здобувачами освіти, а також між учнями в процесі інтерактивної взаємодії.

НЕЖИНЦЕВА Людмила / Lyudmila NEZHINTSEVA

ДИСТАНЦІЙНА НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
[Distance Learning under Martial Law]

Сьогодні навчання дітей відбувається у незвичних для нас умовах. Це виклик не тільки для дітей, сімей, а й для вчителів. У непрості часи війни діти так само переживають стрес і тривогу. Інновації на освітній ниві є результатами наукових досліджень науково-педагогічних працівників, напрацьованого групового педагогічного досвіду. Однією із таких інноваційних схем у системі освіти є дистанційне навчання, яке дає можливість вчитися, перебуваючи на будь-якій відстані від навчального закладу.

Як визначено в наказі Міністерства освіти і науки України від 25.04.2013 № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30 квітня 2013 р. за № 703/23235, «дистанційне навчання – це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності

людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [1].

Дистанційна форма навчання передбачає доступ до інтернету, технічне забезпечення (комп'ютер, планшет, смартфон тощо) в усіх учасників освітнього процесу, а також те, що вчителі, викладачі продовжують оволодівати технологіями дистанційного навчання.

Основні форми онлайн-комунікації є відеоконференція, форум, чат, блог, електронна пошта, анкетування, які дають змогу працювати в онлайн конференції. Соціальні мережі, служби обміну миттєвими повідомленнями та мобільні застосунки на кшталт Viber дозволяють створювати закриті групи, спільноти, чати, вести обговорення тем, завдань, проблем, інформації.

В умовах війни та постійних повітряних тривог складно дотримуватись звичного розкладу занять та календарно-тематичного планування. Тому КТП має перетворитися на гнучкий інструмент.

У ДСЯО пропонують педагогам забезпечити різноманітність пізнавальної діяльності та зацікавити учнів за допомогою проектних, пошукових, дослідницьких завдань. Зазвичай основну частину таких завдань учні можуть виконувати в асинхронному режимі:

- Одним з різновидів організації такого навчання може бути системне застосування технології «Перевернутий клас», що передбачає надання учням завдань для ознайомлення з новим матеріалом до того, як його пояснюватиме вчитель на уроці. Діти можуть переглядати відео, розбирати практичні проблемні ситуації, опрацьовувати навчальні тексти тощо. Таким чином роль учителя і сам формат уроку змінюється. Педагог створює умови для того, щоб підвищувати активність учнів на уроці. На уроці можна обговорювати питання, які сформулювали учні після перегляду відео, разом створювати ментальну карту, моделювати, дискутувати тощо. При цьому опановувати новий матеріал варто лише після обговорення виконаних завдань, зворотного зв'язку від педагога або взаємооцінювання виконаних завдань [2].

- Організувати самостійне опрацювання матеріалу. Самостійне опанування учнями матеріалу під час дистанційного навчання завжди має свої особливості, а в умовах війни – тим більше. Тож педагоги можуть розділити навчальний матеріал на логічні тематичні блоки, а також надавати дітям чіткі та зрозумілі інструкції щодо опанування кожного блоку, а також – критерії для самооцінювання [2].

- Співпраця педагогів із батьками – важлива складова успіху та якості дистанційного навчання. Втім варто пам'ятати, що співпраця не означає перекладання на батьків обов'язків із роз'яснення матеріалу чи виконання завдань. Тут важливою є роль вчителя. Батьки ж зі свого боку можуть

мотивувати дітей, підтримувати їх та допомагати організувати самостійну роботу, створити умови для самоконтролю і самооцінювання [2].

За час онлайн конференції, саме враховуючи свій предмет за розкладом уроків, відповідно, зореве навантаження, відсоткове сприйняття якості матеріалу, складність матеріалу за тематичним об'ємом, проводжу виконання вправ для очей, фізкультурні хвилини, емоційне розвантаження із застосуванням здоров'язбережувальних технологій. Формую розширення у дітей культури спілкування між учнями, культури звертання, вдячності, відвертості, академічної доброчесності, відповідальності, поваги до вчителя і дітей, формування доброзичливого стану, правила поведінки перед екраном монітору за умов навчання онлайн.

Предметами самостійної опрацювання за час дистанційного навчання можуть бути таблиці, графіки, понятійні поля, тексти, інфографіки, малюнки, низка виконаних вправ тощо. Завдання можуть стосуватися як усього обсягу матеріалу, так і його частини. Усні традиційні завдання у цьому випадку є неефективними.

Варто організувати відстеження динаміки навчальних досягнень. Зробити це можна, добираючи завдання за темами та очікуваними результатами. Відстеження динаміки навчальних досягнень учнів дозволить діагностувати можливі освітні втрати та вчасно на них реагувати.

Цьогоріч відповідно до вимог навчальної програми для ЗНЗ (затверджена наказом МОН України від 07.06.2017 № 804), враховуючи інструктивно-методичні рекомендації МОН України від 19.08.2022 № 1/9530-22) на початку навчального року було виділено повторення, коригуюче навчання, діагностувальний процес, які відбувались успішно за час дистанційного навчання.

Дослідження розвитку дистанційного навчання в Україні дозволило виокремити наступні його етапи: у 2002 р. запроваджено експеримент з дистанційного навчання; у 2003 р. прийнята Програма розвитку системи дистанційного навчання на 2004-2006 рр.; у 2004 р. розроблене перше Положення про дистанційне навчання; у 2013 р. затверджено нове Положення про дистанційне навчання» з урахуванням розвитку сучасних технологій та Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. Відповідно до зазначених нормативних документів, сформульовано визначення терміну «дистанційне навчання». Визначено, що технології дистанційного навчання – це сукупність методів, форм і засобів взаємодії учасників освітнього процесу в процесі самостійного засвоєння певного масиву знань при здійсненні відповідного контролю за їх засвоєнням [3, с. 77].

Важливо зазначити, що у світовій практиці дистанційне навчання є досить поширеним явищем. У багатьох країнах світу з кожним роком популярність його зростає, адже ця форма навчання, основним принципом

якої є інтерактивна взаємодія між суб'єктами освітніх послуг, є найбільш гнучкою та доступною [3, с. 80].

Навчання за дистанційної освіти в форматі онлайн в умовах пандемії та військового стану позитивно в тім, що діти, які знаходяться за межами школи, нашого міста, області, й ті, які виїхали за кордон, мають можливість приєднуватися до занять і отримувати якісну освіту.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про дистанційне навчання. *Наказ Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 року № 466*. URL: <https://is.gd/U9NtkH> (дата звернення: 20.10.2022)

2. Як організувати якісне дистанційне навчання в умовах війни: поради від Держслужби якості освіти. URL: <https://is.gd/ESyWjG> (дата звернення: 20.10.2022)

3. Кучай О., Деменчук А. Сучасні технології дистанційного навчання. *Гуманітарні студії: історія та педагогіка*. 2021. № 2. ISSN 2786-6122 (Print) ISSN 2786-6130 (Online).

ПРОСІНА Ольга / Olga PROSINA

МОДЕЛЬ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

*[A Distance Education Model for Professional Development of Managers
of Out-Of-School Educational Institutions]*

В умовах воєнного стану відбуваються процеси трансформації за соціокультурним, політичним та економічним векторами. В процесі стрімких змін у всіх сферах життя особливу увагу слід приділяти оновленню змісту та якості професійного розвитку керівних кадрів закладів позашкільної освіти (ЗПО).

На питання «Навіщо потрібен процес моделювання?», науковці відповідають, щоб: зрозуміти сутність об'єкта, який вивчається; навчитися управляти об'єктом і визначити найкращі шляхи (методи, способи) управління; прогнозувати прямі або дотичні наслідки; вирішувати практичні завдання. Моделювання дає можливість вивчати більш цілісно процес до його здійснення. Процес, представлений моделлю, виглядає рельєфно. У сучасному світі вчені наголошують про доцільність використовувати ідеї м'якого (або нечіткого) моделювання. У фізико-математичних науках поняття жорстких і м'яких моделей почали використовувати і до педагогічних та андрагогічних моделей.

Сформульований принцип невизначеності німецького фізика В. Гейзенберга діє і для гуманітарних систем, згідно з яким результати їх взаємодії і розвитку не можуть бути детально передбачені [1]. В освітньому процесі завжди відбувалися незаплановані зміни, флуктуації різних педагогічних систем (і окремої особистості, і колективу учнів, і системи знань).

З 2020 року через COVID-19 в Україні і світі стали більш розповсюдженими серед моделей для навчання дорослих, зокрема і для підвищення кваліфікації, дистанційне навчання. На рисунку ми представляємо модель дистанційного навчання підвищення кваліфікації керівників закладів позашкільної освіти (ЗПО). Реалізується дана модель на курсах підвищення кваліфікації в Центральному інституті післядипломної освіти (ЦІПО) ДЗВО «Університет менеджменту освіти» за Освітньо-професійною програмою підвищення кваліфікації для керівників і педагогічних працівників ЗПО, яка розрахована на 140 год./4 кред. ЄКТС.

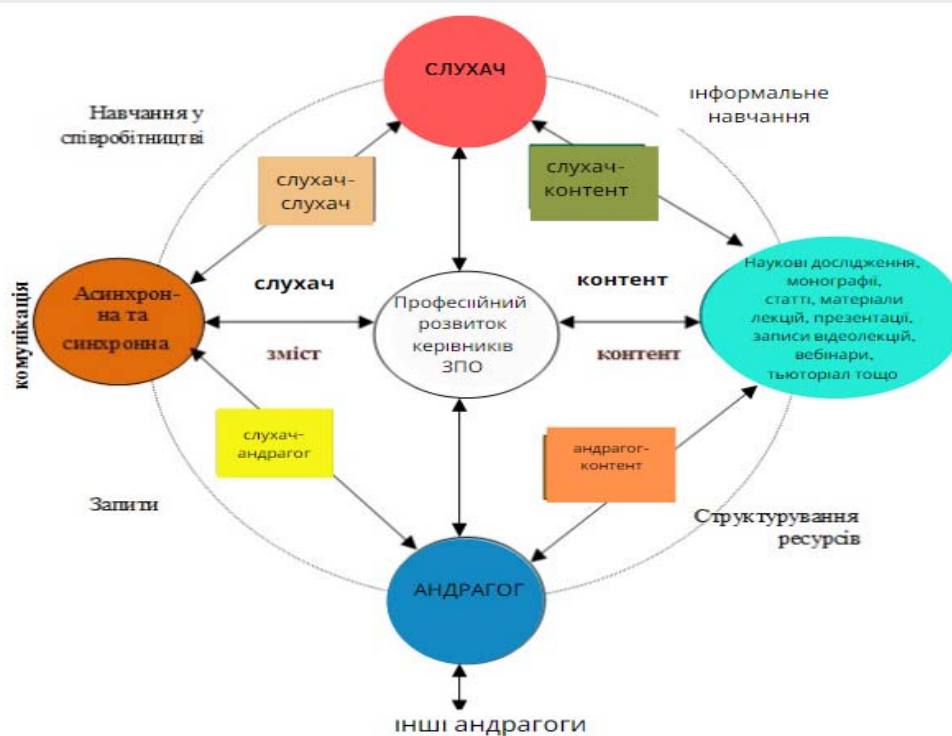

Рис. Модель дистанційного навчання підвищення кваліфікації керівників ЗПО

Мета програми полягає у вдосконаленні управлінської, науково-методичної та професійно-фахової компетентності керівників та педагогічних працівників ЗПО, сприянні їхньому професійному та особистісному розвитку в умовах соціальних трансформацій [1, с. 66-89].

Поняття «дистанційне навчання» має безліч визначень. Зокрема, В. Кухаренко визначає поняття «дистанційне навчання» як одержання освітніх послуг без відвідування навчального закладу за допомогою сучасних інформаційних технологій [2].

Дистанційне навчання керівників ЗПО – це цілеспрямований інтерактивний процес взаємодії андрагога та слухачів, що ґрунтується на використанні сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, які дозволяють здійснювати навчання на відстані, а отже надає можливість отримувати освіту у процесі управлінської діяльності, за місцем проживання, можливість організації процесу самоосвіти, планування та здійснення індивідуальної освітньої траєкторії залежно від власних можливостей і потреб, підвищує соціальну та професійну мобільність управлінців.

Отже, дистанційна модель підвищення кваліфікації ЗПО суттєво змінює траєкторію руху управлінців від етапу репродуктивності, під час якого відбуваються пошуки індивідуальності та визначення власної специфіки управлінської діяльності, через етап розвитку професійної діяльності, коли керівники вже мають вироблений алгоритм знаходження шляхів вирішення управлінських проблем, здатні конструювати і створювати власний управлінський стиль рівня управлінця-експерта, здатного до творчої професійної самореалізації, самопроектування та конструювання нових підходів у професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Білий М. У., Охріменко Б. А. *Атомна фізика*. Київ: Знання, 2009. 559 с.

2. Кухаренко В. М. *Дистанційне навчання: умови застосування. Дистанційний курс: навч. посібник / за ред. В. М. Кухаренка*. 3-тє вид. Харків: НТУ«ПІ», «Торсінг», 2002. 320 с.

3. Просіна О. Освітньо-професійна програма підвищення кваліфікації. Професійний розвиток педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівників закладів освіти галузі знань 01 «Освіта» в умовах відкритого університету: зб. освітньо-професійних програм. Київ, 2021. Т. 1. С. 66–89. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725798> (дата звернення: 22.10.2022).

**СОРОЧАН Тамара, КАРТАШОВА Любов /
Tamara SOROCHAN, Lyubov KARTASHOVA**

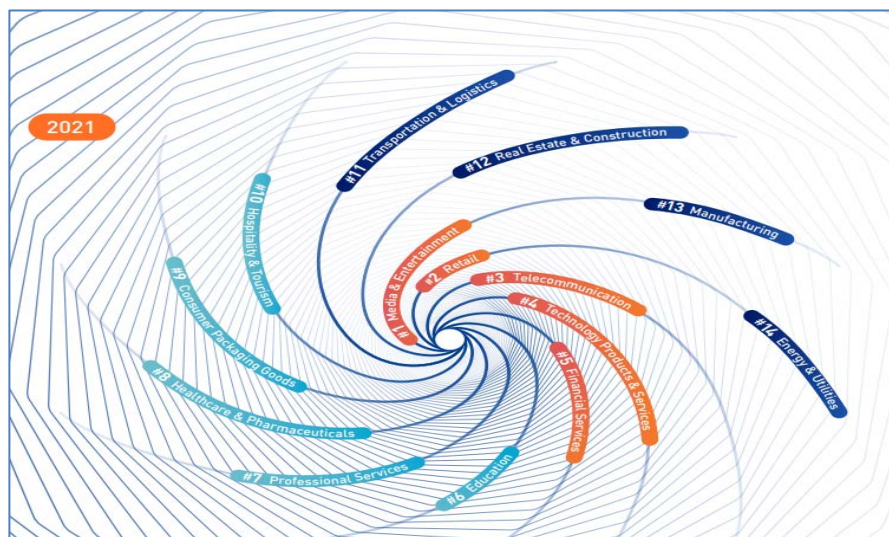
**ЦИФРОВИЙ БЛИЗНЮК ЗАКЛАДУ ОСВІТИ:
АКТУАЛЬНА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОСТІ**

[The Digital Twin of an Educational Institution: Current Modern Technology]

Розвиток цифрового світу, як показують спостереження та аналітичні розвідки, набирає вихрових властивостей. Так, швейцарські

дослідники з деяких пір пропонують відповідно позначати це явище як «цифровий вихор», який охоплює практично всі галузі.

Вони доводять, що цифровий вихор, як процес, трансформує наше життя таким чином, що відкриваються нові можливості, яких не існувало; народжуються знання та інформація, яких не було; з'являються моделі, які навіть не можна було уявити. З квітня 2020 р. по січень 2021 р. дослідниками було опитано 825 керівників, з тим, краще зрозуміти реакцію на пандемію та вплив цифрової трансформації на цифрові та фінансові показники організацій. За допомогою цього об'єднаного набору даних пропонується унікальний знімок стану цифрового збою в умовах пандемії COVID-19. Перехід світового товариства у нову реальність, після COVID-19, означає нове поєднання цифрових і реальних (IRL) взаємодій. На рисунку відображено дані, що зібрані для ретельного вивчення впливу пандемії COVID-19 на цифрову трансформацію в різних галузях (див. рис.) [6].

Рис. Вплив COVID-19 на цифрову трансформацію в різних галузях

Як бачимо, серед інших галузей, позицію 6 займає освіта, з досвіду можна стверджувати, що у 2020 р. COVID з вихровою швидкістю прискорив цифровізацію всіх напрямів освіти, зокрема і впровадження цифрової та онлайн-освіти. «Це відкрило скриньку Пандори можливостей, викликів і дилем у перспективі, «практичної» освіти («praktijk onderwijs») [6].

Таким чином ми вбачаємо, як один із проявів зазначеного, застосування технології «цифрових близнюків», про що йшлося в попередніх авторських публікаціях [7; 10–13]. Активність її застосування можна також пояснити впливом цифрового вихору.

Слід зазначити, що авторське бачення повною мірою співпадає з висновком науковців Shauna Jin, Gaspard Vos та Kwan Supraiboonsuk (Нідерланди), про те «цифрові близнюки можуть зіграти певну роль у поєднанні фізичного та цифрового світів, оскільки цифрові близнюки є

цифровими представленнями реальних об'єктів, людей, процесів тощо, які також взаємодіють із реальним світом [5]. Вони визначили та дослідили кілька рівнів, на яких «цифрові близнюки можуть відігравати важливу роль у практичній освіті: 1) студенти/викладачі; 2) кампус; 3) навчальний план».

Ми не єдині в тому, що ідея цифрового близнюка, віртуального представлення об'єкта, людини чи процесу, не є нова. Так зарубіжні колеги стверджують, що «Застосування передової аналітики великих даних і штучного інтелекту може перетворити їх на справді проривну технологію. Що відбувається, коли цифрові близнюки пов'язані з реальним світом, реальними людьми, реальними процесами, реальним часом для моніторингу та контролю? Хто і з якою метою буде використовувати цю технологію» [9]. Так само знаходимо в роботі датських дослідників «Цифрові близнюки, розумні фабрики та великі дані. Це лише деякі з модних слів, які лунають щоразу, коли згадується «Індустрія 4.0» – четверта промислова революція. Бачення галузі полягає в тому, щоб переплести фізичний і цифровий світ і оцифрувати виробництво [8].

Цифрові близнюки можуть бути будівлею, машиною чи об'єктом, з яким здійснюється взаємодія в цифровому суспільстві. З метою пояснення концепції цифрового близнюка скористаємося обґрунтуванням IBM: «Це просто означає створення надзвичайно складної віртуальної моделі, яка є точний аналог (або близнюк) фізичної речі. «Річ» може бути автомобілем, тунелем, мостом або навіть реактивним двигуном. Підключені датчики на фізичному об'єкті збирають дані, які можна відобразити на віртуальній моделі. Будь-хто, хто дивиться на цифрового близнюка, тепер може побачити важливу інформацію про те, як фізичні речі проходять у реальному світі [4].

У підтримку нашої ідеї щодо створення цифрового близнюка закладу післядипломної освіти знаходимо повідомлення Brandon Paucamian (Каліфорнія): «Оскільки технологія AR/VR продовжує вдосконалюватися для освітніх програм, коледжі та університети починають експериментувати з концепцією «метауніверситету», щоб покращити віддалену взаємодію студентів і надати більше можливостей для навчання на основі досвіду. Відповідно 10 університетів збираються запустити власні метауніверситети цієї осені, щоб надати студентам і викладачам копію кампусу «цифрового близнюка», у якому вони зможуть відвідувати курси за допомогою гарнітури віртуальної реальності Meta Quest 2» [1].

Як ми уже свідчили в попередніх роботах «Цифрові близнюки або цифрові копії фізичних об'єктів на основі даних у реальному часі та іншої інформації стали важливими інструментами для покращення розуміння складних систем та допомагають приймати обґрунтовані рішення. Цифровий близнюк може представляти автомобіль, тунель або цілу фабрику, наприклад, і бути дуже корисним для тестування та

передбачення того, як вони будуть працювати за різних умов. Інститут науки і технологій Люксембургу (LIST) працює для створення «цифрового близнюка Люксембургу» [3]. У свою чергу «Цифровий близнюк Токіо має бути реалізований у 2030 р., який за проектом Уряду столичного міста буде розроблено шляхом злиття кіберпростору та фізичного простору шляхом співпраці між промисловістю, науковими колами та урядом. Тобто Токіо можна вважати попередником соціальної реалізації технології цифрових близнюків. Область застосування: очікується, що DT буде використовуватися в різних сферах, таких як запобігання катастрофам, розвиток міст, мобільність, енергетика, природа, оздоровлення, освіта, стилі роботи та промисловість [2].

Ретельний та неперервний аналітичний огляд досвіду та практик зарубіжних колег, дозволяє впевнитись, що ми стали на логічний шлях у розвитку післядипломної освіти – кризові ситуації зумовили необхідність створення якісно нової моделі і умов професійного розвитку фахівців – цифрового близнюка реального закладу, функціонал якого спрямований на організацію та підтримку процесу підвищення кваліфікації.

Список використаних джерел

1. 10 Universities Plan 'Digital Twin' Metaversities for Fall. URL: <https://is.gd/O1Mg70> Accessed 26.10.2022
2. 2030年に実現を目指す、東京都のデジタルツイン URL: <https://info.tokyo-digitaltwin.metro.tokyo.lg.jp/> Accessed 25.09.2021
3. A nation-wide digital twin. Luxembourg Trade and Investment Office. URL: <https://is.gd/QCogwY> Accessed 05.09.2022
4. Cheat sheet: What is Digital Twin? URL: <https://is.gd/Sh3Loe> Accessed 23.10.2022
5. Digital twins and the future of practical education. URL: <https://is.gd/YsQw6G> Accessed 10.10.2021
6. Digital vortex 2021. Digital Disruption in a COVID World. IMD and IMD INTERNATIONAL REAL LEARNING, REAL IMPACT are trademarks of IMD – International Institute for Management Development. URL: <https://is.gd/ZqdRCC> Accessed 25.09.2021
7. Kartashova L., Sorochan T., Sovkina O., Sheremet T. Digital twin of postgraduate educational institution: ecosystem for transformation of professional development of teachers in conditions of martial law. *Danish Scientific Journal*. 2022. No 60. P. 46–51. URL: <https://is.gd/yEGGPf> Accessed 25.09.2021
8. Technical schools use Digital Twins in the classroom. URL: <https://is.gd/rCsc05> Accessed 21.06.2022
9. Track digital twin. URL: <https://is.gd/OebvH5> Accessed 12.09.2021
10. Карташова Л., Сорочан Т., Шеремет Т. Штучний інтелект як засіб формування освітнього досвіду майбутнього. *Наука та освіта*: зб. праць XVI Міжнар. наук. конф., 4–11 січ. 2022 р., м. Хайдусобосло, Угорщина / за

ред. д-ра техн. наук проф. А. В. Горошка. Хмельницький : ХНУ, 2021. С. 97–102.

11. Карташова Л., Гуржій А., Зайчук В., Сорочан Т., та Журавльов Ф. Цифровий двійник освітнього закладу: інноваційна концепція змішаного навчання. *In Proceedings of the 1st Symposium on Advances in Educational Technology*. 2022. Vol. 2: АЕТ. ISBN 978-989-758-558-6. P. 300–310. <https://doi.org/10.5220/0010931100003364>

12. Сорочан Т. Управління якістю освітніх послуг у відкритому університеті. *Proceedings of the XXV International Scientific and Practical Conference: Social and Economic Aspects of Education in Modern Society*. RS Global Sp. z O.O. 2021. January 25. 2021. Warsaw, Poland. https://doi.org/10.31435/rsglobal_conf/25012021/7356

13. Сорочан Т., Карташова Л., Гуржій А., Зайчук В. Експірієнс-технології професійного розвитку педагогів у відкритому університеті. *Наука та освіта*: зб. праць XVI Міжнар. наук. конф., 4–11 січ. 2022 р., м. Хайдусобосло, Угорщина / за ред. д-ра техн. наук проф. А. В. Горошка. Хмельницький : ХНУ, 2021. С. 31–36.

ШАБАЛА Юлія / Julia SHABALA

**ЦИФРОВІ ІНСТРУМЕНТИ ТА ДОДАТКИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО
РОЗВИТКУ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

*[Digital Tools and Applications for the Professional Development
of Primary School Teachers in conditions of Distance Learning]*

В умовах нових соціальних та освітніх трансформацій, зокрема виконання заходів щодо реалізації євроінтеграційних процесів у галузі освіти, посилення ролі цифрових технологій в організації освітнього процесу та активного використання технологій дистанційного навчання, професійний розвиток учителів початкової школи є одним із основних завдань у процесі забезпечення сучасного рівня якості освіти.

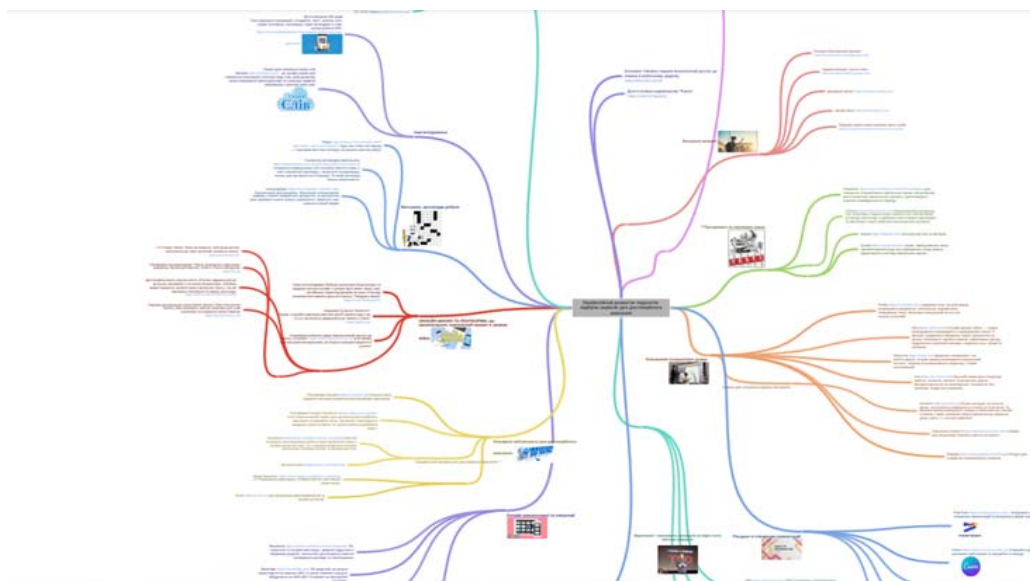
Провідні науковці наголошують, що нове соціальне замовлення українського суспільства, що знайшло відображення в Концепції «Нова українська школа», затвердженій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р потребує суттєвого оновлення професійної діяльності вчителів початкової школи. Зокрема, поширюється думка, що професійний розвиток учителів початкової школи має базуватися на засадах безперервної освіти, охоплювати інтелектуальний, культурний, духовний розвиток. Зростає значення формальної,

неформальної, інформальної післядипломної освіти, методичної роботи як її складника.

Згідно з Положенням про дистанційне навчання, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 25.04.13 № 466, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 30 квітня 2013 року за № 703/23235, педагогічні, науково-педагогічні працівники та методисти навчальних закладів, в яких організована дистанційна форма навчання, повинні підвищувати свою кваліфікацію щодо організації та володіння технологіями дистанційного навчання (не рідше одного разу на 5 років та обсягом не менше 108 академічних годин) [2].

Найголовнішим критерієм вибору інструментів для організації дистанційного навчання має бути відповідність поставленим методичним цілям, тобто те, наскільки певний сервіс чи ресурс уможлиблює досягнення очікуваних результатів навчання в дистанційному форматі [1].

У змішаних умовах навчання пропонуємо скористатися інтелект-картою «Професійний розвиток педагогів: підбірка сервісів для дистанційного навчання» за посиланням: <http://surl.li/bxyfs>. Інтелект-карта містить: сучасні матеріали з педагогічної, науково-технічної та методичної роботи; поширені веб-ресурси для дистанційного навчання; суб'єкти підвищення кваліфікації; онлайн-школи та платформи, що організовують навчальний процес в умовах воєнного стану; видавництва, які надають безкоштовний доступ до книг; електронні інтерактивні дошки; віртуальні екскурсії; тестування та перевірка знань; ресурси зі створення презентацій; ментальні карти та карти знань; онлайн демонстрації та симуляції; безкоштовні онлайн-ресурси для самоосвіти; відеолекції тощо. Інтерфейс інтелект-карти представлений на рис.

*Рис. Професійний розвиток педагогів:
підбірка сервісів для дистанційного навчання*

Саме тому для підтримки професійного розвитку педагогічних працівників України в умовах дистанційного навчання, нами створений телеграм-канал «Професійний розвиток педагогічних працівників України», який містить такі актуальні рубрики як-от: новини та тренди в системі освіти України; оголошення про проведення різних заходів у сфері освіти; підбірка різних онлайн-сервісів для професійного розвитку та використання у професійній діяльності; науково-методичні розробки для педагогічних працівників; підвищення кваліфікації педагогічних працівників; онлайн-вебінари для педагогічних працівників тощо. Приєднатися до телеграм-каналу «Професійний розвиток педагогічних працівників України» можна за посиланням: https://t.me/yulya_shabala.

Отже, запропоновані цифрові інструменти та додатки для професійного розвитку учителів початкової школи в умовах дистанційного навчання – це можливість до генерування нових ідей, урізноманітнення форм та методів викладання предметів, ефективного використання наявних та створення нових електронних (цифрових) освітніх ресурсів.

Список використаних джерел

1. Організація дистанційного навчання в школі: метод. рекомендації. 2020. URL: <https://is.gd/fjsgmL> (дата звернення: 20.10.2022)

2. Про затвердження Положення про дистанційне навчання. *Наказ Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 року № 466*. URL: <https://is.gd/U9NtkH> (дата звернення: 20.10.2020)

ДИСКУСІЙНА ПАНЕЛЬ СЕКЦІЇ № 2 ЗА УЧАСТЮ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ *[Discussion panel of section №2 with the participation of young researchers]*

ДЕМКІВ Анна / Anna DEMKIV

ПРАКТИКА ONLINE НАВЧАННЯ ВИКЛАДАЧІВ НАВЧАЛЬНО- МЕТОДИЧНИХ ЦЕНТРІВ СФЕРИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ *[The Practice of Online Training of Lecturers of Training and Methodical Centers in the Field of Civil Protection]*

В умовах модернізації професійної освіти реалізація сучасних освітніх інновацій відбувається через їх структурні складові у змісті,

формах та методах навчання, у технологіях навчання, у змісті, формах і методах управління.

Одним з напрямів післядипломної педагогічної освіти стає розвиток професійних компетенцій педагогів на основі використання соціального й власного досвіду та оволодіння сучасними інформаційними технологіями. Зокрема, перехід на дистанційне навчання значно підвищує вимоги до рівня підготовки та підвищення кваліфікації викладачів навчально-методичних центрів сфери цивільного захисту (далі – НМЦ ЦЗ), до розвитку їх інформаційно-цифрової компетентності, яка є однією з ключових складових професійної компетентності. Якщо розглядати термін «*online*» в поєднанні зі словом «навчання» можна сформулювати визначення «*online навчання*», як здійснення навчання в Інтернеті в режимі реального часу.

На сьогодні, в рамках вимог законодавства України [1], *online* навчання достатньо активно впроваджується в освітній процес закладів освіти, підпорядкованих Державній службі України з надзвичайних ситуацій. Характерною ознакою *online* навчання викладачів НМЦ ЦЗ є використання синхронного режиму - при якому здобувачі освіти працюють разом із педагогічним персоналом Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту (далі – Інститут) наживо, використовуючи засоби та технічні рішення зв'язку в реальному часі, дотримуючись встановленого закладом освіти розкладу занять. Основні методи та форми проведення *online* навчання розкрито в наукових працях вітчизняних авторів [2-3].

Разом з тим, впровадження *online* навчання вимагає від цих закладів та їх викладачів організацію навчання слухачів на базі використання інформаційно-комунікаційних технологій і, зокрема, комп'ютерних мереж для усіх слухачів з різних областей, які потребують підвищення кваліфікації. Організація *online* навчання включає: технічне забезпечення (персональні комп'ютери, мережеве обладнання, джерела безперебійного живлення, сервери, обладнання для відеоконференцій тощо), що забезпечують дієздатність дистанційних платформ і використання *web-ресурсів* навчального призначення; управління навчальним процесом та необхідними видами навчальної взаємодії між суб'єктами *online* навчання; *Web-ресурси* навчальних дисциплін (програм), що необхідні для забезпечення навчання [4]. Так викладачі Інституту та НМЦ ЦЗ активно використовують специфічні форми, а саме: відеоконференції, чат, форуми, електронну розсилка, дистанційні платформи Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams, Zoom тощо. Інститутом було створено власний *Web-ресурс* на дистанційні платформи Moodle, який надає можливість всім суб'єктам *online* навчання цілодобового доступу до методичного забезпечення (матеріалами навчального призначення: лекції, завдання, самостійні та контрольні роботи, тести, методичні вказівки до виконання завдань).

Таким чином, педагогічних працівників НМЦ ЦЗ, які підвищують кваліфікацію в online режимі, використовують певні інформаційно-цифрові технології та розвивають власну інформаційно-цифрову компетентність, що забезпечує підвищення якості навчального процесу.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про дистанційне навчання. *Наказ Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 року № 466.* URL: <https://is.gd/U9NtkH> (дата звернення: 20.10.2022)

2. Mykhailov V., Kupriyevych V., Romanov L., Demkiv A., Petrenko L., Shevchenko V., Bakhtiyarova K., Khyzhnyak V. Aviation search and rescue personnel training by the means of the information educational environment of the establishment of postgraduate education. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research.* 2021. 11/02/XXI. Vol.11, Is.2. Special issue XXI. С. 181–185. URL: <http://www.magnanimitas.cz/11-02-xxi> (дата звернення: 20.10.2022)

3. Romanova H., Petrenko L., Romanov L., Kupriyevych V., Antoniuk L. Digital technologies as a driver of professional development of teachers of vocational education establishments. Education and Upbringing of Youth in New Realities: Perspectives and Challenges. *Youth Voice Journal.* 2022. № 4. Р. 67–80. ISBN 978-1-911634-60-7. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730404> (дата звернення: 20.10.2022)

4. Захар О. Особливості застосування технологій дистанційного навчання в системі підвищення кваліфікації вчителів інформатики. *Інформатизація вищого навчального закладу. Вісник Національного університету «Львівська політехніка».* 2015. № 831. С. 23–28. URL: <https://is.gd/CRKkFI> (дата звернення: 20.10.2022)

ДЕРЕКА Катерина / Catherine DEREKA

ДИСТАНЦІЙНІ ЗАНЯТТЯ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ФАХОВИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ: ІНСТРУМЕНТИ ТА ОСОБЛИВОСТІ *[Distance Foreign Language Classes in Professional Educational Institutions: Tools and Features]*

Світова пандемія внесла ґрунтовні зміни у освітній процес у вищих та фахових передвищих закладах освіти. В Україні ситуація ускладнилась через російське повномасштабне військове вторгнення у лютому 2022 року. Тому питання використання дистанційного та змішаного навчання в закладах фахової передвищої освіти залишається сьогодні в пріоритеті. Така ситуація змусила викладачів, у тому числі викладачів

іноземних мов, опановувати нові технології навчання та продовжувати підвищувати рівень володіння іноземною мовою студентів спеціальності «Телекомунікації та радіотехніка» дистанційно.

Формування цифрових компетентностей педагогів полягає не тільки в оволодінні ними навичками оперування засобами інформаційних технологій, а і у формуванні досвіду застосування ІКТ у своїй професійній діяльності, орієнтованого на сучасні освітні результати. На вимогу часу викладачі почали використовувати Zoom або Google Meet для відеоконференцзв'язку зі студентами. Навчання іноземної мови передбачає формування комунікативної компетенції – уміння спілкуватися іноземною мовою, необхідного для міжкультурного співробітництва. Відповідно одним із головних завдань викладача фахового закладу є формування у студентів таких комунікативних умінь, як розуміння та використання іншомовних висловлювань відповідно до конкретної комунікативної ситуації, мовних завдань і комунікативних намірів. Викладач обов'язково повинен залучати студентів до процесу мовлення на занятті. Чим більше студенти матимуть можливостей активувати різні мовні елементи, тим більша імовірність, що вони зможуть легко застосовувати у реальних життєвих ситуаціях фрази та вирази, вивчені під час занять. Говоріння, як вид мовної діяльності, базується насамперед на мові як засобі спілкування. Мова забезпечує спілкування між співрозмовниками, оскільки її розуміє як той, хто подає інформацію, кодуючи її в значеннях підібраних для цього слів, так і той, хто цю інформацію отримує [2, с. 86]. Тому дуже важливо при дистанційній роботі не зменшувати увагу до цього виду мовленнєвої діяльності. Режим відеоконференції дозволяє викладачу «поділитися» екраном, а студенту демонструвати своє володіння іноземною мовою. Обговорення теми або відповіді на запитання викладача відбуваються за допомогою функції «піднятої руки» студентами групи для координації обговорення.

Одним з таких сервісів для роботи на занятті онлайн є Wordwall – багатофункціональний інструмент для створення як інтерактивних, так і друкованих матеріалів. Такі інтерактивні вправи можна відтворювати на будь-якому веб-пристрої, наприклад, комп'ютері, планшеті, телефоні чи інтерактивній дошці. Такі завдання викликають великий інтерес у студентів навіть старших курсів. Режим відеоконференції дозволяє викладачу виводити ці завдання на екран.

Автором розробляються завдання необхідної тематики для студентів спеціальності «Телекомунікації та радіотехніка», а потім обирається відповідний шаблон у сервісі Wordwall, який використовує різну графіку, шрифти та звуки. Крім цього, можна знайти додаткові можливості встановлення таймера або редагування гри. Наведемо приклад кількох завдань. У шаблоні «Випадкове колесо» студентам пропонуються різні питання до певної теми, наприклад до теми «Research and Development»

(«Дослідження та розробка»), відповіді на які супроводжуються обговоренням та подальшим обміном думками, що доповнюють і уточнюють інформацію між членами відеоконференції. Такі вправи заохочують спілкування, і у студентів розвивається специфічний словниковий запас на подану тему. Шаблон «Ігрова вікторина» – це вікторина з кількома варіантами відповіді на час, з розвитком подій та бонусним раундом, в якій необхідно вибрати правильну відповідь. Саме тут студенти можуть конкурувати між собою, змагаючись хто першим дасть правильну відповідь на поставлене запитання. Дуже схожим онлайн сервісом є Vaamboozle – це ігрова, але саме навчальна платформа, за допомогою якої автором створюються завдання з метою огляду пройденого навчального матеріалу та перевірки засвоєного матеріалу, у реальному часі. Цей сервіс дає можливість створити дві команди студентів, що додасть елемент змагання у процес навчання, та обрати 16 запитань. Автор пропонує студентам дати назву командам та розпочинає онлайн гру, попередньо «поділившись» екраном. Студенти по-черзі дають відповіді на поставлені запитання, викладач або зараховує цю відповідь, або ні, таким чином додаються чи віднімаються бали у команди. У кінці гри система автоматично показує, яка команда отримала перемогу, супроводжуючи це певним музичним компонентом. У такий спосіб можна використати гру з будь-якої теми. Цей тип завдань мотивує і програмує мовну взаємодію між членами команд, між студентами групи. Пошук правильної відповіді супроводжується обговоренням заданої теми та висловленням своєї думки студентами.

Дистанційні заняття з іноземної мови у фахових закладах освіти здатні забезпечити підвищення рівня володіння іноземною мовою студентів спеціальності «Телекомунікації та радіотехніка» у разі використання цифрових сервісів для роботи на занятті у синхронному режимі. Така діяльність заохочує спілкування студентів між собою, а також дає змогу студенту демонструвати свої уміння володіння іноземною мовою.

Список використаних джерел

1. Дерєка К. О., Квятковська А. О. Особливості навчання іноземної мови у закладах фахової передвищої освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 42. С. 141–145.

2. Петрук В. К. Проблеми соціалізації та індивідуалізації навчання в умовах сучасного інформаційно-освітнього середовища. *Освіта і управління*. 2011. Т. 14. № 2/3. С. 86–93.

3. Снедкова Л., Дерєка К. Інструменти підвищення ефективності дистанційного навчання в умовах цифровізації. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Т. 3. Вип. 56. С. 208–212. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/56_2022/part_3/32.pdf (дата звернення: 20.10.2022)

4. Akhmad Inna, Chmel Viktoriia. Mixed forms of teaching English at Technical universities. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання* : зб. наук. праць / за ред. О. В. Матвієнко. Київ, 2018. С. 5–9.

ОБРУЧНИКОВА Наталія / Natalia OBRUCHNIKOVA

**ТРАНСФОРМАЦІЯ ТЬЮТОРІНГА ЯК
ОБОВ'ЯЗКОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ЦИФРОВІЗАЦІЇ**

[Tutoring Transformation as a Mandatory Element of Digitalization]

Технологічний прогрес та цифровізація кардинально змінили нашу роботу та спосіб життя. І оскільки тенденція до більшого впровадження технологій і цифрової трансформації прискорюється, людям потрібно прискорюватися одночасно з цим. Тому як, хто не має відповідних можливостей, знань і навичок, ризикують ще більше відстати. Розвиток цифрових навичок має вирішальне значення як для успішної роботи, так і для повноцінної участі в цифровому суспільстві.

Цифровізація охоплює всі сфери суспільного життя: економіку та виробництво, науку та освіту; медицину та соціальну сферу, а також повсякденного життя людей. Є потреба в цифровій трансформації загальної системи освіти, яка задає нові умови функціонування сучасної школи та впливає на роботу о вчителів, що зумовлено об'єктивним входженням нових технологій у навчальний процес. Заклади вищої освіти, як постачальники знань, беруть на себе провідну роль в активізації державно-приватного партнерства. Партнерство зараз стає необхідним і водночас динамічним елементом розвитку та інновацій. Це дозволяє залучати весь спектр діячів організації до прийняття рішень щодо діяльності з розвитку. Це сприяє тому, що організації можуть приймати нові ідеї, розширювати свої знання та постійно навчатися, що в кінцевому підсумку також може сприяти значній підтримці інновацій як таких.

Якщо говорити про інновації – вони повинні призводити до створення чогось нового, покращення та зміни поточної ситуації, а також до вирішення проблем та підвищення конкурентоспроможності. У цій ситуації в освіті важливі соціальні інновації. Соціальні інновації спрямовані на створення цінності для суспільства. Ініціатори соціальних інновацій можуть бути представниками різних сфер, включаючи громадянське суспільство, підприємців, уряд, державні установи та університети. Університети в усьому світі почали створювати навчальне середовище, яке дозволяє студентам не лише здобувати знання та

навички, необхідні у відповідних предметних галузях, але й необхідні інструменти, щоб змінити ситуацію.

Цифровізація — це не просто перенесення паперових записів на комп'ютер, це серія глибоких і систематизованих змін у культурі, суспільстві та технологіях, які створюють нові освітні та операційні моделі, стратегічні напрямки та ціннісні позиції. Технології та цифровізація стають основною необхідністю для суспільства, що означає значні зміни щодо робочих місць і навичок людей, вид роботи, яку вони виконують, прагнучи значно вплинути на всі аспекти людського життя [1]. Це процес, який включає кілька цифрових технологій, від 5G до штучного інтелекту, великий масив даних і блокчейна. Ці технології утворюють екосистему, через яку відбуватимуться майбутні економічні та соціальні зміни. Загалом, різні визначення цифровізації можна класифікувати за трьома різними елементами [2]:

1. Технологічний, цифровізація базується на використанні нових цифрових технологій;

2. Організаційний, цифровізація вимагає зміни організаційних процесів або створення нових моделей;

3. Соціальний, оскільки цифровізація є явищем, яке впливає на всі аспекти людського життя.

Цифровізація – це нова можливість для ведення бізнесу та стратегій оновлення для будь-якої організації, компанії чи установи, яка виникає внаслідок появи, розвитку та використання нових технологій. Сценарій, який також вимагає нового ставлення та навичок як в окремих осіб, так і в організацій та установ. Таким чином, цифровізація зосереджено не на використовуваних технологіях (великий масив даних, штучний інтелект, хмарні обчислення, мобільність, 3D-друк, інтернет тощо), а на їх використанні для досягнення нових цілей на основі інновації та креативність, яких без них неможливо досягти. Цифрова трансформація означає, що цифрове використання, окрім удосконалення та підтримки традиційних методів, дозволяє або заохочує нові форми інновацій та творчості як у бізнесі, так і в суспільстві загалом: уряд, освіта, глобальні комунікації, охорона здоров'я, мистецтво, наука.

З поширенням цифровізації зростає потреба в цифровій інфраструктурі та навичках у кожній країні чи регіоні. Нові інструменти, рішення, платформи та сервіси, які стали з'являтися у великій кількості з початку 2020 року, залишаються частиною нової норми цифровізованого суспільства. Сфери та професії, де цифровізація стимулює створення робочих місць, неминуче вимагатимуть все більш передових цифрових навичок, знань і можливостей. Тим часом перехід створює величезні можливості для інвестицій у навчання та підвищення кваліфікації. Сектори освіти, професійної підготовки та навчання повинні розширюватися, щоб задовольнити ці потреби [3].

Вищі навчальні заклади повинні встановити у своїх стратегіях чіткі та конкретні цілі щодо своєї цифровізації. Університетам потрібне стратегічне бачення, яке дозволить усій установі об'єднати зусилля для впровадження цифрових ініціатив. Для цього важливо мати спеціалізовану команду, яка може впевнено пояснити та реалізувати свої плани. Чітке бачення зробить команду та зацікавлені сторони більш залученими та інвестованими в процес цифрової трансформації. Цей процес передбачає зростання цифрової інфраструктури, розвиток навичок академічного персоналу використовувати цифрові методи у викладанні та вдосконалення цифрових навичок своїх студентів, а також інші важливі виклики, серед яких ми наголошуємо на лідерстві знань та педагогічних і навчальних змінах.

Не може оминати цифровізація та технологічний процес також такий напрямок освіти, як тьюторінг. Саме поняття «тьюторінг» ще немає точного і єдиного визначення у світі, але у всіх визначеннях є спільна риса даного освітнього напрямку – допомога і турбота про того, кого навчає тьютор. Як визначено у статті Луізи Цветкової «Тьюторство як форма педагогічного супроводу руху учня за індивідуальною освітньою траєкторією»: «Тьюторинг – це метод індивідуальної турботи про підопічного, що базується на взаєминах «майстер-учень», та завдяки інтегрованому підходу до розвитку людини має на меті повну реалізацію її потенціалу», а «Тьютор – це педагог нового формату» [4]. Онлайн тьютор відіграє важливу роль в електронному навчанні, будучи основним агентом, відповідальним за проведення курсів та підтримку користувачів, повинен мати відповідний набір навичок і атрибутів на додаток до знання предмета. Відповідно таким визначенням можна сміливо стверджувати, що тьюторінг повинен не тільки адаптуватися до нового цифрового формату суспільства, а й стати провідною сферою технологічної та цифрової трансформації суспільства. Таким чином відбувається взаємозв'язок – сучасний розвиток технологій та цифровізації підвищує попит на онлайн-тьюторінгу. Але основна трансформація тьюторінгу в цифровому просторі спрямована на зосереджені підвищення якості та задоволеності користувачів, де навчальний контент може бути підготовлений для кожного індивідуума, постійно коригуючись на основі успішності студентів у реальному часі. «Якщо навчання є процесом соціального конструювання спільного розуміння та колективним конструктивним соціальним процесом» [5], тоді учень повинен бути оточений насиченим навчальним середовищем, яке забезпечує ресурси для підтримки процесів спілкування та переговорів між членами навчальної спільноти.

Список використаних джерел

1. Reis J., Amorim M., Melao N., & Matos P. (2018). Digital transformation: A literature review and guidelines for future research. In A. Rocha, H. Adeli,

L. P. Reis, & S. Costanzo (Eds.). *Trends and advances in information systems and technologies*. 2018. P. 411–421.

2. Skills development for the digital economy. URL: <https://is.gd/EkwSuz> (дата звернення: 20.10.2022)

3. Grosseck G., Malita L., & Bunoiu M. (2020). Higher education institutions towards digital transformation-TheWUT case. In A. Curaj, L. Deca, & R. Pricopie (Eds.). *European higher education area: Challenges for a new decade*. 2020. P. 565–581.

4. Луїза Цветкова, Тьюторство як форма педагогічного супроводу руху учня за індивідуальною освітньою траєкторією. URL: <https://is.gd/8mtgit> (дата звернення: 20.10.2022)

5. Zucchermaglio C. Toward a Cognitive Ergonomics of Educational Theory. In Duffy T., Lowyck J. & Jonassen D. (Ed.). *Designing Environments for Constructive Learning*. Heidelberg: Springer Verlag, 1993. P. 249–260.

ОСАДЧУК Валентина / Valentina OSADCHUK

РОЗВИТОК ВІДКРИТИХ УНІВЕРСИТЕТІВ В ПРОЦЕСІ ЕВОЛЮЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КАНАДІ

*[Open Universities Development in the Process of Evolution
of the System of Higher Education in Canada]*

Процес еволюції системи вищої освіти на межі ХХ-ХХІ століть, зумовлений розвитком науково-технічного прогресу та його впливом на всі галузі життєдіяльності суспільства. В цей період, одним із прогресивних кроків у напрямку удосконалення системи освіти стає відкрита освіта. Вона розглядається як інноваційна та доступна для широких верств населення форм освіти.

Сьогодні, коли наша країна перебуває в умовах воєнного стану, функціонування системи освіти має особливу потребу в інноваційних підходах організації освітнього процесу. Тому, для об'єктивного дослідження феномену відкритої освіти, важливим є зарубіжний досвід розвинених країн, таких, як Канада, яка наряду з Великобританією та США, є однією з перших країн, в якій було впроваджено відкриту освіту. Однією з основних причин успішного використання в Канаді відкритої освіти є найнища у світі щільність населення та великі відстані між населеними пунктами країни, багато з яких знаходяться у важкодоступних районах. Більшість університетів Канади розташовані в культурних центрах країни і тому не всі бажаючі мають можливість отримати вищу освіту. Ще в 20-х роках минулого століття, в різних провінціях Канади розпочинається

активне впровадження дистанційних форм навчання, які розповсюджуються, у першу чергу, в межах вищої освіти.

Розвиток дистанційної освіти в Канаді можна розглядати як природний процес еволюції освіти, становлення якого можна розділити на три етапи, кожен з яких складається з різних поколінь засобів інформації, обмежених певними проміжками часу.

Перший етап – друга половина XIX століття – середина XX століття. У своїх роботах В. Шуневич характеризує його як навчання, за якого переважає односторонній зв'язок і воно межує із самонавчанням: кореспондентське навчання, навчання з використанням односторонніх радіо і телетрансляцій, аудіо і відеозаписи та ін. [1, с. 36].

Протягом другого етапу розвитку дистанційної освіти в Канаді – в 70-х роках XX століття було засновано, в 1972 році – перший Відкритий університет Атабаска та Телеуніверситет у Квебеку. В 1978 році створено Інститут відкритого навчання, який згодом перейменовують на Агентство відкритого навчання. Ці заклади освіти першими використовують комп'ютерні технології в організації освітнього процесу.

Концепція відкритого університету означає, що будь-хто може вивчати курси, іноді отримуючи кредити або ступені, без вступних вимог. Або, принаймні, без високих стандартів для вступних вимог. Цей тип університетської моделі дозволяє будь-кому здобувати освіту у власному темпі. Зазвичай, це здійснюється за допомогою методів дистанційного навчання, включаючи онлайн-курси. Однак це не синонім дистанційного навчання, яке також можна запропонувати в традиційних університетах. Відкриті та дистанційні університети – це простий спосіб потрапити до університету без атестата про середню освіту, а також можливість навчаючись в університеті, паралельно, навчатись ще й на курсах [2].

Л. Карпинська вважає, що відкрита освіта реалізувалась у Канаді в основному через дистанційне навчання спеціалізованими навчальними закладами: відкритими університетами, які об'єднувались в міжнародні асоціації, створенням консорціумів та освітянської мережі, формуванням міжнародного освітнього простору [3, с. 123].

Відкриті та дистанційні університети – це спосіб доступу до канадської університетської системи для всіх, хто хоче отримати шанс проявити себе, незалежно від того, яку освіту вони мають або яких документів їм не вистачає.

Третій етап розвитку дистанційної освіти в Канаді – середина 90-х роках XX століття – початок XXI століття, який характеризується швидким розвитком комп'ютерних технологій та доступом до всесвітньої мережі Інтернет, що сприяло якісно новим змінам в освітній сфері.

Сьогодні в Канаді існують сотні тисяч дистанційних програм. Вони пропонуються як міністерствами освіти окремих канадських провінцій,

так і окремими університетами, коледжами та компаніями (для підвищення кваліфікації співробітників).

За Р. Шаран, сучасне розуміння дистанційної освіти включає навчання на відстані із застосуванням новітніх інформаційних технологій, які на рубежі ХХ і ХХІ століть стали інтенсивно розвиватися й дозволили говорити про формування нових підходів до освіти, пов'язаних з розвитком нових засобів і можливостей доставки інформації. Розвиток новітніх ІКТ зумовив появу нової термінології, що характеризувала освіту без відриву від основного виду діяльності та особливості навчання слухачів [4, с. 34-41].

Б. Шуневич вважає, що багато навчальних закладів Канади почали використовувати комп'ютерні конференції і веб-ресурси для студентів як очного так і дистанційного навчання. Виникло кілька консорціумів. Наприкінці ХХ століття Канада займає провідне місце у розвитку електронного навчання. Лідерами дистанційного навчання стають Відкритий університет Британської Колумбії, Університет дистанційного навчання Вікторії, Університет Саймона Фрейзера й деякі інші. Канада також займає провідні позиції у розробці програмного забезпечення для дистанційного навчання, наприклад, ВНС WebCT [5, с. 365].

Університет Атабаски є найбільшим університетом Канади, який спеціалізується на онлайн та дистанційній освіті. У 2004-2005 роках понад 32000 студентів, які живуть в Альберті, Канаді та в усьому світі, закінчили курси та програми університету через онлайн та дистанційне навчання, а також у класах установ-партнерів. Університет Атабаски пропонує понад 700 курсів і 60 програм, для здобуття ступенів бакалавра, магістра, а також сертифікатів. Домовленості про переведення між закладами освіти дозволяють студентам зараховувати дипломи коледжу для навчання в університеті. Можна завершити всю програму в університеті Атабаски або прискорити програму в іншому закладі, відвідавши курси в університеті [6].

Відкриті університети розроблені як «відкриті» – тобто гнучкі для навчання будь-кого, незалежно від причин не відвідування традиційного інституціоналізованого університету [7]. Отже, етапи розвитку відкритих університетів у Канаді збігаються з періодами індустріалізації, інформатизації суспільства та глобалізації освіти, кожний з яких складається з різних поколінь технічних засобів інформації.

Сьогодні, коли шляхи для технологій в освіті повністю відкриті, відкрита освіта в Канаді гарантує всім закладам освіти використання безмежного потенціалу технологій. Вона набуває досить широкого поширення та реалізації на практиці. Краща освіта означає краще майбутнє. Тому, саме освіта є ключем до досягнення найбільших цілей суспільства, від побудови сильної економіки до здорового життя. Розширюючи доступ до освіти та створюючи платформу для більш

ефективного викладання та навчання, відкрита освіта приносить користь усім нам.

Список використаних джерел

1. Шуневич Б. І. Розвиток дистанційного навчання у вищій школі країн Європи та Північної Америки: автореф. дис. д-ра пед. наук: 13.00.01; Ін-т вищ. освіти АПН України. Київ, 2008. 36 с.

2. University Admissions in Canada. <https://is.gd/QJiyRf> (дата звернення: 20.10.2022)

3. Карпинська Л. О. *Організація навчального процесу у вищій педагогічній школі України з використанням продуктивних ідей канадської педагогіки*: навч. посібник. Одеса : Друк, 2005. 123 с.

4. Шаран Р. Етапи розвитку дистанційної освіти у США. *Порівняльна професійна педагогіка*, 2011. № 2. С. 34–41.

5. Шуневич Б. І. *Дистанційне навчання в системі вищої освіти Європи та Північної Америки*: монографія. Київ : КНУ, 2005. 365 с.

6. Athabasca University. [URL: www.athabascau.ca](http://www.athabascau.ca) (дата звернення: 20.10.2022)

7. StudyPortals. URL: <https://is.gd/4gO1Dc> (дата звернення: 20.10.2022)

СЕКЦІЯ 3
ПСИХОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
У ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ
[Section 3. Psychological Safety for Participants of Educational Process
in Digital Educational Environment]

ГОРДІЄНКО Наталія / Natalia GORDIENKO

КОМУНІКАТИВНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК ПОКАЗНИК ПСИХОЛОГІЧНОГО
БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСВІТЯН В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ
[Communicative Tolerance as an Indicator of Psychological Well-Being of
Educators in conditions of Digitalization]

Еволюція освітніх технологій, пандемія коронавірусу, воєнний стан в Україні детермінували прискорення цифровізації задля безпеки та захисту життя учасників освітнього процесу. Важко уявити освітній процес без використання хмарних технологій, віддаленої роботи та управління, соціальних мереж як засіб комунікації тощо. Сьогодні держава та освіта зокрема функціонують у новому мережевому світі.

Важливою складовою функціонування освіти є комунікації, як процес обміну інформацією учасників освітнього процесу з метою вирішення певних завдань.

Слід зазначити, що у сучасних комунікативних взаємовідносинах все гостріше постає проблема толерантності, як важливого компонента міжособистісних відносин. З боку науковців проблемі толерантності приділяється значна увага (О. Асмолов, Г. Балл, О. Гаврилук, П. Гуревич, А. Єрмоленко, О. Романчук, В. Садова, Ю. Хабермас та багато інших учених) [1, с. 2].

Комунікативна толерантність розглядається науковцями як усвідомлене, терпиме ставлення до суб'єкта (суб'єктів) міжособистісного спілкування, взаємодії, що проявляється у визнанні й повазі прав іншого. Толерантність як діяльність є основою успішності комунікації в конфліктогенному середовищі, сприяє зняттю соціокультурної напруженості. Що ж стосується комунікативної толерантності освітян в умовах цифровізації, то це – особливий спосіб побудови взаємовідносин, міжособистісної взаємодії та спілкування учасників освітнього процесу. Комунікативна толерантність – це показник психологічного благополуччя – стану, що не пов'язаний з переживанням стресу або з певним особистісним чи професійним погіршенням.

Під час освітнього процесу, комунікативно толерантний освітянин уміє здійснювати різні форми ділового (ведення нарад, публічних виступів, переговорів, занять) і міжособистісного мережевого спілкування. Сформована у педагога толерантність допомагає йому легко комунікувати, виступає головною умовою психологічного благополуччя. Це дає можливість встановити його чутливість, здатність до емпатії, доброзичливість, прийняття інших людей такими як вони є.

Слід визначити основні засади комунікативної толерантності, як показника психологічного благополуччя освітян в умовах цифровізації [2; 3; 4, с. 54]:

- Розуміти або приймати індивідуальність інших людей.
- Бути ввічливим (як безумовний елемент мережевого етикету).
- Приховувати або згладжувати неприємні відчуття, що виникають при зіткненні з некомунікательними якостями співрозмовників.
- Бути пунктуальним, адже в умовах віддаленої роботи та дистанційного навчання важливість пунктуальності суттєво зросла.
- Не прагнути переробити, перевиховати співрозмовників.
- Не «підганяти» співрозмовників, робити їх зручними;
- Не наполягати на ухваленні своєї точки зору, оцінюючи співрозмовників, керуючись своїми обставинами.
- Прощати помилки, незручності, ненавмисно заподіяні педагогу неприємності.
- Не зациклюватись на відмінностях між особистісними підструктурами – своєї і співбесідника.
- Не додавати особливого неприємного сенсу вчинкам і словам співбесідників.
- Сприймати фізичний або психічний дискомфорт, в якому опинився освітянин, розуміти і підтримувати тих, з ким спілкується.
- Швидко пристосовуватись до характерів, звичок, установок або домагань інших.
- Дотримуватись дедлайну. У випадку неможливості виконати обіцяне у визначений термін, слід попередити до дедлайну і запропонувати інший конкретний час.
- Фіксувати усні домовленості. Будь-які усні домовленості після занять фіксуються у листуванні між усіма учасниками освітнього процесу. Відповідальний за фіксацію – педагог;
- «Антифлуд». Розмови, що стосуються тільки двох, ведуться в особистому листуванні, а не у загальному чаті.

Отже, в умовах цифровізації педагоги мають виховувати у собі комунікативну толерантність як показник психологічного благополуччя, а саме формувати уміння та навички толерантної взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу, емоційно-вольову готовність до діалогу,

позитивну комунікативну установку, і як результат – перетворення комунікативної толерантності в особистісну якість та включення її до системи

Список використаних джерел

1. Білокопита І. І. Комунікативна толерантність майбутніх педагогів. URL: <https://is.gd/OEuqlT> (дата звернення: 20.10.2022)
2. Піпченко Н. Європейські комунікації: навч. посібник. Київ : ВАДЕКС, 2021. 136 с. URL: <https://is.gd/tTPRPB> (дата звернення: 20.10.2022)
3. Сетикет (мережевий етикет, нетикет). URL: <https://is.gd/DX7FuF> (дата звернення: 20.10.2022)
4. Ціх Г., Винник Т. Підприємницька комунікативна етика в умовах цифровізації. URL: <https://is.gd/k8wujM> (дата звернення: 20.10.2022)

ЛОЗОВА Оксана / Oksana LOZOVA

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНОЇ ГОТОВНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ STEM-ОСВІТИ

[The Problem of Developing Personal Readiness of Teachers of General Secondary Educational Institutions for Implementation of Stem-education]

Сьогодення ставить перед сферою освіти завдання щодо генерування нових ідей і знань, активізації пошуку перспективних інноваційних педагогічних технологій, спрямованих на розвиток і саморозвиток особистості. Освіта повинна відповідати тенденціям розвитку суспільства в майбутньому. Саме тому актуальним є впровадження та розвиток STEM-освіти, яка охоплює природничі науки, математику, технології, інженерію, базуючись на міждисциплінарних практико-орієнтованих підходах.

Реалізація STEM освіти неможлива без компетентних освітян, які володіють певними навичками, лідерів і менеджерів освітніх траєкторій, професіоналів, позбавлених стереотипів, а також є ефективними комунікаторами та фасилітаторами [1, с. 59].

Формування освітньої парадигми, що ґрунтується на постійному оновленні її змісту передбачає нові вимоги до фахових компетентностей педагогів, їх педагогічної діяльності та особистісної готовності впроваджувати освітні інновації, зокрема напрями STEM-освіти.

Особистісна готовність педагога до впровадження ідей STEM-освіти базується не лише на знаннях, уміннях та навичках, а й на власному

професійному досвіді, цінностях здібностях, працездатності, допитливості, особистісній мотивації, прагненні до розвитку тощо.

Варто зазначити, що в науковій літературі предметом уваги дослідників були окремі аспекти досліджуваної теми. Так, зокрема, вивченням проблеми особистісної готовності фахівців до професійної діяльності займалися Г. Балл, О. Бондарчук, Н. Волянчук, І. Дичківська, Л. Карамушка, С. Максименко, професійної готовності та педагогічної майстерності – В. Боднар, І. Зязюн, В. Маркова та інші.

Проблему формування професійної компетентності педагогів в умовах розвитку STEM-освіти охоплюють наукові праці таких вітчизняних учених: О. Барна, О. Бутурліна, Н. Гончарова, С. Горбенко, Ю. Завалевський, Л. Клименко, О. Кузьменко, О. Лісовий, Н. Поліхун, І. Савченко, І. Сліпухіна, І. Чернецький. Психологічні особливості STEM-освіти вивчали зарубіжні вчені Дж. Брей, С. Бреклер, П. Даніель, Л. Декер, Д. Халікі та інші.

Готовність вчителів до інноваційної педагогічної діяльності можна трактувати як особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії [2, с. 277].

Особистісна готовність вчителів закладів загальної середньої освіти до упровадження STEM-освіти базується на використанні інноваційних педагогічних підходів до викладання й оцінювання, міждисциплінарних засадах практико-орієнтованого навчання, методів та засобів навчання з акцентом на розвитку дослідницьких компетентностей у здобувачів освіти.

Отже, проблема розвитку особистісної готовності вчителів закладів загальної середньої освіти до упровадження STEM-освіти є актуальною та потребує детального вивчення, адже саме готовність педагогів до впровадження нових технологій навчання є рушійною силою інноваційних змін як в освітній діяльності, так і в суспільстві.

Список використаних джерел

1. Сліпухіна І. А., Чернецький І. С., Жмаєва А. Є. Підготовка STEM освітян: міжнародний контекст. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2021. № 198. С. 59–64.

2. Дичківська І. М. *Інноваційні педагогічні технології*: навч. посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.

ПІДГОТОВКА МОЛОДИХ ПЕДАГОГІВ ДО СТВОРЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНО-БЕЗПЕЧНОГО ЦИФРОВОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

[Training Junior Teachers to Create Psychologically Safe Digital Educational Environment]

У зв'язку із подіями, які відбуваються в Україні, а це війна, яка призвела до виникнення ризиків не тільки в державі, а й в освіті, постало питання підготувати молодих педагогів до діяльності в безпечному цифровому освітньому середовищі. На думку Н Панасюк [3], цифрове освітнє середовище (надалі ЦОС) – це система апаратних засобів, учбових об'єктів і інструментів учбової діяльності віртуального середовища навчання. До компонентів ЦОС автор відносить такі: цифрові інструменти учбової діяльності : віртуальні лабораторії; моделюючі середовища; визначники і класифікатори; телеметричні системи; геоінформаційні системи; системи автоматизованого проектування; цифрові інформаційні джерела, що формують цифровий освітній контент; пристрої і інструменти представлення, обробки і передачі інформації: персональний комп'ютер, кишеньковий комп'ютер, цифровий проектор; інтерактивні дошки; комунікатор.

Враховуючи таку класифікацію ЦОС, молоді педагоги повинні володіти певним рівнем знань щодо існуючих ризиків в цифровому освітньому середовищі та навичками безпечної поведінки в ньому. До таких ризиків згідно наказу МОН (від 10.03.2021 р. № 1/9-128) [2]:

- контактні ризики (сексуальні експлуатації та зловживання, домагання для сексуальних цілей («грумінг», розбещення), онлайн-вербування дітей для вчинення злочинів, участь у екстремістських політичних чи релігійних рухах або для цілей торгівлі людьми);
- ризики контенту (принизливе та стереотипне зображення та надмірна сексуалізація жінок та дітей; зображення та популяризація насильства та нанесення собі ушкоджень, зокрема, самогубств);
- принизливі, дискримінаційні або расистські вирази або заклик до такої поведінки; реклама, контент для дорослих);
- ризики поведінки (залякування, переслідування та інші форми утисків, розповсюдження без отримання згоди сексуальних зображень, шантаж, висловлювання ненависті, хакерство, азартні ігри, незаконне завантаження або інші порушення прав інтелектуальної власності, комерційна експлуатація); ризики для здоров'я (надмірне використання призводить до позбавлення сну та фізичної шкода).

Також можна віднести ризики, які вважаються загрозою психологічного благополуччя дітей [2]: «Інтернет-челенджі та «групи смерті». Челендж (англ. Challenge) – жанр інтернет-роликів, в яких блогер виконує завдання на відеокамеру і розміщує його в мережі, а потім пропонує повторити завдання своєму знайомому або необмеженому колу користувачів. Саме слово челендж зазвичай перекладається як «виклик» у контексті словосполучення «кинути виклик». Найбільш небезпечними останнім часом стали челенджі: «вогняний челендж» (Fire challenge); «падіння в стрибку» (Tripping jump challenge); «проломити-череп-челендж» (Skull-breaker challenge); «отруєння капсулами для прання» (Tide pods challenge); «суїцидальний челендж Момо»; «удушення / непритомність / втрата свідомості» (Choking/fainting/pass-out challenge); «контрольована задуха» (Blackout challenge); «вибух розетки» (Outlet Challenge); «вистрибни з автомобіля» (Drake «In My Feelings»); «я без свідомості» (Pass out prank, Shocking games) тощо».

Молодий педагог повинен володіти базою, за якою можна надати психологічну допомогу та підтримку учасниками освітнього процесу. Серед таких можна назвати [2]:

- Національна гаряча лінія з питань протидії насильству та захисту прав дитини; Онлайн консультація для підлітків в Teenergizer <https://teenergizer.org/consultations/>;

- Чат-бот у Telegram https://t.me/kiberpes_bot і Viber <https://chats.viber.com/kiberpes> допоможе дізнатись, куди звертатись за допомогою.

Варто зазначити, що підготовка молодого педагога зі створення психологічно-безпечного цифрового освітнього середовища повинна включати в себе сукупність знань, умінь та цінностей щодо [4]:

- 1) прав людей (зокрема права в цифровому середовищі);
- 2) електронної участі (участь у прийнятті рішень);
- 3) збереження здоров'я під час роботи з цифровими пристроями;
- 4) механізмів захисту прав, що порушуються в Інтернеті, а також способів отримати допомогу.

Якщо в освітньому середовищі молоді педагоги будуть дотримуватися вказаних рекомендацій, вони будуть знаходитися у психологічній безпеці і успішно здійснювати свою діяльність, а саме [1]:

- організувати доступ до всієї нормативно-правової бази документів;
- використовувати програмне середовище, що формує інформаційний простір навчального закладу;
- здійснювати самостійне навчання;
- підвищувати кваліфікацію, брати участь у професійних об'єднаннях, семінарах, вебінарах, майстер-класах та ін.;
- упроваджувати інформаційно-комунікаційні технології і ресурси мережі Інтернет на різних етапах традиційної системи навчання;

- створювати Інтернет-заняття, інтегровані уроки;
- розробляти і використовувати власне програмне забезпечення і цифрові освітні ресурси, формувати, використовувати медіатеки тощо.

Отже, враховуючи вищезазначене, молодий педагог повинен знати ризики цифрового освітнього середовища та формувати психологічні компетентності щодо безпечної поведінки в ньому як власні, так і учасників освітнього процесу, формувати критичне мислення під час сприйняття інформації та вчити правилам інформаційної гігієни, щоб запобігти впливу подібних ризиків. Перспективою подальших досліджень є розробка тренінгової програми підготовки молодих педагогів до створення психологічно-безпечного цифрового освітнього середовища: гендерний аспект.

Список використаних джерел

1. Дехтярук О. А. [Лекція 3. інформаційне освітнє середовище навчального закладу - ЕНМК географія 11 клас \(google.com\)](https://sites.google.com/site/). URL: <https://sites.google.com/site/> (дата звернення: 20.10.2022).
2. Щодо необхідності проведення додаткових профілактичних заходів в середовищі дітей та підвищення обізнаності батьків. *Лист Міністерства освіти і науки України від 10 березня 2021 року № 1/9-128*. URL: <https://is.gd/HIY9q1> (дата звернення: 01.08.2022)
3. Панасюк Н. Цифрове освітнє середовище. URL: <https://is.gd/2MUL70> (дата звернення: 20.10.2022)
4. Фоміна В. Безпечна поведінка в цифровому середовищі. URL: <https://is.gd/NLAjAj> (дата звернення: 20.10.2022)

МОСКАЛЬОВА Алла / Alla MOSKALYOVA

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

[Peculiarities of Psychological Safety of Heads of Secondary Educational Institutions in Digital Educational Environment]

В умовах сьогодення в українському освітньому просторі, не дивлячись на війну в країні, відбуваються реформи, модернізація, інноваційний розвиток[1–4]. Як вказують науковці та практик, «невід’ємною і важливою частиною цих процесів є комп’ютеризація освіти. Нині в Україні йде становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий інформаційно-освітній простір. Цей процес супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці освітнього процесу, пов’язаними з унесенням коректив у зміст технологій навчання, які мають бути адекватними

сучасним технічним можливостям та сприяти гармонійному входженню людини в інформаційне суспільство [1, с. 5].

Особливо така установка стосується керівників закладів середньої освіти. Для того щоби бути сучасним та інноваційним керівником та зберігати психологічну безпеку необхідно, за висловом І.Отамась, навчитися подолати проблеми, які виникають у процесі упровадження електронного документообігу, обмінюватися досвідом між фахівцями з країн ЕС, українськими науковцями [2] та результати їх спрямовувати на створення єдиного цифрового освітнього простору. На думку О. Дехтярук [1], для успішного управління закладом середньої освіти, керівнику сприятимуть такі нововведення: створення єдиного інформаційного освітнього середовища навчального закладу; організація розумного і раціонального документообігу в межах однієї установи, впровадження інформаційно-комунікаційних технологій управління навчальним закладом; запровадження системи збирання, переробки інформації з різних напрямів освітнього процесу; здійснення розгорнутого моніторингу навчальної діяльності закладу; створення електронної бази даних педагогічних кадрів; підтримання сайту навчального закладу, Веб-сторінки навчальних проектів; розвинути контакти соціального партнерства з іншими навчальними закладами тощо.

Зазначимо, що наукова спільнота визначає поняття «психологічне благополуччя» (*psychological well-being*) як стан при якому людина: легко реалізує свій особистісний потенціал при цьому піклується про благополуччя інших; здатна зберігати автономність, протистояти соціальному тиску проявляти самостійність, впевненість; спрямована на позитивне сприймання себе та оточуючих; виявляє психологічну культуру та компетентність при виконанні професійної діяльності; має життєствердуючу ціль у житті; прагне до професійного зростання та відкрита до нового досвіду.

Спробуємо надати деякі рекомендації щодо поліпшення психологічного благополуччя керівників закладів середньої освіти у цифровому освітньому середовищі:

- поглибити знання керівників закладів освіти з удосконалення єдиного інформаційного освітнього середовища навчального закладу;
- організувати раціональний документообіг в межах власної установи, впровадити інформаційно-комунікаційні технології управління навчальним закладом;
- пропагувати, застосування сайту установи, YouTube-каналу закладу середньої освіти, сторінки установи у Facebook, Twitter та ін. для розповсюдження місії закладу, професійних осягнень тощо;
- створити цілісну систему занять (семінарів, вебінарів) для співробітників закладу задля успішного входження їх у цифрове освітнє середовище, що позитивно сприятиме зростанню психологічного

благополуччя. Отже, доведено стрімке запровадження цифрового освітнього середовища в заклади середньої освіти, яке позитивно впливає на їхню успішну діяльність. Ефективне входження в єдине інформаційне освітнє середовище навчального закладу сприятиме підвищенню задоволення результатами праці у всіх учасників освітнього процесу.

Визначено психологічні особливості психологічного благополуччя особистості. Запропоновано деякі рекомендації, які сприятимуть поліпшенню психологічного благополуччя керівників закладів середньої освіти у цифровому освітньому середовищі. Перспективами подальших наукових досліджень є дослідження особливостей застосування цифрових технологій у підвищенні кваліфікації практичних психологів.

Список використаних джерел

1. Дехтярук О. А. [Лекція 3. інформаційне освітнє середовище навчального закладу - ЕНМК географія 11клас \(google.com\)](https://sites.google.com/site/lecture3). URL: <https://sites.google.com/site/> (дата звернення: 20.10.2022)

2. Отамась І. Г. Інноваційні технології у сучасному освітньому просторі. *Імплементация європейських стандартів в українські освітні дослідження*: зб. матеріалів II Міжнар. наук. конф. Укр. асоціації дослідників освіти. Київ, 2018. 170 с. С. 108–109.

3. Панасюк Н. Цифрове освітнє середовище. URL: <https://is.gd/2MUL70> (дата звернення: 20.10.2022)

4. Фоміна В. Безпечна поведінка в цифровому середовищі. URL: <https://is.gd/NLAjAj> (дата звернення: 20.10.2022)

ПІНЧУК Наталія / Natalia PINCHUK

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОУЧИНГОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПЕДАГОГІЧНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВІДКРИТОГО УНІВЕРСИТЕТУ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

*[Peculiarities of Using Coaching Tools to Ensure Psychological Well-being of
Pedagogical and Research-Pedagogical Workers in the conditions of the Open
University of Postgraduate Education]*

Глобальні кризові явища та виклики (складна політична та економічна ситуація в Україні, пандемія COVID-19, війна) інтенсифікували впровадження новітніх технологій та їх проникнення у всі сфери людської життєдіяльності, у тому числі в освітню галузь. З одного боку, висуваються нові вимоги до соціальних, професійних, особистісних компетентностей педагогічних і науково-педагогічних працівників, а з іншого, стає

актуальною потреба створення таких умов, які дозволять педагогам опанувати сучасні інформаційно-комунікаційні та психолого-педагогічні технології, що впливатимуть не тільки на якість викладання, а й на підтримку психологічного благополуччя учасників освітнього процесу.

Сучасні трансформаційні процеси в освіті вимагають від педагогів перехід від компетентностей ментора та організатора освітньої діяльності до компетентностей супроводу та підтримки, організатора взаємин та персоніфікованої взаємодії у якості наставника, тьютора (порадника, консультанта), коуча (фасилітатора, партнера) [1].

Саме коучинг, на нашу думку, може виступати дієвим засобом організації рівноправного партнерства (суб'єкт-суб'єктної взаємодії) та особистісно-професійного саморозвитку освітян шляхом самостійного формулювання його цілей [2; 3]. Посилюючи віру в себе, підвищуючи упевненість у власних можливостях, розвиваючи здатність до самоконтролю, коучинг виступає дієвим засобом забезпечення психологічного благополуччя освітян.

Так, нами було розроблено програму забезпечення психологічного благополуччя педагогічних і науково-педагогічних працівників за допомогою коучингових інструментів, що містила п'ять етапів.

Перший етап передбачав встановлення контакту, створення комфортного середовища для спілкування; обговорення організаційних питань. Другий етап був спрямований на актуалізацію життєвого та професійного досвіду, обговорення шляхів пошуку власних можливостей для вирішення педагогічної проблеми. Третій етап був націлений на осмислення педагогічної ситуації, коли учасники поглиблювали рівень усвідомленості ситуації через детальний опис ситуації, своєї позиції та можливих позицій інших учасників. Четвертий етап мав на меті досягнення консенсусу за допомогою обговорення всіх висновків, підготовки резюме щодо всіх варіантів подальших кроків для досягнення мети, узгодження наступних дій. На п'ятому заключному етапі відбувалось підбиття підсумків роботи з акцентом на необхідності фіксації досягнень прогресу у професійному та особистісному розвитку.

У процесі реалізації програми було реалізовано комплекс коучингових прийомів та інструментів, серед яких описана Е. Парслоу та М. Рей модель GROW [4]. Зазначена модель довела свою ефективність при постановці цілей, вирішенні проблем, підвищенні результативності і реалізовувалася шляхом поступового проходження чотирьох кроків.

І крок – G (Goal) – конкретизація мети, яку прагнуть досягти учасники. Задаються такі питання: якої мети необхідно досягти? Які завдання потрібно для цього вирішити? Які критерії досягнення мети? На який результат ви очікуєте і для кого він може бути ще важливим? Результатом роботи за цим блоком буде чітке усвідомлення кінцевих результатів.

II крок – R (Reality) – отримання знань про поточну ситуацію. Питаннями цього блоку є: що найбільше зараз хвилює стосовно поточної ситуації? Які перешкоди ви бачите задля досягнення мети? Який інструментарій у вас є для вирішення цієї проблеми? Аналіз за цим блоком дозволяє побачити існуючу ситуацію з різних сторін.

III крок – O (Options) – практичні варіанти вирішення проблеми. Питання: що реально ви можете зробити для вирішення цієї проблеми? Які шляхи подолання проблеми ви бачите? Які ресурси необхідні для досягнення мети і які ви маєте? Чи може ваш попередній досвід допомогти у цій ситуації? Цей блок спрямований на пошук оптимальних шляхів досягнення означеної мети.

IV крок – W (Will) – розробка алгоритму дій щодо вирішення проблеми. Питання: що необхідно зробити для досягнення мети? Яким є ваш перший крок? У які терміни необхідно вирішити цю проблему? Якими є ризики невиконання запланованих кроків? На цьому етапі виявляються ставлення, чіткі наміри, бажання та відповідальність щодо заявленої ситуації.

Викладач вищої школи не завжди має високий рівень психолого-педагогічних компетентностей, при цьому є висококваліфікованим спеціалістом своєї галузі, тому ключове завдання післядипломної освіти полягає в тому, аби допомогти освітянам зрозуміти себе, розібратися у своїх проблемах та мобілізувати свої внутрішні сили та можливості для їх вирішення. Таким чином коучингові інструменти виступають як засіб сприяння, підтримки особистості в пошуку її власних рішень та дій на шляху до забезпечення психологічного благополуччя у надзвичайно складних ситуаціях сьогодення.

Список використаних джерел

1. Про освіту. Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 30.01.2023).

2. Білик Н. І., Любченко Н. В. Педагогічний коучинг як технологія професійного розвитку вчителя в системі підвищення кваліфікації. *Імідж сучасного педагога*. 2020. № 5(194). С. 41–46. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5\(194\)-41-46](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2021-5(194)-41-46)

3. Романова С. М. Коучінг як нова технологія в професійній освіті. *Вісник Національного авіаційного ун-ту. Серія: Педагогіка. Психологія*. 2010. № 3. URL: <https://is.gd/e4BPtK> (дата звернення: 30.01.2023). <https://doi.org/10.18372/2411-264X.3.2145>

4. Parsloe E., Wray M. *Coaching and mentoring: practical methods to improve learning*. Kogan Page, London, 2000. 193 p.

**ДИСКУСІЙНА ПАНЕЛЬ СЕКЦІЇ № 3
ЗА УЧАСТЮ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ**
*[Discussion panel of Section № 3 with the participation
of young researchers]*

БОДНАРЧУК Тимур / Timur BODNARCHUK

**ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ АВТЕНТИЧНОСТІ
САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ
У ВІРТУАЛЬНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

*[Psychological Problems of the Authenticity of Self-Presentation of the Personality
of HEI Lecturer in Virtual Educational Space]*

Освітній онлайн простір значно змінив звичайний для освітнього середовища формат комунікацій, що впливає на безпосередній контакт між учасниками освітнього процесу. Зміна каналів комунікацій, за допомогою яких студенти отримують інформацію про викладачів актуалізують проблему стратегій педагогічної самопрезентації. Віртуальне освітнє середовище як інша соціальна реальність провокує трансформацію ідентичності викладачів, надає можливість для зміни ідентичності при самопрезентації, що й зумовлює актуальність визначення психологічних проблем автентичності самопрезентації особистості викладача вищої школи у віртуальному освітньому середовищі.

Слід зазначити, що самопрезентацію зазвичай розуміють як поведінковий вираз емоційних та когнітивних елементів Я-концепції, що забезпечує пред'явлення себе іншим особам у процесі міжособистісної взаємодії [1].

Здебільшого педагогічна самопрезентація регулюється структурними параметрами ситуації. Основні конструкти, що визначають зміст презентації – це поточна Я-концепція, а також актуальні соціальні ролі та цінності аудиторії, перед якою здійснюється самопрезентація. Становлення викладача вищої школи відбувається з позиції соціальної детермінації як поетапний процес вростання його особистості в педагогічну діяльність, під час якого відбувається формування професійної педагогічної самосвідомості, Я-концепції педагога. Це, в свою чергу, не виключає формування еталонного або шаблонного виду поведінки притаманній його соціальному статусу соціальної ролі.

Система об'єктивних професійних вимог може поступово витіснити «природність поведінки», деструктурувати особистісну Я-концепцію.

Втрата індивідуальності призводить до простого «існування» фахівця в професії та унеможлиблює його самоздійснення [3].

У зв'язку з цим актуалізується виявлення особистісних новоутворень, що здійснюють суттєвий вплив на ефективність професійної самореалізації шляхом підлаштування системи професійних вимог під свою індивідуальність на основі переживання «авторства» та автентичності самопрезентації. Створення суб'єктом самого себе є головною смислотворчою цінністю, що базується на внутрішній необхідності саморозвитку та вияві інтенції до саморуку, пошуку шляхів досягнення автентичного існування як основи професійного самоздійснення та особистісної самореалізації [3; 5].

Водночас у віртуальному освітньому просторі актуалізується загроза автентичної самопрезентації особистості, природа якої принципово відрізняється від ризиків реального світу. Адже про автентичну презентацію в реальному світі йдеться тоді, коли активність внутрішнього світу особистості «проходить» через прошарки соціальних патернів, які «замасковують» істинний зміст особистості, а її сутність відображається в поведінці та у продуктах діяльності [3].

Специфіка взаємодії у віртуальних мережах, зумовлюючи практично необмежену особистісну свободу людини від рольових приписів і тиску соціальних патернів, водночас актуалізує проблему множинної ідентичності, набуття та розвитку самототожності, а, отже, й проблему її автентичного пред'явлення світу [2]. У цьому випадку питання про те, як співвідноситься реальне «Я» з віртуальною особистістю і де знаходяться межі між самопрезентацією, симуляцією та самоактуалізацією, є основним [6].

Відповідно уявляється доцільним розроблення програми психологічного супроводу викладача вищої школи у віртуальному освітньому середовищі, спрямованої на забезпечення автентичності його самопрезентації як неодмінної умови самореалізації у професійній діяльності.

Список використаних джерел

1. Бондарчук О. І. Автентичність самопрезентації керівників освітніх організацій як показник їхнього особистісного розвитку. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. 2011. Т. 1. Вип. 82. С. 47–51.

2. Бондарчук О. І. Психологічні особливості взаємодії керівників освітніх організацій у віртуальному освітньому середовищі в процесі підвищення кваліфікації. *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць*. 2014. Вип. 10(23). С. 176–185.

3. Боришевський М. Й. *Дорога до себе: Від основ суб'єктності до вершин духовності*: монографія. Київ : Академвидав, 2010. 416 с.

4. Максименко С. Д. *Генезис існування людини*. Київ : КММ, 2006. 240 с.

5. Сердюк Л. З., Яблонська Т. М., Данилюк І. В., Пенькова О. І., Володарська Н. Д. та ін. *Психолого-педагогічні основи процесу самотворення*: монографія / ред. Л. З. Сердюк. Київ: Педагогічна думка, 2015. 197 с.

6. Reid E. *Cultural Formations in Text-Based Virtual Realities*. A thesis submitted in fulfilment of the requirements for the degree of Master of Arts. Cultural Studies Program. Department of English University of Melbourne. 1994. URL: <https://is.gd/eBziZW> (дата звернення: 20.10.2022)

ЗЕРНОВА Наталія / Nataliia ZERNOVA

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ЧИННИК ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЗДОБУВАЧІВ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

[Critical Thinking as a Factor of Informational and Psychological Security of Ph.D. Students]

У сучасну епоху інформаційного суспільства збільшуються можливості інформаційного впливу на психіку людей різного віку.

Сучасні держави соціальні державні інституції все частіше стають об'єктами постійного, цілеспрямованого інформаційно-психологічного впливу, в багатьох випадках прихованого, ретельно замаскованого, що не знижує негативу наслідків небезпеки.

Інформаційно-психологічну безпеку визначають як відсутність небезпеки інформаційних впливів. Активний соціальний суб'єкт та його психіка зазнають безпосереднього впливу інформаційних факторів, які трансформуючись через його поведінку, дії (чи бездіяльність), дисфункціонально впливають на соціальних суб'єктів. Так, природа впливів, які порушують безпеку здоров'я людини, може бути відмінною, однак особливість інформаційних впливів на свідомість індивіда полягає у тому, що через свою універсальність вони можуть становити загрозу для будь-якого виду безпеки людини.

Слід зауважити, що питаннями інформаційно-психологічної безпеки, інформаційно-психологічних впливів активно почали займатись вітчизняні науковці лише останньої декади 20 століття. При цьому вивчалися різноманітні аспекти безпеки: аналіз психологічного впливу проводили Г. Балл, М. Бургін [1], авторами А. Кузьменко, В. Петриком, В. Остроуховим та ін. [7; 8] зазначався юридичний аспект проблематики, М. Маркова та А. Марков [5] вивчають проблему інформаційно-психологічної війни, С. Бойко приділяє увагу формуванню інформаційно-психологічної культури особистості [2], проблемі вивчення інформаційної

та психологічної безпеки приділяли увагу Н. Коструба [3], Г. Ложкін [4], О. Ткачишина [9]. В. Мельничук та Л. Гороховою [6] здійснено комплексний аналіз значення критичного мислення в інформаційному суспільстві.

Останні зауважують на тому що «критичне мислення є невід'ємним атрибутом інформаційного суспільства, що впливає на реалізацію усіх заходів забезпечення інформаційної безпеки» [6, с. 11] та вважають саме критичне мислення одним з критеріїв суспільного прогресу, оскільки можливість бачення ситуації, події з різних точок зору, їх аналіз, ухвалення альтернативних рішень в сучасному світі є надзвичайно актуальними вміннями і такими, що визначають особливості розвитку суспільства.

У контексті дослідження проблеми забезпечення інформаційно-психологічної безпеки особистості знаходить відображення розуміння того факту, що одним із чинників захисту та забезпечення безпеки особистості є критичне мислення. При цьому сам механізм реалізації захисної функції критичного мислення та його розвитку не знайшов достатнього відображення в роботах дослідників.

Розвиток критичного мислення як чинника інформаційно-психологічної безпеки набуває особливої ваги для здобувачів ступеня доктора філософії, які продукують нове знання на основі теоретичного аналізу вже існуючих напрацювань і мусять володіти відповідними інструментами, відбираючи достовірні дані. Водночас, проблема розвитку критичного мислення здобувачів ступеня доктора філософії попри всю її актуальність не виступала предметом спеціального дослідження в Україні.

Виходячи з цього, вважаємо актуальним дослідження особливостей розвитку критичного мислення здобувачів ступеня доктора філософії як чинника інформаційно-психологічної безпеки, зробивши акцент на психологічні особливості й чинники цього феномену. Методологічним підґрунтям, що на нашу думку забезпечує даний процес є системний підхід та методологія когнітивної психології у поєднанні з особистісним, діяльнісним та діалогічними підходами.

Список використаних джерел

1. Балл Г., Бургин М. Анализ психологических воздействий и его педагогическое значение. *Вопросы психологии*. 1994. № 4. С. 56–60.
2. Бойко С. Психологічна безпека особистості в умовах розірваного інформаційного простору. *Психологія: теорія і практика*. 2019. Вип. 1(3). С. 38.
3. Коструба Н., Хвесик Ю. Психологічна безпека студента у медіа середовищі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Психологія*. 2021. Вип. 4. С. 41–44.
4. Ложкін Г. Інформаційно-психологічна безпека особистості. *Персонал*. 2003. № 3. С. 78–81.

5. Марков А., Маркова М. Інформаційно-психологічна війна проти населення України як сучасна реальність: стан проблеми і шляхи подолання наслідків. *Інтегровані комунікації*. 2018. № 2. С. 73–85.

6. Мельничук В., Горохова Л. Критичне мислення як складова інформаційної безпеки. *Вісник Львівського університету. Серія філософські науки*. 2022. Вип. 29. С. 7–13.

7. Петрик В., Жарков Я., Дзюба М. Небезпеки особистості в інформаційному просторі. *Юридичний журнал*. 2007. № 2. С. 45–46.

8. Петрик В., Кузьменко А., Остроухов В. та ін. *Соціально-правові основи інформаційної безпеки*: навч. посібник / за ред. В. Остроухова. Київ : Росава. 496 с.

9. Ткачишина О. Психологічна безпека в контексті психологічного впливу на свідомість особистості. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. Т. 1. № 1. С. 178–182.

СТЕШИЦ Ірина / Iryna STESHYTS

ЕМОЦІЙНА БЕЗПЕКА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА

[Emotional Safety of Educational Process Participants in the conditions of Implementation of Partnership Pedagogy]

У Законі України «Про повну загальну середню освіту» термін «безпечне освітнє середовище» розуміється як сукупність умов у закладі освіти, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди. Тому одним із завдань усіх учасників освітнього процесу, залежно від повноважень і обов'язків, є створення та підтримка безпечного освітнього середовища, формування нових поглядів, цінностей і поведінки з метою виховання в них культури безпеки, запобігання небезпекам для їхнього життя та здоров'я.

На безпечне освітнє середовище впливає: якість міжособистісних відносин – позитивні фактори (довіра, доброзичливість, схвалення, толерантність); негативні фактори (агресивність, конфліктність, ворожість, маніпулятивність); захищеність в освітньому середовищі – оцінка відсутності насильства в усіх його видах, формах для всіх учасників освітнього простору; комфортність в освітньому середовищі – оцінка емоцій, почуттів і домінуючих переживань у процесі взаємодії дорослих і дітей в освітньому середовищі закладу; задоволеність освітнім середовищем – задоволення базових потреб дитини у: безпеці, допомозі та

підтримці; збереженні та підвищенні її самооцінки; пізнанні та діяльності; розвитку здібностей і можливостей [1].

Фундаментальна умова створення процвітаючого класу – це забезпечення емоційної безпеки. Почуватися в безпеці – це означає не відчувати тривоги, коли у учнів «тривожна сигналізація» вимикається і з'являється можливість внутрішньої відкритості. При таких умовах, при відчутті емоційної безпеки, дітям комфортніше ставити запитання вчителям, ризикувати та робити помилки. Вони можуть почати розкривати свої здібності, тому що в атмосфері безпеки простіше пробувати щось нове і ставити більш високі цілі [3].

Вчитель має стати дбайливим лідером у класі, який все робить із теплотою та відповідальністю. Він уважно ставиться до потреб своїх учнів, тому вони завжди впевнені в постійній дружній взаємодії і саме це, активне запрошення учнів у відносини та дружлюбне керівництво з боку дорослого, дає основу для емоційної безпеки, для довіри. Дбайливий лідер-вчитель ніколи не скаже дитині, що він не в змозі впоратися з нею, а постійно своїми словами, діями буде повідомляти учням, що бачить і чує їх, а їхні почуття та думки важливі для нього. Іншими словами, вчитель постійно емоційно на боці своїх вихованців, коли вони діляться з ним своїми почуттями, намагаються пояснити свою точку зору або розповісти про досвід.

В. О. Сухомлинський писав, що провідними орієнтирами етичної поведінки вчителя повинні виступати: відсутність роздратування, емоційна стриманість, позитивна відкритість до суб'єкта педагогічної взаємодії, терпимість до думки іншої людини, перевага організаційних можливостей над дисциплінарними, зниження в партнерів тривожності та напруженості, перевага активних форм реагування над реактивними тощо. У виховній роботі важливий і зміст матеріалу, і тон розмови, і час цієї розмови, і зовнішній вигляд учителя, і манери його поведінки. Слово вчителя знаходить відлуння у серцях учнів і стає їхнім особистим надбанням лише тоді, коли мудрість вихователя залучає, надихає вихованців цілісністю, красою ідейно-життєвих поглядів, морально-етичних принципів [2].

Клас може стати тим місцем, де людина має свободу бути людиною. У такому просторі можна відрізнятись від інших і робити помилки. В такому класі не створюють культуру «правильного», але, навпаки, кожен відчувається в достатній безпеці, щоб робити свій внесок у спільну справу та охоче брати участь у ньому.

Створюючи для учнів безпечне середовище, вчитель стає їхнім щитом. Емоційна безпека, якою вчителі забезпечують своїх учнів, стає не лише особистим даром, який підтримує їхнє індивідуальне зростання, а зрештою, вона може змінювати культуру класу, школи, спільноти, всього світу.

Психологи та педагоги з теорії прихильності пропонують кілька способів зміцнення емоційної безпеки у класі:

- Проводити частину освітнього процесу у дослідницькому режимі.
- Вмикати в класі музику фоном, тоді як учні зайняті роботою – це допомагає вивільнити частину накопиченої фізичної напруги. Музика з плавним спокійним ритмом дозволяє напрузі залишати тіло, поки дитина займається математикою, природничими науками, мистецтвом тощо. Діти природно починають почуватися більш врівноваженими.

- Намагатися якнайбільше перерв проводити на природі, на вулиці. Природа допомагає позбутися зайвої енергії, бо задіює всі наші почуття.

- Методи комунікації та коло спілкування. Вчителі мають знаходити час і місце для живого спілкування з кожним із учнів класу. Індивідуальні стосунки вчителя з кожним учнем лежать в основі їхнього відчуття емоційної безпеки.

- Гра грає першорядну роль у житті дітей. Свого роду запобіжний клапан, репетиційний майданчик для справжнього життя, а також засіб, що дозволяє дітям безпечно зрозуміти свій внутрішній та зовнішній світ. За допомогою гри вони знаходять у своєму світі сенси, вивільняють фрустрацію та тривожність, переживають той чи інший досвід без страху та тиску. У грі діти приміряють на себе нові ролі. Крім того, гра дає дітям безпечне місце для вираження агресії доти, доки вони не навчаться керувати гнівом у реальному житті. Діти часто виражають фрустрацію за допомогою ігрових бійок, боїв на мечах, ігор у війну, уявних нападів. І що важливе – нудьга стає родючим ґрунтом для проростання гри. Якщо дати дитині час та безпечне місце, у неї обов'язково виникне природне бажання грати, і природа зробить свою справу. Пасивні розваги надходять ззовні. Гра народжується всередині. Якщо пасивні розваги – це вдих, то гра – це видих. А багато дітей все вдихають, вдихають і вдихають [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що вчитель, який діє на засадах педагогічного партнерства, може сформувати емоційно безпечне освітнє середовища для учасників освітнього процесу, що сприятиме кращій реалізації інтелектуального, фізичного, соціального та емоційного розвитку учнів, їх потенціалу, а також матиме позитивний вплив на стан громадського здоров'я, економіки та демографії в цілому в Україні.

Список використаних джерел

1. Астахова М. С. Партнерство учасників освітнього процесу щодо створення безпечного освітнього середовища. *Партнерство в освіті. Практика взаємодії у контексті освітньої діяльності на шляху розбудови Нової української школи*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2022. С. 16–19.

2. Білецька І. О., Коберник О. М. Педагогіка партнерства та її реалізація в творчій спадщині В. Сухомлинського. *Наукові записки*

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки. 2018. Вип. 171. С. 34–39.

З. Біч Х., Ньюфелд Страйджек Т. Не упускайте своїх школьників. Чому діти стають все більш тривожними, агресивними і закритими, ніж раніше, і що ми можемо з цим зробити; пер. Вікторії Романової. Москва : Ресурс, 2021. 416 с.

СЕКЦІЯ 4
ПІДГОТОВКА УПРАВЛІНЦІВ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО
ПРОФІЛЮ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА:
ГУМАНІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

*[Section 4. Training of Socio-Political Profile Managers in the
context of Digitalization of Society: Humanistic Aspect]*

БРУСЕНЦЕВА Ольга / Olga BRUSYENTSEVA

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СФЕРІ ЦИФРОВОЇ
ТРАНСФОРМАЦІЇ УКРАЇНИ: ТРЕНДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

*[European Integration Processes in the Field of Digital Transformation of Ukraine:
Trends and Prospects]*

Сучасні тренди розвитку постіндустріального суспільства, глобальна інформатизація та цифрова трансформація є визначальними для підвищення конкурентоспроможності будь-якої держави. Україна може використати переваги європейського Єдиного цифрового ринку для економічного зростання, створення нових робочих місць, кращих умов життя громадян, спрощення умов ведення бізнесу, збільшення можливостей для повоєнної відбудови економіки. Це означатиме більш стабільне політичне середовище та істотний прогрес на шляху до соціальної та економічної модернізації, інтеграції в Європейський Союз (ЄС).

Цифровізація України орієнтується на міжнародне, європейське та регіональне співробітництво, подальшу інтеграцію національного ринку до ЄС, виходу на європейський і світовий ринки. Це потребує впровадження європейської концепції регулювання цифрового ринку, що є однією з вимог євроспільноти задля поглиблення співробітництва.

Проблема розвитку цифрової економіки та цифрової трансформації в Україні набула значної актуальності серед науковців. Узагальненню трендів цифрової економіки присвячено дослідження таких авторів, як Л. Кіт, І. Малік, А. Філіпенко, О. Джусов, С. Апальков, О. Голобородько та інші. Цифровізацію вивчали та досліджували зарубіжні вчені: Ф. Котлер, Г. Катарджая, Д. Тапскотт, І. Сетьяван, О. Раузер, М. Окландер, Є. Ромат та ін. Водночас існують невирішені питання щодо передумов входження України в Єдиний цифровий ринок Європи, імплементації європейського цифрового законодавства.

Основним завданням статті є визначення трендів та перспектив розвитку економіки та євроінтеграційних процесів в сфері цифрової трансформації України. Цифрова економіка – це новий тип економічних відносин у всіх секторах світового ринку, який зараз стрімко розвивається, що істотно впливає на якість життя громадян і забезпечує економічне зростання країни. Характерними рисами цифрової економіки є переважання цифрового обміну над фізичним в економічній діяльності; головний економічний ресурс – інтелектуальний капітал (тобто знання); лідируючий засіб комунікації – Інтернет; лідируюча організаційна структура – мережева; основний метод розвитку – це самоорганізація та еволюція.

Основний показник ступеню трансформації економічних процесів у країні – частка цифрової економіки у валовому внутрішньому продукті (ВВП). Аналітичне агентство Бостонська консалтингова група (Boston Consulting Group – BCG) прогнозує, що обсяг цифрової економіки до 2035 р. може досягнути 16 трлн дол. Лєвова частка припадає на декілька найбільших економік світу (США – 35 %, Китай – 13 %, Японія – 8 %, європейський економічний простір – близько 25%, Україна – 4 % в 2022 р.). За даними BCG, глобальна цифрова економіка зростала в 2,5 разу швидше, ніж глобальний ВВП за останні 15 років, і майже вдвічі – з 2000 р. [1]. Розвиток цифрових технологій в Україні спростив для бізнесу вихід на зовнішні ринки, сприяв модернізації обладнання, оптимізації управлінських процесів. В 2022 р. Україна вперше ввійшла до кластеру країн Європи, які задають тренди цифровізації. Наразі ІТ складає майже половину (45 %) всього обсягу експорту послуг. Так, за січень-листопад 2022 р. в умовах війни ІТ-сектор забезпечив експортних надходжень на суму 6,6 млрд. дол., що на 13% більше аналогічного періоду 2021 р., тобто він є дуже перспективним напрямом розвитку економіки [14].

Розглянемо еволюцію розвитку європейського цифрового ринку. Вкладаючи кошти в створення сучасної ІТ-інфраструктури, держави Західної Європи домоглися підвищення продуктивності праці своїх громадян, отримали доступ до нових ринків і вступили в фазу довгострокового економічного розвитку. Один із першочергових пріоритетів Європейської комісії – скасування регуляторних та інших бар'єрів задля створення Єдиного цифрового ринку протягом найближчих років. Реалізація цієї ініціативи може приносити 415 млрд. євро щороку до економіки ЄС (обсяг якої – 14 трлн євро), а також сприяти створенню сотень тисяч нових робочих місць [17].

Стратегія ЄС «Європа – 2020» передбачала програму підтримки цифрової економіки «стратегія Єдиного цифрового ринку» (Digital Single Market Strategy або «Цифровий порядок денний для Європи») – перелік із 100 конкретних дій задля розвитку єдиного цифрового ринку, довіри і безпеки користувачів онлайн-транзакцій, підвищення електронних

навичок, використання інформаційних технологій для вирішення соціальних проблем, стимулювання наукових досліджень та інновацій. Єдиний цифровий ринок ЄС (англ. Single Digital Market) - економічна та цифрова зона країн ЄС, яка надає доступ до послуг та товарів у спільному цифровому просторі [25].

Розглянемо декларацію про європейські цифрові права та принципи (European Digital Rights and Principles) [22]. Вона визначає набір європейських цифрових прав і принципів, які відображають цінності ЄС і сприяють стійкому, орієнтованому на людину, баченню цифрової трансформації. Принципи допомагають забезпечити людям повну можливість користуватися перевагами, які дає цифрове суспільство. Набір європейських цифрових прав і принципів, які відображають цінності ЄС і сприяють стійкому, орієнтованому на людину баченню цифрової трансформації, відображає спільне політичне зобов'язання ЄС та його держав-членів заохочувати та впроваджувати права та принципи в усіх сферах цифрового життя. Цифрова трансформація принесе користь усім і покращить життя всіх людей, які живуть в ЄС.

Принципи сформовані навколо 6 напрямів:

1. Визнати найголовнішим людину та її права у центр цифрової трансформації.

2. Підтримка солідарності та інклюзивності.

3. Забезпечення свободи вибору.

4. Сприяння участі в цифровому публічному просторі.

5. Підвищення безпеки, захист та розширення можливостей

6. Сприяння стійкості цифрового майбутнього [22].

Декларація грає ключову роль у допомозі ЄС та його державам-членам досягти цілей Digital Compass (Цифрового компасу) [8]. Саме такі принципи є доцільними і для нашої держави в контексті її євроінтеграційних прагнень.

Передумовами отримання цифрових дивідендів є створення відповідної нормативно-правової бази, розвиток людського капіталу та сфери освіти. Інституційно-правове оформлення розвитку цифрової економіки в Україні бере свій початок в 2013 р. (розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні») [10]. В 2015 р. Україна приєдналася до Декларації першого засідання міністрів «Східного партнерства ЄС» з питань цифрової економіки [7]. У 2017 р. прийнято Закон України «Про електронні довірчі послуги» [4] (що є технічним перекладом європейського Регламенту з eIDAS-регулювання [23]).

В 2018 р. уряд схвалив Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр. та затвердив план заходів щодо її реалізації [13]. Головною метою документа стала реалізація ініціатив «Цифрового порядку денного України 2020» (цифрової стратегії) [16].

Мета впровадження стратегії – стимулювання економіки та залучення інвестицій, подолання цифрової нерівності, поглиблення співпраці з ЄС у цифровій сфері та розбудова інноваційної інфраструктури країни і цифрових перетворень. Передбачено розвиток цифрової інфраструктури як основи цифрової економіки, цифровізацію реального сектору через створення «цифрового робочого місця», «смарт-фабрик» тощо, а також базових сфер життєдіяльності, розвиток цифрової грамотності населення.

Оцінюючи стан і перспективи євроінтеграції України в цифровій сфері, варто виокремити наступні чинники та тенденції. Додаток XVII-3 до Розділу IV Угоди про асоціацію зобов'язує Україну здійснити імплементацію низки актів ЄС, які встановлюють спільні норми на ринку надання електронних комунікаційних послуг [13]. Тобто Україна має запровадити європейську концепцію регулювання цифрового ринку та впровадити його стандарти, що є однією з вимог євроспільноти задля поглиблення співробітництва.

Основні проблеми та перешкоди під час впровадження та розвитку цифрової економіки в Україні: не досить розвинена інфраструктура; низька технологічна освіченість; низький рівень використання цифрових засобів виробництва, брак узгодженого стратегічного підходу до формування політик щодо гармонізації цифрових ринків з ЄС. Крім того, до перешкод можна віднести відсутність стандартизації, низький рівень безпеки та довіри користувачів Інтернету в цифровій економіці, високий ризик інформаційних та кібератак, недосконалість системи антивірусного оснащення, а також порівняно незначна частка інвестицій у цифрову інфраструктуру.

Україна проводить відповідну роботу щодо включенням України до Індексу цифрової економіки та суспільства (DESI, Digital Economy and Society Index) – це зведений індекс, що публікується Єврокомісією з 2014 р. та вимірює прогрес країн ЄС у галузі цифрової економіки та суспільства [24]. Встановивши цілісну юридичну, політичну, інституційну, координаційну та методологічну структуру DESI, український уряд зможе не лише вимірювати та відстежувати, а й формувати політику цифрової трансформації на основі даних. Проект EU4DigitalUA підтримує впровадження DESI в Україні [8].

Водночас триває розвиток системи освіти у сфері цифрових технологій, зокрема дедалі більше людей долучаються до програми «Дія. Цифрова освіта». Здобутком у сфері цифровізації є те, що Україна стала першою країною у світі, яка запровадила цифровий паспорт, який має таку ж юридичну силу, що й паперовий. Україна стала також однією з перших країн, чий цифровий COVID-сертифікат був визнаний ЄС.

Здійснюється різноманітна підтримка і допомога ЄС в рамках ряду проектів. Наприкінці 2021р. стартував трирічний проект технічної допомоги ЄС «Підтримка цифрової політики України» з фінансуванням у

понад 2,5 млн. євро [12]. Проект спрямовано на інституційну підтримку (надання консультативної та технічної допомоги) з метою забезпечення інтеграції до Єдиного цифрового ринку ЄС, наближення державної політики у сфері цифровізації до вимог Угоди про асоціацію.

Завдяки проекту EU4DigitalUA Україна отримує підтримку європейських партнерів за такими напрямками: інтероперабельність та інфраструктура цифрового уряду; інституційне зміцнення та розвиток потенціалу; комунікація та обізнаність громадськості; розвиток електронних послуг; кібербезпека та захист даних [10]. В рамках проекту EU4DigitalUA відбувається розробка Єдиної державної електронної системи дозвільних документів e-Permit, яка цифровізує процедури ліцензування та надання дозволів, подання документів здобувачів ліцензії за допомогою електронних кабінетів. Також завершено розробку сайту «Підтримка paperless» (режим без паперів), покликано швидко інформувати фізичних та юридичних осіб про цифрові державні сервіси. Таким чином, участь України в загальноєвропейській Програмі Digital Europe, яка діятиме до 2027 р. і є частиною «цифрового безвізу» з ЄС, є дуже важливою [15]. Єврокомісія схвалила робочі програми на період до 2023р.: основна (1,38 млрд. євро); кібербезпека (269 млн. євро); забезпечення функціонування мережі Європейських центрів цифрових інновацій (329 млн. євро) [15].

Також Міністерство цифрової трансформації спільно з європейськими партнерами опрацьовує можливість приєднання до Програми Connecting Europe Facility (CEF), яка має на меті інвестування в транспортну (близько 23 млрд. євро), енергетичну (5 млрд. євро) та цифрову (2 млрд. євро) інфраструктури Європи на період 2021-2027рр. [20]. У цифровому секторі програми відбувається розробка проектів щодо безпечних цифрових мереж з високою пропускнуою здатністю та системи 5G, оцифрування транспортних і енергетичних мереж. Умовою участі України у Програмі є згода на співпрацю від однієї або кількох телекомунікаційних компаній держав-членів ЄС та наявність спільного проекту, який відповідає умовам конкурсу.

За результатами аналізу тенденцій цифрової євроінтеграції зазначимо, що Україні вдалося досягти поступу в наближенні законодавства до відповідних європейських норм. Зокрема, в 2021 р. набув чинності Закон «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектру та надання послуг поштового зв'язку» [6]. Це, по-перше, дало можливість розпочати реформу регулювання сфери електронних комунікацій відповідно до зобов'язань Угоди про асоціацію і відповідних директив ЄС. По-друге, Єврокомісія ухвалила рішення, що уповноважує національний регуляторний орган України, відповідальний за електронні комунікації, брати участь у регулюючому агентстві телекомунікацій ЄС (Body of European Regulators for Electronic Communications – BEREC) [19]. По-третє,

згаданий Закон сприяє наближенню України до телекомунікаційних стандартів ЄС, особливо у сфері роумінгу та регулювання ринку.

Також важливою складовою цифрової євроінтеграції є взаємне визнання електронних підписів. Нині Україна знаходиться на етапі узгодження сумісності національної системи ідентифікації електронних підписів із європейською, що спростить отримання українцями online-послуг за кордоном, підписання контрактів в електронній формі. Триває співпраця з європейськими партнерами з приєднання України до роумінгового простору ЄС.

Інтеграція до Єдиного цифрового ринку (ЄЦР) є пріоритетом у рамках галузевої інтеграції. Україна поступово наближає свої правила до європейських щодо електронної ідентифікації, е-платежів і розрахунків, кібербезпеки, захисту персональних даних тощо. ЄЦР є дієвим інструментом поглиблення економічної інтеграції і розширення процесів цифровізації. Водночас важливим є його антикорупційний вплив: покращення якості, прозорості та ефективності надання державних цифрових послуг та діяльності електронного уряду, регулювання за європейськими правилами та посилення захисту споживачів.

Інтеграція України до ЄЦР дозволить акумулювати інвестиції, наростити обсяги взаємної торгівлі, а також підвищити рівень зайнятості. ЄЦР передбачає взаємний доступ до online-ринків. Минулими роками в Україні пришвидшився процес е-комерції та розширилася участь компаній у глобальних виробничо-збутових мережах. Уряд підтримав нову редакцію закону «Про захист прав споживачів», яким запроваджуються механізми регулювання е-комерції [5].

Процеси цифровізації тривають, інтеграція України до ЄЦР є логічним продовженням реформ, які країна активно впроваджує останніми роками в рамках Угоди про асоціацію. Завдяки інтенсифікації співробітництва ЄС і Україні вдалося розширити доступ до онлайн-ринків та е-послуг країн Європи, усунувши адміністративні бар'єри, розвинути електронне врядування. Водночас актуальним є забезпечення технічної спроможності та сумісності цифрових систем, покращення доступу громадян до високошвидкісного Інтернету, отримання якісних online-послуг та покращення цифрових навичок. «Цифровізація» України має орієнтуватися на міжнародне, європейське та регіональне співробітництво з метою інтеграції України до ЄС. Імплементация європейського цифрового законодавства є важливою складовою трансформаційного механізму при впровадженні низки реформ на шляху до демократизації та європейського поступу, розвитку елементів цифрової економіки.

Список використаних джерел

1. Брусенцева О. А. Тенденції переходу України до «цифрової економіки». Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. Київ : Навч.-наук. ін-т менедж. та психології ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». 2017. С. 218-221.

2. Брусенцева О. А. Теоретико-методологічні засади управління конкурентоспроможністю підприємства в умовах цифровізації суспільства. *Сучасний менеджмент: проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., 29 трав. 2020 р., м. Херсон. Херсон, 2020. С. 43-45.

3. До 2035 року обсяг цифрової економіки становитиме 16 трильйонів. *Економічна правда*. URL: <https://is.gd/xFXMZq> (дата звернення 20.10.2022)

4. Про електронні довірчі послуги. *Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII*. URL: <https://is.gd/Rxzaq3> (дата звернення 20.10.2022)

5. Про захист прав споживачів. *Закон України 12 травня 1991 року № 1023-XII*. URL: <https://is.gd/ZEYJN8> (дата звернення 20.10.2022)

6. Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектру та надання послуг поштового зв'язку. *Закон України 16 грудня 2021 року № 1971-IX*. URL: <https://is.gd/HRDbk4> (дата звернення 20.10.2022)

7. Панель Східного партнерства «Гармонізація цифрових ринків». *Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку*. URL: <https://is.gd/slCuAf> (дата звернення 20.10.2022)

8. Побудова екосистеми DESI в Україні. URL: <https://is.gd/V8skAg> (дата звернення 20.10.2022)

9. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації. *Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р*. URL: <https://is.gd/3QNxrC> (дата звернення 20.10.2022)

10. Про схвалення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. *Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. № 526-р*. URL: <https://is.gd/MbsOjH> (дата звернення 20.10.2022)

11. Проект EU4DigitalUA. URL: <https://eu4digitalua.eu/> (дата звернення 20.10.2022)

12. Розпочався 3-річний проєкт технічної допомоги ЄС щодо підтримки цифрової політики України. Євроінтеграційний портал. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/node/4294> (дата звернення 20.10.2022)

13. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: <https://is.gd/aBYyu4> (дата звернення 20.10.2022)

14. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи. *Національна безпека і оборона*. 2022. № 1/2(187/88). RL: <https://is.gd/eP4jB8> (дата звернення 20.10.2022)

15. Україна розпочала консультації з ЄС щодо участі в «цифрових» програмах фінансової підтримки до 2027 року. *Бізнес.Експорт. Єдиний експортний веб-портал*. URL: <https://is.gd/wUVsCb> (дата звернення 20.10.2022)

16. Цифрова адженда України – 2020 (Цифровий порядок денний. 2020). Концептуальні засади (версія 1.0). Першочергові сфери, ініціативи, проекти –цифровізації України до 2020 року / NITECH office, грудень 2016. 90 . URL: <https://is.gd/CXDq95> (дата звернення 20.10.2022)

17. Цифрове Співтовариство: Україна та ЄС готують спільний проект в сфері цифрового ринку. *Європейська правда*. URL: <https://is.gd/BQTVvY> (дата звернення 20.10.2022)

18. 2030 Digital compass: your Digital decade. *European Commission website*. URL: <https://is.gd/tubKkD> (дата звернення 20.10.2022)

19. Body of European Regulators for Electronic Communications. URL: <https://www.berec.europa.eu/en> (дата звернення 20.10.2022)

20. Connecting Europe Facility European Commission. URL: <https://is.gd/L77nf4> (дата звернення 20.10.2022)

21. Digital Europe. URL: <https://www.digitaleurope.org/> (дата звернення 20.10.2022)

22. European Digital Rights and Principles. URL: <https://is.gd/nX4eq5> (дата звернення 20.10.2022)

23. Shaping Europe's digital future European Commission. URL: <https://is.gd/ULUTOi> (дата звернення 20.10.2022)

24. The Digital Economy and Society Index (DESI). URL: <https://is.gd/IF5Rfo> (дата звернення 20.10.2022)

25. The EU4Digital Initiative. URL: <https://is.gd/PIRg8N> (дата звернення 20.10.2022)

ДЕГТЯРЬОВА Ія / Iya DEGTYAREVA

ТРАНСФОРМАЦІЇ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ У 2022 РОЦІ

*[Transformation in Public Administration System of Ukraine
in the conditions of War in 2022]*

Починаючи з 24 лютого 2022 р. через війну росії проти України, в системі публічного управління відбулися кардинальні трансформації.

Зміни відбулися з першого дня війни, коли треба було здійснювати надшвидкі комплексні кроки для забезпечення оборони від ворога,

насамперед *правові*. Відповідно до Конституції України, Закону України «Про правовий режим воєнного стану», 24 лютого 2022 р. Президентом України було видано Указ «Про введення воєнного стану в Україні» [2]. На сьогодні вже прийняті близько 700 нормативно-правових актів, завдяки яким регулюються різні питання життєзабезпечення України, у тому числі про: виділення державних коштів для вирішення питань оборони, будівництва військових інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, завдань, пов'язаних з відновленням об'єктів телерадіомовлення, критичної інфраструктури, об'єктів соціальної сфери в регіонах, підтримки внутрішньо переміщених осіб, здійснення державних зовнішніх запозичень, надання соціальних послуг та ін.

Відповідно, кардинально змінилися державні *фінансові пріоритети* та структура бюджету держави. Замість фінансування заходів з розвитку, багато коштів спрямовується на безпеку та оборону. Планується, що на ці цілі в 2023 р. буде використано до 50 % всього державного бюджету (18 % ВВП) [1], не враховуючи суму коштів на ліквідацію наслідків збройної агресії та соціальний захист населення, постраждалого від війни.

У свою чергу, значно скорочуються витрати на державний апарат, а це означає, що має змінитися вся система органів публічної влади. Хоча ще немає офіційного документа, але урядом попередньо планується *зменшення кількості міністерств* з 20 до 14 і приблизно, посиливши вертикаль влади та десь втричі зменшивши *чисельність державних службовців*. Тобто багато функцій, які виконувалися досі, ближчим часом виконуватися не будуть. Невипадково розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2022 р. № 824-р передбачено проведення до 31 жовтня 2022 р. функціонального аудиту органів виконавчої влади [4], результатом якого мають бути конкретні пропозиції щодо оптимізації штатної чисельності працівників органів виконавчої влади.

Щодо місцевого самоврядування, то реформа, яка розпочалася в Україні в 2014 р., значно сприяла підвищенню стійкості територіальних громад в умовах війни, адже органи місцевого самоврядування завдяки наданим їм ресурсам і повноваженням змогли забезпечувати постачання для сил оборони, розміщення внутрішньо переміщених осіб, надавати життєво необхідні послуги населенню. Цьому сприяло й те, що досить швидко в державі було схвалено низку змін у бюджетному законодавстві щодо створення умов для своєчасного та оперативного реагування на потреби фінансового забезпечення заходів захисту безпеки населення, функціонування комунальних підприємств у період воєнного стану.

На нашу думку, саме на місцевому рівні, ці місяці війни були особливим викликом для *лідерства та автономії* місцевого самоврядування. Водночас через порушення економічних зв'язків та зниження економічної активності в подальшому багато питань місцевого значення можуть бути проблематичними для виконання. Тому вже зараз

необхідно шукати нестандартні рішення. Серед інституціональних позитивних моментів є те, що нині почало більш швидкими темпами формуватися детерміноване війною *багаторівневе врядування*, адже багато питань суспільного значення вирішуються через взаємодію публічних акторів різних рівнів – від локального до наднаціонального. Наприклад, забезпечення достовірного і оперативного інформування громадян завдяки різним каналам інформації: телебачення, радіо, Viber, Telegram та ін. Значну роль у цьому сьогодні відграє саме взаємодія публічних і приватних інституцій. Також це стосується матеріального забезпечення сил оборони, всебічної підтримки внутрішнього переміщених осіб.

Нині застосовано багато нових механізмів багаторівневого публічного управління для вирішення найширшого спектру суспільних питань життєдіяльності суспільства.

Загалом слід відзначити *посилення самоорганізованої участі* громадян, бізнесу, інститутів громадського суспільства у публічному управлінні, зокрема через цільові проєкти, фінансування, волонтерство.

Необхідно відзначити, що суттєво змінилися і *зовнішні зносини* України. Держава отримує сьогодні усі види допомоги в небачених досі обсягах, щоб протистояти збройній агресії РФ. Можна припустити, що напрацьовані зв'язки та досвід здійснення міжнародної співпраці в майбутньому відіграють велику роль для відновлення і подальшого сталого розвитку України. Сучасні суспільні потреби теж суттєво вплинули на публічно-владні відносини. За дев'ять місяців війни, згідно з різними джерелами, чисельність внутрішньо переміщених осіб в межах України склала до 4,5 млн осіб, а також виїхали за кордон – до 6,5 млн осіб. Також багато українців поповнили лави збройних Сил України та територіальної оборони (за даними ЗМІ, це близько 1 млн осіб). Безумовно, змінився спосіб життя і потреби громадян, серед яких безпека стала ключовою. Усе це дуже вплинуло на всі аспекти життя, а також створило потужні передумови для активізації громадських організацій, розвитку волонтерства, зміну структури потреб та інтересів українців. Згідно з результатами соціологічних досліджень, в суспільстві намітилася тенденція до об'єднання та солідарності. Українці почали краще усвідомлювати власні сили та вплив на прийняття рішень («дорослішання»), відбувається розвиток національної ідентичності та ін. [6, с. 66].

Одночасно, українці очікують від системи публічного управління у післявоєнний період:

- «дотримання принципів демократії та захисту прав людини;
- забезпечення справедливого правосуддя і боротьби з корупцією;
- дотримання державою соціальних гарантій, гідні зарплати та пенсії;

- проведення низки галузевих реформ (освіта, культура, охорона здоров'я)» [6, с. 71].

Отже, в умовах війни система публічного управління нашої держави зазнала значних змін: змінилися пріоритети діяльності, структура бюджету, форми і методи діяльності органів державного управління, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, а також взаємовідносини між ними. Проте, сучасні суспільні очікування свідчать про необхідність подальших цільових трансформацій, орієнтованих на становлення в Україні належного врядування з усіма притаманними йому характеристиками. Це слід враховувати у своїй діяльності усім суб'єктам публічного управління. У контексті подальших кроків щодо функціонування та розвитку системи публічного управління в Україні заслуговують на увагу і пропозиції науковців, наприклад представлені в резолюції Всеукраїнської науково-практичної конференції «Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні», що відбулася у період 15–28 квітня 2022 року [5].

Список використаних джерел

1. Верховна Рада України ухвалила держбюджет на 2023 рік. *Урядовий портал*. URL: <https://is.gd/WXdWtm> (дата звернення: 20.10.2022)

2. Про введення воєнного стану в Україні. *Указ Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64*. URL: <https://is.gd/TY8oGy> (дата звернення: 20.10.2022)

3. Про правовий режим воєнного стану. *Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII*. URL: <https://is.gd/zMicGW> (дата звернення: 20.10.2022)

4. Про проведення функціонального аудиту органів виконавчої влади. *Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2022 р. № 824-р*. URL: <https://is.gd/eujSsS> (дата звернення: 20.10.2022)

5. *Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ; ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15–28 квіт. 2022 р.; ред. кол.: І. О. Дегтярьова, В. С. Куйбіда, П. М. Петровський та ін., уклад. Т. О. Мельник. Т. 2. Київ : ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. URL: <https://is.gd/eS7558> (дата звернення: 20.10.2022)

6. Шість місяців повномасштабної війни в Україні: думки, переживання, дії. Результати третьої хвилі дослідження. Cedos. 2 листопада 2022 року. 80 с. URL: <https://is.gd/bhnrZ1> (дата звернення: 20.10.2022)

**ТРЕНДИ, РИЗИКИ ТА ДЕТЕРМІНАНТИ КОНСАЛТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

[Trends, Risks and Determinants of Consulting Activity at a Higher Educational Institution under Martial Law]

Масштабні перетворення у всіх сферах людського життя в умовах невизначеності надають можливість закладам освіти ефективно пристосовуватись до змінного зовнішнього середовища використовуючи консалтингові послуги в системі освіти, ґрунтуючись на необхідності використання професіоналізму та більш глибокого досвіду працівників-професіоналів консалтингових організацій.

Проблеми консалтингу в системі освіти та управління освітою в умовах невизначеності потребує аналізу базових понять: «консалтинг», «консалтингова діяльність», «консалтингова послуга», «управління закладом освіти». Важливим у межах нашого дослідження є визначення сутності консалтингу. У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» дається таке визначення консалтингу (англ. *consulting* – консультування) – консультаційні послуги, діяльність з надання консультацій [1, с. 565]. Термін «консалтинг», на нашу думку, найбільш ґрунтовно висвітлює наступне визначення: консалтинг – це специфічний вид спільної інтелектуальної діяльності консультанта і клієнта, в процесі якої відбувається надання послуги з оптимізації способів реалізації інтересів особи, яку консультують, у сферах цілепокладання, діяльності щодо досягнення цілей, а також моніторингу якості та ефективності цієї діяльності; консультаційні послуги мають товарну форму і складають специфічний сектор ринку товарів і послуг [3, с. 72]. По суті, консалтинг є послугою, яка має вплив на формування у клієнта конкретної мети, позиції, способу дії.

Сформований авторський підхід дозволяє розглядати консалтинг як комплексну діяльність з розробки та надання допомоги у вигляді консультаційних послуг закладу освіти для вирішення проблем його функціонування в процесі взаємодії консалтингової організації та клієнта.

На противагу терміну «консалтинг» доволі часто, у практиці, вживають термін «управлінське консультування». Особливо важливою складовою у прийнятті управлінського рішення є допомога професійних консультантів. Це пояснюється тим, що більшість менеджерів освіти, поєднуючи адміністративні та наукові функції, не мають достатнього досвіду та сучасних професійних знань у сфері управління. Разом з тим,

значній частині керівного складу закладів освіти значно не вистачає економічного обґрунтування управлінських рішень, що в поєднанні з реалізацією освітнього процесу впливає на якість та змістовність ефективного менеджменту сучасного закладу освіти.

Варто відзначити особливість консультативної функції, яка полягає в розв'язанні певних управлінських проблем; виявленні й аналізі поставлених управлінських завдань; розробці пропозицій щодо їх розв'язання; здійсненні необхідних практичних заходів; моніторингу ефективності реалізації пропозицій. Наукова функція полягає в розповсюдженні сучасних наукових досягнень та перспективного управлінського досвіду. Консалтинг в освіті виконує також дослідницьку (пошук чинників, тенденцій, закономірностей, котрі істотно впливають на результати роботи керівників закладів освіти) та посередницьку (добір ділових партнерів, виявлення перспективних об'єктів співпраці для інвестування в інноваційну діяльність закладів освіти) функції. Важливою є навчальна функція консалтингу, сутність якої полягає в підвищенні управлінської кваліфікації менеджерів закладів освіти, формування нових навичок та досвіду управління [5, с. 149-152]. Що стосується консалтингу в освіті, варто змодельювати особливості які зумовлюються специфікою системи освіти. Освітні структури надають консалтингові послуги різного характеру, як окремим особам, так і групам населення. Проте, заклади освіти й окремі працівники системи освіти виступають потенційними споживачами консалтингових послуг у сфері професійного самовдосконалення, ресурсного забезпечення освітнього процесу та наукових розробок і досліджень, позиціонування на ринку освітніх послуг [5, с. 151].

З розвитком системи освіти виникла потреба в різних характерних саме для конкретного закладу послугах таких як: консультування з питань організації освітньої діяльності; супровід процесів ліцензування, атестації та державної акредитації; розробка освітніх програм, навчальних планів і програм, навчально-методичних матеріалів тощо.

Усе сказане вище дає змогу зробити висновок, що консалтинг в Україні є необхідним для забезпечення ефективності управління закладом вищої освіти та підвищення його конкурентоспроможності на ринку через впровадження інноваційних технологій. Однак, враховуючи той факт, що значна кількість закладів освіти відчуває необхідність консультативної допомоги з питань управління, попит на консалтингові послуги залишається переважно низьким. Подальші перспективи досліджень будуть спрямовані на розроблення рекомендацій щодо забезпечення розвитку консалтингових послуг в закладах освіти.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ – Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. 1440 с. С. 565.

URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000989> (дата звернення: 20.10.2022)

2. Перспективи розвитку освіти в Україні: соціологія однієї ілюзії.

URL: <https://is.gd/kii8e6> (дата звернення: 20.10.2022)

3. Капильцова В. В., Курган Т. Г. Стан, проблеми та тенденції розвитку консалтингу в Україні. *Вісник Запорізького національного університету*. 2010. № 4(8). С. 189-193.

4. Рак Ю. А. Розвиток конкуренції на ринку консалтингових послуг України: автореф. дис. канд. економ. наук: 08.00.03; Київський нац. торговельно-економічний університет. Київ, 2015. с.

5. Рябова З. В. Консалтинг у закладах освіти в умовах невизначеності. *Адаптивне управління: теорія і практика: електронне наукове фахове видання, серія «Педагогіка»*. 2022. Вип. 13(25). URL: <https://is.gd/mMCzak> (дата звернення: 20.10.2022)

5. Хоменко В. В. Консалтингові послуги в освіті. Теорія і методика управління освітою
URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/25/part_1/30.pdf (дата звернення: 20.10.2022)

**ДУБІНІНА Оксана, БУРЛАЄНКО Тетяна, БОРОВИК Андрій /
Oksana DUBININA, Tetiana BURLAIENKO, Andrii BOROVYK**

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ
КОМПЕТЕНЦІЇ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ (НА ПРИКЛАДІ ЕКОНОМІЧНОЇ ШКОЛИ
ІМ. АВГУСТА ТА ЮЛІЯ ВЕТЕРІВ У М. ЛЮБЛІН)**

*[Methodological Principles of the Formation of Research Competence
among Students in the Process of Professional Training
(on the Example of August and Yulia Veteriv Economic School in Lublin)]*

Сьогодні, Республіка Польща виступає дружнім партнером України на всіх напрямках діяльності, зокрема і освітньої. На початку повномасштабного вторгнення росії на територію України велика кількість українських сімей змушена була мігрувати до різних країн, а саме країн ЄС, Канади, Америки та ін. Таким чином, за словами уповноваженого Верховної ради з прав людини Дмитра Лубінця «...від початку повномасштабної війни з РФ, з України вже виїхало більш ніж 14,5 мільйона громадян, із них як мінімум 11,7 млн осіб – до країн Євросоюзу» [3]. За аналітичними даними «...до Польщі від початку повномасштабної війни росії проти України виїхали трохи більше 8 млн українців, а

повернулися – 6,2 мільйона» [3]. Серед мігрантів родини з дітьми, - дітьми різного віку, які мають відвідувати дитячі садочки, школи та заклади професійної і вищої освіти.

На початку квітня 2022 року міністр освіти Польщі Пшемислав Чарнек звітував про те, «...що необхідно виділити місця в освітніх закладах для 700 тисяч нових учнів. Це – українці. Із різних міст, типів шкіл, з відмінними можливостями та історіями. Польський уряд їх підтримує: навчання безкоштовне, а процедура запису спрощена. Є можливість вивчити польську мову, а ще батьки не повинні платити за підготовчі курси» [1].

Відповідно до аналітичних даних станом на початок грудня 2022 року кількість українських дітей шкільного віку, які перебувають у Республіці Польща становить 191 тисяча. За словами Пшемислава Чарнека «Польща готова до того, що в польських школах з'явиться навіть 400-500 тисяч учнів. Українські діти шукають притулку від війни. Наразі це 191 тисяча» [2].

Отже, велика кількість українських дітей прибула до Республіки Польща, за статистичними даними майже півмільйона, що склало 47 % від кількості українських біженців.

Всебічну підтримку Україні та її громадянам, які рятувалися від війни, надало місто Люблін. За офіційними даними мерії міста в Любліні зупинялися проїздом понад 1,2 млн. громадян України, а на сьогодні в місті постійно перебуває понад 68 тис. біженців.

Серед біженців і діти з України, які мали можливість продовжити навчання в закладах загальної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти м. Люблін.

Учбові заклади м. Люблін від кінця березня 2022 року допомагали новим учням у комплектації підручників, зошитів і навчальних посібників. Силами міста було організовано додаткові безкоштовні уроки польської мови для дітей з України, які навчалися в люблінських школах, але не володіють польською мовою в достатній мірі. Для осіб, які мали потребу в адаптації до освітнього процесу додатково силами міста та адміністраціями шкіл було організовано підготовчі відділення.

Підготовчі відділення можуть бути організовані для осіб, які потребують адаптації освітнього процесу до їхніх потреб і можливостей навчання, а також адаптації організаційної форми, що забезпечує ефективність навчання.

Наприкінці березня 2022 року владою міста Люблін було вжито велику кількість заходів, яка сприяла відкриттю підготовчих відділень. Такі відділення працювали і працюють у 2022/2023 н.р. на базі Початкової школи № 34 ім. Корнеля Макушинського (Szkoła Podstawowa nr 34 im. Kornela Makuszyńskiego) та Економічної школи ім. Августа і Юліуша Веттерув (Zespół Szkół Ekonomicznych im. Augusta i Juliusza Vetterów).

На базі Економічної школи імені Августа та Юлія Ветерів в Любліні за ініціативи директорки Мажени Моджвевської-Міхальчик функціонує підготовче відділення для I–II класів загальноосвітнього ліцею, I–III класів технікуму і професійного училища I ступеня; підготовче відділення для III і IV класів загальноосвітнього ліцею і III–V класів технікуму. Також, педагогічним колективом професійної школи було організовано освітньо-педагогічну та психологічну підтримку, яка сприяла швидкій адаптації українських дітей в школі.

Від 21 березня 2022 року на базі Економічної школи імені Августа та Юлія Ветерів в Любліні навчалося 50 учнів з України. Велика кількість учнів прибула до Польщі з майже зруйнованих міст Маріуполя, Нікополя, Миколаєва та інші, деякі змогли виїхати з тимчасово окупованих територій Херсонської та Донецької областей. Це були ті діти, що втратили друзів, залишили батьків в Україні і не розуміли, чому вони в іншій країні. Діти мріяли про швидке повернення до дому, до своїх друзів, до своїх закладів освіти, де вони навчалися в Україні, і, в зв'язку з цим, у них виникала проблема з навчанням та адаптацією до освітнього процесу. Такі діти потребували психологічну підтримку та допомогу у адаптації до процесу навчання.

Таких учнів не можна було одразу «занурювати» у навчальний процес. Діти потребували терапевтичної допомоги, допомоги психолога та шкільного педагога.

З метою запобігання всього вище переліченого та швидкій адаптації учнів до освітнього процесу педагогічним колективом Економічної школи імені Августа та Юлія Ветерів в Любліні було організовано інтеграційні заняття та різноманітні заходи за різними напрямками навчання.

Наприклад, завдяки активній підтримці державної влади міста Люблін та директорці економічної школи Веттеров м. Любліні Marzenna Modrzewska-Michalczyk, 25 березня 2022 р. для дітей з України, які тимчасово навчаються у цій школі, було організовано екскурсію містом, під час якої учні мали можливість ознайомитися з його історією.

Під час екскурсії велика робота виконувалася асистентами класів. Хто такі асистенти? Це вчителі, які досконало володіють українською та польською мовами і допомагають учню зрозуміти нову мову, урегульовують психологічний клімат класу сприяють якісному психологічному клімату у відносинах між однолітками в школі, які на певний час стають перекладачем, адвокатом та «послом» учня – це своєрідний «міст» між соціумом та учнем, між школою та учнем. До обов'язків асистента входить допомога дитині адаптуватися до освітнього процесу в польській школі, до польських традицій, пізнати більш глибоко польську культуру. Посада асистента має охоплювати елементи психології, знання традицій та культури країни звідки приїхала дитина, знати історію та менталітет мешканців Республіки Польща.

Повертаючись, до окресленої нами теми щодо особливостей навчання українських дітей в польських закладах освіти, хочемо наголосити, що при роботі з українськими дітьми, які навчалися і навчаються в Економічній школі імені Августа та Юлія Ветерів м. Люблін, з метою їх адаптації до освітнього процесу проводилися різноманітні заняття за різними напрямками. Наприклад, науково-педагогічними викладачами ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, кандидаткою педагогічних наук, доцентом Оксаною Дубініною та кандидаткою педагогічних наук, доцентом Тетяною Бурлаєнко у змішаному форматі, за підтримки керівника відділу міжнародних культурних проєктів в управлінні культури Люблінської міської адміністрації Ярослави Шевчук, було проведено «Освітній НУВ для молоді з формування інформаційної культури та цифрової грамотності», метою якого стало опанування учнями нових знань та засвоєння базових вмінь щодо заходів безпеки. Під час занять здобувачі освіти вчилися користуватися програмним забезпеченням, яке сприяє захисту мобільних пристроїв від інфікування шкідливими програмами та можливого викрадення конфіденційної інформації.

За результатами проведених занять спільно з учнями підготовчого відділення було сформовано десять основних правил безпечного користування мережею Інтернет.

Також, з метою адаптації в освітньому процесі учнів підготовчих відділень Економічної школи імені Августа та Юлія Ветерів в Любліні було проведено інтеграційні заняття в рамках розробленого О. Дубініною курсу для здобувачів освіти (9-11 класи) «STEM-школа з побудови модульного орігамі». Зауважимо, що даний курс було розроблено та впроваджено у межах експерименту за науково-дослідною темою «Методичні засади інноваційних практик наукової освіти у регіональній мережі Центру ЮНЕСКО «Мала академія наук України». Під час занять здобувачі освіти опановували різноманітні техніки орігамі, конструювання, аплікації, плетіння тощо; курс спрямований на розвиток творчих здібностей та формування наукового мислення в учнів в процесі засвоєння різних видів технічної творчості; розширення та поглиблення знань з математики; формування умінь розв'язувати геометричні задачі, задачі на доведення площ плоских фігур та математичних теорем.

Наприкінці навчального року за ініціативи директорки Мажени Моджвевської-Міхальчик Економічної школи імені Августа та Юлія Ветерів в Любліні для учнів підготовчих відділення було організовано урочистості присвячені закінченню шкільного 2021-2022 навчального року. На урочистостях було оголошено лист-подяку від Національної академії педагогічних наук України, який особисто підписала провідний вчений у галузі професійної педагогіки, дійсний член академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор, Заслужений діяч науки і

техніки України, дійсний член Міжнародної академії педагогічних наук та Міжнародної академії акмеологічних наук, академік-секретар відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України Нелля Ничкало. У листі Нелля Ничкало висловила вдячність за «...неоцінений внесок у розвиток і виховання української молоді, за значний особистий внесок у розвиток педагогічної науки, творчу працю, толерантність і відданість, а також захоплення рівнем Вашого професіоналізму, цілеспрямованості і лідерським якостям, завдяки яким педагогічна спільнота України та українська молодь (учні) мають можливість досягти значних успіхів з розвитку індивідуальної освітньої траєкторії».

Таким чином, діти війни – це не просто переселенці, мігранти яким треба пройти процес інтеграції та вивчити мову. Вони можуть бути тими, хто втратив батьків, дім, школу, а може і ціле життя. Переїжджаючи до нової країни, вони зустрічаються із безліччю труднощів, якими інколи, навіть, нема з ким поділитися. На цьому шляху дуже важливо щоб їм прийшли на допомогу спеціалісти, які володіють різноманітними навичками, які допоможуть їм подолати психологічні проблеми, проблеми із соціальною адаптацією та адаптацією до освітнього процесу. Викладачі, які розуміють душею та серцем, що кожна дитина може отримати шанс на нове життя – життя після війни.

Список використаних джерел

1. Діти війни: навчання та інтеграція маленьких українців. *Наше слово*. 2022. №16, СЧ. 04-17. URL: <https://is.gd/wQKzs0> (дата звернення: 20.10.2022)
2. Інформаційний портал Польщі. Inpoland.net.pl. Ukraiński portal w Polsce. URL: <https://is.gd/x19uOC> (дата звернення: 20.10.2022)
3. Омбудсмен розповів, скільки українців виїхало за кордон із 24 лютого. *Слово і діло*. URL: <https://is.gd/EXEvSo> (дата звернення: 20.10.2022)

КОВРИГА Олена / Olena KOVRIGA

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ *[Innovative Management Technologies of Higher Educational Institutions]*

Економічне та інтелектуальне відродження суспільства досягається створенням спеціальних умов для всебічного розвитку потенційних можливостей талановитої студентської молоді на основі інтелектуального об'єднання, координованої взаємодії і співпраці регіональних міжуніверситетських консорціумів. Об'єднання різнопрофільних університетів та коледжів в регіональні консорціуми відкриває широкі

можливості для міжуніверситетської співпраці з врахуванням всіх потенційних можливостей регіону [3].

Основні цілі створення регіональних міжуніверситетських консорціумів пов'язані з можливістю реалізації програм обміну для студентів і викладачів, співробітництвом між управлінським персоналом, викладачами та студентами, об'єднанням ресурсних можливостей для спільного використання (комп'ютерної техніки та інформаційних технологій, транспортних комунікацій, автоматизованих бібліотечних систем, відкритого кредитування, відкритого аудитування, спільних і мережевих ресурсів та інше), розширенням можливостей у сфері культури, розробки навчальних планів, напрямів та обсягів набору, тощо [2]. При створенні регіональних консорціумів відкриваються також широкі можливості для впровадження механізму багатовекторної неперервної освіти. Мається на увазі паралельне отримання студентами знань з фахових дисциплін, що викладаються в базовому університеті, а також – з додатково обраних за індивідуальним бажанням кожного студента дисциплін, що викладаються в інших університетах регіону, які входять до складу регіонального міжуніверситетського консорціуму [4].

Існуюча в Україні система освіти передбачає введення до навчальних планів блоків дисциплін «за вибором закладу вищої освіти» та «за вибором студента», але, як правило, ці дисципліни пропонуються в рамках вузькопрофільної спеціальності конкретного закладу вищої освіти. Мета багатовекторної освіти полягає у створенні необхідних умов для глибокого вивчення кожним конкретним студентом фахових дисциплін, що відповідають його нахилам і здібностям, прагненням і бажанням [1, с 12].

Таким чином, створення консорціумів закладів вищої освіти, вирішує важливу задачу – ефективну ступеневу підготовку. Розвиток українського суспільства неможливий без забезпечення підприємств і бізнес-структур сучасними кадрами необхідних спеціальностей. Система спеціальних навчальних закладів, які ці кадри готують (професійно-технічні училища, технікуми і коледжі), перебуває у стані реформування і потребує модернізації. З іншого боку, відчувається потреба в якісному вдосконаленні системи післядипломної освіти, яка відкриває українським громадянам можливість навчатися протягом усього життя.

Список використаних джерел

1. Домбровська С. М. Інноваційні державні механізми формування якісної системи освіти в Україні. *Вища освіта України (додаток 2): тематичний випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу»*. 2013. № 3. С. 10–14.

2. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. *Указ Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text> (дата звернення: 21.10.2022).

3. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022–2032 роки. *Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2022 року № 286-р*. URL: <https://is.gd/QBFtD6> (дата звернення: 21.10.2022).

4. Освіта в незалежній Україні: розвиток та конкурентоспроможність: інформ.-аналіт. зб. Міністерства освіти і науки України: розвиток та конкурентоспроможність. URL: <https://is.gd/wAxyBS> (дата звернення: 23.10.2022).

**КОВТУН Оксана, ВІХОВСЬКИЙ Олег /
Oksana KOVTUN, Oleg VIKHOVSKY**

ТРАНСФОРМАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО КОНТРОЛЮ В ТРАНСПОРТНІЙ ГАЛУЗІ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

*[Transformation of Public Control Mechanisms in the Transport Industry
during Martial Law]*

Зміна світоглядної орієнтації українського суспільства під впливом агресії з боку росії, гуманізація публічних відносин, демократичні перетворення в напрямі європейської інтеграції вимагають ефективної реалізації державою основних управлінських функцій, а саме трансформації механізмів публічного контролю. С. Денисюк зауважує, що поєднання суверенітету та демократії – це управління державними і суспільними справами саме громадськістю, уповноваженими інститутами громадянського суспільства та органами публічної влади, які повинні діяти під контролем суспільства [1]. Тобто контрольна функція суспільства є динамічною, реалізується в різних інституційних формах, за допомогою різних механізмів.

Публічний контроль є характерною функцією як для державно-управлінських, так і для громадських інституцій, тому в умовах цифровізації та війни особливої актуальності набувають нові форми саме громадського контролю (як складового елементу публічного контролю) за діяльністю органів державної влади, реалізація яких дозволить суспільству знати про дії публічної влади, розуміти їх, приймати участь в розробці владних рішень та впливати на ефективність їх реалізації [2].

Сьогодні система громадського контролю набуває ознак емерджентності, коли інститути громадянського суспільства та окремі громадяни мають змогу впливати на якість публічної інформації, прийняття та реалізацію управлінських рішень, імідж державної влади не тільки офіційним шляхом – через звернення, петиції, а й через соціальні

мережі – Фейсбук, Твіттер, аматорські блоги, а також за допомогою різних видів PR-менеджменту.

Тобто згідно з феноменом емерджентного інституційного порядку емерджентність відображає ситуацію, за якої в результаті стратегічної взаємодії егоїстично налаштованих індивідів несподівано виникає загальний позитивний (або негативний) ефект [3]. Притаманні сучасній емерджентній системі громадського контролю властивості, а саме: цілісність, непередбачуваність поведінки, здатність до адаптації, здатність протистояти руйнівним тенденціям, здатність до альтернативної поведінки і до зміни власної структури, здатність до запровадження динамічних сценаріїв поведінки, призводять до необхідності зміни механізмів публічного контролю, потребують вдосконалення їх організаційно-правого підґрунтя, дозволяють розширити інституційне коло суб'єктів контролю.

Для прикладу розглянемо сучасний стан залученості інституцій громадянського суспільства та громадян щодо контролю в транспортній галузі, адаптації контрольних механізмів до сучасних викликів воєнного стану. У єдиній транспортній системі України під час воєнних дій залізничний транспорт об'єктивно посідає провідне місце, задовольняючи потреби як щодо пасажирських, так і вантажних перевезень, забезпечуючи господарську діяльність багатьох підприємств країни та оборонні (воєнні) потреби збройних сил. Тому актуальним питанням сьогодення є можливість здійснення контролю зацікавленими сторонами за реалізацією державної політики в залізничній галузі, за процесом тарифоутворення, зміною нормативно-правових актів стосовно Правил перевезення, гарантування безпеки на залізничному транспорті.

Так, на офіційному сайті Міністерстві інфраструктури України (далі – Міністерство) оприлюднене «Орієнтовний план проведення консультацій з громадськістю на 2022 рік» [4], в якому зазначено проведення електронних консультацій із основними зацікавленими сторонами щодо проекту Наказу Міністерства «Про внесення Змін до Правил перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України», проєкт КМУ «Про затвердження Порядку організації та запровадження суспільно важливих послуг з перевезення пасажирів залізничним транспортом», але немає висвітлення, яким чином і з якими інститутами громадянського суспільства протягом січня-березня 2022 року ці консультації були проведені, який їх результат щодо внесення пропозицій громадськості в зазначені нормативні акти.

Отже, сьогодні відсутній чітко визначений, прозорий механізм контролю щодо врахування в проєктах нормативно-правових актів Міністерства думки громадян, інститутів громадянського суспільства та суб'єктів господарювання у сфері залізничних перевезень, що можливо було б за реалізації єдиної онлайн платформи оприлюднення результатів

громадського обговорення підготовлених проєктів та контролю за їх внесенням в зазначені документи.

Список використаних джерел

1. Денисюк С. Ф. Сутність громадського контролю: співвідношення понять у теорії та законодавстві. *Актуальні проблеми державного управління*. Зб. наук. праць. 2008. № 2(34). URL: <https://is.gd/pDV3fT> (дата звернення 01.10.2022)
2. Омельченко В. Трансформація інституту громадського контролю в Україні: сучасні виклики. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. Т. 2. № 83. URL: <https://is.gd/lduHya> (дата звернення 01.10.2022)
3. Vernon L. Smith. The Two Faces of Adam Smith. *Southern Economic Journal*. 1998. Vol. 65. No 1.P. 1–19. <https://doi.org/10.2307/1061349>
4. Орієнтовний план проведення консультацій з громадськістю на 2022 рік. Офіційний сайт Міністерства інфраструктури України. URL: <https://is.gd/0VDWvP> (дата звернення 01.10.2022)

МАХИНЯ Тетяна / Tatiana MAKHINYA

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

[Features of Developing Digital Competence of Future Heads Of Educational Institutions in the conditions of Master's Training]

Підготовка майбутніх керівників закладів освіти в університеті менеджменту освіти відбувається за освітньо-професійною програмою «Управління навчальним закладом» спеціальності 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування», затвердженою в установленому порядку Вченою радою ДЗВО «УМО» [1] з урахуванням Стандарту вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України № 959 від 10 липня 2019 року [2] та професійного стандарту керівника (директора) закладу загальної середньої освіти, затвердженого Міністерством економіки України № 568-21 17 вересня 2021 року [3].

Останній документ серед необхідних професійних компетентностей для керівника закладу виокремлює інформаційно-цифрову компетентність, що виявляється у здатності керівника:

- орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею в управлінській діяльності;

- ефективно використовувати наявні та за потреби створювати нові електронні (цифрові) управлінські ресурси;

- керувати процесами створення ефективного безпечного електронного (цифрового) освітнього середовища закладу та забезпечення умов для його ефективного використання.

Формування і розвиток інформаційно-цифрової компетентності майбутніх управлінців забезпечується рядом дисциплін загально-професійної підготовки та вільного вибору, до 90 % часу від загального навчального навантаження яких відводиться на самостійне опанування матеріалу [4], що обумовлює перегляд підходів до організації самостійної роботи здобувачів.

З урахуванням у здобувачів різного рівня володіння за кожним компонентом цифрової компетентності від А1 – початківець, який усвідомлює потенціал у використанні цифрових технологій для вдосконалення педагогічної та професійної практики до С – лідер-новатор з послідовним та всебічним підходом до використання цифрових технологій, відповідно до Рамки цифрової компетентності педагогічних й науково-педагогічних працівників [5], одним із сучасних інструментів організації індивідуального підходу до самостійної роботи здобувачів виступають масові відкриті онлайн курси [6].

Зокрема, онлайн курс «Цифрові комунікації в глобальному просторі», розміщений на онлайн платформі Prometheus, розрахований на всіх, хто хоче навчитись працювати із інформаційними технологіями на базовому рівні цифрової компетентності та опанувати нові знання й поширювати інформацію за допомогою інструментів цифрових комунікацій та спрямований на набуття практичних навичок забезпечення інформаційної підтримки своїх проектів за допомогою цифрових комунікацій, опанування ключових складників роботи в інформаційному середовищі.

У той же час, представлені на платформі EdEra МВОК «Бери й роби. Змішане та дистанційне навчання», «Про дистанційний та змішаний формати навчання. Онлайн-курс для вчителів та керівників шкіл», «Про дистанційний та змішаний формати навчання. Онлайн-курс для педагогів та керівників закладів професійно-технічної освіти (ПТО)» та «#blend_it: опануємо змішане навчання. Онлайн-курс для викладачів та працівників адміністрації закладів вищої освіти», а також онлайн курси «Візуалізація даних» та «Word та Excel: інструменти і лайфхаки», розміщені на онлайн платформі Prometheus, виводять здобувачів на достатній, високий чи експертний рівні залежно від критерії складності професійних завдань, рівня автономності, частоти, системності та ефективності використання цифрових технологій в управлінському та освітньому процесі при

викладанні свого предмета у термінах Рамки цифрової компетентності педагогічних й науково-педагогічних [5].

Впровадження в освітній процес зазначених курсів забезпечує не лише індивідуальний прогрес у розвитку цифрової компетентності відповідно до особистих потреб і можливостей здобувачів, а й може бути обов'язковим компонентом в якості одного із індивідуальних завдань з вивчення як нормативних дисциплін навчального плану підготовки майбутніх керівників закладів освіти таких, як «Управління інформаційними зв'язками» та «Освітні технології», так і дисциплін вільного вибору – «Діяльність закладу освіти у сфері зв'язків з громадськістю», «Маркетингові комунікації закладу освіти», «Професійна компетентність керівника закладу освіти» тощо.

Список використаних джерел

1. Освітньо-професійна програма «Управління навчальним закладом». Наказ ДЗВО «УМО» від 13 липня 2021 р. № 10-01/383. URL: <https://cutt.ly/7NnPdXe> (дата звернення 01.09.2020)

2. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 10 липня 2019 р. № 959. URL: <https://cutt.ly/INnIafl> (дата звернення 01.09.2020)

3. Затверджено професійний стандарт керівника (директора) закладу загальної середньої освіти. Міністерство економіки України від 17 вересня 2021 року № 568-21. URL: <https://is.gd/sEp8GS> (дата звернення 21.10.2022)

4. Навчальний план підготовки здобувачів ОПП «Управління навчальним закладом» другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент». URL: <https://cutt.ly/WNnO4Ao> (дата звернення 12.10.2022)

5. Концептуально-референтна Рамка цифрової компетентності педагогічних й науково-педагогічних працівників. URL: <https://is.gd/QE8XjU> (дата звернення 01.10.2022)

6. Махinya Т. А. Інтеграція масових відкритих онлайн курсів у процес підготовки менеджерів освіти в умовах магістратури. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка»*. Електронне наук. фахове вид. 2020. № 10(19). URL: <https://is.gd/6zBCdb> (дата звернення 01.10.2022) [https://doi.org/10.33296/2707-0255-10\(19\)-17](https://doi.org/10.33296/2707-0255-10(19)-17)

ОСТРЯНСЬКА Олена / Olena OSTRYANSKA

**ЗАСОБИ УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ
МОБІЛЬНОСТІ У ЦИФРОВОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

*[Management Means of Formation of Readiness for Professional Mobility
in the Digital Educational Environment of Higher Educational Institutions
under the conditions of Martial Law]*

У сучасних складних умовах воєнного стану та інтеграції вищої освіти України до Європейського дослідницького простору високий рівень готовності учасників освітнього процесу до професійної мобільності виступає запорукою конкурентоспроможності фахівців на ринку праці та успішної реалізації індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку.

Аналіз наукової джерельної бази (Н. Дячок, І. Герасимова, Н. Заєць, Г. Захарчин, Й. Звонар, Є. Іванченко, О. Ієвлєв, Ю. Клименко, Н. Коваліско, В. Кривошей, Н. Луцан, О. Малишевський, М. Павленко, Р. Пріма, Ю. Сачук, Л. Сушенцева, О. Тимченко, Н. Тілікіна, Л. Фамілярська, В. Фрицюк, Н. Чернящук, І. Шпекторенко та ін.) засвідчує наявність вагомого наукового підґрунтя для дослідження професійної мобільності особистості та дозволяє зробити висновок про різноплановість праць із означеної проблеми. Слід зазначити, що у трактуванні сутності й структури феноменів професійної мобільності та готовності особистості до професійної мобільності більшість дослідників виокремлюють такі характерні ознаки: гнучкість, адаптивність, креативність, готовність до діяльності в умовах змін.

На основі узагальнення й систематизації результатів наукових досліджень, аналізу педагогічної практики, найістотнішими ознаками професійної мобільності особистості та готовності до неї ми виокремлюємо такі:

- 1) відкритість особистості до змін;
- 2) гнучкість (когнітивна, поведінкова);
- 3) адаптивність;
- 4) активність (інтелектуальна, комунікативна, поведінково-діяльнісна, рефлексивна) особистості в умовах змін;
- 5) креативність (творчість);
- 6) готовність до діяльності в умовах нововведень;

7) здатність до самоактуалізації, самопізнання, самоаналізу, самокритичності в оцінюванні своїх можливостей, їх співвіднесення з вимогами сучасного ринку праці;

8) прогнозування, побудова і реалізація індивідуальної траєкторії (моделі) власного розвитку;

9) здатність швидко мобілізувати власні зусилля (розумові, вольові, фізичні) на зміну ситуації;

10) цілеспрямованість, рішучість і наполегливість в оволодінні новими способами діяльності та їх застосуванні в нових ситуаціях (досить часто в умовах невизначеності).

У ході дослідження нами визначено зміст понять «професійна мобільність учасників освітнього процесу», «готовність до професійної мобільності учасників освітнього процесу», «управління формуванням професійної мобільності», а також визначено й охарактеризовано такі структурні компоненти готовності до професійної мобільності учасників освітнього процесу в умовах реформування вищої освіти, як: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, емоційно-вольовий, поведінково-діяльнісний, рефлексивний. Крім того, визначено критерії (аксіологічний, гносеологічний, праксичний, суб'єктний) та рівні (високий, середній, низький) сформованості готовності до професійної мобільності учасників освітнього процесу в умовах реформування вищої освіти.

У ході виконання теми науково-дослідної роботи нами теоретично обґрунтовано модель формування готовності до професійної мобільності учасників освітнього процесу в умовах реформування вищої освіти, основними складниками якої є:

1) теоретико-методологічний, що включає мету, завдання, наукові підходи, принципи, педагогічні умови формування готовності до професійної мобільності учасників освітнього процесу;

2) організаційно-методичний, що включає етапи, зміст, форми, методи, засоби, технології формування готовності до професійної мобільності учасників освітнього процесу;

3) результативно-оцінювальний, що включає рівні сформованості готовності до професійної мобільності учасників освітнього процесу, критерії і засоби (форми, методи, технології) оцінювання готовності до професійної мобільності учасників освітнього процесу.

Слід наголосити, що з метою забезпечення активної участі суб'єктів освітнього процесу (магістрантів, аспірантів, науково-педагогічних, педагогічних працівників) закладу вищої освіти у заходах і програмах формування професійної мобільності, академічної мобільності й сприяння їх професійному розвитку фахівці кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології (ННІМП) у тісній співпраці з відділом наукової роботи ДЗВО

«Університет менеджменту освіти» здійснюють науково-методичний супровід із таких актуальних проблем:

1) ознайомлення суб'єктів освітнього процесу з теорією і практикою проблеми професійної та академічної мобільності й формування готовності до неї в галузі освіти і науки;

2) здійснення порівняльного аналізу, узагальнення та систематизації передового українського й зарубіжного досвіду управління процесом організації заходів і програм професійної й академічної мобільності та формування в учасників освітнього процесу готовності до професійної й академічної мобільності;

3) виявлення специфічних особливостей індивідуальних і колективних форм участі у програмах формування професійної мобільності та академічної мобільності;

4) відпрацювання категоріального апарату процесу управління формуванням професійної й академічної мобільності в галузі освіти і науки;

5) опрацювання вимог організаторів до індивідуальних і колективних форм участі у заходах різного формату, присвячених формуванню готовності до професійної й академічної мобільності;

6) ознайомлення з ефективними формами представлення науково-педагогічній спільноті України й зарубіжжя процесу формування і результатів сформованості професійної мобільності та академічної мобільності учасників освітнього процесу;

8) аналіз ефективності індивідуальної і колективної участі суб'єктів освітнього процесу в заходах різного формату, присвячених формуванню професійної мобільності та академічної мобільності.

Яскравим прикладом успішного дослідження актуальної наукової проблеми професійної мобільності у ДЗВО «Університет менеджменту освіти» є тема науково-дослідної роботи «Професійна мобільність учасників освітнього процесу в умовах реформування вищої освіти» (РК 0122U200923, 02.2022 р. – 31.12.2024 р.), яка виконується науково-педагогічними працівниками кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти». Назване дослідження здійснюється за таким пріоритетним напрямом, як «Вища освіта» на розв'язання актуальної проблеми «Проблеми і стратегії досягнення конкурентоспроможної якості вищої освіти» (згідно і переліком Пріоритетних напрямів (тематика) наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок Національної академії педагогічних наук України на 2022-2026 рр., схвалених Загальними зборами НАПН України від 19 листопада 2021 р. № 1-1/2-4).

Із метою якісного виконання актуальної теми НДР «Професійна мобільність учасників освітнього процесу в умовах реформування вищої

освіти» сформовано творчий колектив науково-педагогічних працівників кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП та відділу наукової роботи ДЗВО «УМО» (І. Сіданіч, зав. кафедри, д-р пед. наук, проф.; Г. Тимошко, д-р пед. наук, проф.; Т. Махиня, канд. пед. наук, доц., проф. кафедри; Н. Приходькіна, д-р пед. наук, доц., проф. кафедри; Д. Грищук, канд. пед. наук, доц. кафедри; А. Висоцька, канд. пед. наук, доц.; Т. Рожнова, канд. пед. наук, доц., проф. кафедри; С. Дубовський, канд. пед. наук, доц.; О. Остряньська, канд. пед. наук, доц., доц. відділу наукової роботи), очолюваний високопрофесійним науковим керівником – І. Сіданіч, доктором педагогічних наук, професором, завідувачем кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

Істотними є наукові результати, досягнуті в процесі проведення дослідження. Так, відповідно до визначених завдань наукового дослідження на першому початковому (теоретичному) етапі (01.02.2022 р. – 31.12.2022 р.):

- уточнено сутність понять «професійна мобільність», «готовність до професійної мобільності» в історичній ретроспективі; визначено зміст понять «професійна мобільність учасників освітнього процесу», «готовність до професійної мобільності учасників освітнього процесу»;

- визначено й охарактеризовано структурні компоненти готовності до професійної мобільності учасників освітнього процесу в умовах реформування вищої освіти; критерії та рівні сформованості готовності до професійної мобільності учасників освітнього процесу в умовах реформування вищої освіти;

- проаналізовано українські й зарубіжні дослідження (психологічні, педагогічні, соціологічні) із проблеми професійної мобільності щодо тенденцій та перспективних шляхів формування професійної мобільності учасників освітнього процесу в умовах реформування вищої освіти; досвід формування професійної мобільності учасників освітнього процесу в українських і зарубіжних закладах вищої освіти, що здійснюють підготовку магістрів у галузях освіти/педагогіки, соціальних та поведінкових наук;

- теоретично обґрунтовано модель формування готовності до професійної мобільності учасників освітнього процесу в умовах реформування вищої освіти;

- розроблено діагностичний інструментарій із проблеми формування професійної мобільності учасників освітнього процесу;

- удосконалено наукові підходи до формування професійної мобільності учасників освітнього процесу в умовах реформування вищої освіти, сучасні підходи до формування лідерських якостей керівника закладу освіти, принципи підготовки керівників закладів освіти в умовах

магістратури, теоретичні підходи до перфоманс самоменеджменту керівника Нової української школи;

- набула подальшого розвитку теорія і методика формування професійної мобільності учасників освітнього процесу в умовах реформування вищої освіти.

Слід зазначити, що проблемні питання та результати наукового дослідження з теми НДР активно обговорювалися освітянською спільнотою (науковими, науково-педагогічними, педагогічними працівниками, стейкхолдерами) шляхом організації та участі творчого колективу виконавців теми науково-дослідної роботи у масових наукових, науково-практичних і освітніх заходах. Так, із метою забезпечення якісного впровадження (оприлюднення, розповсюдження і використання) результатів дослідження наукові здобутки творчого колективу виконавців теми НДР оприлюднено і розповсюджено на 15 масових науково-практичних заходах, а саме: 1 міжнародній виставці; 4 конференціях (3 міжнародних); 6 науково-методичних семінарах (1 міжнародному); 1 круглому столі; 3 інших заходах (1 міжнародному).

Результати науково-дослідної роботи упроваджено в педагогічну практику – в освітній процес закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку магістрів у галузі освіти/педагогіки. Наприклад, активно впроваджуються найвагоміші наукові результати [3], досягнуті у процесі проведення дослідження та оприлюднені й розповсюджені в різних видах наукової продукції: монографіях, статтях у виданнях, що входять до наукометричних баз даних Web of Science Core Collection, Scopus, у наукових фахових виданнях.

Список використаних джерел

1. Пріма Р. М. Курс лекцій з освітнього компоненту «Професійна мобільність майбутнього фахівця початкової освіти»: метод. рек. Луцьк : ФОРМ Мажула Ю.М., 2022. 68 с.

2. Ієвлев О. М. Компетентності професійно-педагогічної мобільності майбутнього викладача в умовах магістратури. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2018. Вип. 64. С. 105–111.

3. *Інноваційна педагогічна діяльність як чинник формування життєтворчої компетентності здобувача освіти*: монографія / І. Л. Сіданіч, Т.Є. Рожнова, Г.М. Тимошко, В.А. Гладуш, Н.О. Приходькіна, Т.А. Махія, А.М. Висоцька, Д.Г. Грищук, С.О. Дубовський, О.А. Остряньська та ін.; уклад.: А.О. Криворотько. Дніпро : Видавець Біла К.О., 2022. 484 с.

ПРИХОДЬКІНА Наталія / Natalia PRYKHODKINA

**КРЕАТИВНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВА ЯКІСТЬ
СУЧАСНОГО КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ**

[Creativity as a Key Quality of a Modern Head of an Educational Institution]

Необхідність інноваційного розвитку освіти в Україні пред'являє нові вимоги до змісту, організації, форм і методів управлінської діяльності. Цим обумовлюється і розробка особливого типу менеджменту, спрямованого на залучення педагогів до висування стратегічних цілей професійної діяльності, формулювання завдань, вироблення й прийняття управлінських рішень, – креативного. Креативність є невід'ємною складовою ефективного управління оскільки без неї неможливо здійснювати організаційні зміни, які б забезпечили стійкий розвиток. Адже непрофесіоналізм, послаблена цілеспрямованість, стійкі негативні навички у манерах та мисленні, закостенілість форм і методів управлінської діяльності унеможливають досягнення цілей організації.

Meta – розкрити актуальність та сутність поняття «креативність» через призму професійної компетентності керівника закладу освіти.

Д. Андерсон, професор стратегічного менеджменту в Lorange Institute of Business у Цюріху та регулярний запрошений професор London School of Business, котрий входить до ТОП-25 мислителів у менеджменті за версією Business Strategy Review, називає креативність основною якістю для керівника XXI сторіччя. Саме вона дозволяє, по-перше, максимально розкрити творчий потенціал співробітників та отримати справжню dream team – команду натхненних творців, а не шаблонних виконавців. А по-друге, особиста креативність керівника дозволяє йому самому генерувати нестандартні ідеї та бути здатним гідно оцінити чийсь креатив. На думку Андерсона, до рекомендацій якого дослухаються десятки компаній зі списку Fortune 500, лідери можуть відкрити для себе способи стимулювання творчого процесу, аби дати своїй команді можливість розвинути індивідуальний та колективний креативний потенціал. Керівник майбутнього має чітко усвідомлювати: попри постійну появу нових аналітичних та метричних підходів до вирішення задач, троє китів – уява, натхнення та інтуїція, – відіграють величезну роль в управлінні організацією.

У Концепції Нової української школи зазначено, що «діти сьогодні хочуть сучасних, діти сьогодні хочуть креативних, діти сьогодні хочуть учителів, які насамперед розуміють їх» [2]. Розвиток креативності вчителів багато в чому залежить від креативності керівника школи.

На думку Д. Красікової, доцента кафедри менеджменту Університету штату Техас в Сан-Антоніо, ключем до успіху для керівника є його впевненість у власній креативності та здатність створювати в колективі атмосферу довіри. Керівник повинен вигадувати корисні і свіжі ідеї. Неефективні і деспотичні лідери створюють для підлеглих стресові ситуації, які змушують їх відчувати себе безпорадними. У стресових ситуаціях продуктивність і креативність працівників знижується. Коли керівник впевнений, що здатний генерувати творчі ідеї, його підлеглі стають більш креативними. Творчі керівники найчастіше мають відповідний досвід і джерело натхнення для своїх ідей. Впевненість у собі у керівника зростає, коли він отримує схвалення керівництва, в свою чергу, його впевненість і творчий підхід є гарним прикладом для підлеглих. Не менш важливим є створення хороших міжособистісних стосунків у колективі, що ґрунтуються на довірі і взаємній повазі та створюють сприятливе середовище для творчості – підлеглі і начальник можуть покластися один на одного, оскільки довіряють один одному [4].

Підсумовуючи дослідження у галузі креативності з 1970 по 1980 р., Ф. Баррон і Д. Харрінгтон, зробили такі узагальнення: 1) креативність – це здатність адаптивно реагувати на необхідність у нових підходах і нових продуктах. Дана здатність дозволяє також усвідомлювати нове в бутті, хоча сам процес може мати як свідомий, так і несвідомий характер; 2) створення нового творчого продукту багато в чому залежить від особистості творця і сили його внутрішньої мотивації; 3) специфічними властивостями креативного процесу, продукту й особистості є їхня оригінальність; 4) креативні продукти можуть бути дуже різні за своїм виявом: нове вирішення проблеми в математиці, відкриття хімічного процесу, створення музики, картини або поеми, нової філософської, педагогічної або релігійної системи, інновація в юриспруденції, свіже вирішення соціальних проблем тощо [1, с. 5].

Отже, що потрібно для того, щоб стати креативним керівником? Для забезпечення розвитку креативності, на нашу думку, може бути два підходи. Перший, коли керівник усвідомлює необхідність змін, знає як їх упровадити, тобто є креативною особистістю. Для цього він підбирає команду, яка б його підтримувала і допомагала в реалізації стратегій розвитку. Другий – коли команда креативних працівників впливає на керівника і симулює його до прийняття рішень. На сьогодні проблема розвитку креативності є одним з пріоритетних напрямків досліджень менеджменту освіти.

Список використаних джерел

1. Горностаєв П. П. Креативність і гармонійність особистості (психотерапевтичний аспект). *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Зб. наук. праць. Київ : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. № 9(33). С. 3–7.

2. Концепція Нової української школи. URL: <https://is.gd/gYbMZU> (дата звернення: 20.10.2022)

3. Покка А. Директор школи – не диригент, а той, хто ненав’язливо нагадує, яку мелодію всі грають. URL: <https://is.gd/VP6y3U> (дата звернення: 20.10.2022)

4. Dina H., Krasikova V., Dong L. Organizational Behavior and Human Decision Processes. URL: <https://is.gd/UUxssk> (дата звернення: 20.10.2022)

СІДАНІЧ Ірина / Iryna SIDANICH

ПЕРЕОРІЄНТАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ПРАКТИКИ НА ДУХОВНО-ЦІННІСНІ АСПЕКТИ ЛЮДСЬКОЇ ОСОБИСТОСТІ ЯК ВИМОГА ЧАСУ

[Reorientation of Educational Practice on Spiritual and Value Aspects of the Human Personality as a Requirement of the Time]

Особливого значення в сучасній освітній царині набуває пошук нових шляхів і технологій формування духовно-ціннісних орієнтацій, які б були здатні перетворити теоретичні знання на ефективний засіб формування духовно-ціннісних якостей особистості. І це зумовлене низкою факторів.

Соціальний контекст, що змінився, призводить до непорозуміння, яке зростає, між вчителями та учнями і має тенденцію до збільшення. У цьому непорозумінні значну роль відіграє і відкритість учнів до прийняття посткласичного погляду на світ, і очевидна зміна якості духовного стану. Як відзначає Ганс Кюнг, «вчителі, що знаходяться в щоденному контакті з дітьми і молодими людьми, часто приходять в жах від того, до якого ступеня ті принципи, які вони звикли брати за щось цілком зрозуміле, – розпорядження, правила, стандарти та ідеали – перестали існувати для їх учнів» [3, с. 7].

У сучасних умовах боротьби з російською агресією посилюється важливість психотерапевтичної функції духовно-ціннісного наповнення освіти. Історія людства свідчить, що подолання життєвих випробувань здійснюється з опорою на духовність і віру. Осмислення буття стає підґрунтям духовного перетворення як окремої людини, так і суспільства в цілому, що забезпечує незламність у боротьбі.

З іншого боку, вдосконалення і полегшення життя за допомогою технічних засобів призводять до гострих суперечностей, апогеєм яких стають техногенні катастрофи. І тут важливим є не територіальне поширення, а глибина проникнення техногенних тенденцій у духовне існування людини. Ще однією причиною необхідності переорієнтації освітньої практики на духовно-ціннісні аспекти людської особистості та

духовності є дискретність людського мислення, спеціалізація наукового знання, диференціація і технологізація життєдіяльності. Способи пізнання дійсності протягом ХХ ст. розвивались у такому напрямку, що майже привели до кризи людяності та витіснення духовності.

Звернення до духовного світу особистості тим більше необхідне в сучасних умовах, коли засоби медіапростору дають маленьким колективам і навіть окремим людям необмежені, майже планетарні можливості якщо не в створенні благ, то в нанесенні шкоди і природі, і суспільству, наслідки чого важко, навіть, уявити. А тому ніякі загальні правила, норми та декларації не зможуть забезпечити людяність у середовищі медіапростору, якщо морально-етичний імператив не стане джерелом відповідальності та ціннісним орієнтиром діяльності кожної людини, упереджуючи руйнівну дію та непродумані рішення при використанні високих технічних досягнень.

Криза гуманності знаходить відображення у втраті визначеності духовно-ціннісних смислових засад. Вона виявляється при переході від однієї аксіосфери до іншої. Сучасне суспільство створило культуру, засновану на ідеології прогресу й техніцизму, споживання й корисливості, що змінило саму людину. Міжособистісні відносини в такій царині перестають регулюватися нераціональними засобами: відчуттями, звичаями, ідеалами, співставленням добра і зла, прекрасного і потворного. Духовність редукується до розуму, а цінності замінюються інформацією. Домінуючі тенденції різноманіття входять у суперечність з суб'єктивним сенсом індивідуальної екзистенції, що обумовлює деструктивну поведінку особистості, особливо тієї, що зростає.

З усуненням абсолютної цінності і незаперечної істинності традиційних духовно-ціннісних ідей, що зміцнюють суспільство, втрачається їх домінуюче положення в індивідуальній системі цінностей особистості, а тому авторитарне навчання, що є наслідком попередньої освітньої доби, перестає бути способом встановлення причетності індивіда до духовно-ціннісного простору і перетворюється всього лише на нав'язування учням чужої індивідуальної волі, що претендує на етичне і духовне наставництво. Ціннісний розвиток дитини в сьогоденні гальмується також внаслідок відсутності умов для етичного самовдосконалення та орієнтирів на базові духовно-етичні цінності. Ціннісно-орієнтовна діяльність соціальних інститутів не може змінити ситуації, коли одні цінності знівельовали, а ті, що прийшли їм на зміну, приймаються неоднозначно.

На думку І. Кадієвської, «безумовні ціннісні орієнтації західного менталітету, такі як індивідуалізм, активність, прагматизм та техніцизм... не зможуть виконувати роль провідних сучасних культурних мотивацій людства, оскільки саме ці ліберально-економічні цінності призвели до знецінення духовних та етичних норм людського існування. Вони

обумовили виникнення ідеї про абсурдність буття та вторинність гуманітарної культури» [2, с. 97].

Сучасність витягла на поверхню глибинні питання людського існування, сенсу життя, образу майбутнього. Але давати відповіді на смисложиттєві питання – головне покликання загальноосвітньої школи. У руслі нової філософії освіти ключовим завданням на сучасному етапі має виступити переорієнтація освітньої практики на духовно-ціннісні аспекти людської особистості, переосмислення гуманістичних традицій, спрямованих на формування ціннісно-смыслових мотивів особистої діяльності, що лежать в основі становлення творчого потенціалу учня. Для цього потрібна системна розробка теоретико-методологічних основ формування національної моделі освіти XXI ст. «У пошуках нової моделі освіти слід рухатись, – підкреслює В. Андрущенко, – насамперед, шляхом творчого відтворення власного культурно-історичного досвіду в його органічному поєднанні з найновішими досягненнями сучасної науки, культури і соціальної (передусім, педагогічної) практики» [1, с. 189].

Саме на цих пріоритетах, на нашу думку, повинна відбуватися переорієнтація освітньої практики на духовно-ціннісні аспекти людської особистості та духовності в сучасній вітчизняній школі.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П. Реальність освіти: проблеми де міфологізації. *Практична філософія*. 2001. № 1. С. 185–197.
2. Кадієвська І. А. *Гуманістичні цінності освіти в контексті глобалізації суспільства* : монографія. Одеса : Астропринт, 2010. 176 с.
3. Kung Hans. *Global Responsibility: In Search of a New World Ethic*. London : SCM Press, 1991. 176 p.

ФЕЩЕНКО Олена / Olena FESHCHENKO

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩІЙ ОСВІТІ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

*[Implementing Information Technologies in Higher Education
as an Effective Means of Improving Educational Process]*

Основна мета впровадження інформаційних технологій та управління інформаційними системами в освітній сфері полягає в інтеграції інформації, пов'язаної з управлінням освітніми закладами, і забезпечення доступу до цієї інформації для широкого загалу, викладеної у зрозумілій, але стислій формі, для різних користувачів.

Загальна концепція управління інформаційними системами в освітній сфері має наступні переваги над системами звичайними:

- Покращує можливості обробки даних, зберігання, аналізу та надання інформації про управління освітою, з тим, щоб управлінці мали у своєму розпорядженні надійні та необхідні дані.

- Координує та підвищує ефективність зусиль, зосереджених на придбанні, обробці, зберіганні, передачі, аналізі, перепакуванні, розповсюдженні та використанні інформації про управління освітою, а також визначає важливі фактори, що впливають на прийняття управлінських рішень.

- Сприяє та забезпечує використання відповідної інформації різними установами та окремими особами на всіх рівнях задля більш ефективного практичного впровадження, інспектування та управління плануванням розвитку освіти.

- Оптимізує потік інформації для прийняття рішень шляхом зменшення та усунення дублювання та заповнення реальних інформаційних прогалів, а також автоматизації операційних процесів в межах однієї організації.

- Надає інформацію для обговорення стратегій та сценаріїв розвитку системи освіти.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ, від англ. *Information and communications technology* – ICT) – часто використовується як синонім до інформаційних технологій (ІТ), хоча ІКТ це загальніший термін, який підкреслює роль уніфікованих технологій та інтеграцію телекомунікацій (телефонних ліній та бездротових з'єднань), комп'ютерів, підпрограмного забезпечення, програмного забезпечення, накопичувальних та аудіовізуальних систем, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію. Іншими словами, ІКТ складається з ІТ, а також телекомунікацій, медіа-трансляцій, усіх видів аудіо і відео обробки, передачі, мережевих функцій управління та моніторингу [3, с. 1].

Інформаційні технології розробляються та використовуються для активного застосування та запобігання різних подій шляхом прийняття рішень на всіх рівнях. Підбір і використання таких технологій здійснюється адекватно потребам: а) розв'язання поширених соціально-економічних, виробничих та інших завдань; б) найбільш ефективного використання людського капіталу. За таких обставин дана проблема має як теоретичний, так і практичний, прикладний характер.

Заклади вищої освіти часто обмежені у ресурсах, оскільки державне фінансування в багатьох випадках зменшується або асигновані об'єми фінансування змінюються щорічно, що завдає негативного впливу на усі державні чи приватні установи. Багато навчальних закладів крім того, зараз розглядають альтернативні джерела доходів, що потребує великої

кількості інформаційних технологій, інших аналітичних ресурсів. З огляду на великий тиск на управління інформацією для підтримки своїх генераторів знань (дослідників) та подальших інвестицій, існують побоювання, пов'язані з тією інформацією, яка надається закладами вищої освіти викладачам, працівникам, керівникам та іншим особам. Деякі з цих питань пов'язані із заохоченням інвестицій.

Розглянуті наукові проблеми дають підстави сформулювати такі висновки узагальнюючого підсумкового характеру.

Існує відповідний організаційно-правовий контекст для впровадження наукових, адміністративних та навчальних досягнень в організації та управлінні вищою освітою. Щодо інформаційних систем, то можна встановити кілька необхідних з цією метою умов, а саме: актуальність інформації; доступність інформації (стосовно корисності інформації, вона пов'язана не тільки з тим, які саме дані чи показники надаються, але і з тим, як саме вони надаються).

Інформаційні платформи вищої освіти, разом з викладацькими, повинні бути пов'язані одна з одною, перші повинні бути суміщені з різними теоріями і технологіями навчання, і згідно з ними мають бути впроваджені необхідні інструменти для цілей викладання й навчання; з іншого боку, викладач повинен володіти інформацією про вищезгадане, і крім того, вміти працювати з цими технологіями.

Навчальні цілі та навчальні плани мають бути тісно пов'язані з ІКТ у рамках навчальної програми (ІКТ інтегровані у підхід, навчальну модель та результати), якщо дійсно є намір досягти ефективності у використанні інформаційних технологій або якісної різниці у результатах навчання студента. Іноді методи, що використовуються для вимірювання ефекту інтеграції інформаційних технологій, та тип навчання не збігаються між собою. Необхідно шукати нові процеси та знання, пов'язані з використанням ІКТ. Можливо, більш корисний аналіз впливу ІКТ буде проведений тоді, коли методи, що використовуються для вимірювання досягнень та результатів, будуть тісніше пов'язані з навчальними заходами та процесами, полегшеними використанням ІКТ.

Вища освіта, ми вважаємо, повинна взяти на себе завдання акредитації своїх дипломів на міжнародному рівні, тому найкращі університети роблять сьогодні акцент на впровадженні ІКТ та масовому використанні віртуальних платформ з метою покращення: ефективності навчання своїх студентів; доступу до інформації; мобільності та підвищення результативності дослідницької діяльності. Організація освіти у вищих навчальних закладах, вважаємо ми, повинна базуватися на принципах викладання, дослідження та розширення, які управлятимуться за допомогою процесів планування, ведення та контролю на різних рівнях: стратегічному, тактичному та оперативному.

Студенти відчують певну розслабленість, навчаючись за допомогою простих, дидактичних способів передачі інформації. Зростаюче використання ІКТ, як засобу навчання, змінює цю ситуацію і, ймовірно, продовжуватиме змінювати багато навчальних технологій і стратегій, які використовуються як викладачами, так і студентами у процесі навчання. Впровадження ІКТ та їх «інтеграція» у навчальний план (при цьому не слід очікувати, що навчальний план буде адаптовано під ІКТ) у закладах вищої освіти часто пов'язані з такими результатами, як покращення (міжнародного) рейтингу якості освіти; збільшення наукової продуктивності чи професійної кваліфікації випускників.

Надійність інформаційних технологій залежить від стану сервера, характеристик та інструментів платформи, навичок роботи з нею викладача та студента, так само результати навчальних процесів на цих платформах пов'язані з параметрами віртуальної освіти та постійною оцінкою ефективності освіти. Стосовно програмного забезпечення, що використовується освітнім закладом, та його зв'язку із якістю освіти, слід враховувати вплив на ці процеси відповідних факторів. Ці параметри можуть базуватися на: інституційній підтримці, викладанні / навчанні, структурі предмету, підтримці студентів, підтримці спеціальності чи факультету, оцінюванні та оцінці знань тощо. Установа має актуалізувати свої цілі та мати чітке бачення себе як освітнього закладу в забезпеченні цього процесу. Крім розробки та інформаційного забезпечення кожного предмету, використання та впровадження нових технологій повинно певним чином обмежуватися результатами навчання. Отже, дидактичні матеріали мають періодично переглядатися, вдосконалюватися, задля забезпечення їх відповідності вимогам навчальної програми. Всі курси повинні бути розроблені у такий спосіб, щоб студенти мали змогу здійснювати аналіз, синтез та оцінювання у процесі навчання.

Студенти в процесі використання інформаційних технологій, відчують більшу відповідальність за власне навчання, тоді коли використовуються ІКТ, працюючи при цьому більш незалежно та ефективно. Вони отримують більше індивідуальних завдань і починають краще розуміти цілі викладачів та власне зміст предмету, і можуть самостійно працювати над завданнями, відповідними їхньому рівню навчання. ІКТ пропонують завдання, котрі краще відповідають потребам кожного студента і полегшують організацію його власного навчання. Тобто маємо в дії процес індивідуалізації навчання, що нині вкрай важливо. Існують навчальні середовища, які забезпечують студентів різноманітними навичками та прийомами; вони розвивають впевненість в їхній здатності навчатися, що дозволяє їм краще та професійніше опановувати свої предмети.

Таким чином, процес управління вищою освітою має бути сьогодні організований відповідно до його характеру, а саме: викладання,

дослідження та розширення знань. Він має бути організований на різних рівнях: стратегічному, тактичному та операційному, і ним необхідно управляти на рівнях планування, функціонування та контролю. Уся ця система повинна працювати динамічно і має бути інтегрована у системи управління навчанням на віртуальних платформах. Звичайно, це також залежить від керівництва установи та професійної підготовленості працівників закладу освіти.

Список використаних джерел

1. Дядюн С. В Використання інформаційних технологій в освіті. URL: <https://is.gd/4uLflW> (дата звернення: 20.10.2022).

2. *Інформаційно-аналітична система контролю та оцінювання навчальної діяльності студентів ВНЗ*: монографія / А. А. Тимченко, Ю. В. Триус, І. В. Стеценко, Л. П. Оксамитна, В. М. Франчук, Г. О. Заспа, Д. П. Тупицький, О. В. Тьорло, І. В. Герасименко. Черкаси: МакЛаут, 2010. 300 с.

3. Кравчук О. А. Переваги і недоліки використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі. URL: <https://is.gd/tX1VZa> (дата звернення: 20.10.2022).

**ФОНАРЮК Олена, ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор /
Olena FONARYUK, Ihor VERBOVSKYI**

ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ *[Implementing Digital Technologies in Management of a Higher Educational Institution]*

Цифровізація – сучасний тренд суспільного розвитку. Цей процес передбачає впровадження цифрових технологій у всі сфери життя. Від взаємодії між людьми до промислового виробництва, від предметів побуту до дитячих іграшок, одягу тощо. Цифровізація в найширшому розумінні означає перенесення діяльності з реального світу у віртуальний.

Розвиток сучасних закладів вищої освіти (ЗВО) вимагає переходу до цифрової трансформації в усіх сферах освітньої діяльності. Немає жодного ЗВО, де б комп'ютери та мережа Інтернет не використовувалися. Цифрові технології стали основою для створення нових продуктів, цінностей і атрибутів, а отже, для конкурентної переваги на більшості ринків.

Цифрова трансформація ЗВО – це процес, який складається зі змін в організаційній, функціональній, технологічній та інформаційній інфраструктурі ЗВО внаслідок оцифрування процесів навчання та

управління у ЗВО. Метою цифрової трансформації є підвищення ефективності та якості діяльності шляхом скорочення часу та зусиль через переведення всіх процесів інформаційної взаємодії в цифровий простір. Цього вимагає управління та навчання.

Результатом цифрового вдосконалення системи управління у ЗВО стане [1]: забезпечення ефективного управління, планування та використання інформаційних ресурсів ЗВО; підтримання якості професійної підготовки відповідно до національних стандартів та міжнародних вимог; створення інтегрованого цифрового простору у ЗВО; побудова системи інформаційного забезпечення ЗВО; розробка та впровадження засобів інформаційного та аналітичного забезпечення всіх структурних підгалузевих заходів ЗВО; впровадження методів ефективного управління об'єктно-орієнтованим динамічним навчальним середовищем; здійснення ефективної взаємодії між відокремленими та внутрішніми підрозділами ЗВО, здобувачами та іншими ЗВО, у тому числі іноземними; створення необхідних умов для надання своєчасної, вірогідної та повної інформації про вищу освіту співробітникам, здобувачам, аудиторії та суспільству шляхом широкого використання цифрових технологій; інтеграція ЗВО у національний та світовий інформаційний простір.

Управління оцифруванням освітнього середовища досягається за допомогою цифрового маркетингу, який має на меті організувати взаємодію з викладацьким і допоміжним персоналом, академічним і педагогічним персоналом, випускниками, здобувачами та абітурієнтами через різні цифрові канали зв'язку. На цьому тлі, незалежно від обраної стратегії, зараз усі ЗВО стикаються з проблемою цифрової трансформації, яка включає впровадження більш гнучких процесів, зміну корпоративної культури та оптимізацію процесів.

Ключова мета будь-якого ЗВО у контексті вдосконалення системи управління засобами цифрових технологій націлена на зосередження всіх зусиль на автоматизацію процесів усередині ЗВО, щоб зробити їх більш ефективними, перерозподіляючи ресурси у фізичному та віртуальному середовищах. На цьому фоні завдання цифровізації, яке слід покласти на ЗВО, можна сформулювати так [2]: забезпечення підготовки та підвищення кваліфікації викладачів ЗВО щодо використання цифрових технологій у навчальній діяльності; впровадження цифрових навичок в освітній процес; надання можливості спільного використання та вільного доступу до цифрових ресурсів у хмарних сервісах; мотивація викладачів та студентів професійно використовувати цифрові технології; створення умов інноваційного розвитку шляхом впровадження цифрових технологій; надання інформаційних та консультаційних послуг, які пов'язані з використанням цифрових та хмарних технологій з необмеженими ресурсами; збір, систематизація та поширення інформації щодо

використання цифрових та хмарних технологій в ЗВО.

Розв'язання цих викликів у системі освіти дозволить суспільству впевнено переходити в цифрову епоху, з наголосом на покращенні продуктивності освітнього процесу, побудові індивідуальних шляхів навчання, управлінні результатами навчання, віртуальній та доповненій реальності тощо. Враховуючи те, що сьогодні освітній процес здійснюється за змішаною формою навчання, система управління ЗВО з використанням цифрових технологій передбачає використання цифрових платформ для організації навчальних курсів, зокрема таких як Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams.

Основні напрями цифровізації освітніх процесів включають доповнену реальність, віртуальну реальність та змішану реальність, хмарні технології, мобільні та інтернет-технології, дистанційне навчання, відкриті онлайн-курси, гейміфікацію освітніх процесів, цифрові бібліотеки тощо.

Цифровізація робить освітній процес більш мобільним, гнучким, персоналізованим і диференційованим, суттєво впливає на зміст освіти, методи, засоби і технології навчання, організаційні форми навчання та управління навчально-пізнавальною діяльністю, внаслідок чого змінюється діяльність здобувачів та викладачів.

Список використаних джерел

1. Заспа Г. О., Оксамитна Л. П., Карапетян А. Р. Методологічні основи створення інформаційної технології в цифровому просторі закладів вищої освіти. *Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій*. 2022. С. 206-222. URL: <https://is.gd/048Bfl> (дата звернення: 20.10.2022)
2. Кононець Н. В. Цифровізація освітнього процесу у вищій школі: електрон. посіб. для самостійної роботи магістрів освітньої програми «Педагогіка вищої школи» галузі знань 01 освіта / педагогіка спеціальності 011 освітні, педагогічні науки. Полтава : ПУЕТ, 2021. с.

**ДИСКУСІЙНА ПАНЕЛЬ СЕКЦІЇ № 4
ЗА УЧАСТЮ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ**
*[Discussion panel of Section № 4 with the participation
of young researchers]*

АРТЕМЧУК Олександр / Oleksandr ARTEMCHUK

**СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА ФОРМУВАННЯ
ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ**
[Modern View on the Formation of Political Culture of Youth]

Сталий розвиток держави пов'язаний з формуванням політичної культури молоді. Рівень політичної культури молоді пов'язується із функціонуванням громадянського суспільства.

Особливості формування різних аспектів культури молоді розкрито у наукових працях учених О. Балакіревої, В. Бебика, І. Галактіонової, М. Головатого, Є. Головахи, В. Дунця, О. Зеленої, О. Каретної, Н. Краснянської, Н. Колесніченко, С. Лисової, І. Мартинюка, В. Ребкало, С. Рябова та ін.

Молодь є важливою складовою сучасного українського суспільства, носієм інтелектуального потенціалу, визначальним фактором соціально-економічного прогресу. Від спрямованості молоді на те, щоб бути активною творчою силою значною мірою залежить процес державотворення. На жаль, за останні роки в результаті непродуманої молодіжної політики держави відбулося відторгнення молодого покоління від тих культурно-історичних цінностей, якими жили і завдяки яким живе старше покоління.

Політична культура – це частина загальної культури, що включає історичний досвід, пам'ять про соціальні і політичні події, політичні цінності, орієнтації і навички, що безпосередньо впливають на політичну поведінку. У 1956 році американський політолог Х. Файнер ввів поняття «політична культура» у науковий обіг.

Політична культура – це соціальне явище, яке характеризує спосіб діяльності людей у сфері соціально-політичних відносин, це досягнутий рівень політичної зрілості й активності громадян. Її специфіка полягає в тому, що вона зумовлена конкретною історичною системою матеріальних та ідеологічних відносин і виступає як сукупність ідей, думок та потреб, якими живуть партії, нації та соціальні групи. Поняття «політична культура» може застосовуватися при визначенні соціального рівня

розвитку як суспільства загалом, так і окремої людини, у цьому разі студентської молоді. С. Лисова визначає поняття «політична культура» як частину загальнолюдської культури, що визначає своє ставлення до політики, до участі в політичному житті, вона нерозривно пов'язана з політичною владою і є засобом її досягнення [5].

О. Зелена розглядає поняття «політична культура» як ставлення молодих українців до політики чи політичного процесу загалом, а також до самих себе й своєї ролі у цьому процесі [2, с. 44].

Політична культура молоді, як підкреслює В. Дунець, є відображенням всього змінного, динамічного, нестабільного, перш за все становить частину політичної культури суспільства, а вже потім ототожнюється із специфікою цієї соціальної групи [1, с. 16]. Так само і визначення «політичної культури молоді» включає в себе загальні положення «політичної культури», враховуючи при цьому вікові, психологічні та фізіологічні особливості молоді.

Соціально-економічне й духовне відродження України, як вказує Н. Колесніченко, неможливе без концентрації уваги та зусиль на вирішенні проблем молоді як майбутнього країни, гаранта суспільно-економічного прогресу, адже непорушною істиною є те, що подальший розвиток суспільства чи не найбільшою мірою залежить від забезпечення гідних стартових умов для життєдіяльності молодих поколінь [4, с. 43]. Нам імпонує думка вченої про те, що деякою мірою апатія молоді зумовлена, перш за все, тим, що реформи, які проводяться в Україні найболючіше вдарили саме по ній, і тим, що в країні відсутня будь-яка осмислена політика щодо молоді як самостійної соціально-демографічної групи, з тим, що вона, з одного боку, не бачить необхідності будь-що кардинально змінювати в оточуючому середовищі, а з іншого – не розглядає політичну діяльність як значущу для себе, знаходячи більш перспективні способи і форми самореалізації [4, с. 43].

Молоде покоління ставиться до політики і влади як до деяких даностей, які не викликають ні захоплення, ні особливо різких негативних емоцій. Це, перш за все, виявляється у відстороненості досить значної частини молоді від політичного життя. О. Каретна акцентує увагу на тому, що здійснювання реформ найболючіше вдарили саме по молоді і в країні протягом останніх років була відсутня будь-яка осмислена політика стосовно молоді як самостійної соціально-демографічної групи [3]. У довоєнний час молодь, з одного боку, не бачила необхідності що-небудь кардинально змінювати в сформованому укладі життя, а з іншого, не розглядала політичну діяльність як значиму для себе, знаходячи більш перспективні способи і форми самоствердження і особистої самореалізації.

Таким чином, продовження трансформаційних процесів у сфері суспільних цінностей та ідеалів, яке характерно для сучасного етапу розвитку українського суспільства, викликає модифікації глибинних

взаємовідносин людини з державою, владою, політикою і призводить до значних змін у перебігу та формах становлення політичної культури молоді. У військовий час формується активістський тип політичної культури через інтерпретацію ставлення молоді до політики і переосмислення своєї ролі у захисті української державі.

Список використаних джерел

1. Дунець В. Б. Політична культура молоді в польській науковій думці: теоретико-понятійний аналіз. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* 2013 Вип. 4(20). С. 14–18.

2. Зелена О. Я. Молоде покоління в координатах політичної культури України. *Науковий журнал «Політикус».* 2019. № 6. С. 42–48.

3. Каретна О. О. Особливості молодіжної політичної культури. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/39_2010/75.pdf (дата звернення 23.11.2022).

4. Колесніченко Н. М. Політична культура молоді України та її розвиток в умовах реформ. *Наукові праці. Політологія.* 2014. Т. 236. № 224. С. 42–45.

5. Лісова С. Проблема формування політичної культури студентської молоді на сучасному державному етапі. *Актуальні проблеми навчання і виховання людей з особливими потребами.* Зб. наукових праць. 2007. № 2(4). URL: <http://ap.uu.edu.ua/article/547> (дата звернення 23.11.2022).

**ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор, СИНЯНОС Олена /
Ihor VERBOVSKYI, Olena SYNYANOS**

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

[Using Game Technologies in the Work of a Primary School Teacher]

Одним із головних завдань школи є формування творчої, самостійної й активної особистості. З огляду на це особливої значущості набуває проблема використання ігрових технологій у професійній діяльності вчителя початкових класів як ефективного умови розвитку пізнавальної активності учнів. Ігрові технології мають досить цінний потенціал у процесі вивчення різних дисциплін у початковій школі. Використання ігрових технологій у початковій школі полягає у створенні цікавої умовної ситуації, завдяки якій діяльність набуває ігрового характеру [1]. Всі вище згадані ігрові технології спрямовані на активізацію уваги, стимулювання мисленневих процесів учнів, активізуючи ініціативність, самостійність та, як наслідок, пізнавальну діяльність учня.

Ігрова діяльність у освітньому процесі має дуже цінний потенціал у питанні формування знань, умінь і навичок учнів відповідно до їх вікових та психологічних особливостей, оскільки має повну відповідність інтересам, потребам учнів, через що дуже ефективно активізує та пробуджує в учнів інтерес до пізнання, стаючи умовою формування стійкого інтересу та позитивної мотивації школяра до засвоєння нової інформації, спрямовує на самостійний пошук, дослідництво, творчість [2].

Огляд особливостей використання ігрових технологій у початкових класах є основою для узагальнення про те, що у цьому контексті використовують: ділові ігри передбачають вирішення проблемної ситуації за певним задумом; творчі ігри, що відображають деяку професійну діяльність; дидактичні ігри, які передбачають готові правила, вимагають від учня вміння розшифровувати, розплутувати, розгадувати, але найголовніше – знати предмет. Дидактичні ігри добираються за принципом самонавчання. Цінність дидактичної гри визначається по ефективності у вирішенні того чи іншого завдання стосовно кожного учня; творчі ігри, що відображають деяку професійну діяльність. У цих іграх учні освоюють процес творення, учні вчать планувати свою роботу, оцінювати результати своєї та чужої діяльності, виявляти кмітливість у вирішенні творчих завдань; інтелектуальні ігри, метою яких є демонстрація школярам рівня їхньої підготовленості, тренуваності, шляхів подальшого самовдосконалення. Найчастіше такі ігри ґрунтуються на змаганні [3].

Змагання, вікторини, конференції, інтерактивні ігри у процесі вивчення різних дисциплін розширюють і поглиблюють здобуті навчальні знання учня, показують як їх можна застосувати на практиці, розвивають мислення, розумові здібності, допомагають ввійти у світ наукових ідей, розвинути творче мислення, креативність учня початкової школи.

Список використаних джерел

1. Педагогічні технології в підготовці вчителів: навч. посібник / кол. авт.; за ред. І. Ф. Прокопенка. 3-є вид., допов. і перероб. Харків : ХНПУ, 2018. 457 с.

2. Теплов Б. М. Здібності і обдарованість. *Психологія індивідуальних відмінностей*. Харків: Вид-во Харк. ун-ту, 2015. С. 136.

3. Шапко Л. І. Матеріал по ігровій діяльності «Гра як діяльність людини. Поняття та значення гри у житті людини». URL: <https://is.gd/cCSDvm> (дата звернення: 20.10.2022)

КРИВЕНКО Олександр / Oleksandr KRYVENKO

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОДІЄВОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРОЦЕСІ
ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ В
ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

*[Peculiarities of Using Event Communication in the Process of Teaching Subjects of
Spiritual and Moral Direction in Educational Institutions under Martial Law]*

В умовах війни, розв'язаної Російською Федерацією проти України, для забезпечення суверенітету та територіальної цілісності держави, особливого значення набуває розв'язання проблеми національно-патріотичного виховання дітей і молоді. Підґрунтям для такого виховання й основою формування особистості є навчальні дисципліни духовно-морального спрямування [16].

Прикладами таких дисциплін є:

- для дошкільнят – «Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку на християнських цінностях» [4];
- для учнів 1–11 класів закладів загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) – «Основи християнської етики» [12];
- для учнів 5–6 класів ЗЗСО – «Духовність і мораль в житті людини і суспільства» [11];
- для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти – «Християнська педагогіка» [13].

Вони спрямовані на впровадження в систему освіти традиційних для України християнських цінностей: істини, благочестя, добра, любові, краси, гідності, обов'язку, совісті, честі [17], а також на «формування мотиваційно-ціннісної сфери учнів, виховання активної моральної життєвої позиції та має узгоджуватися з навчанням» [15, с. 286].

«В умовах війни... особливої ваги набувають ефективні прикладні технології викладання предметів духовно-морального спрямування у закладах загальної середньої освіти та закладах вищої освіти», – зазначають О. Кривенко й О. Острянька [6, с. 220].

Ознаки таких технологій містить, на нашу думку, здійснювана закладами освіти подієва комунікація як різновид соціокультурних комунікацій, що водночас має навчально-виховний вплив на всіх учасників освітнього процесу та дає змогу «використовувати інформаційно-комунікаційний потенціал взаємодії із представниками громадськості» [14, с. 335].

Подієва комунікація є предметом міждисциплінарного наукового інтересу. Вона розглядається вченими у царинах зв'язків із громадськістю,

маркетингу, педагогіки, реклами, туризму тощо. Певні аспекти подієвої комунікації дослідили у своїх працях В. Різун, В. Королько, В. Мойсєєв, О. Коваленко, О. Курило, О. Скалацька, М. Петрушкевич, А. Гриньків, D. Boorstin, J. Goldblatt, Г. Почепцов, В. Іванов, О. Радіонова, М. Doug, Є. Тихомирова й ін.

У закордонних професійних комунікаційних тезаурусах поняття «подієва комунікація» іменується відповідно: Event Communication / Management (англ.), Communication evenementielle (фр.), Erlebnismarketing, Event Management та Event Marketing (нім.) [2, с. 7].

Згідно з іноземними джерелами:

«спеціальна подія – це те, що відрізняється від звичайного дня життя» (Роберт Джані); «...це унікальний відрізок часу, що проводиться з використанням ритуалів і церемоній для задоволення особливих потреб» (Джо Голдблат) (пер. – О. Кривенко. В оригіналі: «A special event is that which is different from a normal day of living» (Robert Jani); «...special events as a unique moment in time celebrated with ceremony and ritual to satisfy specific needs» (Joe Goldblatt) [20, с. 6]);

«спеціальна подія – це зібрання людей, яке зазвичай триває від кількох годин до кількох днів, призначене для святкування, вшанування, обговорення, продажу, навчання, заохочення, спостереження або впливу на людські зусилля» (Дуг Матью) (пер. О. Кривенко. В оригіналі: «A special event is a gathering of human beings, generally lasting from a few hours to a few days, designed to celebrate, honor, discuss, sell, teach about, encourage, observe, or influence human endeavors» (Matthews Doug)) [21]).

Основою подієвої комунікації є спеціальні події (спеціальні заходи, англ. – special events), які в контексті соціальних комунікацій освітньої сфери належать до компетенції PR і «є актуальними технологіями подієвого конструювання, що впроваджуються з метою формування позитивного іміджу установ освіти та привернення до них уваги громадськості» [1, с. 211].

Соціальні ж комунікації – це «штучно створені, але науково визначені шляхи, способи, засоби, принципи взаємодії, що утворюють комунікаційні мережі, призначені забезпечувати зв'язки у суспільстві», – зазначає В. Різун і пропонує «відрізнити той чи інший вид соціальних комунікацій від власне комунікації (спілкування) як природної, властивої людям функції взаємодії» [18].

В закордонних джерелах це поняття трактується так:

Спеціальній події притаманні певні ознаки:

- *комплексність* – під час організації та проведення події використовується широке коло засобів, покликаних привернути увагу громадськості до проблем, для розв'язання яких вона і відбувається;
- *конкретність* – подія має певні мету та завдання;

- *ексклюзивність* – подія створюється спеціально для вирішення конкретного завдання. В разі повторення вона може не змінювати форму, але змістовно (сценарій, коло суб'єктів, залучених до підготовки та проведення) щоразу оновлюється;

- *контрольованість*. Подія планується та реалізується за заздальгідь розробленим сценарієм;

- *спрямованість* на формування та посилення корпоративної ідентичності організатора чи замовника події, позитивного його іміджу та репутації;

- *інформаційний супровід* – подія передбачає висвітлення події у засобах масової комунікації.

Особливості спеціальної події, що організовується в рамках викладання предметів духовно-морального спрямування в закладах освіти в умовах воєнного стану, визначаються розширеним колом її цілей, що обумовлено необхідністю посилення національно-патріотичної її складової.

Оскільки «впровадження навчальних предметів (курсів) духовно-морального спрямування у навчально-виховний процес сучасної школи вимагає спеціальної підготовки і високої психолого-педагогічної майстерності викладачів християнської етики, а також педагогічної просвіти батьків дітей, які вивчають ці курси» [6, с.219], то саме організація та проведення спеціальних подій слугує досягненню окреслених цілей.

Така подія на меті:

- посилити корпоративну ідентичність закладу освіти, його позитивний імідж і репутацію як соціальної інституції, що через викладання предметів духовно-морального спрямування задовольняє суспільний запит на національно-патріотичне виховання дітей і молоді та підготовку відповідних кадрів, базуючись на християнських цінностях;

- посилити та розвинути знання здобувачів освіти, отримані під час навчання в класі, аудиторії;

- закріпити духовно-моральні світоглядні переконання здобувачів освіти;

- на основі здобутих знань виробити та розвинути у здобувачів освіти діяльнісно-практичні уміння та навички вчинків і поведінки, що відповідають християнській моралі;

- надати можливість здобувачам освіти отримати життєвий досвід реалізації принципів християнської моралі через індивідуальну та колективну навчально-пізнавальну діяльність, яка є соціально ваговою та суспільно корисною, вчиняється у закладі освіти чи за його межами, у конкретних обставинах, що поєднують інтереси усіх суб'єктів і об'єктів освітнього процесу та відповідної місцевої громади;

- розширити інструментарій освітян із педагогічного впливу на здобувачів освіти відповідно до їхніх вікових і інших індивідуальних особливостей;

- надати можливість здобувачам педагогічної освіти та діючим педагогам відповідно набути та розвинути наявну комунікаційну компетентність як професійну ознаку ефективного викладання предметів духовно-морального спрямування;

- урізноманітнити дозвілля здобувачів освіти, педагогів і всіх зацікавлених корисними, ідейно й емоційно наповненими формами організації навчального та виховного процесу, що базуються на християнських цінностях;

- посилити довіру між організаторами, партнерами й учасниками події через залучення до практичної взаємодії здобувачів освіти, їхніх батьків і опікунів, педагогів, науковців, представників духовенства, митців, медиків, військових, рятувальників, широких кіл громадськості й органів місцевої влади;

- згуртувати родини на основі християнських сімейних цінностей, які проявляються у соціальній взаємодії з організаторами, партнерами й іншими учасниками заходу;

- згуртувати представників різних християнських конфесій і інших людей доброї волі навколо ідеї заходу;

- встановити та розвинути співпрацю із засобами масової комунікації як провідниками християнських цінностей в освіті.

В умовах воєнного стану важливо, щоби заклади освіти, розпочинаючи чи продовжуючи усталену практику проведення спеціальних подій, що організовується в рамках викладання предметів духовно-морального спрямування, особливу увагу у своїх календарних планах надавали роботі за напрямками військово-патріотичного та екологічного виховання, розглядаючи їх «як основні складові національно-патріотичного виховання, як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть розвиток держави як запоруку власного особистісного розвитку» [16]. Водночас «особистість здобувача освіти має прийняти історичну естафету вищих духовних надбань нації, жити і діяти на їх основі та примножувати їх з урахуванням викликів теперішнього часу» [19, с. 110].

З огляду на це, під час планування щорічно повторюваних (Різдво Христове, Пасха, День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні, Свято Трійця, День Конституції України, День незалежності України, День захисників України тощо) і вперше створюваних спеціальних подій, що проводяться закладами освіти у процесі викладання предметів духовно-морального спрямування, вбачаємо за доцільне:

- і за формою, і за змістом враховувати вимоги часу та конкретні приклади героїчних і жертвних вчинків українців, якими наповнюється історія протистояння московській агресії, починаючи з 201 року і до сьогодні;

- забезпечувати історичний зв'язок поколінь українства — взірців духовності, що в різних сферах діяльності утверджували відданість християнським цінностям як основі становлення та розвитку самобутньої української нації;

- розширити календарний план новими заходами, що викликані новими подіями, як-то: День визволення територіальної громади від російських окупантів; День утворення підрозділу територіальної оборони; День народження чи пам'яті героя (військового, цивільного) з-поміж земляків і тих українців, які проявили мужність у порятунку та визволенні місцевих мешканців. При цьому особливого значення набуває вшанування випускників і викладачів курсів духовно-морального спрямування;

- наповнювати заходи елементами благодійності та волонтерства на християнських засадах із чіткими цілями цієї діяльності, актуальними для забезпечення викликаних війною потреб військових і цивільних.

За спрямованістю спеціальні події поділяють на види: презентаційні; демонстраційні; освітні, дозвіллеві; інформаційні; волонтерські, благодійні тощо, кожен із яких може містити й елементи іншого.

Прикладами використання подієвої комунікації у процесі викладання предметів духовно-морального спрямування в закладах освіти в умовах воєнного стану, яку реалізують науково-педагогічні працівники, аспіранти, випускники, здобувачі вищої освіти Навчального-наукового інституту менеджменту і психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» у співпраці з колегами інших закладів освіти, благодійними фондами та громадськими організаціями, є:

- «освітній флешмоб із читання текстів Святого Письма, присвячених перемозі добра над злом. Його мета – піднести дух військових і цивільних співвітчизників, які постали на захист нашого духовного та територіального суверенітету в російсько-українській війні» [8];

- Великодне читання Псалма 117, в якому взяли участь представники різних християнських конфесій – мешканці Київської, Одеської, Рівненської, Сумської та Тернопільської областей. Серед них – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент відділу наукової роботи ДЗВО «Університет менеджменту освіти», науковий керівник наукової лабораторії «Академічна синергія» УМО Олена Остряньська. На її думку, варто «запровадити подію спільної молитви щорічною (Різдвяною, Великодньою, на Святу Трійцю, на Покрову). Проінформувати про це заклади вищої освіти, заклади професійної (професійно-технічної) освіти, управління та департаменти освіти, міські, районні методичні кабінети, заклади загальної середньої освіти, заклади дошкільної освіти» [9];

- благодійний ярмарок «ННІМП-Толока» на підтримку евакуації мирних українців – ініціатива студентів і викладачів Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» [7], який виступив співорганізатором цього заходу у взаємодії з Гуманітарним хабом Криворізького району Дніпропетровщини Спасемо Україну та Громадською організацією «Рух за життя та гідність людини».

Прикладом комунікаційної події як синергетичної взаємодії науковців і практиків у процесі викладання предметів духовно-морального спрямування може слугувати і Майстер-клас «Мозаїка новорічно-різдвяного дива», організаторами якого виступили: здобувачі освіти та науково-педагогічні працівники ННІМП ДЗВО «УМО»; Всеукраїнський благодійний фонд «Східноєвропейська гуманітарна місія»; громадська організація «Рух за Життя та Гідність Людини»; Публічна бібліотека імені Лесі Українки та майстер із художнього декупажу В. Сухореброва [3].

Іншою ілюстрацією сказаному є цьогорічні Всеукраїнські заходи: фестиваль «Учитель року з предметів духовно-морального спрямування» й олімпіада «Юні знавці Біблії», які відбулись на базі Національного університету «Острозька академія» [5]. До організації цих подій, роботи в журі та привітань долучились освітяни, вчені та здобувачі вищої педагогічної освіти, представники духовенства та батьківських спільнот, громадські діячі та політики з усієї України. Учасниками подій стали відповідно школярі та викладачі предметів духовно-морального спрямування. «Ми розглядаємо вказані Всеукраїнські заходи у 2022 році не просто як традиційні змагальні заходи, а як відданість національним духовно-моральним ідеалам, молитву до Бога за мир і перемогу над ворогом» [10], – зазначив координатор обох подій, доктор педагогічних наук, професор Острозької академії Василь Жуковський.

Вважаємо, що використання подієвої комунікації неодмінною умовою практичної діяльності викладача предметів духовно-морального спрямування в закладах освіти. В умовах воєнного стану особливого соціального значення набувають спеціальні, засновані на християнських цінностях національно-патріотичні події, організаторами та координаторами яких виступають викладачі курсів ДМС у закладах освіти у партнерстві із колегами інших навчальних дисциплін. Коло учасників-співтворців таких спеціальних заходів має бути якнайширшим і охоплювати учнів, їхні родини, представників інших закладів освіти, науки, культури, бібліотек, відповідних органів державної влади, неурядових організацій і іншої громадськості, які розуміють важливість духовно-морального виховання та навчання, що базуються на християнських цінностях, для національно-патріотичного виховання дітей і молоді, всього українського суспільства. Перспективним напрямком досліджень у цій царині є розробка методичних рекомендацій із

організації та проведення спеціальних заходів у процесі викладання предметів духовно-морального спрямування в закладах освіти.

Список використаних джерел

1. Березенко В. Технологія подієвого конструювання в контексті соціальних комунікацій освітньої сфери. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского Серия "Филология. Социальные коммуникации"*. 2011. Т. 24(63). № 4. Ч. 1. С. 211–217. URL: <https://is.gd/13uwWA> (дата звернення 23.11.2022).

2. Гриньків А. П. Соціокультурний потенціал подієвих комунікацій. *Гілея. Філософські науки. Політичні науки: науковий вісник*. Київ : Вид-во «Гілея», 2021. Вип. 165. № 10. С. 7–11.

3. Діяльність наукової лабораторії «Академічна синергія» при кафедрі педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології. 29.12.2021 URL: <https://is.gd/eE05YG> (дата звернення 23.11.2022).

4. Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку на християнських цінностях: навч. програма та календар.-темат. план / А. М. Богуш, І. Л. Сіданіч, В. Є. Сучок [та ін.]. Київ : ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія», 2019. 164 с.

5. Костенкова С. Духовний фронт: про підсумки олімпіади «Юні знавці Біблії» і конкурсу «Учитель року предметів духовно-морального спрямування-2022». URL: <https://is.gd/DFiDrM> (дата звернення 23.11.2022).

6. Кривенко О. Г., Остряньська О. А. Особливості розбудови внутрішньої системи забезпечення якості викладання предметів духовно-морального спрямування у закладах загальної середньої освіти в умовах війни і в поствоєнний період в Україні. *Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15–28 квіт. 2022 р.; ред. кол. : І. О. Дегтярьова, В. С. Куйбіда, П. М. Петровський та ін., уклад. Т. О. Мельник. Т. 2 Київ : ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. С. 213–216. URL: <https://is.gd/EPfwUa> (дата звернення 23.11.2022).

7. Кривенко Олександр. Благодійний ярмарок «ННІМП-Толока» підтримує евакуацію мирних українців і запрошує до участі однодумців. URL: <https://is.gd/9yeN7E>; Відбувся благодійний ярмарок «ННІМП-Толока». URL: <http://umo.edu.ua/news/2010221014> (дата звернення 23.11.2022).

8. Кривенко Олександр. Освітняни влаштували флешмоб із читання Псалма 90. URL: <https://is.gd/MFJyG7> (дата звернення 23.11.2022).

9. Кривенко Олександр. Славослів'я Господові за спасіння: освітняни влаштували міжконфесійне Великоднє читання Псалма 117. URL: <https://is.gd/gZvxQQ> (дата звернення 23.11.2022).

10. Кривенко Олександр. «Юні знавці Біблії» й «Учитель року з предметів духовно-морального спрямування» запрошують до участі однодумців. URL: <https://is.gd/F6PBsG> (дата звернення 23.11.2022).

11. Модельна навчальна програма «Духовність і мораль в житті людини і суспільства» для 5–6 класів закладів загальної середньої освіти / авт.: В. М. Жуковський, І. Л. Сіданіч, Д. Г. Грищук, І. І. Губеня, Н. М. Лахман). URL: <https://is.gd/wpB8xl> (дата звернення 23.11.2022).

12. Навчальна програма курсу за вибором «Основи християнської етики. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти / авт.: В. М. Жуковський, Г. С. Самолюк, О. В. Павлова, О. П. Коваль, В. Й. Когут, О. Я. Кошло, Н. М. Лахман, В. М. Неумитий, Т. І. Окисюк, Н. М. Сайберт, Т. В. Санникова, В. М. Шульга). URL: <https://is.gd/ttleyt> (дата звернення 23.11.2022).

13. Освітньо-професійна програма «Християнська педагогіка» підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки». URL: <https://is.gd/qIZIII> (дата звернення 23.11.2022).

14. Остряньська О. А., Кривенко О. Г. Інформаційно-комунікаційні аспекти взаємодії в управлінні якістю викладання предметів духовно-морального спрямування у закладах загальної середньої освіти. *Innovations technologies in science and practice: The VI International Scientific and Practical Conference*, February 15–18, 2022. Haifa, Israel. 588 p. P. 335-341. URL: <https://is.gd/edyqH0> (дата звернення 23.11.2022).

15. Остряньська О. А., Кривенко О. Г. Особливості управління якістю освітнього процесу при викладанні предметів духовно-морального спрямування у закладах загальної середньої освіти. *Theoretical and applied aspects of the application of modern science: Abstracts of V International Scientific and Practical Conference*. Tokyo, Japan, 2022. P. 281–287. URL: <https://is.gd/eD15k7> (дата звернення 23.11.2022).

16. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641. *Наказ Міністерства освіти і науки України від 06 червня 2022 року № 527. Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 586 від 23.06.2022*. URL: <https://is.gd/MuXfdC> (дата звернення 23.11.2022).

17. Про концептуальні засади вивчення в загальноосвітніх навчальних закладах предметів духовно-морального спрямування. *Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 29 червня 2006 р. Протокол № 8/1-2*. URL: <https://is.gd/tYlawe> (дата звернення 23.11.2022).

18. Пізу В. Начерки до методології досліджень соціальних комунікацій. 12.02.2011. URL: http://journalib.univ.kiev.ua/Articles/Nacherky_do_metodologiyi.pdf (дата звернення 23.11.2022).

19. Сіданіч І. Л., Кривенко О. Г. Шляхи сприяння інтеграції духовно-моральних цінностей у сучасне освітнє середовище. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», «Психологія», «Медицина»*. 2021. № 2(2). С. 110–130. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/388/> (дата звернення 23.11.2022).

20. Goldblatt J. *Special Events: Event Leadership for a New World* (The Wiley Event Management Series). 2004. 528 p.

21. Seeking a Definition of Special Events. The Special Event Guru. URL: <https://is.gd/6YnFKk> (дата звернення 23.11.2022).

КУЧЕР Віталій / Vitaliy KUCHER

Науковий керівник:

РОЖНОВА Тетяна / Tatyana ROZHNOVA

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПІДГОТОВКОЮ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

*[Theoretical Aspects of the Informatization of Management of Higher Education
Applicants Education in conditions of Master's Training]*

Нині в Україні відбуваються вагомі соціально-економічні зміни, які несуть за собою ряд зрушень у різних сферах життєдіяльності людини, зокрема, у системі вищої освіти. Орієнтація українського ринку праці на європейський вектор розвитку зумовлює важливість забезпечити формування національної свідомості українців, інтелектуального й духовного розвитку, що не можливо без реформування та інноваційного розвитку освітнього середовища. Створення та модернізація інституту магістратури в Україні забезпечує підготовку викладачів для закладів вищої освіти, що є одним з домінуючих чинників у загальній освітній системі.

Суттєвою умовою успішної реалізації розвитку освітнього процесу у вищій школі є багатогранність навчального процесу магістрів. Для ефективної організації якого потрібна різносторонність та мобільність методів управління при підготовці здобувачів магістерського рівня освіти, що зумовлює синергію інформаційних технологій з науковим й навчальним процесами. Провівши аналіз наукової літератури, можемо зазначити, що проблемі підготовки здобувачів вищої освіти в умовах магістратури приділяється вагоме місце. Так питаннями підготовки фахівців в умовах вищої школи займалися такі науковці, як: В. Бондар, В. Вітвицька, В. Кравченко, Н. Батечко та О. Дубасенюк; особливості організації управління професійного навчання досліджують: В. Кляйн,

В. Маслова, Д. Рушенко, Т. Рожнова, та ін. Дослідження В. Воротняк і Ю. Кравченко присвячені питанням підготовки магістрів у закладах вищої освіти. Проблемам інформатизації системи управління освітою приділяють увагу ряд дослідників: В. Бикова, І. Вербовський, Т. Шамова та Ю. Чернова.

Актуальність теми дослідження полягає у модернізації теоретико-методологічних засад магістерської освіти, зокрема, визначення ефективності підготовки здобувачів вищої освіти магістерського рівня, яке не можливе без інформатизації управління освітнього й наукового процесах.

Отже, враховуючи вище зазначене, можемо виокремити мету дослідження – теоретично обґрунтувати аспекти інформатизації управління підготовкою здобувачів вищої освіти в умовах магістратури.

Методологічний концепт дослідження зумовлює використання синергію наукових підходів та методичних засад, які сприяють якісній підготовці фахівців для вищої школи магістерського рівня освіти. Для цього у статті ми використовували такі *методи дослідження*, як: аналіз, метод наукового моделювання, групування та узагальнення наукових підходів.

У сучасних суспільних реаліях підготовка фахівців закладів вищої освіти в умовах магістратури виходить на новий рівень. Через швидкий розвиток технологій та інформатизації усіх сфер людського життя, досить часто, контент який використовується для навчання й підготовки здобувачів освіти магістерського рівня до періоду отримання диплому застаріває. Саме тому, щоб уникнути цієї проблеми варто удосконалити аспекти інформатизації управління підготовкою здобувачів вищої освіти в умовах магістратури.

Інформатизація є однією з складових категорій науково-технічного прогресу, який зумовлюється процесом комп'ютеризації освітнього простору [2].

І. Вербовський наголошує, що інформатизація системи управління закладів вищої освіти є формалізованим відображенням процесів застосування соціальних технологій [1, с. 318]. Адже, саме завдяки введенню й використанню інформаційних технологій заклад вищої освіти може логічно пов'язати сукупність організаційних, правових, соціальних й науково-технічних засад з навчальним процесом. Що у свою чергу, дозволить створити покрокове уявлення щодо процесу підготовки здобувачів вищої освіти в умовах магістратури. На основі цього, створюються інноваційні ресурси, які дозволяють зібрати та подати інформацію стосовно навчальної, наукової й освітньої сфери діяльності кожного здобувача вищої освіти. Виникають нові засоби отримання інформації. Так, ще декілька десятиліть тому основними засобами отримання знань були друковані книги, журнальні й газетні видання, які

здебільшого, здобувач освіти міг знайти в бібліотечних репозитаріях, витрачаючи на це 50 % свого часу. Сьогодні ж завдяки інформатизації освіти, кожен може отримати потрібну інформацію, в систематизованому вигляді, при цьому, використовуючи мінімальні часові затрати. Завдяки мережі Інтернет кожен має можливість отримати альтернативну інформацію стосовно навчального процесу, зокрема, усі здобувачі вищої освіти мають можливість користуватися іноземними ресурсами, що збільшує широкомасштабність та покращує якість освіти.

Новітні інноваційні технології створюють потребу в еволюції й модернізації усіх навчальних засобів, у тому числі, тих які використовуються при підготовці здобувачів магістерського рівня освіти. Саме тому, потрібно ретельно спланувати управління усіма відділами закладу вищої освіти (робота кафедри, налагодження комунікації між викладачем та студентом, пояснення оцінювання знань та ін.)

Виходячи з вище зазначеного, можемо виокремити детермінанти інформатизації освітнього простору: потреба у вільному доступу закладів вищої освіти до мережі Інтернет; створення й розвиток системи дистанційного навчання; організація технічного захисту електронної інформації; потреба у відкритості й прозорості інформаційних даних стосовно функціонування та роботи закладу вищої освіти та формування загальної інформаційної структури усього освітнього простору України [4 с 92]. Отже, інформатизація управління підготовкою здобувачів вищої освіти в умовах магістратури є однією з першочергових напрямів покращення якості підготовки майбутніх фахівців. Для ефективного введення інформаційних технологій в сферу управління необхідно, у першу чергу, модернізувати та оновити інформаційні ресурси закладу вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Вербовський І. Інформатизація управління навальним закладом як один зі шляхів підвищення ефективності освітньої діяльності. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Серія Педагогіка*. 2015. № 1(14). С 317-321.

2. Лавриненко Т. Н. Інформатизація системи управління освітою. URL: <https://is.gd/eyYKdQ> (дата звернення 22.11.2022).

3. Осипчук О. В. Впровадження інноваційних. Інфоурок. 2010. URL: <https://is.gd/DTWVzO> (дата звернення 23.11.2022).

4. Отамась І. Інформатизація освітнього процесу вищих навчальних закладів (закладів післядипломної освіти). 2017. С. 91-99. URL: <https://is.gd/hbOIHg> (дата звернення 23.11.2022).

СЕКЦІЯ 5

РОЗВИТОК SOFT SKILLS ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ, ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

[Section 5. Development of Soft Skills of Lecturers of Institutions of Vocational, Professional Pre-Higher and Higher Education in the conditions of Digitalization]

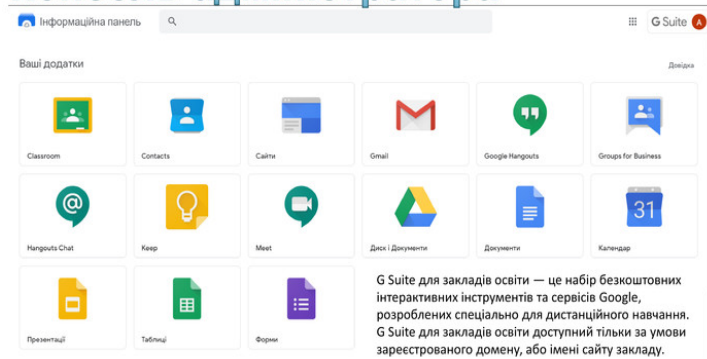
**БОРТУН Каріна, КОЗИНЕЦЬ Анатолій /
Karina BORTUN, Anatoly KOZYNETS**

АРСЕНАЛ ЦИФРОВИХ ЗАСТОСУНКІВ «GOOGLE WORKSPACE» ЯК ОДИН ІЗ ВАЖЛИВИХ ВЕКТОРІВ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В ПРИВАТНОМУ ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

*[Arsenal of Digital Applications "Google Workspace"
as One of the Important Vectors in Organizing Educational Process
at PHEI "European University"]*

Вища школа сьогодні потребує сучасних інформаційних інструментів для створення онлайн навчального середовища, яке допоможе налагодити спільну роботу в режимі реального часу з використанням таких застосунків: Google Docs (документи), Sheets (таблиці), Slides (презентації), Forms (форми), Sites (сайти), Drive (диск) тощо.

Консоль адміністратора

Організація онлайн-спілкування між викладачами, адміністрацією та студентами буде ефективнішою з використанням Google Meet, Chat та Gmail. Для надання, формування рекомендацій і контролю процесу навчання застосовують Classroom, бо важливим аспектом у цьому постає створення

інклюзивного середовища навчання з індивідуальними налаштуваннями доступу, що враховують унікальні стилі навчання кожного студента.

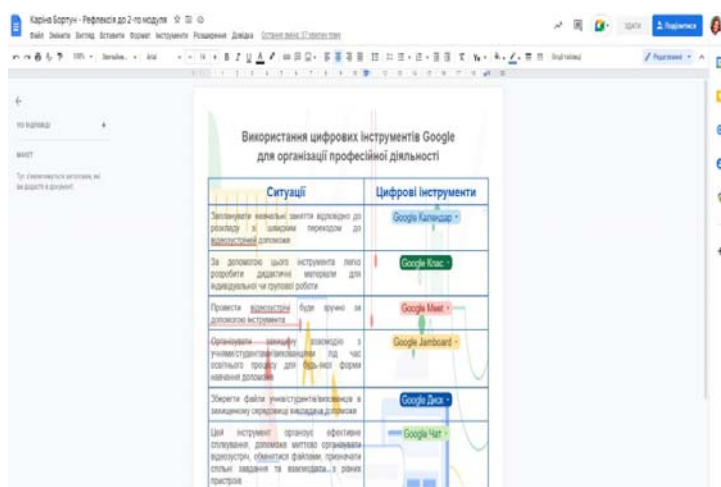
У сучасних непростих умовах навчання, які відчують на собі українські студенти, постає питання створення якісної освіти в дистанційному форматі в умовах війни та єдиного інформаційного середовища навчального закладу. Важливо надати студентам цілодобовий доступ до навчальних матеріалів і необхідних ресурсів, щоб освіта була не лише ефективною, а й неперервною. Адміністрація, науково-педагогічні працівники та студенти Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет» з 2021 р. використовує пакет хмарних сервісів «Google Workspace» («G Suite for Education»).

Численні розвідки щодо вдосконалення системи стратегічного управління вищою освітою шляхом використання новітніх технологій, інноваційним потенціалом представлений у працях: С. Бондарева, В. Бикова, Т. Габай, Н. Гунько, М. Жалдак, Л. Козак, П. Корчемний, Ю. Машбіц, О. Співаковського, В. Хомич, В. Бута, В. Гнатюка тощо.

Маємо зазначити, що «Google Workspace» – це пакет хмарних служб, які допомагають викладачам та студентам спілкуватися й спільно працювати де завгодно та на будь-яких пристроях. Служби легко налаштовувати, ними зручно користуватися й керувати, що дає змогу працювати ефективніше та зосередитися на дійсно важливих речах.

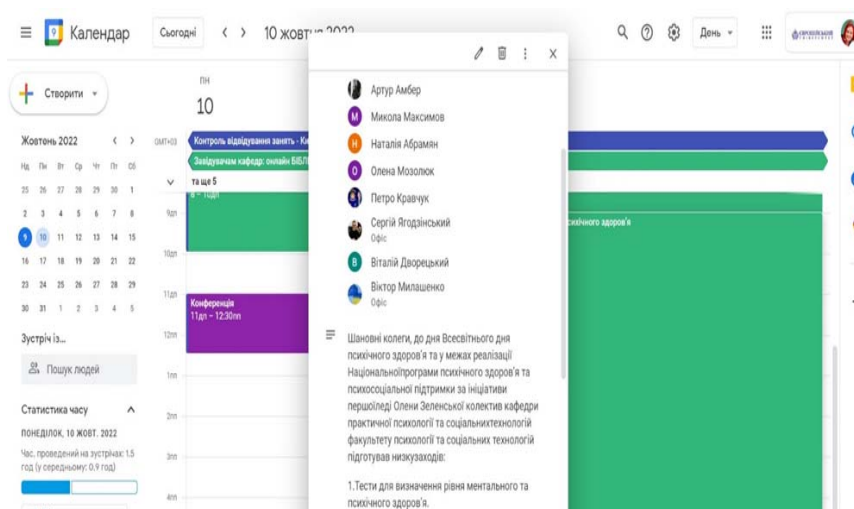
У загальному контексті для користувачів ПВНЗ «Європейський університет» доступні такі інструменти «Google Workspace»:

- «Google Classroom», або класна кімната «Google».
- Необмежений дисковий простір на «Google Drive».
- Вбудований чат та відеозв'язок «Google Meet».
- Електронна пошта корпоративного рівня на базі імені сайту закладу.
- Можливість спільної роботи у «Google Docs».
- Планування важливих подій і заходів за допомогою «Google-календаря».

Ситуації	Цифрові інструменти
Забезпечити можливість зняти відео до ревізій і в шкільні періоди до виступів у класі	Google Classroom
За допомогою цього інструмента легко розробити додаткові матеріали для індивідуальної чи групової роботи	Google Docs
Проектувати виважені і безпечно обговорювати ідеї	Google Meet
Організувати онлайн-зустрічі з учнями/студентами/викладачами під час спільного проекту для будь-якої форми навчання	Google Jamboard
Зберігати файли, використовувати в онлайн-режимі, обговорювати історію змін	Google Drive
Ці інструменти органічно ефективно сполучені, дозволяють організувати навчання, обговорювати файли, організувати спільні заходи та виконувати їх онлайн	Google Chat

Перехід на освітній пакет «Google Workspace» для колективу викладачів і студентів університету пояснюємо доступністю у використанні, високою якістю розробки, регулярними оновленнями, відсутністю реклами, яка не відволікає від навчального процесу, простотою та зручністю використання, робота з цим інтерфейсом не передбачає необхідності встановлення додаткового програмного забезпечення, розширені функції адміністрування та безпеки, з обов'язковим застосуванням персоналізованої корпоративної пошти з доменним ім'ям користувача. В. Олексюк окрім окреслених нами переваг використання сервісів «Google Workspace» додає ще й такі: для їх використання не потрібно встановлювати комп'ютері додаткового програмного забезпечення, досить лише веббраузера. На корпоративному рівні немає потреби у встановленні серверів організації.

Отже, саме потужний арсенал «Google Workspace» сприяє підвищенню якості підготовки студентів, розвитку самостійної творчої діяльності, стимулює здобувати додаткові компетенції, формують корпоративну культуру студентської спільноти, забезпечує підготовку конкурентоспроможних фахівців для сучасного ринку праці.

Активне використання цих застосунків, щоденне вивчення інноваційних можливостей їхнього інтерфейсу лише поліпшує та оптимізує освітній процес, а й стимулює набуття учнями навичок використання цифрових технологій, що є однією з визначних цілей сучасної вищої освіти. Перспективним вважаємо покроковий аналіз інших застосунків «Google Workspace» у зівставному аспекті.

**БОРТУН Карина, ЯГОДЗІНСЬКИЙ Сергій /
Karina BORTUN, Serhiy YAGODZINSKY**

**ВЕКТОРИ ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS ЯК ОСНОВА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ
ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ 053
«ПСИХОЛОГІЯ» ТА 231 «СОЦІАЛЬНА РОБОТА»**

*[Vectors of Soft Skills Formation as the Basis of the Individual Educational
Trajectory of Students of Specialties 053 "Psychology" and 231 "Social Work"]*

*На прикладі Факультету психології
та соціальних технологій приватного вищого
навчального закладу «Європейський університет»*

Індивідуальна освітня траєкторія стали чи не єдиним способом підтримки інтересу здобувачів до набуття необхідних для професійного життя компетентностей і навичок у часи пандемії та воєнного стану. Поринання у сферу м'яких навичок, так званих соціальних навичок або Soft Skills, з одного боку є внутрішньою мотивацією, бажанням особистості, а з іншого – вимагає доповнення отриманих компетенцій професійними навичками і результатами навчання.

Зосередившись на аналізі прокладання індивідуальних освітніх траєкторій через векторизацію Soft Skills, автори даної роботи спробували узагальнити цей досвід для ширшого кола здобувачів різних рівнів освіти.

Сучасний ринок праці характеризується динамізмом у частині вимог до молодих фахівців, що перманентно трансформує професіограму спеціалістів, зокрема у сфері практичної психології та соціальної роботи. Від працівників очікують не лише знань і умінь високого рівня, а й здатності до самоорганізації, гнучкості, готовності до навчання, орієнтацію на навички комунікації у діловій сфері спілкування, нетворкінг, компетенції ведення перемовин, володіння хмарними технологіями та вебзастосунками, офісними програмами тощо.

Саме тому пріоритетною для студентів ОПП «Практична психологія» та «Соціальні міжнародні проекти та іноземна мова» ПВНЗ «Європейський університет» стала підготовка фахівців, мотивованих до інноваційної професійної діяльності на основі європейських стандартів надання освітніх послуг. В основі цих принципів – креативність, академічна добросовісність, добросовісність, знання іноземних мов, інформаційна компетентність та низка інших факторів.

Як показали проведені авторами даного дослідження анкетування (на першому та старших курсах ОС «Бакалавр», та на першому і

випускному курсі ОС «Магістр»), така комбінація набуття м'яких та професійних навичок сформувала у здобувачів необхідні цінності, переконання і готовність до дій з поглиблення професійної компетенції, знань та умінь. До вказаних параметрів проектування своєї освітньої траєкторії студенти долучили також рамку суспільно-політичних та економічних установок, як критично важливих запобіжників професійному вигоранню. Нагадаємо, що професійне вигорання особливо характерне для фахівців практичних психологів та соціальних працівників.

Відтак, на наш погляд, основною ідеєю концепції формування соціальних навичок має бути формування емоційного інтелекту здобувачів, здатних не тільки засвоювати професійні компетентності, а й формувати їх (рис. 1).

Така схема формування освітньої траєкторії студентів з одного боку забезпечує формування «Soft Skills» під час навчального процесу, а з іншого – «спонсорує» їхній дослідницький інтерес, бажання вчитись неперервно і послідовно, забезпечує досягнення меж компетентності та розширення їх шляхом запиту до знань, а не нав'язування їх згори. З метою підтримки цього процесу та забезпечення дотримання норм стандартів вищої освіти за спеціальностями 053 «Психологія» та 231 «Соціальна робота» випусковою кафедрою створено та імplementовано в освітній процес курси, спрямовані на формування загальних компетенцій та використання сучасних технологій.

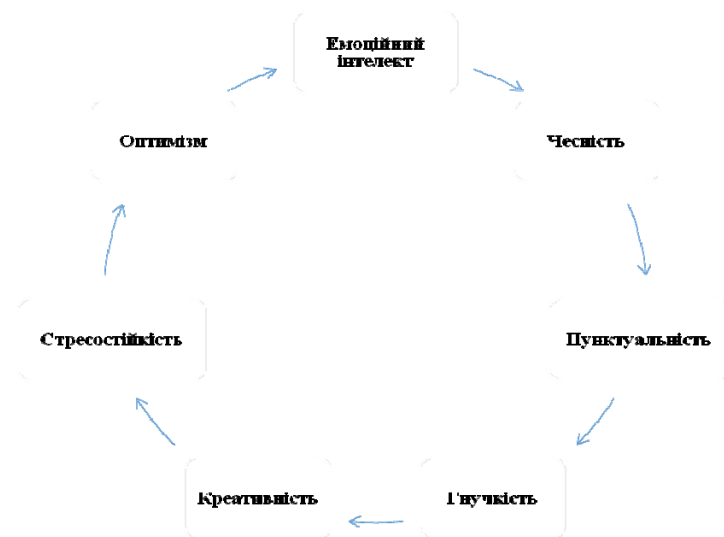

Рис. 1 Складові емоційного інтелекту

Це дозволило Факультету практичної психології та соціальних технологій ПВНЗ «Європейський університет» апробувати не лише нову освітньо-професійну програму «Соціальні міжнародні проекти та іноземні мови», а й запропонувати низку дисциплін для формування Soft Skills студентів, які опановують навички роботи на безпосередньо у службах

соціального забезпечення та захисту. Зокрема, це стосується таких освітніх компонент як: «Інноваційне підприємництво та управління стартап проектами», «Інформаційні технології», «Філософія та критичне мислення», «Практикум з групової психокорекції», «Фандрейзинг», «Технології соціальної роботи з різними категоріями населення», «Конфліктологія та медіація», «Соціальний аудит та інспектування», «Соціально-психологічний тренінг», «Психологія екстремальних ситуацій».

Практика минулого року дозволяє нам так формалізувати способи й інструменти розвитку Soft Skills для студентів ОПП «Практична психологія» та «Соціальні міжнародні проекти та іноземна мова».

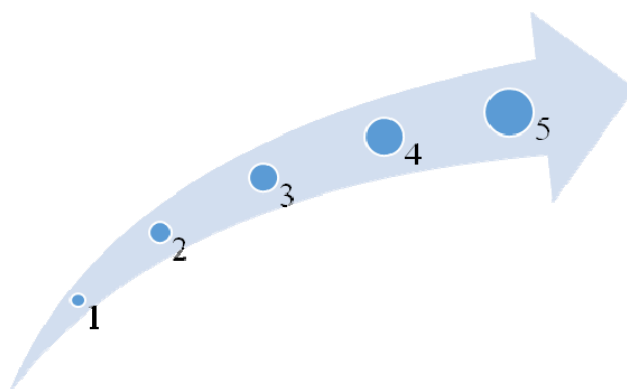
1. Інтерактивні симуляції, що моделюють реальну професійну діяльність.

2. Використання корпоративної мережі та її переваг «Google Workspace for Education».

3. Внутрішньогрупова та інтергрупова комунікація в месенджерах як з однокорпусниками та їхніми менеджерами, так і з кураторами й адміністрацією навчального закладу.

4. Участь в студентських олімпіадах, конкурсах, науково-практичних конференціях, тренінгах, семінарах, майстер-класах, воркшопах, гуртках.

5. Участь в суспільному та соціальному житті факультету та університету.

Рис. 2 Інструменти розвитку Soft Skills

Отже, вектори формування та розвитку Soft Skills передбачають, на наше переконання, не тільки традиційну модель освіти, але й інтегровану, зокрема використання проектування та розбір кейсів на практичних заняттях, впровадження інтерактивних методів і прийомів, роботу з соціальним контентом у соціальних мережах, воркшопи та круглі столи тощо. Усі окреслені заходи сприяють формуванню індивідуальної траєкторії навчання студентської молоді, реалізації соціальних ідей та ініціатив здобувачів, модеруванню ціннісно-орієнтованого середовища та національно-патріотичного виховання. Автори усвідомлюють, що

вивчення векторів формування індивідуальної освітньої траєкторії та місця у цьому складному дидактичному та методологічному процесах м'яких навичок потребує більш ґрунтовного дослідження. Нашою метою була актуалізація потенціалу Soft Skills у підтримці навчального і дослідницького інтересу здобувачів з одночасним укріпленням своїх соціально-політичних цінностей, переконань та установок.

Список використаних джерел

1. Бортун К.О. Використання інтерактивних дистанційних методів навчання у закладах вищої освіти. *Освіта України в умовах воєнного стану: управління, цифровізація, євроінтеграційні аспекти*. Київ : ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2022. С. 175–177.

2. Федоренко Н. І. Сучасні технології формування «soft skills» у студентів ОПП «Соціальні та медіа-комунікації». *Міждисциплінарний дискурс у дослідженні феномену соціального*. Київ : КНЕУ, 2021. С. 191–211.

3. Ягодзінський С. М. Соціальні трансформації в умовах формування інформаційного простору: можливості, реалії та ризики. *Філософські обрії*. Київ : Полтава, 2019. Вип. 42. С. 25–28

**ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор, МАРКОВА Олена /
Ihor VERBOVSKYI, Olena MARKOVA**

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТНИМИ СИТУАЦІЯМИ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

[Features of Conflict Management in Educational Institutions]

Конфлікт, як соціально-психологічний феномен, є закономірною і природною характеристикою соціальних відносин. У науковій літературі проблематиці конфліктів і їх розв'язанню присвячено багато досліджень, спрямованих на вивчення різних аспектів даного питання. Управління конфліктом – це план заходів, націлений на його подолання, також цілеспрямовані дії які знижують конфліктний потенціал колективу загалом. Важливо розуміти основні причини виникнення конфлікту і фактори, які призводять до повторення конфліктних ситуацій [6].

Конфлікти в закладах освіти можуть виникати між членами команди, керівниками і членами колективу, педагогами і дітьми, батьками і закладом освіти, як інституцією, яка надає послуги.

Є різні визначення конфлікту: гостра ситуація, яка виникає, як результат зіткнення відносин особистості із загальноприйнятими нормами, і конфлікт, як ситуація взаємодії людей, які прагнуть реалізувати у своїх взаєминах несумісні цінності і норми [5]. Таке протиріччя між

людьми, яке характеризується протиборством, як явище, створює дуже складну психологічну атмосферу.

В такому випадку емоційна напруга заважає продуктивній взаємодії. Щоб ефективно справлятися з такими викликами, необхідно керувати процесом; проаналізувати причину, виявити ініціатора та з'ясувати, як давно існує ця боротьба.

Визначивши сторони конфлікту, важливо зрозуміти яка мета, чи можливо задовольнити потреби кожного, якщо не повністю, то частково, використавши компромісне рішення. Якщо ми говоримо про зіткнення інтересів членів команди: чи можливо зробити так, щоб колеги певний час не перетиналися у робочих питаннях, перенаправити момент контролю на інші підрозділи; якщо конфлікт особистого характеру – задіяти іншу людину, яка не була учасником даної ситуації.

Важливо розуміти, що управляти конфліктом значно легше, якщо психологічна напруга буде менша, для цього необхідно дати можливість висловити свої емоції і озвучити конкретний запит, спочатку окремо, кожна конфліктуюча сторона, потім разом в присутності медіатора [2]. Після цього розробити конкретний та послідовний план дій, враховуючи інтереси кожного, знайти компромісні рішення, визначити час виконання кожного етапу, і конкретну людину, яка буде відслідковувати дотримання кожною з сторін визначеного плану і загальних домовленостей. Прибравши емоційний компонент, використовуючи план подальших дій, управляти конфліктною ситуацією буде легко. Також необхідно розвивати комунікативний компонент, як інструмент контролю конфліктних ситуацій. Головна задача – не включатися емоційно і керуватися об'єктивними даними з різних джерел. Це допоможе уникнути викривлення фактів і зрозуміти реальну картину [3].

Управління конфліктом і його урегулювання проходить поетапно. Якщо на етапі профілактики засоби були не ефективні, то можливість виникнення конфліктів зростає. Наступний етап – це діагностика і можливий вплив на поведінкові і комунікаційні аспекти його учасників. Аналіз розвитку подій з урахуванням емоційної напруги, яка виникла. Наступна стадія, це перехід від прихованого протистояння до відкритого обговорення проблеми з розробкою плану дії всіх учасників [1].

Розглядаючи етапи регулювання конфлікту необхідно усвідомлювати важливість включеності всіх сторін на останніх етапах.

Вирішення конфлікту може бути повним або частковим. Останній варіант вимагає подальшого контролю і можливого усунення причин, враховуючи потреби кожної сторони.

Стисло розглянемо важливі аспекти всіх етапів. Етап профілактики: коли ми створюємо простір для вільної комунікації, це сприяє емоційному розвантаженню, а аналізуючи неформальне спілкування, маємо можливість вчасно побачити перші прояви конфлікту. Чітке

формулювання правил, вимог і обов'язків кожного члену команди мінімізує ризики виникнення деструктивних взаємодій [4]. Формування спільних цілей і підкреслення досягнень дає відчуття єдності і емоційної близькості. Етап діагностування складається з аналізу багатьох факторів: визначення конфлікуючих сторін і предмета конфлікту (який може змінюватися в процесі); зрозуміти справжні потреби кожного, відокремити особисте відношення і проаналізувати минулий досвід; обрати способи впливу і ефективну комунікацію, мета якої корегувати поведінкові прояви кожного у подальшій взаємодії. Особливість наступного етапу включає аналіз ситуації в цілому, прогнозування і різні варіанти розвитку подій, відслідковування динаміки емоційного фону спільноти в цілому, наскільки вплив є деструктивним. На етапі відкритого обговорення і вирішення конфліктної ситуації необхідно мінімізувати зовнішній вплив, сконцентрувати увагу на конкретних задіяних сторонах, всіх інших виключити з обговорень, тим самим локалізувавши емоційне поширення конфлікту. Проаналізувавши відносини в колективі, маючи вплив на інформаційний простір, створивши умови, де кожен учасник розуміє свої обов'язки і права, – найефективніший спосіб уникати складних ситуацій. Управління конфліктом складний, але цікавий процес, який включає багато факторів, а результат залежить від обізнаності, особистісних вмінь і навичок управлінця.

Список використаних джерел

1. Березовська Л. І., Юрков О. С. *Психологія конфлікту*: навч.-метод. посібник. Мукачево : МДУ, 2016. 201 с.
2. Бондарчук О. І., Карамушка Л. М., Брюховецька О. В., Сингаївська І. В. *Формування психологічної компетентності керівників освітніх організацій в умовах післядипломної педагогічної освіти*: наук.-метод. посібник. Київ : Наук. світ, 2012. 190 с.
3. Брюховецька О. В. Особливості впливу толерантності до невизначеності на професійно важливі якості керівників освітніх організацій. *Вчені записки Університету «КРОК»*. Зб. наук. праць. Київ : ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», 2021. Вип. № 2(62). С. 176–185.
4. Карамушка Л. М., Дзюба Т. М. *Психологія управління конфліктами в організації (на матеріалі діяльності освітніх організацій)*: монографія. Київ – Полтава. 2009. 268 с.
5. Котлова Л. О., Котловий С. А. *Психологія конфлікту*: метод. рекомендації. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. 47 с.
6. Слободянюк А. В., Андрущенко Н. О. *Психологія управління та конфліктологія*: навч. посіб. для практ. та семінарських занять. Вінниця : ВНТУ. 2010. 120 с.

**КУПРІЄВИЧ Вікторія, ІЛЬІНА Тетяна /
Victoria KUPRIEVICH, Tetyana ILYINA**

**SOFT SKILLS ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА
ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА**
*[Soft Skills as a Necessary Component
of an Educator's Professional Development]*

Система освіти України сьогодні потребує педагогів, які здатні не лише швидко опанувати сучасні методики викладання та виховання здобувачів освіти, а й адаптувати їх до потреб освітнього середовища, створювати та впроваджувати власні розробки, організовувати процес навчання на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів.

Саме інновації, фахова компетентність і затребуваність конкурентоздатного педагога з високим рівнем сформованості «soft skills» – серед головних умов входження національної освітньої системи в європейський освітній простір XXI сторіччя. Останні дослідження ринку праці говорять про те, що посилюється інтерес до «soft skills». Більшість роботодавців вважають їх так само важливими, як і професійні знання та вміння. Вважається, що професійні вміння та навички застарівають, а «soft skills» є актуальними завжди.

В умовах активного пошуку інноваційних освітніх моделей, формується оновлений образ педагога, який має бути консультантом, порадиником, тьютором, дослідником, новатором, фасилітатором. Педагог сучасного закладу освіти має володіти певним комплексом «hard skills» та «soft skills», необхідним для здійснення ефективної професійної діяльності.

Вивченню проблеми «hard skills» (твердих навичок) та «soft skills» (м'яких навичок) у різний час займалися О. Абашкіна, О. Біляковська, Є. Гайдученко, О. Глазунова, В. Давидова, Н. Длугунович, Н. Жадько, Г. Івонія, Л. Коваль, Т. Кожушкіна, С. Наход, Ю. Портланд, О. Соснічка, А. Тютюнник, Л. Фамілярська та ін.

М'які навички (soft skills), на думку дослідників, не залежать від попередніх знань чи підготовки і однаково важливі як для педагога-початківця, так і для професіонала з великим стажем роботи. Вони також не є вродженими чи незмінними. Останні дослідження з психології та когнітивної діяльності свідчать, що їх можна цілеспрямовано розвивати навіть у дорослих, доповнюючи їхні професійні знання та вміння (hard skills) [1, с. 148].

Педагоги мають бути готовими працювати у нестандартних ситуаціях, здатними передбачати та прогнозувати результати своєї роботи, ефективно взаємодіяти, творчо реагувати, мислити креативно, постійно удосконалюватися та навчатися, бути інноваційно спрямованими. Від особистісного сприймання й усвідомлення педагогом значущості «soft skills» залежатиме його успіх у професійній діяльності та затребуваність у професійному конкурентному середовищі.

«Soft skills» – це комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних, наскрізних навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність та не пов'язані з конкретною професійною сферою.

Аналіз джерельної бази дослідження дає можливість подати узагальнювальну характеристику «soft skills»:

- • набуті соціально-психологічні навички, які фахівець отримує шляхом неформальної та інформальної освіти та використовує для розвитку в професійній галузі;
- • не мають сертифікації, важко відстежити, виміряти кількісними показниками, перевірити їх рівень розвитку, наочно продемонструвати;
- за їх розвиток відповідає права півкуля головного мозку, EQ – емоційний інтелект;
- мінливі та ситуативні, що залежать від конкретної спеціальності та підприємства зокрема;
- допомагають фахівцям знаходити оптимальні рішення в широкому спектрі завдань, які не описані в посадових обов'язках;
- передбачають постановку цілей, лідерство, мотивацію, емоційний інтелект, комунікацію, прийняття рішень, планування, управління конфліктами, критичне мислення, креативність, опірність стресам;
- особисті якості, які дають можливість ефективно й гармонійно взаємодіяти з іншими людьми, використовувати різні моделі поведінки;
- мають мало спільного із професійним знаннями, але натомість тісно пов'язані з характером людини;
- вбирають соціальні, інтелектуальні, комунікативні, вольові тощо компетенції [2, с. 28].

Саме «soft skills» на сьогодні є необхідним складником професійного саморозвитку і самореалізації педагога впродовж життя, показником рівня його конкурентоспроможності на вітчизняному і міжнародному ринку праці.

Протягом останніх 10 років у різних країнах світу приймаються міжнародні та державні програми, націлені на впровадження «soft skills» у навчальні плани університетів та інших ступенів професійної освіти. Можемо з упевненістю стверджувати, що система підвищення кваліфікації педагогів має також замислитись над тим, як кваліфіковано, на достатньому рівні експертизи імплементувати розвиток «soft skills» у свої

програми. Предметом аналізу і корекції мають стати й форми підвищення кваліфікації, бо мова йде про навички. А їх можна сформувати лише на інтенсивному інтерактивному тренінгу. Перспективою подальших наукових пошуків може стати розроблення якісного діагностичного інструментарію, який застосовуватиметься у післядипломній освіті з метою вимірювання рівня сформованості та розвитку «soft skills» компетентного педагога.

Список використаних джерел

1. Пометун О. І. М'які навички вчителя для міцної школи. *Стан освітнього процесу в умовах викликів сьогодення*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпро, 12 лют. 2021 р. Дніпро: Міжнар. гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 148–150.

2. Сидоренко В. В. Розвиток Soft Skills педагога професійної (професійно-технічної) освіти в умовах діджиталізації: компетенції, цінності, поведінкові індикатори, результати. *Підготовка майстра виробничого навчання, викладача професійного навчання до впровадження в освітній процес інноваційних технологій*: матеріали IV Всеукр. наук.-метод. семінару, 5 листоп. 2020 р.; Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2020. 228 с. С. 26–30.

**ЛАЗАРЄВА Тетяна, ЛАЗАРЄВ Микола /
Tatyana LAZAREVA, Mykola LAZAREV**

СИСТЕМА SOFT SKILLS МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ [Soft Skills Development in Future Lecturers in Food Technologies at Higher Educational Institutions]

Тенденції на ринку праці, що сьогодні спостерігаються в нашій країні та за кордоном, вказують на необхідність формування різних професійно важливих якостей для кожної спеціальності. Переходячи на Європейські стандарти освіти виділяють професійні навички або Hard Skills та гнучкі навички або Soft Skills.

Для вищої освіти нашої країни поняття «soft skills» є відносно новим та недостатньо дослідженим. Більшої уваги приділено формуванню саме Hard skills як системі теоретичних знань, практичних умінь та навичок, які викладачі закладів вищої освіти можуть чітко сформулювати через цілі навчання, застосувати різні методи, засоби та форми організації навчального процесу, перевірити їх формування у здобувачів вищої освіти. Інша ситуація складається із гнучкими навичками (Soft skills). Їх перелік не можна знайти в освітньо-професійних програмах, не достатньо визначено

їх структуру та зміст, не зрозуміло, які дисципліни їх можуть формувати, які засоби та методи застосовувати, яким чином здійснювати діагностику та корекцію формування таких навичок.

Отже, структура, зміст та умови формування soft skills у майбутніх фахівців харчових технологій є актуальним питанням організації навчального процесу у закладах вищої освіти, що здійснюють підготовку за відповідною спеціальністю. Є різні трактування поняття «Soft skills», аналіз яких дозволяє зрозуміти, що це має бути комплекс неспеціалізованих, важливих для кар'єри навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність і є універсальними, тобто не пов'язані з конкретною предметною сферою [1; 2]. Треба вказати, що і професійні якості (Hard skills), і гнучкі якості (Soft skills) слід визначати із виду та умов професійної діяльності. Проведемо аналіз професійної діяльності майбутніх фахівців харчової галузі та визначимо структуру гнучких навичок.

Професійна діяльність фахівця харчової галузі пов'язана із необхідністю розроблення та удосконалення харчових продуктів, технологій та обладнання. Така діяльність можлива лише за умов наявності стійкої потреби у знаннях, бажанні розширювати науковий та технічний кругозір, прагнення всебічно оволодівати професійними знаннями та творчими вміннями, направленої активності на досягнення конкретних результатів діяльності.

Таким чином, можна виділити *мотиваційно-цільові* гнучкі якості майбутніх фахівців харчової галузі, до яких віднесемо цілеспрямованість, захопленість, творчу активність, прагнення до творчої професійної діяльності, наполегливість.

Процеси пошуку та оброблення інформації, яка необхідна фахівцю для розроблення та удосконалення об'єктів харчової галузі, визначення програми діяльності та прийняття рішень, отримання результату та його інтерпретація визначають когнітивні якості, до яких віднесемо *сенсорно-перцептивні* (відчуття смаку, запаху, розуміння стану поверхні продукту, консистенції продукту, сприйняття кольору, тривалість та інтенсивність відчуття, швидкість появи, та точність відчуття, стійкість рівня чутливості); *перцептивні* (відносна сталість форми, розмірів, кольору та інших характеристик об'єкта харчової галузі); *мнемічні* (швидке запам'ятовування словесно-логічної (вербальної) та образної інформації, впізнавання та точне відтворення інформації у необхідний час, мимовільно запам'ятовування та утримування у пам'яті).

У процесі розроблення та удосконалення об'єктів харчової галузі фахівець повинен представляти собі зовнішній вигляд, колір, форму, габарити, вид поверхні, у подумах визначати послідовність етапів виробництва об'єктів, протікання технологічних процесів та зміни, що їх

супроводжують та ін. Тому важливим є формування гнучких якостей *представлення, уваги та уваги*.

Необхідність врахування багатьох факторів, критеріїв та параметрів, функціонально-технологічних властивостей, умов в професійній діяльності фахівця вимагають від нього необхідності швидко орієнтуватися та визначати проблему, всебічно її вивчати, критично аналізувати, виділяти головні та другорядні цілі, контролювати хід вирішення виробничої проблеми, виявляти закономірності, систематизувати, узагальнювати, пропонувати різні варіанти рішень, вміти вчасно змінити шляхи рішення задачі, передбачати наслідки впровадження рішення виробничої задачі. Така діяльність потребує формування якості *критичного мислення*.

У процесі розроблення та удосконалення об'єктів харчової галузі фахівець повинен усвідомлювати соціальну значущість та рівень відповідальності за результати своєї діяльності, бути впевненим у корисності та безпечності інноваційних об'єктів, відстоювати духовні, моральні принципи та цінності, бути відповідальним, чесним та гідним, відчувати красу, гармонію та цілісність образу об'єкту, що створюється; шанобливо ставитися до людей різних верст населення, створюючи харчові продукти дієтичного, лікувально-профілактичного, спеціального призначення; піклуватися про дітей, вагітних жінок та людей похилого віку, враховуючи їх потреби у спеціальних, безпечних харчових продуктах та ін. Отже, виникає необхідність формування та розвитку *соціальних, духовних, моральних та естетичних* гнучких якостей у майбутнього фахівця харчової галузі.

Виділимо групу *особистісно-діяльнісних* гнучких якостей, до яких віднесемо бажання проявляти ініціативу, планомірність та методичність у пошуках нових ідей, акуратність, старанність та відповідальність виконання поставлених завдань, вміння аналізувати та контролювати себе та свої дії, критично оцінювати причини успіху та невдач з метою подальшого саморозвитку, спостережливість, організованість, дисциплінованість, самостійність та незалежність суджень, здатність до самокритики, особистісного самоусвідомлення та саморозвитку.

Професійна діяльність фахівця харчової галузі пов'язана з необхідністю колективно вирішувати виробничі задачі, проявляти організаторські здатності щодо розподілу завдань між колегами, вислуховувати та вести діалог з колегами, управляти колективною роботою. Такі гнучкі якості віднесемо до *соціально-діяльнісних*.

Визначені гнучкі якості майбутнього фахівця харчової галузі повинні бути враховані в системі його професійної підготовки.

Перспективами подальших розробок є дослідження методів, засобів та форм організації навчального процесу, що спрямовані на формування гнучких якостей майбутніх фахівців харчової галузі.

Список використаних джерел

1. Смагіна Т. М. Зміщення акцентів з hard skills на soft skills в підвищенні професійної компетентності педагогів у системі післядипломної освіти. *Розвиток професійної компетентності педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти регіону*: зб. матеріалів конф. / за ред. О. В. Пастовенського. Житомир, 2017. С. 21.

2. Дроздова Ю. В., Дубініна О. В. Концептуальні підходи до визначення «soft skills» у сучасних освітніх та професійних моделях. «Soft skills – невід’ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті». Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 90 с.

ЛУЧАНІНОВА Ольга / Olga LUCHANINOVA

РОЗВИТОК SOFT-SKILLS МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВА ЇХНЬОГО ІМІДЖУ

*[Soft Skills Development in Future Lecturers in Professional Education
as a Component of Personal Image]*

В освітньо-професійних програмах підготовки фахівців передбачається формування або розвиток м'яких навичок здобувачів вищої освіти. Soft-skills, або м'які, або надпрофесійні навички входять до складу загальних компетентностей. Стейкхолдери зацікавлені у фахівцях, які приходять на роботу з уже розвинутими навичками комунікації, критичного мислення, роботі в команді тощо. Не секрет, що ці навички треба формувати з дитинства, продовжувати цей процес у школі. У виші викладачі тільки поглиблюють і спрямовують цей процес відповідно до специфіки програм професійної підготовки. Уважаємо, що участь студентів у конкурсах, наприклад, «Україна. Завтра.UA», є хорошим стартом для апробації на практиці таких навичок. Організатори конкурсної стипендіальної програми розробили алгоритм дій для учасників як можливість продемонструвати soft-skills. Із досвіду підготовки таких студентів можна сказати, що організатори конкурсу звертають увагу на це давно. Під час другого етапу конкурсу студентам пропонують різні ситуації, елементи квазіпрофесійної діяльності, де вони мають показати свою здатність до практичного застосування soft-skills. Одна із учасниць, майбутній викладач із професійної освіти, наприклад, брала ініціативу у свої руки, закликала членів групи до групового обговорення проблеми, висловлюватися по черзі, сама пропонувала креативні ідеї щодо вирішення завдання, спрямовувала до командного діалогу. Результат – саме її вибрали для участі в третьому етапі конкурсу. Навички такої

поведінки студентка отримала під час практичних занять з професійних дисциплін. Група забезпечення якості підготовки здобувачів вищої освіти зі спеціальності 015 – професійна освіта (металургія) постійно переглядає освітньо-професійну програму, опрацьовує вибірково професійні дисципліни. Однією з таких дисциплін є «Імідж сучасного викладача». Навички комунікації, лідерство, емпатія, робота в команді, прийняття рішень у невизначених умовах, саморефлексія – це неповний перелік компетентностей майбутнього викладача, що складають його імідж.

Сьогодні викладач знаходиться в екстремальних умовах на роботі, тримає психологічний фронт під час спілкування з учнями, батьками, адміністрацією. Він має бути сильною особистістю, і гнучкі навички є прихованою силою викладача. Наприклад, одна з головних навичок для викладача – комунікація – з роками може змінюватися за сферою вживання чи застосування (дистанційна комунікація, ділове спілкування, ораторське мистецтво, комунікативна презентація навчальної інформації – все це треба донести до учнів/студентів, спираючись ще й на свій імідж). Можна стати коучем для своїх учнів і вчити їх не на помилках, а на успіхові, мотивації до успіху у житті [1]. Навчити бути успішним може тільки успішна людина, тож перед викладачем дисципліни «Імідж сучасного викладача» стоїть багатовекторна задача: навчити майбутніх викладачів із професійної освіти використовувати моделі професійно-педагогічного іміджу викладача; реалізувати основні різновиди мовлення; культуру мови і мовлення педагога; техніку мовлення як особливості професійно-педагогічного іміджу викладача; моделювати позитивний імідж викладача тощо [3].

Таблиця 1

Основні категорії навичок та їхня характеристика

Основні категорії навичок	Їхня характеристика	Складові
Навчальні навички	адаптація до робочого середовища та вдосконалення своїх знань, вмінь і компетенцій	критичне мислення, креативність (творчість, інноваційність) та самонавчання
Навички грамотності	Виокремлення потрібних фактів, оприлюднення інформації, створення технологій, визначення достовірності джерел та інформації	медіаграмотність, цифрова грамотність
Соціальні навички	ефективна взаємодія з конкретними людьми або різними групами, досягнення поставлених цілей	навички командної роботи, комунікативність, емоційний інтелект
Особистісні навички	якості людини, які певним чином характеризують її особистість	гнучкість, тайм-менеджмент, ініціативність

Джерело [2]

М'які навички відповідно до їх класифікації окремо важко формувати, бо це процес комплексний. Для студентів гуманітарних, педагогічних спеціальностей легше створити умови. Наприклад, навички командної роботи формуються під час навчання, участі в тренінгах/семінарах, спрямованих на формування командної роботи. В умовах дистанційного навчання можна використовувати платформи Zoom, Meet тощо. Комунікативність студентів формується за умови комунікації з іншими, розв'язання спільних завдань, у тому числі в соціальних мережах.

Сьогодні, як ніколи, нам потрібен емоційний інтелект як здатність розбиратися у власних і чужих почуттях, рахуватися з душевним станом учня/студента, будувати з ними відносини на основі довіри і співпереживання. Сучасний викладач тільки виграє в очах своїх учнів, якщо буде контролювати власні емоції, будувати взаємини з учнями/студентами на емпатії. Те ж можна сказати про гнучкість як вміння адаптуватися до мінливих умов навчання і роботи. Квазіпрофесійна діяльність, спрямована на розв'язання навчальних проблем, робота в групах, вміння слухати, рахуватися з думкою інших тощо – це ті якості, які професійно спрямовані на результат і які чекають від працівника стейкхолдери. У нашому випадку це майбутній викладач із професійної освіти, готовий до спілкування, взаємодії, професійного росту й самореалізації.

Отже. імідж педагога ми розглядаємо як інтегральну якість особистості викладача, а soft-skills практичним втіленням цієї якості у професійній діяльності. Будуючи особистісно-професійний імідж у стінах вишу, здобувач вищої освіти готує себе до професійної діяльності й кар'єрного успіху. Комунікативний, особистісний, педагогічний, індивідуальний, позитивний імідж – усе це вказує на розвиток soft-skills студента. Ми розглядаємо soft-skills здобувача вищої освіти як цінність, бо майбутній професіонал має бути перш за все особистістю, яка гнучко й професійно розбудовує економіку країни, навчає та виховує дітей, розвиває себе.

Список використаних джерел

1. Лучанінова О. П. *Педагогічні технології у вищій школі*: навч. посібник. Дніпропетровськ : ЛІРА, 2013. 224 с.
2. Навички XXI століття та умови їх формування і розвитку для молоді URL: <https://is.gd/mgcHNL> (дата звернення 23.11.2022).
3. Програма навчальної вибіркової професійної дисципліни «Імідж сучасного викладача» спеціальність: 015 – професійна освіта (металургія).

МАРШИЦЬКА Вікторія / Victoria MARSHYTSKA

**РОЗВИТОК SOFT SKILLS ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ
ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ**

*[Soft Skills Development in Teaching Staff of Institutions
of Professional Pre-Higher Education]*

Сучасні трансформації соціальних, економічних, технологічних умов втілюються у життя таким чином, що актуалізують проблему принципового переосмислення зв'язку між навчанням та освітою. Змінюються традиційні моделі навчання у закладах освіти різних рівнів, що формує нову реальність, за якої кожна людина стає все більш відповідальною за напрямок власного навчання у безлічі навчальних середовищ впродовж життя.

Як зазначає професор Л. Пуховська «...у вітчизняній і зарубіжній педагогічній теорії освіта дорослих традиційно розглядалася як додаткова до отриманої раніше головної освіти. Історично і донедавна освіта дорослих виконувала переважно компенсуючу функцію. У сучасних умовах ситуація змінюється: освіта дорослих стає однією з провідних форм соціальної активності людини і одною із найважливіших сфер життєдіяльності суспільства» [1, с. 53].

Сучасні технології розвиваються дуже швидко, отримані раніше знання вже не допомагають у вирішенні завдань. Тому невід'ємною складовою підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти є розвиток їх soft skills – таких особистісних характеристик, завдяки яким фахівець може успішно взаємодіяти у команді, ефективно адаптуватись до нових умов та знаходити нестандартні рішення.

Умовно soft skills можна розділити на чотири групи:

- базові комунікативні навички: комунікативна грамотність, вміння слухати, переконувати та аргументувати, вести перемовини, самопрезентація, командна робота, націлена на результат;
- навички self-менеджменту (управління емоціями, стресом, власним розвитком, планування та цілепокладання, тайм-менеджмент, енергія, ентузіазм, ініціативність, наполегливість, рефлексія, використання зворотного зв'язку тощо), які допомагають ефективно контролювати свій психологічний стан, час, процеси розвитку;
- навички ефективного мислення, або інтелектуального мислення (системне, критичне, креативне, структурне, логічне, проектне, тактичне та стратегічне мислення, пошук та аналіз інформації, вироблення та

прийняття рішень), які відповідають за управління життєвими процесами, допомагають зробити власне життя та роботу більш системними;

- управлінські навички (управління виконанням, планування, постановка завдань, мотивування, контроль реалізації завдань, менторинг, коучинг, подача зворотного зв'язку, управління проектами, змінами), які відповідають за планування, мотивування, управління власними змінами тощо.

Серед основних методів розвитку soft skills у педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти можемо виокремити наступні: самонавчання – самостійне вивчення інформації про моделі успішної поведінки; пошук зворотного зв'язку – отримання зворотного зв'язку від колег про успішність своїх дій щодо розвитку конкретної навички; вирішення кейсів – дослідження конкретних ситуацій з пропозицією оптимальних шляхів вирішення; розвиток у процесі роботи – пошук та освоєння більш ефективних моделей поведінки під час вирішення завдань, що входять до професійного функціоналу.

Список використаної літератури

1. Пуховська Л. П. Європейські стратегії, підходи і моделі розвитку освіти доросли. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспектива*. 2021. Т. 20, № 2. С. 51-62

2. *Сучасні моделі професійної освіти і навчання в країнах Європейського Союзу: порівняльний досвід*: монографія / В. О. Радкевич, Л. П. Пуховська, О. В. Бородієнко, О. П. Радкевич, Н. В. Базелюк, Н. М. Корчинська, С. О. Леу, В. В. Артемчук; за заг. ред. В. О. Радкевич. Київ : ІПТО НАПН України. 2018. 223 с.

ОТАМАСЬ Інна / Inna OTAMAS

УПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ НАВЧАННЯМ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ *[Implementing Training Management Systems in Educational Process of Educational Institutions]*

Системи управління навчанням (LMS) пройшли багато етапів еволюції з моменту появи першого комп'ютера. Цікаво згадати роль дистанційного навчання як провісника появи LMS, це була основа навчання в будь-який час і в будь-якому місці. Правильна система управління навчанням може допомогти мотивувати студентів та співробітників, покращити процеси та підвищити продуктивність. Оскільки організації впроваджують нові навички, розширені навчальні

модулі та розширені процеси навчання, що сприяє впровадженню сучасних систем управління навчанням. Сьогодні перед кожним закладом освіти постає нове завдання, як вибрати та упровадити найкращу LMS.

Більшість установ та організацій стикаються з проблемами, коли справа доходить до спроб переходу на сучасні технології. Це стає більш очевидним, коли зміна починається без аналізу фактичних потреб установи та організації, а також людей. Важливо, щоб спеціалісти з навчання досліджували та дізнавалися про те, що наразі доступно в системах управління навчанням, щоб знати, про що запитати, коли настане час оновити існуючу технологію. Перш ніж зосередитися на якомусь конкретному рішенні LMS, завжди корисно протестувати плюси та мінуси всіх найбільш відповідних варіантів. Соціальне навчання продовжує стрімке зростання на ринку технологій навчання. Існує великий попит на такі функції, як дошки обговорень і таблиці лідерів, які дозволяють учням обмінюватися інформацією та спілкуватися один з одним. Навчання в LMS не повинно бути самотнім процесом.

Метою цифрової трансформації освіти в Україні є: приведення її у відповідність до потреб цифрового суспільства та входження до Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) й удосконалення цифрових навичок українських освітян і студентів. У 2021-2022 рр. проведено дослідження. Зібрано анонімні відповіді 259 респондентів і 338 респондентів. На запитання щодо наявності доступу до мережі Інтернет, відповіді респондентів розподілились таким чином (2021–2022 рр.) рис. 1 [1; 2].

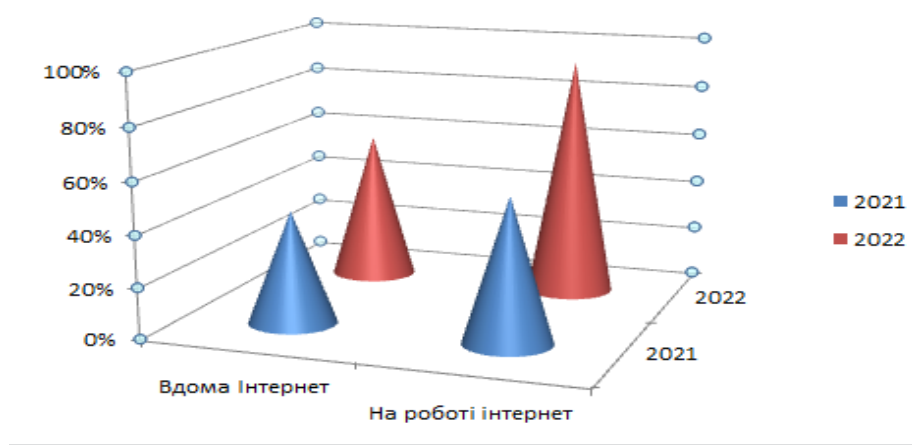

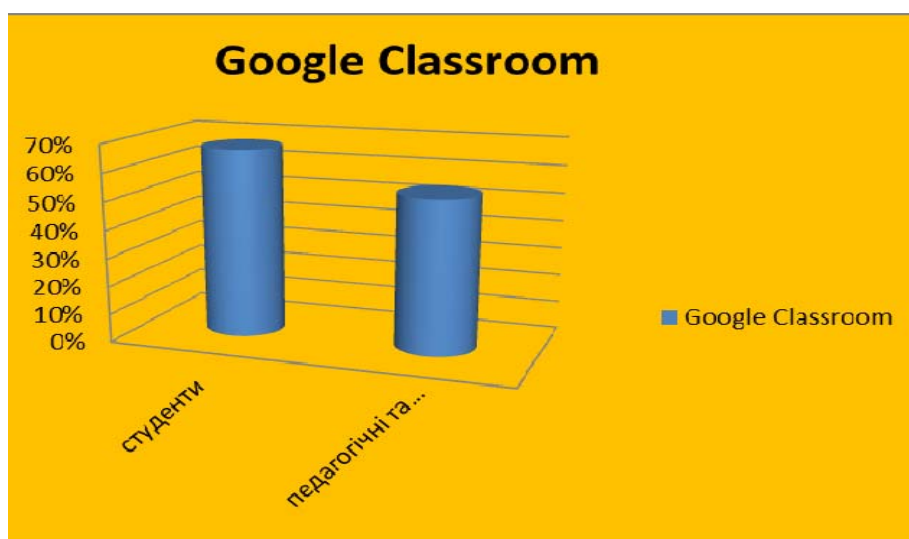
Рис. 1 Наявності доступу до мережі Інтернет 2021–2022 рр.

Також, зроблено аналіз популярних систем управління навчанням у ЄС: Moodle, Blackboard, Schoology, Google Classroom, Canvas by Instructure, D2L Brightspace, Absorb LMS, LearnDash, CertCentral, Edmodo LMS.

У 2021-2022 рр. проведено дослідження. На запитання щодо використання систем управління навчанням Google Classroom студентів та підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних

працівників із 15 областей України, відповіді респондентів розподілились таким чином (2021–2022 рр.) рис. 2 [4].

Рис. 2 Використання систем управління навчанням Google Classroom студентів та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників 2021–2022 рр.

Вибираючи ефективну систему управління навчанням, керівники установ та організацій з навчання повинні прийняти рішення, яке відповідає культурі, процесам і функціям організації. Імерсивний досвід для конкретної аудиторії, надійний захист даних, процеси з підтримкою мобільних пристроїв і бездоганна інтеграція є основними обов'язковими атрибутами будь-якої LMS сьогодні. Також слід пам'ятати, що навчання має бути орієнтоване на учня, водночас націлене на ділову досконалість та вдосконалення. Слід пам'ятати, що навчання – це, зрештою, відносно постійна зміна поведінки, спричинена досвідом і підтримувана практикою [3]. Таким чином, ефективна LMS – це система, яка забезпечує найкращий досвід і практичні можливості, щоб забезпечити довгострокову зміну поведінки та практичний розвиток навичок.

Список використаних джерел

1. Otych, O.; Otamas, I., Ostrianska, O., Bryn, L. The Use of Digital Tools for Training and Retraining of Education Professionals in the Context of the COVID-19 Pandemic. 17th International Conference on ICT in Education, Research and Industrial Applications *Integration, Harmonization and Knowledge Transfer*. Vol. I: Main Conference, PhD Symposium, and Posters. ICTERI 2021; 3013:226-238, 2021. URL: <https://ceur-ws.org/Vol-3013/20210226.pdf> (дата звернення 20.10.2022)

2. *Orhanizatsiia elektronnoho dokumentoobihu v zakladakh osvity ta orhanakh derzhavnoi vlady: IV Naukovo-praktychnyi seminar iz mizhnarodnoiu uchastiu*. URL: <https://is.gd/02gjlf> (дата звернення 20.10.2022)

3. 2019 online education trends report. URL: <https://is.gd/X1liS6> (дата звернення 20.10.2022)

4. Використання цифрових інструментів для професійної підготовки і підвищення кваліфікації фахівців освітньої галузі в умовах пандемії COVID-19. URL: <https://is.gd/L7jIXA> (дата звернення 20.10.2022)

ПЕТРЕНКО Лариса / Larisa PETRENKO

**ПРОАКТИВНІСТЬ: ВАЖЛИВА МЕТА НАВИЧКА ВИКЛАДАЧІВ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

*[Proactivity is an Important Meta-skill of Lecturers of Higher Educational
Institutions in the conditions of European Integration]*

З початком пандемії SARS-CoV2 (COVID-19) світ опинився у стані «нової нормальності» (New normal), коли старі орієнтири і правила не працюють, а нові ще не вироблені [2]. Цей стан лише «посилився» («поглибився») з початком повномасштабного вторгнення російських військ на територію суверенної України. Чи довго в такому стані буде існувати світ, функціонувати суспільства та економіки, а відповідно й національні системи освіти?

Відповідь на ці питання шукають представники соціальних наук, які фокусуються на вивченні суспільства, поведінці людей та їхньому впливі на світ. Пошук відповіді на ці питання став актуальним і для вчених педагогічних наук, зокрема професійної педагогіки, яка зорієнтована на підготовку фахівців для вітчизняного ринку праці. Ринок праці як «сфера формування попиту і пропозиції на робочу силу» [5, с.227] першим зреагував на нові виклики, запропонувавши стратегію адаптації до середовища, в якому відбуваються швидкі і радикальні зміни, прийняти як головну в новій нормальності.

Очевидно, що нова стратегія вимагає нових підходів – формування і розвитку нових навичок для забезпечення конкурентоспроможності фахівців на ринку праці. Традиційні, прийняті роботодавцями і передбачені стандартами професійної підготовки «hard skills» і «soft skills» («жорсткі» і «м'які» навички), у новій реальності потребують розвитку в мета-навички (meta-skills) – «навички, що виходять за межі»: виду діяльності (надпрофесійні, міжпредметні), звичного мислення, сприйняття світу та себе в ньому [6]. Сьогодні пошукова система Google дає низку тлумачень, узагальнивши які можна припустити, що мета-навички – це навички найвищого рівня (навички нової епохи, навички навичок), які впливають на кожну сферу життя і допомагають людині засвоювати нові

вміння, більш ефективно використовувати знання, розвиватися і пристосовуватися до будь-яких змін, дають конкурентну перевагу. Оскільки розвиток мета навичок затребуваний ринком праці, то бізнес освіта зосереджує увагу на їх дослідженні й виокремлює основні: адаптивність (здатність швидко орієнтуватися в несподіваних ситуаціях і прораховувати можливі варіанти результату подій, аби вибрати найкращий у мінімальні терміни); усвідомленість (розуміння своїх бажань, мотивів та емоцій); критичне мислення (обґрунтованість суджень, контроль думки та самоорганізованість; уміння відфільтровувати упередження та маніпуляції, знаходити логічні помилки); проактивність (уміння розставляти пріоритети, йти до мети і добиватися бажаного), колаборації та щирість (робота у команді – бажаних результатів досягають не силами окремих професіоналів, а через синергію взаємодії різних фахівців) [2].

Robota.ua зазначає п'ять мета навичок, які забезпечують успіх у нові часи: навчання (вчитися постійно; сприймайте світ з професійної точки зору та робіть для себе висновки); погляд на перспективу (вміти дивитися на світ очима іншої людини – кінцевого споживача, тобто передбачити його реакцію на результат); соціальний інтелект (вміння міжособистісного спілкування, що сприяє роботі в команді, швидше знаходити правильні рішення без великих розумових та часових затрат); дизайн-мислення (генеративний підхід до розв'язання проблем; створення унікальних рішень, продуктів тощо, яких не було досі); стійкість (не здаватися після перших невдач; мислити інакше, експериментувати, щоб знайти правильні рішення) [7]. Отже, мета навички потребують постійного вдосконалення, набуття таких якостей, які в попередній часи були притаманні лише окремим фахівцям, здебільшого менеджерам, управлінцям, експертам, ученим.

Окремо розглянемо проактивність – meta skills, яка на наш погляд, в умовах євроінтеграції набуває особливої актуальності. Для визначення її суті звернемось до наукових джерел. Так, на переконання С. Кові, проактивність притаманна ініціативним і відповідальним людям, здатним до свідомого вибору, який базується на певних принципах і цінностях, що стає запорукою особистісної ефективності [1, с. 87-107]. В. Паздрій, тлумачить проактивність як ознаку певного явища чи суб'єкта, що визначає його ініціативний, випереджувальний, цілеспрямований і довгостроковий характер при здійсненні заходів для уникнення прояву і максимізації негативних наслідків, настання позитивних явищ у зовнішньому оточенні з використанням новаторських і креативних підходів [3, с. 45]. У контексті професійного розвитку маємо зазначити, що для проактивності фахівця важливими будуть такі якості, як: цілеспрямованість, впевненість, наполегливість, оптимізм, настрої, самопочуття, бажання вдосконалюватися [4]. Саме ці якості мають

характеризувати сучасного викладача закладу вищої освіти для успішної євроінтеграції, входження в європейський інформаційно-освітній простір вищої освіти.

Аргументацією цієї точки зору можуть бути багаточисельні приклади працевлаштування в європейських закладах вищої освіти на різних умовах вітчизняних учених, які вимушено перебували в країнах ЄС на початку воєнних дій; участь у різних конкурсах на отримання стипендій, грантів, проектів. Реалізація цих ініціатив потребує мотивації найвищого рівня, цілеспрямованості у пошуку можливостей реалізувати себе в нових умовах, наполегливості у пошуку актуальних тем дослідження, зацікавлених у їх розробленні учених із зарубіжних університетів або дослідницьких установ для взаємодії (створення дослідницького колективу – команди), вивченні конкурсних умов, заповненні апікаційних форм тощо при наявності мовного бар'єру, недостатньої обізнаності культури країн перебування, необізнаності щодо специфіки організації освітнього процесу тощо.

Водночас варто зауважити, що ця мета навичка яскраво проявляється у викладачів європейських університетів. Наприклад, кожний викладач педагогічного факультету університету Мосарика (Чеська Республіка) має індивідуальний проект з окремим фінансуванням, який він отримує за результатами конкурсу. Проектна заявка може готуватись в інтернаціональній команді незалежно від того, хто ініціював цей проект. Інформація про кожний такий проект розміщена на сайті факультету (<https://www.muni.cz/vyzkum/projekty/63802>).

Нині в багатьох європейських університетах (32 країни) є пропозиція взяти участь у програмі «MSCA4». Така пропозиція є для українських учених, які вимушено перебувають у державах-членах ЄС – програма «MSCA4Ukraine». Ініціатива має виходити від українських учених. Сьогодні подібних програм чимало, а тому проактивність – це мета навичка, розвиток якої вкрай необхідний для науково-педагогічних працівників вітчизняних університетів і наукових установ для їх професійного розвитку, а також для розвитку закладу освіти, його конкурентоспроможності, високих позицій у міжнародних рейтингах.

Таким чином, розвиток проактивності, як і інших мета навичок, є проблемою, яка вимагає передусім активних дій самого викладача, який потім стане ментором магістра, доктора філософії – майбутніх науково-педагогічних працівників.

Список використаних джерел

1. Кови С. *Семь навыков высокоэффективных людей*. Київ: Аліна Паблішер Україна, 2019. 396 с.
2. Лещенко О. Метанавички XXI століття: без чого зараз не вижити. *НВ Бізнес*. URL: <https://is.gd/5jibWp> (дата звернення 23.11.2022).

3. Паздрій В. Я. Управління проактивною поведінкою підприємства: дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Київ, 2016. 275 с.

4. Романов Л. А. Формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників автотранспортної галузі до застосування інноваційних виробничих технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2021. 184 с.

5. *Тлумачний словник економіста* / за ред. проф. С. М. Гончарова. Київ : Центр учбової літ., 2009. 264 с.

6. Meta-skills та їх значення в новій бізнес-реальності. URL: [Meta-skills та їх значення в новій бізнес-реальності | Інфонік \(pic.ua\)](#) (дата звернення 23.11.2022).

7. Meta-skills: що це таке та як розвинути навички нової епохи. URL: [Meta-skills: що це таке та як розвинути навички нової епохи \(rabota.ua\)](#) (дата звернення 23.11.2022).

8. Програма «MSCA4Ukraine». URL: [Для науковців, які вимушено перебувають у державах-членах ЄС оголошено нову стипендіальну програму «MSCA4Ukraine» | Міністерство освіти і науки України \(mon.gov.ua\)](#) (дата звернення 23.11.2022).

РУЖИЦЬКИЙ Валерій / Valery RUZHITSKYI

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ПЕДАГОГІЧНОГО ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

[Professional Development of Lecturers of Vocational Pre-Higher Educational Institutions]

У період реформування вітчизняної фахової передвищої освіти, значного динамічного розвитку науково-педагогічної інформації, настає період нововведень у сфері підготовки майбутніх вчителів початкової школи. Сучасні тенденції розвитку освіти в Україні включають інновації, пов'язані із загальними процесами у суспільстві, глобальними проблемами, інтеграцією знань і форм соціального буття. Сьогодення диктує потребу розглядати не лише окремі компоненти професійної мобільності, а їх взаємодію й вплив на формування професіональних навичок студентів, спрямування навчання майбутніх вчителів на формування професійної компетентності, здобуття якісних професійних знань, на розвиток творчої активності, формування критичного мислення, творчої ініціативи та підприємництва, високого рівня розвитку творчого потенціалу тощо.

Проблема професійної мобільності стала основою для здійснення науково-експериментальної діяльності у КВНЗ КОР «Білоцерківському

гуманітарно-педагогічному фаховому коледжі» в межах всеукраїнського експерименту за темою «Система наступності в розвитку професійної мобільності майбутніх педагогів у комплексі «ліцей-коледж» у грудні 2018 – жовтні 2024 роках». На нашу думку, професійна мобільність сприяє руйнуванню психологічних бар'єрів, що перешкоджають професійній самореалізації фахівця, створює передумови для його самоосвіти та самовдосконалення, підвищення рівня професіоналізму, швидкої адаптації в новому середовищі (соціальному, освітньому, професійному тощо). Професійну мобільність студентів ми розуміємо як інтегративну якість особистості, що дозволяє їй у динамічних умовах бути соціально активною, конкурентоспроможною, професійно компетентною, здатною до самореалізації, саморозвитку й модернізації власної діяльності, а також до зміни видів діяльності тих, хто навчається, і ролі в системі «студент – практикант – випускник – фахівець» [1, с. 26].

Протягом науково-експериментальної діяльності було розроблено Концепцію формування системи наступності в розвитку професійної мобільності майбутніх педагогів у комплексі «ліцей-коледж», метою якої стало розроблення та обґрунтування організаційно-функціональної структури, змістового наповнення, кадрового та управлінського забезпечення моделі «Система наступності в розвитку професійної мобільності майбутніх педагогів у комплексі «ліцей-коледж». Теоретико-методологічна основа цієї концепції ґрунтується на положеннях філософії, педагогіки та психології, ґрунтовних працях про організацію професійної підготовки майбутніх фахівців, про формування професійної мобільності майбутніх фахівців та системи наступності в освіті, психолого-педагогічних тенденціях розвитку загальної фахової передвищої освіти та загальної середньої освіти в Україні та ін. [2, с. 28].

Створення педагогічних умов для розбудови системи наступності у комплексі «ліцей-коледж» дозволить значно підвищити рівень професійної підготовки майбутніх фахівців та об'єднати зусилля педагогічних колективів коледжу, спрямовану на професійну підготовку компетентних, конкурентоздатних майбутніх фахівців, здатних до розвитку професійної мобільності та здатних до самоосвіти, самореалізації, саморозвитку та самовдосконалення протягом життя та будуть сприяти розвитку професійної мобільності майбутніх фахівців.

Список використаних джерел

1. Грицькова Н. В. Професійна мобільність фахівця: сутність та структура. *Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка*. 2010. № 12(199). С. 25–32.
2. Іванченко Є. А. Формування професійної мобільності майбутніх економістів у процесі навчання у вищих навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук. Одеса, 2005. 181 с.
3. Сушенцева Л. Л. *Формування професійної мобільності майбутніх кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах:*

теорія і практика : монографія / за ред. Н. Г. Ничкало; Ін-т проф.-техн. освіти НАПН України. Кривий Ріг : Вид. дім, 2011. 439 с.

**ДИСКУСІЙНА ПАНЕЛЬ СЕКЦІЇ № 5
ЗА УЧАСТЮ МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ**
*[Discussion panel of Section № 5 with the participation
of young researchers]*

**БОБОВА Людмила, ОЛІФІРА Лариса /
Lyudmila BOBOVA, Larisa OLIFIRA**

**ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН ТА ОСІБ БЕЗ
ГРОМАДЯНСТВА У ВИШАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА США**
*[Peculiarities of Adaptation of Foreign Citizens and Stateless Persons in
Universities of Great Britain and USA]*

Сучасна глобальна тенденція в освіті визначається глобалізацією наукових знань і педагогічних технологій. Як наслідок значна кількість людей, які прагнуть отримати якісну освіту, виїжджають із країни з меншим розвитком науки і техніки в ті, де якісні показники вищі. Водночас здобуття якісної освіти багато в чому залежить від умов, в яких перебувають іноземні студенти. Для університетів Великої Британії та США співпраця з іноземними студентами не є новою. Багато століть їхні університети в конкурентній боротьбі залучають до себе студентів з усього світу. Ще одним важливим фактором є їхня швидка адаптація до сучасних умов, коли розвиток технологій та світова пандемія роблять життєвішими ті освітні програми, які можна провадити онлайн.

Сьогодні університети Великої Британії є одними з найстаріших і найпрестижніших у світі. Зокрема Оксфордський університет є найстарішим англomовним університетом у світі, який створено у 1096 році. Саме британські виші багато років поспіль очолюють рейтинги найкращих у світі, а здобута в них освіта вирізняється високою якістю. Це дає змогу проводити ретельніші конкурси при відборі абітурієнтів. При цьому однією з вимог до них є високий рівень володіння англійською мовою, що підтверджується атестатом IELTS за результатами тестування. Ще однією особливістю британських вишів є високий рівень викладання та вимог до результатів навчання студентів. З огляду на це відбувається

відсіювання студентів з низьким рівнем мотивації до навчання та до здобуття освіти з отриманням диплому.

У 2019/2020 р. у Великій Британії навчалось 538 615 іноземних студентів, з яких тільки 142985 – студенти з країн ЄС, а 395 630 – з решти країн світу. За національним складом китайські студенти становлять найбільшу когорту – 139130 (станом на 2020 рік). Дещо менші за чисельністю є групи студентів з Індії (52545 осіб) та США (19 940 осіб). З країн ЄС найчисельніше представлені італійські та французькі студенти – 13605 та 13 430 осіб відповідно. З метою розширення контингенту іноземних студентів багато британських університетів створюють умови для їх підтримки щодо подолання мовних, культурних та академічних бар'єрів. Йдеться про створення додаткових курсів під час першого року навчання, які складаються з вивчення мови, історії, культури та звичаїв і покликані полегшити адаптацію іноземних студентів в систему з меншим навантаженням.

Як свідчать дані досліджень адаптації іноземних студентів британських науковців, основними проблемами, з якими вони зіштовхуються, є неготовність до високих стандартів освіти британських вишів, недостатній рівень володіння англійською мовою, соціальна поведінка та соціальні норми життя, культурні та релігійні відмінності. Британські вчені Джон Беннетт і Поль Рікбор відзначають, що метою навчання іноземних студентів за кордоном є здобуття освіти та набуття досвіду перебування у іншому соціально-культурному середовищі, що полягає в збереженні власної культурної спадщини та прийнятті іншої культури, в якій вони живуть порівняно короткий період часу. Разом з цим здобута якісна освіта сприяє їх подальшому працевлаштуванню.

Слід відзначити, що в умовах стійкої тенденції розвитку діджиталізації в сфері освіти більшість провідних вишів надають якісну повноцінну освіту в режимі онлайн. Цей спосіб здобуття освіти нівелює частину проблем, з якими іноземний студент стикається під час проживання у чужій для нього країні. Проте більшість британських викладачів зауважує, що досвід, отриманий іноземними студентами під час проживання у Великій Британії, дає змогу випускникам бути конкурентоздатними на ринку праці. Заслужують на увагу дослідження проблеми адаптації у вишах США, зокрема: Wang, Li, Noltemeyer, Wang & Shaw щодо крос-культурного аспекту адаптацію іноземних студентів коледжів США; Н Mahmood та В. Galloway щодо стресів, пов'язаних з культурною адаптацією студентів закладів освіти невеликого міста.

США є лідером за кількістю залучених іноземних студентів. Як свідчать дані некомерційного інституту міжнародної освіти, у вишах США навчається понад 1 мільйон іноземних студентів. За даними Міністерства торгівлі США, економічний ефект від навчання іноземних студентів у США в 2019 р. склав понад 46 мільярдів доларів. Відтак адаптації іноземних

студентів у США приділяють надзвичайно велику увагу. Варто відзначити, що мотивація іноземних студентів є найважливішим аспектом їх успішної інтеграції у освітній процес, з подальшим адаптуванням до навчання та соціального простору іншої держави.

Одним з найнебезпечніших проявів порушень адаптації американські дослідники називають отримання культурного шоку як «...прояву неадекватних психологічних реакцій та формування психологічних порушень у відповідь на зміну оточення» [1]. Його наслідки негативно відображаються на психологічній і соціокультурній адаптації іноземних студентів.

У дослідженні адаптації іноземних студентів у провідних вишах США американський науковець Кен Шелдон розкрив взаємозв'язок між типом мотивації, рівнем культурного шоку та суб'єктивним благополуччям. Дослідженням було охоплено близько 130 осіб, з яких понад 70 % студентів з країн Азії, 12 % – з країн Європи та 6 % – з Північної та Південної Америки. Дані дослідження свідчать, що студенти з високою внутрішньою мотивацією до навчання легше справляються з культурним шоком і відчувають більш високий рівень суб'єктивного благополуччя. На відміну від них, студенти із зовнішньою мотивацією, що базується на задоволенні інших потреб чи отриманні грошової винагороди, зазнають труднощів у адаптації. Як наголошує Кен Шелдон «Свідоме прийняття рішень та внутрішні наміри, на відміну від зовнішніх чинників впливу, є запорукою успішної адаптації студента до життя в чужій країні» [2].

З-поміж інших факторів, що впливають на адаптацію іноземних студентів за кордоном, дослідники виокремлюють труднощі у спілкуванні та низький рівень володіння англійською мовою (С. Теруї [3]), проблеми між викладачами та іноземними студентами через недостатній рівень володіння мовою [4]. Таким чином досліджуючи моделі адаптації іноземних громадян та осіб без громадянства Великої Британії та США може бути використаний для інтеграції українського освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Eric J. G. and Robert R. V. The Thai Education System is Failing its Students. Retrieved February, 2019. 17. from. URL: <https://is.gd/3kRTUS> (дата звернення: 20.10.2020)

2. Ying Yangab, Yixin Zhangb, Kennon M. Sheldon. Self-determined motivation for studying abroad predicts lower culture shock and greater well-being among international students: The mediating role of basic psychological needs satisfaction. *International Journal of Intercultural Relations*. 2018. Vol. 63. P. 95–104. URL: <https://is.gd/piVR18> (дата звернення: 20.10.2020)

3. С. Теруї. Стратегія подолання вивчення другої мови у розмовах з носіями мови. *Журнал міжнародних студентів*. 2011. Вип. 2. С. 168–183.

4. J. Russell D. Rosenthal, and G. Thomson. The international student experience: three styles of adaptation. *Higher Education*. 2010. Vol. 60. № 2. P. 235–249.

**ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор, СИНЯНОС Олена /
Ihor VERBOVSKYI, Olena SYNYANOS**

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ
ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ**
*[Methodical Recommendations on the Effective Use of Game Technologies
in the Work of Primary School Teachers]*

Сучасні умови життя вимагають формування активної творчої особистості, що спроможна буде вирішувати на високому рівні сучасні завдання розвитку держави. Державні стандарти головною метою української освіти визначають створення умов для особистісного розвитку та творчої самореалізації кожного громадянина з метою оволодіння учнями певним діяльнісним досвідом, про що зазначається у Державному стандарті початкової загальної освіти [7] та у Національній стратегії розвитку освіти в Україні період до 2021 року. Це вимагає від учителя творчого підходу до організації навчальної діяльності молодших школярів на якісно новому рівні.

За таких умов гостро стоїть питання високої якісної організації мобільності мислення школярів, новаторського підходу педагогів до ефективної організації навчальної діяльності учнів відповідно до умов сучасності. Основна мета НУШ – створення школи, у якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, а й уміння застосовувати їх у житті, створення основи для неперервної освіти і подальшого розвитку наукового потенціалу, забезпечуючи освітній процес сучасними технологіями відповідно до вимог часу.

Ці умови можуть реалізуватися в сучасній школі за використання інноваційних та нестандартних технологій навчання, до яких відносять ігрові. Гра – діяльність, звична й природна для дитини. У житті молодшого школяра гра має досить цінне значення, яке ні з чим не можна порівняти. Дитина, яка не грається, не може ефективно і повноцінно розвиватися. Доцільність використання ігрових технологій у освітньому процесі початкової школи зумовлена тим, що саме гра задовольняє біологічні та психологічні потреби дітей та сприяє їх психічному, емоційному, соціальному та моральному розвитку. У іграх діти входять у різні відносини: співробітництва, спільної взаємодії, взаємоконтролю.

Оптимізація освітнього процесу у початковій школі із використанням ігрових технологій, передбачає певні рекомендації (пам'ятки) Наприклад, на думку Н. Руденко, на уроках математики до них варто відносити такі:

1) уважно прочитай завдання; подумай, про що йдеться в ньому; з'ясуй незрозумілі слова і вирази;

2) виділи у завданні умову і запитання;

3) подумай, що означає кожне число; який зв'язок між числами?

4) ця задача проста чи складена? якщо складена, то спробуй намітити план розв'язання;

5) якщо план не вдалося відразу скласти, то запиши числові дані задачі або зроби короткий її запис; пригадай, яку подібну задачу розв'язували раніше; розв'яжи частину задачі; чи не можна тепер знайти відповіді на основне запитання?

З порадами вчитель ознайомлює учнів поступово, досягаючи того, щоб вони стали частиною особистого досвіду кожної дитини. Спочатку пам'ятка оголошується вчителем перед усіма учнями класу. Після цього доцільно запропонувати дітям записати її і користуватися нею під час самостійного розв'язування навчальних задач. Розпочинати роботу варто із чіткого планування подальших дій, сприяти створенню позитивного емоційного настрою учнів у процесі роботи.

З метою формування пізнавальної активності учнів у процесі навчання, педагог повинен пам'ятати насамперед про те, що у перші роки шкільного навчання в учнів слід пробудити їх інтерес до навчальних занять, мобілізувати їхню увагу, повернути, активізувати їхню роботу. Відомо, що й дитина зацікавлена роботою, позитивно емоційно налаштована, ефективність занять помітно зростає. Появі такої зацікавленості сприяє використання ігрових технологій, оскільки саме вони дозволяють одноманітний матеріал зробити цікавим для учнів, надати йому цікавої форми. Позитивні емоції, що виникають під час гри, розвивають довільну увагу, активізують пам'ять, удосконалюють практичні навички школяра. У процесі гри, досить непомітно та невимушено, учень виконує велику кількість арифметичних дій, вирішує завдання, збагачує свої просторові, кількісні та часові уявлення, тренується в обчисленнях, виконує операції аналізу та порівняння чисел, визначає форми геометричних фігур.

Формуванню зацікавленості учня навчальним предметом, на наш погляд, сприяє використання дидактичних, рольових та творчих ігор, які дозволяють зробити одноманітний матеріал цікавим для учнів, надавши йому цікавої та неординарної форми, яка була б зрозуміла й доступна для учнів (наприклад, використання прийому драматизації: відвідування початку уроку казковими героями або персонажами популярних комп'ютерних ігор тощо). У випадку, якщо учні будуть захоплені грою,

вони легше засвоюють програмний матеріал, набувають певних знань, умінь і навичок.

Тому включення до уроку ігор та ігрових ситуацій зробить процес вивчення предметів початкової школи цікавим, сформує у дітей бадьорий робочий настрій, сприятиме подоланню ними труднощів у процесі засвоєння матеріалу, зніме стомлюваність та активізує увагу. Адже за використання ігор, учень зацікавиться тим матеріалом, у опрацюванні якого він спочатку не мав бажання брати участі. За цих умов в учня виникне інтерес до вивчення предмета. Ігрова діяльність стане запорукою того, що учень вчитиметься дедалі довше концентрувати увагу на різних темах із уроків «ЯДС», української мови і читання, математики. Ігрові технології активізують пізнавальну діяльність учнів, їхні вольові зусилля, наполегливість у досягненні мети.

Реалізуючи ігрові завдання на уроках в початковій школі, функціями педагога є координаційна, інтеграційна, мотиваційна.

С. Чупахіна вважає, що основними чинниками використання ігрових технологій як засобу формування позитивних мотивів навчання у школярів молодшого віку можна назвати.

1. Відповідність ігрового задуму віку учнів.
2. Наявність елемента новизни у кожному уроці та занятті із використання ігор.
3. Різноманітність ігрових дій.
4. Відповідність місця, де проводяться ігрові уроки, сюжету гри.
5. Безпечність та дотримання гігієнічних норм під час ігрової діяльності.
6. Доцільний розподіл ролей між учнями, поділ учнів на команди відповідно до принципів рівності, посильності, можливостей учнів, їх практичного досвіду.
7. Відповідність емоційного стану педагога під час уроку видам та формам ігрової діяльності, у якій він бере участь.

Педагогу також необхідно пам'ятати про те, що не можна критикувати учнів, які допустили порушення ігрових правил. Вчитель повинен розподіляти ролі та обов'язки між учасниками гри, ділити учнів на команди (відповідно до можливостей, здібностей, успішності), причому в основі цих дій має бути демократичний принцип уставленні до кожної команди та її учасників: тобто, відповідно до підсумків ігрових конкурсів, педагог повинен створювати ситуації із добровільним прийняттям ролі, прийняттям її за черговістю.

Емоційний стан вчителя під час уроку повинен відповідати діяльності, у якій він бере участь. Педагог повинен не лише вміти організовувати гру, а й координувати діяльність учнів у процесі такої роботи.

Вчитель також повинен пам'ятати і про те, що уроки у початковій школі не може будуватися лише на іграх. Педагог повинен брати до уваги

короткочасність дидактичних ігор, адже їхня тривалість не повинна перевищувати більше десяти-двадцяти хвилин. Крім цього, у цей час не повинна знижуватись розумова активність гравців, щоб вони не втрачали інтерес до поставленого завдання. У процесі застосування ігрових технологій за допомогою дорослого діти починають усвідомлювати, що навчання не є грою, це серйозна та відповідальна діяльність, яка передбачає певні зусилля та результати.

Підсумки гри повинні підбиватися відразу після завершення. Якщо методика організації гри дотримується максимально точно, це дозволить досягти ефективності завдання, поставленого у грі. Такі результати можуть мати подвійний аспект – в ігровій та навчально-пізнавальній діяльності учнів. Реалізація дидактичної функції гри реалізується у вигляді обговорення ігрової дії. Крім цього, потрібен аналіз співвідношення ігрової ситуації як моделюючої, дослідження її поєднання з реальністю. У такій моделі найважливіша роль – у підсумковому обговоренні результатів гри. У його межах учні проводять колективний аналіз перебігу та результатів гри, аналізують власні результати за мудрого керівництва дорослого.

Через це педагог повинен обирати ті види ігрових завдань, які стимулюватимуть мотивацію учня до навчання, розвиватимуть творче мислення, його інтерес до навчання, до творчої діяльності. Адже однією з найголовніших цілей, яку ставить перед собою вчитель – це навчити школярів мислити творчо і нешаблонно, слід правильно та ефективно підбирати завдання для уроків, які будуть викликати цікавість та захопливість у дітей.

Також варто додати, що у процесі розробки методичних рекомендацій із підвищення рівня пізнавальної активності на уроках із використанням ігрових методів, треба звертати увагу на такі педагогічні умови, як: відповідність віку та інтересам учнів початкової школи, цікавий виклад матеріалу на заняттях, який краще сприймається молодшими школярами, порівняно із традиційними формами та методами навчання, побудова навчального процесу з орієнтації на теоретичне мислення учня; забезпечення необхідної емоційно-доброзичливої атмосфери і активних способів розвитку самостійності дітей, їхньої фантазії, уяви; опора на зону найближчого розвитку дитини, диференційований підхід у навчанні.

Вчитель також повинен врахувати і те, що методика формування пізнавальної активності учнів початкової школи використанням засобів гри має орієнтуватися на психологічні особливості дітей молодшого шкільного віку, на їх здібності та можливості, тому уроки із використанням дидактичних ігор також повинні включати різноманіття цікавої наочності, а також інтерактивних засобів передачі знань і даних (падлет-дошки, плакати та ін.).

Педагог повинен враховувати і те, що роботу на уроці слід організувати на принципах доступності, активізації пізнавальної діяльності учнів початкової школи. Ігри на уроках повинні мати різний зміст: дидактичний, дотепний, жартівливий, проблемний та ін.

У процесі реалізації ігрових технологій на уроках у початкових класах доцільно застосовувати парну та групову форми роботи. У молодшому шкільному віці думки часто зароджуються лише завдяки діалогу, який виникає в ході обговорення. У процесі групової або парної роботи учні можуть виконати посильне для них завдання і повідомляти вчителя про результати своєї роботи, задавати питання, які спонукатимуть до пошуку, активності у процесі засвоєння знань на уроках у початковій школі. Це може бути реалізовано у формі відповідей на проблемні завдання ігрового змісту, інсценізації, діалогу.

Під час гри діяльність учнів не повинна стати просто «розвагою» й в жодному разі не повинна перевантажувати їх.

Це залежить від особистості учителя, його вміння пробуджувати в кожного учасника освітнього процесу первинний інтерес, надаючи іграм невимушеності, різноманітності і творчості. Для цього доцільно використовувати ігри, як: «Турнір ерудитів», «Що? Де? Коли?», «Поле чудес», «Брейн-ринг» та ін.

Педагог повинен сприяти прагненню учнів досягти перемоги стимулювати їхню активність у процесі роботи, сприяти розумінню, що гра, як будь-яку діяльність, треба сприймати серйозно та відповідально, і доводити розпочату справу до кінця. У іграх із молодшими школярами повинні бути елементи загадковості, забави, які потребують від учнів зосередженості, обдумування, зіставлення мети гри із кінцевими результатами.

На думку Г. Корицької та І. Подлесної, важливо, щоб за бажанням самих учнів у процесі використання ігрових технологій відбувалося багаторазове повторення матеріалу у різних формах. Найбільш ефективно використовувати гру на уроці під час перевірки знань. Запам'ятавши всі поняття, правила, факти, імена у кількох іграх, учень змушений порівнювати, протиставляти, виділяти спільне та відмінне.

Метод використання дидактичної гри повинен відповідати таким вимогам:

1. Ігри повинні бути доступні за сюжетом та рухами, щоб представляти інтерес для учнів, готувати їх до подальшої роботи.

2. Ігри повинні бути тісно пов'язані з програмним матеріалом та темою уроку, підібраними з урахуванням психофізичних та вікових особливостей учнів.

3. Перед їх проведенням необхідно провести підготовчу роботу, яка спрямована на розуміння правил гри, сюжетної лінії, кінцевої мети.

Вчитель повинен керувати грою, надавати диференційовану допомогу дітям у створенні сюжету, розподілі ролей, при необхідності разом із учнями виконувати ігрові дії.

Усі типи ігор потрібно проілюструвати.

При плануванні гри визначити не тільки її дидактичну мету, а й корекційну.

Однак для проведення навчальних ігор на уроках педагог повинен зважити й на ряд обмежень:

1. Не потрібно організовувати навчальну гру, якщо учні недостатньо знають тему.

2. Не бажано використовувати ігри на уроках тематичних атестацій, якщо такі ігри не використовувались під час навчання.

За цих умов гра створює атмосферу здорової конкуренції, змушує повторно використовувати накопичені знання та застосовувати їх не лише механічно, але відповідно до ігрових обставин.

Отже, ігрову діяльність на уроках можна організовувати по-різному, зважаючи на варіативність завдань та орієнтація на підтримку пізнавального інтересу школяра у процесі навчання як умови формування пізнавальної активності.

Ігрові технології та їх використання на уроках у початковій школі повинні відповідати темі, меті уроку, передбачати певні правила та умови їх виконання. (наприклад, рольова навчальна гра повинна передбачати сюжет, роль, дія, ігрове правило, а в інших тільки правило тощо).

Проведення ігор і доцільне керівництво ними в початкових класах вимагають великої майстерності від учителя. Перед проведенням гри варто скласти сюжет, розподілити ролі між учасниками гри, які можуть проводитися у формі парної або групової роботи, попередньо підготувавши дидактичний матеріал, необхідне обладнання для гри тощо.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової загальної освіти. *Початкова школа*. 2018. № 7. С. 1–19.

2. Комар О. Інтерактивні методи як інноваційна діяльність сучасного вчителя початкової школи. *Педагогічний вісник*. 2015. № 7. С. 47–50.

3. Корицька Г., Подлесна І. Реалізація проблемно-пошукової, дослідницької діяльності учнів засобами веб-квест технології. *Українська мова і література в школах України*. 2016. № 11. С. 3–7

4. Матюшкіна М. Розвиток творчої активності школярів. Київ: Педагогіка, 2014. С. 47.

5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні період до 2021 року. URL: <https://is.gd/Svdp9F> (дата звернення: 20.10.2022)

6. Руденко Н. М. Додавання та віднімання чисел частинами. Побудова чотирикутника за зразком. *Початкова школа і сучасність*. 2015. № 4(8). С. 7–15.

7. Скворцова С. О. Формування у молодших школярів умінь розв'язувати прості задачі. *Динаміка наукових досліджень 2014*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. Педагогіка. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2014. Т. 30. С. 23–26.

8. Стадник Л. Актуальні проблеми математичної освіти. Шляхи їх вирішення. *Педагогічні науки*. 2016. № 5. С. 7–23.

9. Чупахіна С. Методичне керівництво оцінюванням навчальних досягнень першокласників. *Вісник Прикарпатського університету. Педагогіка*. Івано-Франківськ: Плай, 2016. Вип. XII. С. 102–109.

10. Шапко Л. І. Матеріал по ігровій діяльності «Гра як діяльність людини. Поняття та значення гри у житті людини». URL: <https://is.gd/cCSDvm> (дата звернення: 20.10.2022)

**ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор, МЕЛЬНИК Анна, ЗАЄЦЬ Владислав /
Ihor VERBOVSKYI, Anna MELNYK, Vladyslav ZAYETS**

ДЖЕРЕЛА ВИВЧЕННЯ ТА РОЗВИТКУ АЛГЕБРАЇЧНИХ ЗАДАЧ В ІСТОРІЇ МАТЕМАТИКИ

*[Sources of the Study and Development of Algebraic Problems
in the History of Mathematics]*

Теорія чисел займається дослідженням проблем, пов'язаних з подільністю цілих чисел, конгруенціями, властивостями простих та деяких інших чисел, цілочислових функцій, розв'язуванням діофантових рівнянь тощо.

Немало цікавих властивостей натуральних чисел виявили математики античного світу: Піфагор, Евклід, Ератосфен, Діофант. Вони розробили теорію подільності чисел, виділили та дослідили різні підмножини натуральних чисел: прості, трикутні, квадратні, досконалі, дружні та інші, довели нескінченність кількості простих чисел, створили алгоритм Евкліда тощо. Але справжнім творцем теорії чисел вважається П. Ферма. Основні факти з теорії чисел містяться у 48 його коментарях до книги Діофанта та в листах до європейських математиків [4]. Хоч за життя П. Ферма не було опубліковано жодної статті з теорії чисел, його теоретико-числові праці були досить революційними і значно випереджали свій час. Видано зібрання творів Ферма лише у кінці XIX – початку XX ст. у Франції.

Майже всі твердження Ферма дійшли до нас без доведень. Можливо, їх втрачено за стільки століть, а можливо вчений просто робив висновки з простих спостережень над числами. Ферма працював не тільки в галузі

теорії чисел. Він зробив великий внесок у розвиток аналітичної геометрії, диференціального числення, теорії ймовірностей тощо.

Становлення теорії чисел як науки пов'язано з іменем Л. Ейлера. Йому належить більше сотні праць з питань теорії чисел. Великий цикл його робіт почався з доведення малої теореми Ферма. Особливо важлива створена Ейлером теорія степеневих лишків [2].

Ейлер розглянув, довів, узагальнив і використовував для знаходження простих чисел теорему про представлення простого числа вигляду $4n+1$ як суми двох квадратів. Він склав таблиці простих чисел до мільйона і далі використовуючи для визначення простих чисел дещо змінене решето Ератосфена.

Найбільше місце в дослідженнях Ейлера з теорії чисел займають задачі з діофантового аналізу. Важливою заслугою Ейлера стало застосування ним у теорії чисел засобів математичного аналізу і використання теорії чисел в інших галузях математики.

У XVIII ст. теорія чисел переросла в окрему галузь математики. В роботах Ейлера, Варінга, Лагранжа, Лежандра, Ламберта та інших математиків визначились майже всі головні проблеми і напрямки та сформувався багаточисленні методи теорії чисел. Перший систематичний курс теорії чисел опублікував А. Лежандр. У 1798 і 1808 рр. вийшла його книга «Нарис теорії чисел», а у 1830 р. – «Теорія чисел». В останній Лежандр звів у систему результати Ейлера, Лагранжа і, звісно, свої. Його досягнення:

- перше неповне доведення квадратичного закону взаємності; спільноти в цілому, наскільки вплив є деструктивним. На етапі відкритого
- асимптотичні формули для числа простих чисел у натуральному ряді і в арифметичній прогресії;
- аналітичний запис решета Ератосфена;
- зручні позначення;
- доведення теореми Коші про багатокутні числа;
- доведення великої теореми Ферма для випадку $p = 5$.

У XIX ст. характер і напрями досліджень з теорії чисел визначалися працями К. Гаусса. Основний твір у цій галузі «Арифметичні дослідження» вчений завершив у 1801 р., коли йому було 24 роки. Гаусс докладно розвинув теорію квадратичних лишків, уперше довів закон взаємності квадратичних лишків. Це – основна теорема теорії чисел.

Подальший розвиток теорії чисел в Європі пов'язаний з діяльністю О. Коші, Ж. Ліувілля, П. Діріхле, Г. Рімана, Е. Куммера, Ю. Дедекінда, Л. Кронекера, Г. Мінковського, К. Якобі, П. Чебишова, О. Коркіна, Є. Золотарьова, А. Маркова, Г. Вороного, Д. Граве, Б. Делоне, М. Чеботарьова, О. Шмідтата ін [3].

Окремі проблеми теорії чисел стали джерелом великих самостійних напрямів у математиці. Такими, зокрема, стали алгебраїчна, геометрична та аналітична теорії чисел.

Важливих результатів у геометричній теорії чисел домогся український математик Г. Вороний. Його вважають творцем геометричної теорії чисел (разом з Г. Мінковським). Працював він і в галузі алгебраїчної теорії чисел, зокрема з теорії алгебраїчних чисел 3-го порядку. Його узагальнення алгоритму неперервних дробів поклали початок загальній теорії невизначених рівнянь 3-го степеню.

В галузі алгебраїчної теорії чисел значних результатів досяг математик І. Шафаревич, який народився він 1923 р. у Житомирі. Кандидатом фізико-математичних наук став у 19 років, а через два роки доктором наук. За праці з алгебраїчної теорії чисел, зокрема за узагальнення закону взаємності квадратичних лишків, нагороджений Ленінською премією. Лауреат Хайнеманівської премії (яку часто прирівнюють до Нобелівської) і багатьох інших нагород. Автор великих філософських праць.

Сучасний вчитель математики рідко використовує відомості з історії розвитку математики на своїх уроках і не замислюється про те, що історія математики має і виховний вплив на школярів, про що стверджував Г. Глейзера [1]. Це його твердження ставиться до всієї гами подань про виховання: вселяння потреби до праці, відповідальності за доручену справу, формування високої моральності, розвиток наукової цікавості, тобто бажання не тільки здобувати знання, але й примножити їх. Саме головне в тому, що історія науки привчає, а потім змушує бути закономірним, самостійно добувати знання. Знайомство з біографіями великих учених, з методами їхньої роботи дає винятково багато для формування характеру учнів, їхніх ідеалів і високих прагнень, на цьому ґрунтується викладання історії математики в Б. Гнеденко.

Естетичний потенціал математики в практиці навчання часто недооцінюють. Однак протягом століть шляхи математики й різні види мистецтва перепліталися. Тому історичні відомості надають благодатний матеріал для розвитку естетичного смаку школярів. Щороку бачимо таку картину: від класу до класу інтерес до вивчення предмета математики в учнів не зростає, як хотілося б, а навпаки, зменшується, що спричиняє й погіршення успішності. Крім виховного значення історичних відомостей, учителі математики підкреслюють, що історія математики підвищує інтерес учнів до предмета, до вивчення все нових і нових тем програми, що ускладнюються. Про розвиток інтересу до предмета за допомогою історії математики говорити потрібно багато й ґрунтовно.

Досвід багатьох вчителів також показує, що використання історичного матеріалу і, зокрема, історичних задач на уроках і позакласних заняттях викликає у учнів інтерес до математики, сприяє прояву ініціативності і

винахідливості. Під час розгляду тієї чи іншої визначної задачі вчитель легко може подати коротку історичну довідку щодо стану математичних дисциплін далекого минулого, розповісти про автора задачі тощо.

Список використаних джерел

1. Бевз. В. Г. *Історія математики*. Харків: Вид. гр. «Основа». 2006. 176 с.
2. Бевз. В. Г. *Практикум з історії математики: навч. посіб. для студ. фіз.-мат. факультетів пед. ун-тів*. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова. 2008. 312 с.
3. Боробін О. І. *Історія розвитку поняття про число і системи числення*. Вид. 3-є перероб. і доп. Київ : «Рад. Школа». 1978. 102 с.
4. Конфорович А. Г. *Визначні математичні задачі*. Київ : Рад. шк. 1981. 189 с.

КВЯТКОВСЬКА Анна / Anna KVYATKOVSKA

ВИКОРИСТАННЯ РОБОЧИХ ЗОШИТІВ В ЗМІШАНОМУ НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ СПЕЦІАЛІСТІВ З ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ

[Using Workbooks in Blended Learning of Future Telecommunications Specialists]

Фактично концепція змішаного навчання (blended learning) існувала вже в ХХ сторіччі. Уперше дана термінологія була створена та введена в лексикон корпоративної та вищої освіти американським Інтерактивним Навчальним Центром (Interactive Learning Center) у 1999 р., коли розпочався випуск програмного забезпечення, призначеного для викладання через Інтернет. Сама концепція змішаного навчання з'явилася на основі досліджень освітніх стратегій, що, ґрунтуючись на інформаційних технологіях, підсилюють переваги традиційного навчання [1]. Наукове обґрунтування змішаного навчання в закладах передвищої, вищої та післядипломної освіти значною мірою розвивалося на основі і під впливом робіт В. Бикова, К. Бугайчук, Є. Стадного, Г. Ткачук, С. Семерікова, О. Спіріна, Л. Карташової, Ю. Триуса, В. Кухаренка, Н. Морзе, та ін.

Стрімкий розвиток телекомунікаційних технологій і радіоелектроніки призводить до того, що в розвинених країнах світу фахівці з телекомунікації входять у список найпрестижніших професій. Телекомунікації та Інтернет-технології складають один із найважливіших напрямів ІТ-сфери. Револьюційні зміни, які відбуваються в нашому житті, бізнесі, соціальній та промисловій інфраструктурі, пов'язані саме з телекомунікаціями та мережевими технологіями. Тому якісне навчання в закладах фахової передвищої освіти за спеціальністю «Телекомунікації та Радіотехніка» є актуальним та обов'язковим. Відділення «Кібербезпеки, телекомунікацій та радіотехніки», відповідаючи викликам сучасної ІТ-

сфери, спираючись на новітні досягнення в області телекомунікацій і сучасну лабораторну базу, впроваджує підготовку майбутніх фахівців з телекомунікацій, які спеціалізуються на розробці і застосуванні сучасних мережевих та Internet-технологій.

Використання зошитів в змішаному навчанні є актуальним та допомагає і викладачу, і студенту більш якісно опрацювати лекційний матеріал, виконувати практичні, тестові, розрахункові завдання. У професійній підготовці фахівців такого широкого застосування робочі зошити поки не отримали, але їх розробка та впровадження в навчальний процес є важливим питанням. У системі професійної освіти робочі зошити можуть зайняти належне місце та виконувати багатоаспектну роль у підвищенні ефективності навчання за умови їх методично грамотного конструювання та використання. Робочий зошит відрізняється від звичайного студентського зошита наявністю друкованої основи. Під час роботи у такому зошиті студенту необхідно дописати, докреслити, добудувати, дорисувати безпосередньо на сторінках зошита [2].

Автором був розроблений зошит з предмета «Системи комутації та розподілу інформації», який активно використовується і в традиційному, і в змішаному форматі. Адже за допомогою цифрових інструментів є можливість надіслати студентам зошит, та контролювати його виконання (див. рис.).

Зошит
для самостійної роботи студентів
денної та заочної форми навчання за
напрямом телекомунікації
з предмета:
**«СИСТЕМИ КОМУТАЦІЇ ТА
РОЗПОДІЛУ ІНФОРМАЦІЇ»**

РОЗРОБИВ: викладач Квятковська А.О.

Заняття 1

Готовність – ЦЕ _____
_____

Первинна мережа _____
_____

Вторинна мережа _____
_____

Зобразити взаємозв'язок між

- Первинною мережею
- Вторинною мережею
- Мережею доступу
- Кінцевими пристроями
- АТС

До рисунку додати правильно надпис – комутація каналів, комутація пакетів, технологія SDH, Ethernet.

*Рис. Робочий зошит з предмета
«Системи комутації та розподілу інформації»*

При конструюванні робочого зошиту автором було враховано як загально-дидактичні принципи навчання, характерні для підготовки певної дисципліни (науковість, наочність, доступність, системність, цілісність), так і спеціальні принципи, що враховують специфіку робочого зошита (повнота, дискретність, алгоритмізація, конвертованість,

послідовність, цільова достатність, мінімізація, естетичність та комфортність).

Метою застосування робочого зошита для лекційних занять автор вбачає у допомозі студенту в опануванні великого обсягу навчальної та наукової інформації, що є актуальним під час змішаного навчання.

Список використаних джерел

1. Alebaikan R., and S. Troudi. Blended Learning in Saudi Universities: Challenges and Perspectives. *ALTJ, Research in Learning Technology*. 2010. Vol. 18(1). P. 49–59.

2. Майорова І. Г. Використання робочих зошитів як засобу підвищення ефективності професійної підготовки: метод. рекомендації. Донецьк: ІПО ІПП УМО. 2012. 38 с. URL: http://nmc-pto.dp.ua/doc/2014/mkab_21.pdf (дата звернення 21.10.2022)

3. Підберезкина А. Blended Learning: перехід до змішаного навчання за 5 кроків. URL: <https://is.gd/1kK3gh> (дата звернення 20.10.2022)

КРИВЕНКО Олександр / Oleksandr KRYVENKO

ПРОФЕСІЙНІ ВИМОГИ ДО ВИКЛАДАЧА ПРЕДМЕТІВ ДУХОВНО- МОРАЛЬНОГО СПРЯМУВАННЯ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

*[Professional Requirements for a Teacher of Spiritual and Moral Subjects
in a General Secondary Educational Institution]*

Для всебічного та гармонійного розвитку учнів середньої школи закладів загальної середньої освіти (далі – учні ЗЗСО) важливо, щоб «освітній процес базувався не тільки на основі наукового осмислення дійсності, але й на скарбах духовного, морального та культурного надбання українського народу і людства в цілому»; навчання та виховання покликані забезпечити таке становлення особистості, за якого вона, «не втрачаючи своєї індивідуальності, відчуває єдність з українським народом, повагу до його духовних, моральних і культурних надбань». Про це йдеться у концептуальних засадах вивчення в ЗЗСО предметів духовно-морального спрямування (далі – предмети ДМС) [8].

До головних завдань предметів ДМС віднесені: виховання свідомої, вільної та відповідальної особистості, здатної жити і творити в сучасному демократичному суспільстві; творення належних умов для глибшого самопізнання, розкриття та реалізації своїх творчих здібностей і таланту в позитивному річищі.

Теорії та методиці викладання предметів ДМС у ЗЗСО присвятили свої дослідження: Ш. Амонашвілі, І. Бех, А. Богущ, Г. Ващенко, Д. Грищук, В. Жуковський, Н. Красицька, В. Кремень, Л. Москальова, О. Остряньська, І. Сіданіч, М. Савчин, В. Сухомлинський, Т. Тхоржевська, Н. Химич і інші науковці.

Духовно-моральне виховання в незалежній Україні розглядається в контексті національно-патріотичного виховання, що знайшло своє відображення у Стратегії національно-патріотичного виховання, затвердженій Указом Президента України від 18.05.2019 р. [10].

Згідно з Концепцією Національно-патріотичного виховання в системі освіти України [7] (далі – Концепція), у період війни, яку російська федерація розв'язала і веде проти України, виникає нагальна необхідність посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Духовно-моральне виховання належить до числа найбільш актуальних, стрижневих основоположних виховних напрямів, які відповідають нагальним вимогам і викликам сучасності, закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь».

Концепція передбачає удосконалення підготовки та перепідготовки кадрів, які займаються питаннями національно-патріотичного виховання дітей та молоді в системі освіти, культури, спорту.

У зв'язку з цим набуває особливої актуальності визначення професійних вимог до викладача предметів ДМС у ЗЗСО. Розглянемо його відносно Модельної навчальної програми для 5–6 класів ЗЗСО «Духовність і мораль в житті людини і суспільства» (далі – Модельна програма) [5], яка може використовуватися тільки у 5-6 класах усіх шкіл України за рахунок годин інваріантної складової навчального плану з 2022/2023 навчального року. Модельна програма спрямована на впровадження в систему освіти традиційних для України християнських цінностей: істини, благочестя, добра, любові, краси, гідності, обов'язку, совісті, честі [8]. Вона належить до числа програм через реалізацію яких відбувається не лише «формування мотиваційно-ціннісної сфери учнів», але й «виховання активної моральної життєвої позиції» здобувачів освіти» [6, с. 286].

Виходячи зі змісту Пояснювальної записки Модельної програми, можна стверджувати, що викладання предметів ДМС у ЗЗСО передбачає врахування особливих вимог до вчителя, який «має усвідомлювати важливість своєї особистої, професійної та соціальної місії, володіти необхідними компетенціями» [5].

Вчитель предметів ДМС у ЗЗСО має:

- бути готовим приймати різні філософські та конфесійні погляди здобувачів освіти, виявляти повагу до їх носіїв, батьків і середовища, в якому перебувають і виховуються здобувачі освіти.

- уникати фрагментарності у моральному розвитку здобувачів освіти, ознайомлювати їх із духовно-моральним досвідом нашої держави та людства в цілому;
- спонукати здобувачів освіти до усвідомлення не відповідної соціальним нормам поведінки та набуття позитивного морального досвіду особистості;
- не допускати елементів формальності освітнього процесу, надмірної його вербалізації;
- сприяти синергії й активізації духовних, психологічних і фізичних сил учителя, учнів, батьківської спільноти, громади;
- враховувати володіння і використання учнями інформаційних технологій, вікових та індивідуально-психологічних особливостей, їх досвіду моральної поведінки;
- реалізовувати програму предметів ДМС як модель суспільства, в якому учні – його активні члени, які зі шкільної лави занурюються в суспільне життя, набуваючи необхідної моральної компетентності;
- використовувати інноваційні, інтерактивні та інформаційно-комунікаційні технології;
- поряд із вербальними застосовувати практично-діяльнісні форми і методи роботи, які допомагають реалізувати активність учнів: ситуативні задачі, рольові ігри, драматизація, проєктна діяльність, доручення, презентація, портфоліо, реальні й уявні подорожі, реальні й уявні екскурсії, зустрічі.

Ці вимоги ґрунтуються на нормах Професійного стандарту вчителя закладу загальної середньої освіти (далі – Професійний стандарт вчителя ЗЗСО) [12], згідно з яким, зокрема, визначено, що умовою допуску до роботи за професією вчителя ЗЗСО є наявність у нього моральних якостей, які дозволяють виконувати професійні обов'язки (відповідно до ч. 2 ст. 54 Закону України «Про освіту» [9]. Йдеться про обов'язок педагога настановленням і особистим прикладом утверджувати повагу до суспільної моралі та суспільних цінностей.

Професійний стандарт вчителя ЗЗСО визначає перелік компетентностей вчителя ЗЗСО, до числа яких входять:

загальні компетентності (громадянська, соціальна, культурна, лідерська компетентність, підприємницька);

трудові функції – професійні компетентності, що входять до них (див. табл.).

Як зазначає О. Дубасенюк, компетентність – це фундаментальна категорія системи неперервної професійної підготовки [11], яка інтегрує в одному предметному та психолого-педагогічному полі такі аспекти, як: актуальне і потенційне (компетентність як готовність до певного виду діяльності); фізичне й психічне (компетентність як синтез знань, умінь та навичок, як творча якість особистості); теперішнє та майбутнє

(компетентність як мобільність знань та умінь, їх націленість на динамічну перспективу і неперервну освіту).

Таблиця

Трудові функції

Трудові функції	Професійні компетентності (за трудовою дією, або групою трудових дій)
Навчання учнів предметів (інтегрованих курсів)	Мовно-комунікативна компетентність. Предметно-методична компетентність. Інформаційно-цифрова компетентність
Партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу	Психологічна компетентність. Емоційно-етична компетентність. Компетентність педагогічного партнерства
Участь в організації безпечного та здорового освітнього середовища;	Інклюзивна компетентність. Здоров'язбережувальна компетентність. Проектувальна компетентність
Управління освітнім процесом	Прогностична компетентність. Організаційна компетентність. Оцінювально-аналітична компетентність
Безперервний професійний розвиток	Інноваційна компетентність. Здатність до навчання впродовж життя. Рефлексивна компетентність

Джерело: Професійний стандарт вчителя ЗЗСО [12]

Характерною ознакою фахівця з викладання предметів ДМС у ЗЗСО має бути духовно-моральна компетентність, яка, за визначенням І. Сіданіч, являє собою «готовність, спроможність і потреба жити і працювати за національними духовно-моральними нормами; духовно-моральний розвиток фахівця через усвідомлення Джерела духовності та моралі; формування відповідального ставлення до себе, членів своєї сім'ї, студентської групи, громади, суспільства, викладацької діяльності та її результатів на основі духовно-моральних цінностей; застосування моделі духовно-моральної поведінки для утвердження особистого, сімейного та суспільного духовного здоров'я; усвідомлення ризиків, до яких призводить бездуховність, для власного здоров'я і поведінки, здоров'я і поведінки оточуючих людей» [13, с. 133-134].

На практиці такий фахівець: «аналізує й усвідомлює Джерело духовності та моралі через Святе Письмо (Священні книги інших релігій), знайомиться й засвоює зміст традиційних для українського народу духовно-моральних цінностей; формує й застосовує модель відповідального ставлення до себе, членів своєї сім'ї, студентської групи, громади, суспільства, професійної діяльності та її результатів на основі духовно-моральних цінностей для утвердження власного, сімейного та суспільного духовного здоров'я, приймає свідомі рішення на користь

духовного здоров'я, самопізнання та самореалізації, власної поведінки та добротворчої життєвої позиції; усвідомлює ризики та наслідки, до яких призводить бездуховність, для власного здоров'я і поведінки, здоров'я і поведінки оточуючих людей, стану екології і природи; аналізує ситуації й виокремлює проблеми, які слід розв'язувати на основі духовно-моральних цінностей; розмірковує, висуває припущення, доводить власну думку, виявляє почуття, ставлення до оточуючих, керуючись духовно-моральними цінностями» [13, с. 134].

В умовах російсько-української війни, яка триває, особливої ваги набуває здатність викладача предметів ДМС розширювати власну навчально-виховну діяльність через практику організації та проведення спеціальних, соціально орієнтованих національно-патріотичних заходів. Йдеться не лише про типові календарні події, як-то християнські свята, але й нові, спеціально влаштовані, які є відповіддю на ті ситуації, що викликані повномасштабним вторгненням росії в Україну. Важливо, щоб ідейно від першого кроку з організації спеціального заходу до його фіналу всі залучені до цього дійства знали та розуміли: вони є учасниками процесу, що ґрунтується на християнських цінностях, і всі слідує біблійній настанові: «Так нехай світить світло ваше перед людьми, щоби вони бачили ваші добрі діла та прославляли Отця вашого, Який на небесах!» (Мт 5:16 [1]).

Тому вже в назві такого спеціального заходу чи принаймні в публічному його описі має міститися християнська компонента. Наприклад:

«Ніхто немає більшої тої любові, ніж та, як хто душу свою покладе за друзів своїх (Ін 15:13 [1]). Ушанування пам'яті випускників і вчителів школи, які загинули на полі бою та на волонтерському фронті російсько-української війни»;

«Але в усьому цьому ми маємо повну перемогу завдяки Тому, Хто полюбив нас (Рим 8:37 [1]). День визволення рідного села від російських окупантів як перемога Бога».

Важливо, щоб у процесі проведення спеціального заходу вчителі ЗЗСО спонукали своїх учнів до дослідницької праці, зокрема, пошуку наявних і створення власних публікацій про тих героїв серед військових і цивільних, яким його присвячено.

Так, наприклад, у разі зацікавленості ЗЗСО Косівщини, що на Івано-Франківщині, влаштувати захід «Бог – фортеця моя» (Пс 58:18 [1])» як благодійну акцію на підтримку реабілітації свого земляка – важко пораненого воїна, їм доцільно, на нашу думку, по-перше, ознайомитися зі статтею «Мене врятував Бог» [4]. У ній йдеться про те, що Богдан Баюрак, 47-річний християнин, мешканець Прикарпаття, столяр мисливець, батько двох дітей добровільно пішов на фронт, аби зупинити та вигнати ворога на східному напрямку російсько-української війни. Під час виконання одного

з чергових завдань Богдан, його напарник і водій були важко поранені, але вижили. Упродовж двох тижнів лікарі Запорізької міської лікарні боролися за життя Богдана, який впевнений, що вцілів із побратимами завдяки вірі в Бога. Кожен зі здобувачів освіти як учасник заходу «Бог – фортеця моя» відповідно до його особистих здібностей має змогу за підтримки вчителя створити текстовий, звуковий, образотворчий або відеовідгук на зміст цієї статті [4]. Крім того, кожен учень може одноосібно чи об'єднавшись із колегами (однокласниками, одногрупниками), друзями, близькими родичами та друзями відшукати нову інформацію про Героя. Для планування такої праці кожен із учасників цього процесу може, проконсультувавшись, у разі потреби, з автором статті, налагодити комунікацію з тими, хто на різних етапах життя мав стосунки з Героєм: із його родиною, його вчителями, колишніми однокласниками, колегами, приятелями, передусім побратимами-мисливцями та, за можливістю, із друзями військового підрозділу, де служив герой. При цьому важливо, щоби загальну координацію всього заходу здійснювали саме викладачі предметів ДМС.

Комунікація учасників заходу «Бог – фортеця моя» із побратимами Героя по зброї містить потенціал для подальшої соціальної активності, організації нових спеціальних заходів, спрямованих на духовну та матеріальну підтримку не лише самих воїнів, але і їхніх родин. Зокрема, така ініціатива могла би мати назву «Спочатку було Слово, і Слово було у Бога, і Бог був це Слово» (Ін 1:1 [1]).

Тут у нагоді може бути досвід проведення у приміщенні ННІМП ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України Християнської виставки картин «Цитата» [3], яку представила партнер освітян – Асоціація художників-християн. Авторами картин, присвячених біблійній цитаті стали як професійні художники, так студенти факультету «Дизайн» Приватного вищого навчального закладу «Український гуманітарний інститут», що на Київщині.

«Важливо брати участь у подіях, де наша діяльність поєднується із духовністю, моральністю та людськими цінностями. Виставка «Цитата» надихатиме до праці здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників Університету менеджменту освіти, бо вона присвячена темі виховання на засадах християнської педагогіки», – зазначив у своєму вітальному слові учасникам заходу ректор ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, член-кореспондент Національної академії наук вищої освіти України, доктор філософії, професор кафедри філософії і освіти дорослих Микола Кириченко.

Описані приклади наочно демонструють, як викладач предметів ДМС у ЗЗСО може використовувати інтерактивні й інформаційно-комунікаційні технології.

Безперервний професійний розвиток викладача предметів ДМС реалізується через його здатність до навчання впродовж життя. Важливу роль у цьому відіграють освітні заходи у форматі професійних зустрічей педагогів за участю представників науки, органів державної влади і неурядових організацій, на яких обговорюється стан та перспективи викладання предметів духовно-морального спрямування у закладах освіти. Прикладом такого заходу слугує методичний семінар, який пройшов 11-12 лютого 2021 року. На ньому виступив Микола Кириченко, зауваживши, що «нині, в умовах глобалізації світу, особливо актуальним є впровадження християнських цінностей у педагогіку. Формування патріота, громадянина нашої держави варто ставити на більш високий професійний рівень». Фаховими порадами із впровадження духовно-моральної літератури в освітній процес поділилася з учасниками семінару директор Всеукраїнського благодійного фонду «Східноєвропейська гуманітарна місія», член Громадської ради з питань співпраці з церквами та релігійними організаціями при МОН України Дарія Новікова. Вона, зокрема, зазначила: «Мета Фонду полягає в тому, щоби виховувати цілісну, ціннісно-орієнтовану особистість, яка є всебічно розвиненою, здатною критично мислити, яка виявляє патріотизм і має активну позицію, діє згідно з морально-етичними принципами, здатна ухвалювати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини. ...Фонд має можливість безкоштовно забезпечити загальноосвітні школи та їхні бібліотеки книгами для духовно-морального виховання дітей на християнських цінностях» [2].

Професійні вимоги до викладача предметів ДМС у ЗЗСО визначається, з одного боку, типовим комплексом загальних і професійних компетентностей, притаманних учителю, а, з іншого – додатковими вимогами, зумовленими особливою сферою його діяльності – духовно-моральним вихованням учнів. У зв'язку із цим характерною ознакою фахівця з викладання предметів ДМС у ЗЗСО є духовно-моральна компетентність і через її призму варто розглядати решту компетентностей як професійних вимог до такого викладача. В сучасних умовах актуальною та перспективною є спрямованість професійної діяльності викладача предметів ДМС у царині національно-патріотичного виховання, яке покликане реалізувати теоретичні професійні здобутки педагога через проведення спеціальних заходів із якомога ширшою залученістю до них учнів, їхніх родин і в цілому громади.

Список використаних джерел

1. Біблія або Вічне Євангеліє. Сучасний переклад з давньоєврейської та давньогрецької мов. Київ, 2022.
2. Кривенко Олександр. Духовність і мораль – стрижень освіти у школах: відбувся онлайн-семінар. Світогляд. URL: <https://is.gd/ac7nTI> (дата звернення 23.11.2022).

3. Кривенко Олександр. Християнська виставка картин «цитата» розпочала свою роботу в Києві. URL: <https://is.gd/QnDK9K> (дата звернення 23.11.2022).

4. Кривенко Олександр. Мене врятував Бог. *Лісовий і мисливський журнал*. 2022. № 4. С. 48–51. URL: <https://ekoinform.com.ua/?p=16531> (дата звернення 23.11.2022).

5. Модельна навчальна програма «Духовність і мораль в житті людини і суспільства» для 5–6 класів закладів загальної середньої освіти / авт. : В. М. Жуковський, І. Л. Сіданіч, Д. Г. Грищук, І. І. Губеня, Н. М. Лахман). URL: <https://is.gd/wpB8xl> (дата звернення 23.11.2022).

6. Остряньська О. А., Кривенко О. Г. Особливості управління якістю освітнього процесу при викладанні предметів духовно-морального спрямування у закладах загальної середньої освіти. *Theoretical and applied aspects of the application of modern science: Abstracts of V International Scientific and Practical Conference*. Tokyo, Japan, 2022. P. 281–287. URL: <https://is.gd/eD15k7> (дата звернення 23.11.2022).

7. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, щовтратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641. *Наказ Міністерства освіти і науки України від 06 червня 2022 року № 527. Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 586 від 23.06.2022*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text> (дата звернення 23.11.2022).

8. Про концептуальні засади вивчення в загальноосвітніх навчальних закладах предметів духовно-морального спрямування. *Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 29 червня 2006 р. Протокол № 8/1-2*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr8_1290-06#Text (дата звернення 23.11.2022).

9. Про освіту. *Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 30.01.2023).

10. Про Стратегію національно-патріотичного виховання. *Указ Президента України від 18 травня 2019 року № 286/2019*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286/2019#Text> (дата звернення: 30.01.2023).

11. *Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід*: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 412 с., С. 409.

12. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23 грудня 2020 р. № 2736-20.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>
звернення: 30.01.2023).

(дата

13. Сіданіч І. Л. Духовно-моральна компетентність педагога як передумова забезпечення духовно-моральної спрямованості викладання навчальних предметів у закладах освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. № 10. С. 126–138.

КУПРІЙЧУК Катерина / Kateryna KUPRIYCHUK

**ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ
КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
ДО КОМУНІКАЦІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

[Theory and Practice of Formation of Readiness of Future Heads of General Secondary Educational Institutions for Communication in Professional Activities]

В умовах реформування національної системи освіти, переходу до упровадження Концепції нової української школи актуальним постає питання підвищення якості педагогічної освіти та її спрямованості на формування компетентностей керівника закладу загальної середньої освіти, здатного реалізовувати державну освітню політику, ефективно виконувати управлінські функції, сприяти інноваційним процесам в освіті.

Проблеми теорії та практики формування комунікативної компетентності керівників розглянуті в працях Н. Богомолової, О. Винославської, Ю. Ємельянова, А. Ковальова, С. Петрушина, Л. Петровської, Є. Сидоренка, Н. Хрящова та ін. У зарубіжній літературі розробкою проблеми комунікативної компетентності займалися такі вчені, як А. Бандура, Е. Берн, Т. Гордон, Д. Джуард, А. Маслоу, Я. Морено, Д. Хант, Д. Хоманс.

Людина, яка володіє комунікативною компетентністю, розвиває свої перцептивні вміння, що дозволяє орієнтуватися в навколишньому середовищі об'єктивно, без нав'язаних стереотипів, упереджень щодо соціальних груп, особистостей та певних проблем; готова сприймати нове; розуміє власні потреби і орієнтується на цінності.

Очевидним є те, що комунікативна компетентність є запорукою успіху в роботі: вміння формувати чітко, послідовно та логічно висловлювати свої думки; залежно від ситуації обирати найбільш доцільні засоби комунікації; формувати уміння переконувати, аргументувати, вести результативні ділові бесіди, наради, організувати дискусії; протидіяти

маніпуляції, долати комунікативні бар'єри; вирішувати конфлікти поведінки, взаємин та діяльності тощо [3].

Комунікативна компетентність розглядається як ідейно-моральна категорія, регулююча всю систему відносин людини до природи і соціального світу, а також до самого себе як синтезу обох світів. Пізнавши рівень власної комунікативної компетентності, людина починає краще розуміти інших. Особливості розвитку кожної особистості, унікальність її внутрішнього світу і трудового середовища дозволяє говорити і про унікальність структури та змісту факторів комунікативної компетентності. Комунікативна компетентність піддається розвитку в процесі соціально-психологічного навчання [1].

Формуванню комунікативної підготовки керівників сприятимуть такі заходи: визначення власних комунікативних можливостей; розвиток комунікативних здібностей; прагнення бачити у кожному суб'єкті спілкування унікальну особистість; оволодіння новітніми технологіями спілкування, взаємодія та взаємини з персоналом; створення демократичної і гуманної атмосфери управлінського спілкування через забезпечення позитивного емоційного настрою, налагодження контактів та формування впевненості у підлеглому; цілеспрямованого і систематичного вивчення керівником підлеглих, розуміння особливості їх внутрішнього світу, сильних та слабких сторін їх характеру [2].

Формування комунікативної компетентності керівників є складним і багатокомпонентним процесом, що включає комунікативну (обмін інформацією), інтерактивну (організація взаємодії) і перцептивну (взаємовплив і взаєморозуміння) складові, процесом набуття соціально-перцептивних характеристик спілкування та майстерності їх застосування у комунікативній діяльності.

Список використаних джерел

1. Демченко В. В. *Виховання обдарованої дитини в сучасному навчальному закладі: організаційно-управлінський аспект*: навч.-метод. посібник. Рівне. 2004. 108 с.

2. Оліфіра Л. М. *Психологія управління в освіті*: курс лекцій. Київ. 2006. 160 с.

3. Фенцик О. М. Формування комунікативної компетентності майбутнього керівника закладу середньої освіти у процесі магістерської підготовки. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія: Педагогіка та психологія*. 2019. Вип. 1. С. 185–188.

ЛОГІНОВ Андрій / Andriy LOGINOV

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ВЧИТЕЛЯМ ЩОДО
ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

*[Methodical Recommendations for Teachers Regarding Professional Development
in the conditions of Diversification of Postgraduate Pedagogical Education]*

Професійний розвиток вчителя є обов'язковою потребою у своєму самовдосконаленні, в саморозвитку. У статті 59 Закону України «Про освіту» зазначено, що професійний розвиток вчителя передбачає постійну самоосвіту участь у програмах підвищення кваліфікації та будь – які інші види і форми професійного зростання[2]. Тепер заклади післядипломної педагогічної освіти діють під час диверсифікації (розмаїття, різнобічний розвиток), коли створюються різні форми, напрямки, моделі. Вчителю важливо у цих умовах здійснювати цілеспрямоване формування свого професійного розвитку, окреслити певні кроки та шляхи реалізації.

В основу розроблених рекомендацій акцентовано увагу на нормативно-ділові документи: Конституція України, Закони України «Про освіту», Закон України «Про повну загальну середню освіту», Закон України «Про охорону праці», постанов Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов впровадження освітньої діяльності», від 21 серпня 2019 року № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників», розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 №988 «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року», Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України «Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладів загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста» від 23.12.2020 р. № 2736, Державні стандарти повної загальної середньої освіти, Освітня програма закладу освіти, кращі практики у галузі освіти та професійного розвитку.

Зазначається, що доцільно при підвищенні кваліфікації звернутися до наказу Міністерства освіти і науки України від 12 жовтня 2022 р. № 904 «Про затвердження типової програми підвищення кваліфікації вчителів, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти», де обґрунтовано, що професійний розвиток педагогічних працівників відбувається відповідно до державної політики в галузі освіти,

удосконалення раніше набутих та /або набуття нових компетентностей учителів закладів загальної середньої освіти необхідних для організації навчання, виховання та розвитку учнів відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа». Суб'єкти підвищення кваліфікації, а серед них і заклади післядипломної освіти, розробляють власні Типові програми в повному обсязі або частково в залежності від професійних потреб та рівня підготовки слухачів, особливостей регіональної системи освіти. Вибір форми організації освітнього процесу за робочою програмою залишається за суб'єктом підвищення кваліфікації та відповідно до запитів слухачів.

Зміст типової програми реалізується через інваріантний і варіативний складники – чотири модулі: «Нормативно-правове забезпечення реформи загальної середньої освіти», «Організація освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти», «Професійний розвиток учителя в умовах Нової української школи», «Організація освітнього процесу з предметів / інтегрованих курсів». Особливу увагу науково-педагогічним працівникам рекомендовано звернути на формування та розвиток загальних компетентностей (громадської, культурної, соціальної, лідерської, підприємницької) та професійних компетентностей учителя (мовно-культурної, предметно-методичної, інформаційно-цифрової, психологічної, емоційно-етичної, компетентність педагогічного партнерства, інклюзивної та ін.) [1].

Методичні рекомендації для тримання позитивних результатів з м'яких навичок (soft skills) (комунікації, лідерство, емоційний інтелект, креативність тощо) передбачають вебінари, проведення лекцій, практичних, групових та інших видів занять. Для твердих навичок (hard skills) (професійні знання та вміння) наголошують на методичне керівництво самостійною та індивідуальною роботою слухачів, де завдання формулюються максимально чітко і конкретно. Ключові орієнтири мають враховувати під час диверсифікації післядипломної освіти прозорість професійного розвитку вчителів в умовах відкритої освіти.

З метою планування власного підвищення кваліфікації радять звернути увагу на перевірку суб'єкта освітньої діяльності за Єдиним державним реєстром юридичних, фізичних осіб, підприємців та громадських формувань, програм, де мають бути зазначені мета, напрям, зміст, обсяг, форма, перелік компетентностей, розподіл годин за видами діяльності, строки виконання програми, очікувані результати навчання, вартість, характер надання освітніх послуг та ін. Методичні рекомендації для забезпечення реалізації нового Державного стандарту базової середньої освіти звертають увагу на науково-методичний супровід з різних освітніх галузей в першу чергу для керівників професійних спільнот та консультантів центрів професійного розвитку педагогічних працівників у різних форматах.

Очікувані результати від реалізації методичних рекомендацій можуть різнитися тому, що вони спираються на педагогічний досвід слухачів та їхній рівень кваліфікаційної категорії.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти: *Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 жовтня 2022 р. № 904*. URL: <https://is.gd/yqsg7Q> (дата звернення: 09.06.2021)

2. Про освіту. *Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII*. URL: <https://is.gd/4lhgEa> (дата звернення: 30.01.2023).

РЕЗОЛЮЦІЯ КОНФЕРЕНЦІЇ / CONFERENCE RESOLUTION

Ми, учасники Науково-практичної конференції «Професійний розвиток в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди» (10–11 листопада 2022 р.), обговоривши актуальні проблеми функціонування і розвитку освіти дорослих у суспільстві знань, ефективного використання можливостей відкритої освіти, обмінявшись досвідом і кращими практиками, визначивши пріоритети наукового пошуку з питань цифровізації післядипломної освіти в Україні, висловлюємо підтримку реформам, відзначаємо високий рівень організації іміджевого науково-практичного заходу й ухвалюємо рішення:

1. Продовжити щорічне проведення Науково-практичної конференції «Професійний розвиток в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди» (PDDig), залучаючи представників різних регіонів України та інших країн.

2. Запропонувати учасникам Конференції PDDig-2022 поширити матеріали доповідей шляхом друкування в електронних фахових виданнях ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

3. За результатами досліджень учасників Конференції PDDig-2022 видати електронний збірник матеріалів (тез доповідей) конференції, розмістити збірник тез в Електронній бібліотеці НАПН України, залучити освітян засобами сайткових комунікацій до обговорення матеріалів збірника на вітчизняному та міжнародному рівнях.

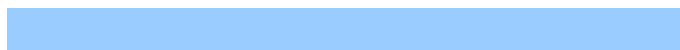
4. Активізувати співпрацю з міжнародними науковими й освітніми установами та збільшити кількість наукових праць у міжнародних виданнях, що входять до основних наукометричних баз даних; співпрацю з провідними міжнародними установами Європи щодо отримання грантів, проведення наукових досліджень та участі закордонних колег у наукових конференціях ДЗВО «Університет менеджменту освіти».

5. Зорієнтувати доповіді учасників майбутніх Конференцій PDDig на розкриття успішних практик організації та здійснення професійного розвитку в умовах відкритої освіти, цифровізації освіти та наукової діяльності, інтернаціоналізації закладів освіти, інтеграції до Європейського освітнього і дослідницького простору.

6. У процесі проведення Конференцій PDDig впроваджувати активні форми взаємодії доповідачів із цільовою аудиторією, а саме: фокус-групи, майстер-класи, модеровані дискусії, що залучають до креативних роздумів, співпраці, командної роботи та партнерства.

7. Провести моніторинг попиту на наукові дослідження з проблем освіти та партнерство від донорів і адаптацію ДЗВО «Університет менеджменту освіти» до них.

8. Рішення конференції обговорити з учасниками заходу в online форматі та включити до змісту збірника тез Конференції PDDig-2022.

We, the participants of the scientific and practical conference "Professional development in conditions of digitalization of society: modern trends" (November 10-11, 2022), having discussed the actual problems of the functioning and development of adult education in the knowledge society, the effective use of the opportunities of open education, exchanging experience and the best practitioners, having determined the priorities of scientific research on the issues of digitization of postgraduate education in Ukraine, we express our support for the reforms, we note the high level of organization of the image scientific-practical event and make the decision:

1. Continue the annual scientific and practical conference "Professional development in conditions of digitalization of society: modern trends" (PDDig), involving representatives of various regions of Ukraine and other countries.

2. To invite the participants of the PDDig-2022 Conference to distribute the materials of the reports by printing them in electronic specialist publications of the University of Education Management.

3. According to the results of the research of the participants of the PDDig-2022 Conference, publish an electronic collection of materials (abstracts of reports) of the conference, place the collection of theses in the Electronic Library of the National Academy of Sciences of Ukraine, involve educators by means of site communications to offline discussion of the materials of the collection at the domestic and international levels.

4. Activate cooperation with international scientific and educational institutions and increase the number of scientific works in international publications included in the main scientometric databases; cooperation with leading international institutions in Europe regarding obtaining grants, conducting scientific research and participation of foreign colleagues in scientific conferences of the University of Education Management.

5. Orient the reports of the participants of future PDDig Conferences to the disclosure of successful practices of organization and implementation of professional development in the conditions of open education, digitalization of

education and scientific activity, internationalization of educational institutions, integration into the European educational and research space.

6. In the process of conducting PDDig Conferences, introduce active forms of interaction between speakers and the target audience, namely: focus groups, master classes, moderated discussions that involve creative thinking, cooperation, teamwork and partnership.

7. Monitor the demand for scientific research on education issues and partnerships from donors and adapt the University of Education Management University to them.

8. Discuss the decision of the conference with the participants of the event in an online format and include it in the content of the collection of theses of the PDDig-2022 Conference.

АВТОРИ ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ/ AUTHORS OF THESES OF REPORTS

АНДРОС Мирослав / Myroslav ANDROS, старший викладач кафедри відкритих освітніх систем та ІКТ Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Senior lecturer of the Department of Open Educational Systems and ICT of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management».

АНТОНЮК Людмила / Lyudmila ANTONIUK, старший викладач кафедри професійної і вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Senior lecturer of the Department of Vocational and Higher Education department Central Institute of Postgraduate Education, SIHE «University of Educational Management».

АНТОЩУК Світлана / Svitlana ANTOSHCHUK, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри відкритих освітніх систем та ІКТ Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor, manager of the Department of Open Educational Systems and ICT of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management».

АРТЕМЧУК Олександр / Oleksandr ARTEMCHUK, аспірант Європейського університету IV рівня акредитації, спеціальність: Політологія / Postgraduate student of the European University of the IV level of accreditation, specialty: Political Science.

БОБОВА Людмила / Lyudmila BOBOVA, аспірант ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Postgraduate student of the SIHE «University of Educational Management».

БОДНАРЧУК Тимур / Timur BODNARCHUK, здобувач PhD з психології, кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / PhD candidate in psychology, of the Department of Management Psychology, of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management».

БОНДАРЧУК Олена / Olena BONDARCHUK, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Doctor of Psychological Sciences, Professor, manager of the Department of Management Psychology, of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management».

БОРОВИК Андрій / Andrii BOROVYK, здобувач ступеня доктора філософії ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate for the degree of Doctor of Philosophy of the SIHE «University of Educational Management».

БОРТУН Каріна / Karina BORTUN, кандидат філологічних наук, декан факультету психології та соціальних технологій Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет» / Candidate of Philological Sciences, Dean of the Faculty of Psychology and Social Technologies of the Private Higher Educational Institution "European University".

БРАТКО Марія / Maria BRATKO, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри професійної і вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Doctor of Pedagogical Sciences, professor,

professor of the Department of Vocational and Higher Education department Central Institute of Postgraduate Education, SIHE «University of Educational Management».

БРИНЬ Людмила / Lyudmila BRYN, керівник ГО «Дитяча Місія», здобувач ступеня доктора філософії у галузі педагогіки Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Head of of the Public Organization "Children's Mission", Doctor of Philosophy degree holder in the field of pedagogy Management Educational and Scientific Institute of Management and Psychology SIHE «University of Educational Management».

БРУСЕНЦЕВА Ольга / Olga BRUSYENTSEVA, кандидат економічних наук, старший викладач кафедри економіки, підприємництва та менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of economic sciences, senior lecturer of the Department of Economics, Entrepreneurship and Management Educational and Scientific Institute of Management and Psychology SIHE «University of Educational Management».

БУРЛАЄНКО Тетяна / Tetiana BURLAIENKO, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки, підприємництва та менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor, manager Department of Economics, Entrepreneurship and Management Educational and Scientific Institute of Management and Psychology SIHE «University of Educational Management».

ВЕРБОВСЬКИЙ Ігор / Ihor VERBOVSKYI, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління Житомирського державного університету імені Івана Франка / Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor, associate professor Department of Vocational and Pedagogical, Special Education, Andragogy and Management of Zhytomyr Ivan Franko State University.

ВИХОВСЬКИЙ Олег / Oleg VIKHOVSKY, аспірант спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Graduate student of specialty 281 "Public management and administration" Educational and Scientific Institute of Management and Psychology SIHE «University of Educational Management».

ВОЛГІНА Наталія / Natalia VOLGINA, викладач другої категорії, ВСП «Київський фаховий коледж міського господарства Таврійського національного університету імені В.І.Вернадського» / Teacher of the second category, VSP "Kyiv Professional College of Urban Economy of V. I. Vernadskyi Tavra National University".

ВОЛЯРСЬКА Олена / Olena VOLYARSKA, доктор педагогічних наук, доцент, професор-дослідник на кафедрі педагогіки та андрагогіки Університет Я. Коменського у Братиславі, Словаччина / Doctor of Pedagogical Sciences, associate professor, research professor at the Department of Pedagogy and Andragogy John Comenius University in Bratislava, Slovakia.

ГЕРМАНСОН Галина / Halyna GERMANSON, аспірант ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Postgraduate SIHE «University of Educational Management».

ГОРДІЄНКО Наталія / Natalia GORDIENKO, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Psychological Sciences,

Associate Professor of the Department of Management Psychology of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management».

ГУЩИНА Наталія / Natalia GUSHCHYNA, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри відкритих освітніх систем та ІКТ Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor, associate professor of the Department of Open Educational Systems and ICT of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management».

ДЕГТЯРЬОВА Ія / Iya DEGTYAREVA, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління і проектного менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Public Administration and Project Management Educational and Scientific Institute of Management and Psychology SIHE «University of Educational Management».

ДЕМКІВ Анна / Anna DEMKIV, старший викладач кафедри профілактики пожеж та безпеки життєдіяльності населення Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту, аспірант ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Senior lecturer of the Department of Fire Prevention and Life Safety of the Institute of Public Administration and Scientific Research on Civil Protection, postgraduate SIHE «University of Educational Management».

ДЕРЕКА Катерина / Catherine DEREKA, аспірант кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», викладач вищої категорії Київського фахового коледжу зв'язку / Graduate student of the Department of Philosophy and Adult Education of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management», a teacher of the highest category of the Kyiv Professional College of Communication.

ДРАГУНОВА Віра / Vera DRAGUNOVA, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Education Management and Law of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management».

ДУБІНІНА Оксана / Oksana DUBININA, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри публічного управління і проектного менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Assistant Professor Department Administration and Project Management Educational and Scientific Institute of Management and Psychology SIHE «University of Educational Management».

ДЯДЕНКО Михайло / Mykhailo DYADENKO, аспірант кафедри публічного управління і проектного менеджменту спеціальність 281 – «Публічне управління та адміністрування» Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Graduate student of the Department of Public Administration and Project Management, specialty 281 – "Public Administration and

Administration" Educational and Scientific Institute of Management and Psychology SIHE «University of Educational Management».

ЗАЄЦЬ Владислав / Vladyslav ZAYETS, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта освітньої програми «Середня освіта (Математика та інформатика)» Житомирського державного університету імені Івана Франка / Candidate of the second (master's) level of higher education, specialty 014 Secondary education of the educational program "Secondary Education (Mathematics and Informatics)" of Zhytomyr Ivan Franko State University.

ЗЕРНОВА Наталія / Nataliia ZERNOVA, методист вищої категорії відділу наукової роботи ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Methodologist of the highest category of the Department of Scientific Work SIHE «University of Educational Management».

ІЛЬІНА Тетяна / Tetyana ILYINA, старший викладач кафедри професійної і вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Senior lecturer of the Department of Vocational and Higher Education department Central Institute of Postgraduate Education, SIHE «University of Educational Management».

ІЛЛЯХОВА Марина / Maryna ILLYAKHOVA, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Philosophy Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Philosophy and Adult Education of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management».

КАЙТАНОВСЬКА Ольга / Olga KAITANOVSKA, науковий співробітник відділу науково-методичного забезпечення професійної освіти ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», аспірант ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Researcher of the Department of scientific and methodological support of professional education of DNU "Institute of Modernization of the Content of Education", graduate student of the SIHE «University of Educational Management».

КАРТАШОВА Любов / Lyubov KARTASHOVA, доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з дистанційного навчання Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Doctor of Pedagogical Sciences, professor, Deputy director of distance learning at Postgraduate Education Central Institute SIHE «University of Education Management».

КАСЬЯН Сергій / Serhiy KASYAN, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри відкритих освітніх систем та ІКТ Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor, associate professor of the Department of Open Educational Systems and ICT of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management».

КВЯТКОВСЬКА Анна / Anna KVYATKOVSKA, аспірант ДЗВО «Університет менеджменту освіти», викладач вищої категорії «Київського фахового коледжу зв'язку» / Graduate student of the SIHE «University of Educational Management», teacher of the highest category of "Kyiv Vocational College of Communication".

КИРИЧУК Валерій / Valery KYRYCHUK, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor of the Department of Management Psychology, of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management».

КИРИЧУК Людмила / Lyudmila KYRYCHUK, практичний психолог Малютинської заклади загальної середньої освіти Києво-Святошинського району / Practical psychologist of the Malyutinsk general secondary education institution of the Kyiv-Svyatoshyn district.

КОВРИГА Олена / Olena KOVRIGA, кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Science in Public Administration, associate professor, associate professor of the Department of Public Administration and Management Education Central Institute of Postgraduate Education SIHE «University of Management Education».

КОВТУН Оксана / Oksana KOVTUN, кандидат наук з державного управління, доцент, професор кафедри публічного управління і проектного менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Science in Public Administration, associate professor, professor of the Department Administration and Project Management Educational and Scientific Institute of Management and Psychology SIHE «University of Educational Management».

КОЗИНЕЦЬ Анатолій / Anatoly KOZYNETS, начальник навчальної частини Приватного вищого навчального заклади «Європейський університет» / Head of the educational department of the Private Higher Educational Institution "European University".

КОНДРАТОВА Людмила / Lyudmila KONDRATOVA, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри відкритих освітніх систем та ІКТ Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor, associate professor of the Department of Open Educational Systems and ICT of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management».

КРИВЕНКО Олександр / Oleksandr KRYVENKO, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 011 – «Освітні, педагогічні науки» освітньо-професійної програми «Християнська педагогіка» Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of the second (master's) level of higher education, specialty 011 – «Educational, Pedagogical Sciences» educational and professional program "Christian pedagogy" Educational and Scientific Institute of Management and Psychology SIHE «University of Educational Management».

КУПРІЄВИЧ Вікторія / Victoria KUPRIEVICH, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри професійної і вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor, associate professor of the Department of Vocational and Higher

Education department Central Institute of Postgraduate Education, SIHE «University of Educational Management».

КУПРІЙЧУК Катерина / Kateryna KUPRIYCHUK, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 073 Менеджмент освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка / Candidate of the second (master's) level of higher education, specialty 073 Management of the educational program "Educational Institution Management" of Zhytomyr Ivan Franko State University.

КУЧЕР Віталій / Vitaliy KUCHER, аспірант Навчально-наукового інституту педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка / Graduate student of the Educational and Scientific Institute of Pedagogy of Zhytomyr Ivan Franko State University.

ЛАЗАРЄВ Микола / Mykola LAZAREV, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри краєзнавчо-туристичної роботи, соціальних і гуманітарних наук Української інженерно-педагогічної академії / Doctor of Pedagogical Sciences, professor, professor Department of Local History and Tourism Work, Social and Humanitarian Sciences of the Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy.

ЛАЗАРЄВА Тетяна / Tatyana LAZAREVA, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри харчових технологій, легкої промисловості і дизайну Української інженерно-педагогічної академії / Doctor of Pedagogical Sciences, professor, professor Department of Food Technologies, Light Industry and Design of the Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy.

ЛОГІНОВ Андрій / Andriy LOGINOV, аспірант кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Graduate student of the Department of Public Administration and Management Education Central Institute of Postgraduate Education SIHE «University of Management Education».

ЛОЗОВА Оксана / Oksana LOZOVA, завідувач сектору науково-методичного забезпечення STEM-освіти ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», здобувач PhD з психології кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Head of the sector of scientific and methodological support of STEM education of DNU "Institute of Modernization of the Content of Education", PhD candidate in psychology, of the Department of Management Psychology, of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management».

ЛУЧАНІНОВА Ольга / Olga LUCHANINOVA, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інженерної педагогіки Українського державного університету науки і технологій (навчально-науковий інститут «Інститут промислових і бізнес технологій») / Doctor of Pedagogical Sciences, professor, professor Department of Engineering Pedagogy of the Ukrainian State University of Science and Technology (educational and scientific institute "Institute of Industrial and Business Technologies").

ЛЮБЧЕНКО Надія / Nadia LYUBCHENKO, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor, associate professor of the Department of Public

Administration and Management Education Central Institute of Postgraduate Education SIHE «University of Management Education».

ЛЯЛЕВИЧ Жанна / Zhanna LYALEVICH, здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 013 Початкова освіта освітньої програми «Початкова освіта та англійська мова» Житомирського державного університету імені Івана Франка / Student of the second (master's) level of higher education, specialty 013 Primary Education of the educational program "Primary Education and English Language" of Zhytomyr Ivan Franko State University.

МАРКОВА Олена / Olena MARKOVA, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 073 Менеджмент освітньої програми «Управління навчальним закладом» Житомирського державного університету імені Івана Франка / Graduate of the second (master's) level of higher education, specialty 073 Management of the educational program "Educational Institution Management" of Zhytomyr Ivan Franko State University.

МАРТИНЕНКО Катерина / Kateryna MARTYNENKO, аспірант кафедри професійної та вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Graduate student of the Department of Vocational and Higher Education department Central Institute of Postgraduate Education, SIHE «University of Educational Management».

МАРШИЦЬКА Вікторія / Victoria MARSHYTSKA, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Philosophy and Adult Education of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management».

МАСОЛ Людмила / Lyudmila MASOL, кандидат педагогічних наук, професор кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Philosophy and Adult Education of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management».

МАХИНЯ Тетяна / Tatiana MAKHINYA, кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Pedagogy, Administration and Special Education Educational and Scientific Institute of Management and Psychology SIHE «University of Educational Management».

МЕЛЬНИК Анна / Anna MELNYK, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри комп'ютерних наук та інформаційних технологій Житомирського державного університету імені Івана Франка / Candidate of Pedagogical Sciences, senior lecturer at the Department of Computer Sciences and Information Technologies of Zhytomyr Ivan Franko State University.

МОСКАЛЬОВ Максим / Maxym MOSKALYOV, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Psychological Sciences,

Associate Professor of the Department of Management Psychology of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management».

МОСКАЛЬОВА Алла / Alla MOSKALYOVA, кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Management Psychology of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management».

НЕЖИНЦЕВА Людмила / Lyudmila NEZHINTSEVA, учитель біології, здорове харчування КУ Сумська загальноосвітня школа I-III ступенів № 15 ім. Д. Турбіна / teacher of biology, healthy nutrition of KU Sumy comprehensive school of grades I-III No. 15 named after D. Turbina.

ОБРУЧНИКОВА Наталія / Natalia OBRUCHNIKOVA, аспірант кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», викладач кафедри зарубіжної філології Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського / graduate student of the Department of philosophy and adult education of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management», teacher of the department of foreign philology of the Tavri National University named after V. I. Vernadskyi.

ОЛІФІРА Лариса / Larisa OLIFIRA, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту освіти та права, заступник директора з навчальної роботи Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Deputy Director of educational work at Postgraduate Education Central Institute SIHE «University of Education Management».

ОСАДЧУК Валентина / Valentina OSADCHUK, здобувач ступеня доктора філософії кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate for the degree of Doctor of Philosophy of the Department of Public Administration and Management Education Central Institute of Postgraduate Education SIHE «University of Management Education».

ОСТРЯНСЬКА Олена / Olena OSTRYANSKA, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент відділу наукової роботи ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor, associate professor of the Department of Scientific Work SIHE «University of Management Education».

ОТАМАСЬ Інна / Inna OTAMAS, кандидат історичних наук, завідувач відділу наукової роботи, доцент кафедри професійної і вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / PhD in History, Head of the Department of Scientific Work, Docent of the Department of Vocational and Higher Education of the Postgraduate Education Central Institute SIHE «University of Education Management».

ПЕТРЕНКО Лариса / Larisa PETRENKO, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри професійної і вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Vocational and Higher

Education department Central Institute of Postgraduate Education, SIHE «University of Educational Management».

ПІНЧУК Наталія / Natalia PINCHUK, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології управління Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти»/ PhD, Docent of Department of Management Psychology, of the Central Institute of Postgraduate Education SIHE «University of Educational Management».

ПОПОВИЧ Ярослава / Yaroslav POPOVYCH, аспірант кафедри психології та особистісного розвитку, спеціальність 053 «Психологія» Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Graduate student of the Department of Psychology and Personal Development specialty 053 «Psychological» Educational and Scientific Institute of Management and Psychology SIHE «University of Educational Management».

ПРИХОДЬКІНА Наталія / Natalia PRYKHODKINA, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Pedagogy, Administration and Special Education Educational and Scientific Institute of Management and Psychology SIHE «University of Educational Management».

ПРОСІНА Ольга / Olga PROSINA, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor, manager of the Department of Philosophy and Adult Education of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management».

ПУХОВСЬКА Людмила / Lyudmila PUKHOVSKA, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Doctor of Pedagogical Sciences, professor, professor of the Department of Philosophy and Adult Education of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management».

РОЖНОВА Тетяна / Tatyana ROZHNOVA, кандидат педагогічних наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor, director Educational and Scientific Institute of Management and Psychology SIHE «University of Educational Management».

РОМАНОВ Леонід / Leonid ROMANOV, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної і вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor of the Department of Vocational and Higher Education department Central Institute of Postgraduate Education, SIHE «University of Educational Management».

РОМАНОВА Ганна / Hanna ROMANOVA, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри професійної і вищої освіти Центрального інституту

післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Doctor of Pedagogical Sciences, professor, professor of the Department of Vocational and Higher Education department Central Institute of Postgraduate Education, SIHE «University of Educational Management».

РУЖИЦЬКИЙ Валерій / Valery RUZHITSKYI, кандидат педагогічних наук, директор КВНЗ КОР «Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж» / Candidate of Pedagogical Sciences, director of the KOR "Bilotserki Humanitarian and Pedagogical Vocational College".

РЯБОВА Зоя / Zoia RYABOVA, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Doctor of Pedagogical Sciences, professor, manager of Department of Public Administration and Management Education Central Institute of Postgraduate Education SIHE «University of Management Education».

СЕРГЕЄВА Лариса / Larisa SERGEYEVA, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної і вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Doctor of Pedagogical Sciences, professor, manager of the Department of Vocational and Higher Education department Central Institute of Postgraduate Education, SIHE «University of Educational Management».

СИНЯНОС Олена / Olena SYNYANOS, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 013 Початкова освіти освітньої програми «Початкова освіта та англійська мова» Житомирського державного університету імені Івана Франка / Holder of the second (master's) level of higher education, specialty 013 Primary Education of the educational program "Primary Education and English Language" of Zhytomyr Ivan Franko State University.

СІДАНИЧ Ірина / Iryna SIDANICH, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Doctor of Pedagogical Sciences, professor, manager of the Department of Pedagogy, Administration and special education Educational and Scientific Institute of Management and Psychology SIHE «University of Educational Management».

СОРОЧАН Тамара / Tamara SOROCHAN, доктор педагогічних наук, професор, директор Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Doctor of Pedagogical Sciences, professor, director of Postgraduate Education Central Institute SIHE «University of Education Management».

СПІРІН Олег / Oleg SPIRIN, доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи та цифровізації ДЗВО «Університет менеджменту освіти»; головний науковий співробітник відділу відкритих освітньо-наукових інформаційних систем Інституту цифровізації освіти НАПН України / Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vice-Rector for Research and Digitalization, SIHE "University of Educational Management"; Chief Scientific Officer of the Department of Open Educational and Scientific Information Systems Institute for Digitalization of Education of NAES of Ukraine.

СТЕШИЦ Ірина / Iryna STESHYTS, аспірант кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Graduate student

Department of Educational Institution Management and Higher Education Pedagogics Educational and Scientific Institute of Management and Psychology SIHE «University of Educational Management».

ТАРАСЮК Ірина / Iryna TARASYUK, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри професійної і вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Vocational and Higher Education department Central Institute of Postgraduate Education, SIHE «University of Educational Management».

ФЕЩЕНКО Олена / Olena FESHCHENKO, кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри економіки, підприємництва та менеджменту Навчально-наукового інституту менеджменту та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Candidate of economics, associate professor, professor of Department of Economics, Entrepreneurship and Management Educational and Scientific Institute of Management and Psychology SIHE «University of Educational Management».

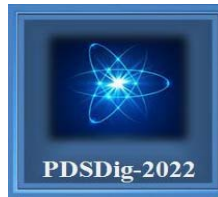
ФОНАРЮК Олена / Olena FONARYUK, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри та геометрії Житомирського державного університету імені Івана Франка / Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Department Algebra and Geometry of Zhytomyr Ivan Franko State University.

ЧМИР Софія / Sofia CHMYR, аспірант кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», завідувач методичним відділом Центру дитячої юнацької творчості Залізничного району м. Львова / Graduate student of the Department of philosophy and adult education of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management», head of the methodological department of the Center for Children's and Youth Creativity of the Railway District of Lviv.

ШАБАЛА Юлія / Julia SHABALA, старший викладач кафедри філософії і освіти дорослих Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» / Senior Lecturer of the Department of Department of Philosophy and Adult Education of the Central Institute of Postgraduate Education of the SIHE «University of Educational Management».

ЯГОДЗІНСЬКИЙ Сергій / Serhiy YAGODZINSKY, доктор філософських наук, професор, проректор з навчально-методичної роботи Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет» / Doctor of Philosophy Sciences, Professor, vice-rector for Educational and Methodological work of the Private Higher Educational Institution "European University".

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ
III Науково-практичної конференції

**«ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК
В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА:
СУЧАСНІ ТРЕНДИ»**

10-11 листопада 2022 р., Київ, Україна

**III CONFERENCE ON PROFESSIONAL DEVELOPMENT IN THE
DIGITIZED SOCIETY: CURRENT TRENDS (PDDig-2022)**

November 10th-11th, 2022, Kyiv, Ukraine

*За науковою редакцією:
О.М. Спіріна, О.А. Остряньської*

Підписано до друку 09 січня 2023
Ум. др. арк. 19.
Гарнітура Cambria. Наклад 300 прим.

Розміщено на сайті ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

04053, м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52-А
тел.: 38(044)481-38-00; факс: +38(044)484-10-96
www.umo.ua